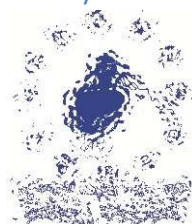

BADANIE EWALUACYJNE

RAPORT
KOŃCOWY –
OCENA
WPŁYWU

OCENA WPŁYWU SPOŁECZNO-GOSPODARCZEGO DZIAŁAŃ PROJEKTU PT. „OCHRONA SIEDLISK
MOKRADŁOWYCH DOLINY GÓRNEJ BIEBRZY” LIFE11 NAT/PL/422

Opracowanie powstało w ramach projektu „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy” LIFE11 NAT/PL/422 współfinansowanego przez instrument finansowy LIFE+ Wspólnoty Europejskiej, Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz Biebrzański Park Narodowy

Zamawiający: Biebrzański Park Narodowy

Wykonawca: Marta Katarzyna Rudzińska

Współpraca przy analizie i opracowaniu wyników: Monika Stec

Osowiec Twierdza – Lipiec 2017

Pracowanie powstało w ramach projektu „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy” LIFE11 NAT/PL/422 sfinansowanego przez instrument finansowy LIFE+ Wspólnoty Europejskiej, Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz Biebrzański Park Narodowy.

Wykonawca: Marta Katarzyna Rudzińska

Osowiec-Twierdza, Lipiec 2017

STRESZCZENIE

Raport Końcowy – Ocena wpływu prezentuje przebieg i wnioski z badań, przeprowadzonych w III etapach w latach 2013 - 2017, mających na celu ocenę wpływu społeczno-gospodarczego działań projektu „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy”, realizowanego przez Biebrzański Park Narodowy.

Badanie przebiegało w III turach. Zaplanowano je tak, aby prześledzić czy i jakim przeobrażeniom ulegają te obszary życia społeczności lokalnej, które mają znaczenie dla realizacji projektu przyrodniczego i jak działania tego projektu wpływają zwrotnie na jakość życia mieszkańców, jak zmienia się klimat społeczny w otoczeniu projektu i czy projekt miał znaczenie gospodarcze w regionie. Przeprowadzono 501 badań ankietowych z mieszkańcami Górnej Biebrzy (w tym z właścicielami, dzierżawcami użytkującymi grunty w obszarze projektu), wywiady pogłębione z mieszkańcami, przedstawicielami samorządów i lokalnych organizacji i zebrano dane urzędowe, które po analizie ukazują

zmiany społeczno – gospodarcze oraz poziom społecznej akceptacji dla działań na rzecz ochrony przyrody na Górnej Biebrzy

1. Nastawienie do BbPN zmienia się na korzyść. Wprawdzie BbPN nie przybywa zwolenników, ale zdecydowanie ubyło zagorzałych przeciwników. Wyraźnie spada odsetek osób doświadczających negatywnego wpływu działalności BbPN, a największe różnice zaszły w odczuwanym wpływie na rolnictwo i użytkowanie gruntów.
2. Jakość życia w kontekście obszaru rozumiana jako subiektywna ocena zadowolenia z miejsca w którym się żyje i poczucia bezpieczeństwa jest w dalszym ciągu wysoka.
3. Nie nastąpił wzrost zaangażowania społecznego, jednak zmieniła się struktura zaangażowania mieszkańców – następuje przejście od aktywności sformalizowanej do angażowania się w nieformalnych grupach działających lokalnie. Mieszkańcy aktywizują się w sytuacji, kiedy coś dotyczy ich osobiście, raczej zagraża ich interesom, niż wtedy, kiedy chodzi o konstruktywne działanie w imię dobra wspólnego.
4. Wzrasta turystyczna atrakcyjność obszaru w ocenach mieszkańców. Chociaż turystyka Górnej Biebrzy prawie nie istnieje w statystykach działalności gospodarczej (ani budżetów domowych), to co jest tutaj istotne, to kategorie, w jakich postrzegana jest turystyka i turystyczna atrakcyjność obszaru.
Wniosek pesymistyczny: Kapitał gospodarczy nie zmienił się albo zmienił się w minimalnym stopniu i dotyczy niewielu osób.
Wniosek optymistyczny: projekt pośrednio wpłynął na potencjał gospodarczy obszaru – poprzez wzrost przyciągania i atrakcyjności turystycznej. Nie obserwuje się efektów we wskaźnikach twardych ale można się ich spodziewać w przyszłości.
5. Zmienia się klimat społeczny w otoczeniu projektu na korzyść działań podejmowanych na rzecz ochrony przyrody. W kolejnych pomiarach ankietowani w coraz mniejszym stopniu uznawali, że ochrona przyrody jest barierą dla lokalnego rozwoju. Ponadto zaszła zmiana świadomościowa – korzyści zdrowotne z ochrony przyrody ustępują miejsca korzyściom związanym z zachowaniem życia, nie tylko ludzkiego. Ankietowani mają dość wysoką świadomość dotyczącą realiów ochrony przyrody i projekt wzmocnił te postawy.
6. Im działania są bliższe respondentów, tym większy okazują dystans do takich działań i takich korzyści. W końcowym pomiarze 30% interesariuszy nie akceptuje ograniczeń w użytkowaniu gruntów dla celów gospodarczych wynikających z konieczności ochrony przyrody nawet w zamian za rekompensatę finansową.
7. Działania BbPN uzyskały stosunkowo dużą społeczną akceptację. 77% jest zdania, że podobne działania powinny być realizowane na tym terenie w przyszłości. Przypadki doświadczeń negatywnych są sporadyczne, ale pokazują „utracone możliwości”, nieistotne w skali całego projektu, ale istotne – przede wszystkim emocjonalnie – dla mieszkańców.
8. Mimo pozytywnego odbioru w ogólnej skali można się spodziewać trudności w podtrzymaniu efektów projektu po jego zakończeniu. Do tej pory nie ustanowiono partycypacyjnego modelu zarządzania obszarem a wśród lokalnych społeczności nie ma myślenia w kategorii dobra wspólnego – ludzie oczekują, że wszystkim zajmie się ktoś z zewnątrz. W dalszym ciągu postawa większości jest bierna i dominuje oczekiwanie, że podtrzymanie efektów projektu należy wyłącznie do instytucji (BbPN).

SUMMARY

The Final Impact Assessment Report was constructed to present the process and the assumptions of the studies, which were conducted in three stages over the period 2013 - 2017. The aim was to assess the socioeconomic impact of the project called “Preservation of wetland habitats in the Upper Biebrza Valley” which is being realised by Biebrza National Park.

The study was performed within three rounds in order to investigate if the realisation of the project causes any changes to these spheres of life of the local society which are important to the implementation of the project and how the project itself influences the quality of habitants’ life. The aim of the study was also to examine the social attitude towards the project and to verify if the project had any economic significance for the region. There were five hundred and one surveys carried out within the study with the habitants of The Upper Biebrza, including the owners and the tenants of the certain grounds embraced by the project. The analyse of the discourse with the habitants and local authorities shows

the socioeconomic changes and the level of social acceptance for the actions performed in favour of the environmental protection

1. The attitude to the Biebrza National Park has changed on its behalf. The percentage of people experiencing the negative impact of BNP activity has clearly decreased. The greatest differences have occurred in the impact on the agriculture and the use of the grounds.
2. The quality of life in the context of the area understood as the subjective assessment of satisfaction from the place in which one lives and the sense of security is still high.
3. The social engagement has not been increased but the structure of the habitants’ engagement has been changed - people have started to be more involved in actions of the informal groups which perform locally. The habitants are more interested in protection of their own interests and goods rather than contribute to the “common weal”.
4. In habitants’ opinion the attractiveness of the region has been increased. Although tourism of The Upper Biebrza does not almost exist in terms of business activity or household budget but what matters here the most is how those people perceive the tourism and tourist attractiveness of the region. The pessimistic conclusion: the economic equity has not changed or it has changed insignificantly and concerns only few people. The optimistic conclusion: the project indirectly influenced the economic potential of the region by the growth of tourism attractiveness. The effects in hard references are not being observed but they can be possible in the future.
5. What is changing is the social attitude towards the environmental protection. Further discourse with the habitants showed that people are less tend to think that the protection of the environment may stop or decrease local development. People started to realised how important is to protect the nature in order to stay healthy. The interviewees became more aware of how the nature should be protected and this attitude has been strengthen by the project.
6. The respondents do not want to cooperate when it comes to the actions concerning their properties. The final measurement indicates that thirty percent of the stakeholders does not accept the constrictions concerning the use of the grounds in terms of economic goals in order to protect the nature. They refuse to cooperate in spite of financial recompensation.
7. Biebrza National Park’s activities gained relatively high social acceptance. Seventy seven percent of the interviewees claim that similar activities should be implemented for this region in the future. Negative experiences occurred rarely but they indicate “lost opportunities” which are not necessary significant in the big picture but are important - especially emotional - for the habitants.
8. Despite of positive impression it might be difficult to sustain the results of the project after it is finished. There have been no people assigned to manage the region so far. The term of “common weal” does not function in local society - people expect an outsider to take care of their issues. The majority of stakeholders show passive attitude

Pracowanie powstało w ramach projektu „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy” LIFE11 NAT/PL/422
pótfianowanego przez instrument finansowy LIFE+ Wspólnoty Europejskiej, Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i

Gospodarki Wodnej oraz Biebrzański Park Narodowy.

Wykonawca: Marta Katarzyna Rudzińska

Oswiec-Twierdza, Lipiec 2017

and in their belief the results of the project should
be nursed and sustained by institution (The
Biebrza National Park).

Pracowanie powstało w ramach projektu „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy” LIFE11 NAT/PL/422
sfinansowanego przez instrument finansowy LIFE+ Wspólnoty Europejskiej, Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i
Gospodarki Wodnej oraz Biebrzański Park Narodowy.

Wykonawca: Marta Katarzyna Rudzińska

Oswiec-Twierdza, Lipiec 2017

SPIS TREŚCI

STRESZCZENIE	3
SUMMARY	4
SPIS TREŚCI	6
WSTĘP	8
CZĘŚĆ I.....	13
WPŁYW PROJEKTU NA LOKALNY KAPITAŁ SPOŁECZNY.....	13
CZĘŚĆ II.....	24
WPŁYW PROJEKTU NA LOKALNY POTENCJAŁ GOSPODARCZY/ KAPITAŁ EKONOMICZNY	24
CZĘŚĆ III.....	41
POSTRZEGANIE PROJEKTU	41
CZĘŚĆ IV	56
WPŁYW PROJEKTU NA POSTRZEGANIE BIEBRZAŃSKIEGO PARKU NARODOWEGO I DZIAŁAŃ NA RZECZ OCHRONY PRZYRODY.....	56
WNIOSKI I REKOMENDACJE	74
SPIS TABEL I WYKRESÓW	78
ZAŁĄCZNIKI.....	81
ZAŁĄCZNIK NR 1 - PREZENTACJA WYNIKÓW, POMIAR I.....	82
ZAŁĄCZNIK NR 2 - PREZENTACJA WYNIKÓW, POMIAR II.....	93
ZAŁĄCZNIK NR 3 - PREZENTACJA WYNIKÓW, POMIAR III	104
ZAŁĄCZNIK NR 6 - KWESTIONARIUSZ ANKIETY, III POMIAR.....	143
ZAŁĄCZNIK NR 7 - DYSPOZYCJE DO ZOGNISKOWANEGO WYWIADU GRUPOWEGO Z ZESPOŁEM PROJEKTU (FGI).....	152
ZAŁĄCZNIK NR 8 - DYSPOZYCJE DO WYWIADÓW POGŁĘBIONYCH Z INTERESARIUSZAMI	157
ZAŁĄCZNIK NR 9 - DYSPOZYCJE DO WYWIADÓW POGŁĘBIONYCH Z PRZEDSTAWICIELAMI ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH	162
ZAŁĄCZNIK NR 10 - DYSPOZYCJE DO WYWIADÓW POGŁĘBIONYCH Z PRZEDSTAWICIELAMI SAMORZĄDÓW.....	167

Opracowanie powstało w ramach projektu „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy” LIFE11 NAT/PL/422 współfinansowanego przez instrument finansowy LIFE+ Wspólnoty Europejskiej, Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz Biebrzański Park Narodowy.

Wykonawca: Marta Katarzyna Rudzińska
Osowiec-Twierdza, Lipiec 2017

WSTĘP

Biebrzański Park Narodowy w latach 2012 – 2017 realizował projekt pt. „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy”, współfinansowany przez instrument finansowy LIFE+ Wspólnoty Europejskiej, Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz Biebrzański Park Narodowy. Jego celem jest zachowanie cennych a zagrożonych siedlisk przyrodniczych Górnej Biebrzy a także wypracowanie właściwego modelu zarządzania ochroną przyrody we współpracy ze społecznością lokalną.

Raport Końcowy – Ocena wpływu prezentuje przebieg i wnioski z III etapów badania mającego na celu ocenę wpływu społeczno-gospodarczego tego projektu. Jednym z ważnych założeń projektu obok działań ściśle przyrodniczych, zmierzających do zachowania zagrożonych siedlisk mokradłowych objętych siecią Natura 2000 oraz występujących na nich cennych gatunków flory i fauny była integracja ochrony przyrody ze zrównoważonym rozwojem lokalnym, w szczególności z turystyką. Prezentujemy wyniki III etapowego badania. Całe badanie zaplanowaliśmy ponieważ jesteśmy ciekawi

Jaka jest szansa na pogodzenie potrzeb ekonomicznych mieszkańców obszaru z potrzebami ochrony przyrody oraz na współpracę ze społecznością lokalną?

W tym celu przeprowadziliśmy przekrojowe badanie ewaluacyjne, które pozwoliło prześledzić charakter i skalę wpływu społeczno – gospodarczego działań projektowych w kontekście współpracy ze społecznością lokalną. Zakres czasowy badania to lata 2013 – 2017.

OPIS METODOLOGII BADANIA

Celem badania była ocena wpływu społeczno-gospodarczego projektu „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy” w odniesieniu do działań realizowanych w ramach projektu LIFE11 NAT/PL/422 „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy” takich jak:

1. wykup gruntów
2. budowa dróg i brodów
3. odtworzenie ekosystemów nieleśnych (odkraczanie, koszenie, zakup maszyn do koszenia)
4. likwidacja brodów i kanałów melioracyjnych
5. ustalenie partycypacyjnego modelu zarządzania ochroną obszaru
6. budowa małej infrastruktury turystycznej
7. zapewnienie ochrony siedlisk w lasach i terenach bagiennych
8. kompensacja ograniczeń gospodarczych na gruntach prywatnych
9. działania miękkie (kampania informacyjna, folder, film, warsztaty dla mieszkańców)

Przedmiotem ewaluacji był całościowy wpływ projektu, a więc zarówno poszczególnych działań projektowych, jak i projektu jako całości (tutaj ważny kontekst stanowiło postrzeganie Biebrzańskiego Parku Narodowego jako realizatora projektu).

Metodologia i plan ewaluacji zostały opracowane i zawarte w Raporcie metodologicznym. Ewaluacja nie odnosiła się do przyrodniczych efektów projektu. W badaniu wykorzystano metodologię ilościowo-jakościową:

acowanie powstało w ramach projektu „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy” LIFE11 NAT/PL/422 finansowanego przez instrument finansowy LIFE+ Wspólnoty Europejskiej, Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz Biebrzański Park Narodowy.

Wykonawca: Marta Katarzyna Rudzińska

Osowiec-Twierdza, Lipiec 2017

narzędzia i techniki ilościowe (żeby zbadać skalę wpływu) i jakościowe (żeby zbadać charakter wpływu). Działania obejmowały lata 2013 – 2017 i w tym okresie zrealizowano trzy pomiary badawcze:

Daty realizacji badań		
I pomiar	II pomiar	III pomiar
Listopad 2013 – Luty 2014	Luty – Kwiecień 2016	Luty – Czerwiec 2017

Badaniem objęto obszar 4 gmin, które wchodzą w zakres terytorialny projektu: Sztabin, Lipsk, Nowy Dwór, Dąbrowa Białostocka.

ANKIETY

Ankieta składała się z dwóch części: (1) podstawowej – obowiązkowej dla wszystkich respondentów, (2) modułowej – do wypełnienia, jeśli mieszkaniec był interesariuszem (a było tak w zdecydowanej większości przypadków). Kwestionariusze ankiet są załącznikami do niniejszego raportu.

W badaniu ankietowym zastosowano kwotowo-losowy dobór próby: liczba ankiet jest proporcjonalna do liczby mieszkańców poszczególnych 4 gmin z obszaru objętego projektem, a dobór respondentów był losowy. Zgodnie z założeniami, największą grupę badanych interesariuszy stanowili właściciele, dzierżawcy i użytkownicy gruntów.

Wyniki ankiet zostały zakodowane, opracowane oraz zanalizowane ilościowo i zinterpretowane zgodnie z wcześniej postawionymi pytaniami badawczymi.

W badaniu ankietowym wzięli udział mieszkańcy następujących miejscowości:

Liczba ankiet				
Nazwa miejscowości	I pomiar	II pomiar	III pomiar	Łącznie
Krasnybór	9	-	27	36
Jasionowo	8	-	21	29
Jastrzębna I	9	-	38	46
Ostrowie	5	12	19	34
Nowy Lipsk	11	-	28	40
Rogożynek	2	-	9	11
Koniuszki	7	-	27	34
Chilmony	11	-	25	36
Harasimowicze	7	7	17	31
Szuszalewo	8	-	26	34
Jałowo	3	-	13	16
Stara Kamienna	10	24	14	48
Nowa Kamienna	8	10	18	36
Trzyrzeczki	3	-	12	15
Dąbrowa Białostocka miasto i wsie gminne	-	38	-	53
Lipsk		9	6	15
Łącznie	101	100	300	501

Opracowanie powstało w ramach projektu „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy” LIFE11 NAT/PL/422 współfinansowanego przez instrument finansowy LIFE+ Wspólnoty Europejskiej, Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i

Gospodarki Wodnej oraz Biebrzański Park Narodowy.

Wykonawca: Marta Katarzyna Rudzińska

Osowiec-Twierdza, Lipiec 2017

WYWIADY

W badaniu jakościowym zastosowano celowy dobór próby (ze względu na typ rozmówcy) w obu pomiarach – zrealizowano wywiady z przedstawicielami samorządu lokalnego oraz organizacjami pozarządowymi (I i III pomiar) oraz wybranymi interesariuszami (II i III pomiar).

Dane zastane (urzędowe)

Dane zastane (urzędowe) zebrane w I i III pomiarze pozwoliły na bardziej pogłębioną analizę wpływu społeczno-gospodarczego projektu na lokalną społeczność i beneficjentów.

Wykorzystano następujące rodzaje danych:

- Całkowita suma wypłat dla interesariuszy z projektu oraz liczba transakcji
- Liczba założonych agroturystyk
- Liczba założonych działalności gospodarczych
- Rodzaj prowadzonej działalności gospodarczej
- Data założenia działalności gospodarczej
- Miejsce prowadzenia działalności
- Liczba działających organizacji pozarządowych
- Liczba organizacji pozarządowych działających w zakresie ochrony przyrody

REALIZACJA BADANIA

W ramach ewaluacji zrealizowano badania z wszystkimi kategoriami osób badanych: zebrano dane zastane, zrealizowano ankiety oraz wywiady indywidualne.

Badani	Zakładano	Zrealizowano
Społeczność lokalna	Ankiety - I pomiar: 100 ankiet - II pomiar: 150 ankiet - III pomiar: 250 - łącznie 500 ankiet	- I pomiar: 101 ankiet - II pomiar: 100 ankiety - III pomiar: 300 - łącznie 501 ankiet
Właściciele, dzierżawcy i użytkownicy gruntów	Ankiety - łącznie 50-100 · IDI - łącznie min. 15 Dane urzędowe - w 3 pomiarach	Ankiety - 316 ankiet z właścicielami gruntów IDI właściciele gruntów: 17 uczestniczący w wyjazdach studyjnych: 2
Wykonawcy (podmioty)	IDI - łącznie min. 4	IDI - 3 (pozostali wykonawcy nie mieszkają na obszarze projektu i nie wyłoniły się podmioty)
Samorząd	IDI (gminy) - min. 4 w każdym pomiarze - łącznie min. 12	IDI (gminy) 8 IDI z sołtysami w III pomiarach – 18

Organizacje pozarządowe i grupy nieformalne	IDI - 1-4 w 3 pomiarach - łącznie min. 4	IDI 10
Podmioty turystyczne i gospodarcze	Dane urzędowe - w 3 pomiarach IDI - 1-2 rocznie	5 IDI z prowadzącymi działalność gosp. nie wyłoniły się podmioty turystyczne 4 IDI z tymi co deklarują że zarabiają na turystyce, ale nie mają takiej działalności zarejestrowanej
Zespół projektu	FGI (monitorująco) - łącznie min. 7	1 FGI Bieżące, mniej sformalizowane kontakty z poszczególnymi członkami zespołu – przez cały czas trwania projektu (monitorująco)
Łącznie:	500 ankiet w 3 pomiarach min. 39 IDI min. 7 FGI	501 ankiet w 3 pomiarach IDI 67 FGI 2

W raporcie metodologicznym jednym z założeń ewaluacji było to, że „metodologia powinna być elastyczna, żeby w perspektywie kilku lat uchwycić nie tylko te zmiany (pozytywne i negatywne), których można się spodziewać na początku projektu, ale także inne bezpośrednio i pośrednio konsekwencje projektu”.

Zmiany w porównaniu z raportem metodologicznym:

- poszerzono zakres badań ankietowych o osoby, które skorzystały z możliwości wykupu gruntów, ale mieszkają poza obszarem projektu;
- zastąpiono formułę wywiadu grupowego z zespołem projektu mniej formalnymi, indywidualnymi kontaktami z poszczególnymi członkami projektu w celu zapewnienie sprawnego przepływu bieżących informacji – na rzecz zbierania danych statusowych telefonicznie, e-mailowo oraz osobiście (także ze względu na zmiany w składzie zespołu oraz trudności z uwspólnieniem kalendarzy);
- poszerzono metodologię o obserwację spotkań zespołu projektu z interesariuszami, prowadzonych przez zespół projektu (3 obserwacje spotkań w 3 gminach dotyczących konfliktowych działań w projekcie („konsultacje społeczne w sprawie renaturyzacji stosunków wodnych”): luty-marzec 2016 Ostrowie, Kamienna Stara, Dąbrowa Białostocka
- zrealizowano dodatkowy wywiad grupowy z mieszkańcami gminy w obszarze projektu, ale z miejscowości spoza projektu (Dąbrowa Białostocka), wśród których byli interesariusze (właściciele gruntów w ramach obszaru projektu);
- wydłużono czas realizacji I tury badania ze względu na duże rozproszenie potencjalnych ankietowanych;
- w próbie znalazło się więcej interesariuszy niż zakładano, ponieważ prawie wszyscy mieszkańcy z badanych miejscowości są właścicielami gruntu na obszarze Natura 2000 (na etapie tworzenia raportu metodologicznego te wielkości były niedoszacowane – zakładano, że interesariusze projektu będą stanowić 2-5 tys. spośród 11 tys. mieszkańców obszaru);
- w wielu przypadkach trudno o ścisłe rozgraniczenia formalne pomiędzy IDI a ankietami (ankieta przeradzała się w mini-wywiad) lub między IDI, diadą, triadą a wywiadem grupowym (jeśli w trakcie wywiadu dochodziły kolejne osoby z rodziny lub znajomi), co można uznać za element pogłębienia

Opracowanie powstało w ramach projektu „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy” LIFE11 NAT/PL/422 współfinansowanego przez instrument finansowy LIFE+ Wspólnoty Europejskiej, Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i

Gospodarki Wodnej oraz Biebrzański Park Narodowy.

Wykonawca: Marta Katarzyna Rudzińska

Oswiec-Twierdza, Lipiec 2017

Strona | 12

tematyki badania – zwłaszcza jeśli prowokowało to dyskusje umożliwiające pełniejsze charakterystyki prezentowanych opinii i interesów;

8. IDI z przedstawicielami samorządu lokalnego i zbieranie danych zastanych obyło się w 2 pomiarach;
9. w trakcie przeprowadzania ankiet modyfikowano brzmienia niektórych pytań, ze względu na różnice w kompetencjach ankietowanych, a także pomiędzy pomiarami zmieniano niektóre filtry w pytaniach (szczegółowe informacje można znaleźć w opisie wyników);
10. dodatkowo uwzględniono informacje o projekcie zamieszczone na stronie internetowej projektu.

ZAŁĄCZNIKI

Załącznik nr 4 – Kwestionariusz ankiety, I pomiar

Załącznik nr 5 – Kwestionariusz ankiety, II pomiar

Załącznik nr 6 – Kwestionariusz ankiety, III pomiar

Załącznik nr 7 – Dyspozycje do zogniskowanego wywiadu grupowego z zespołem projektu (FGI)

Załącznik nr 8 - Dyspozycje do wywiadów pogłębionych z interesariuszami

Załącznik nr 9 - Dyspozycje do wywiadów pogłębionych z przedstawicielami organizacji pozarządowych

Załącznik nr 10 - Dyspozycje do wywiadów pogłębionych z przedstawicielami samorządów

STRUKTURA RAPORTU

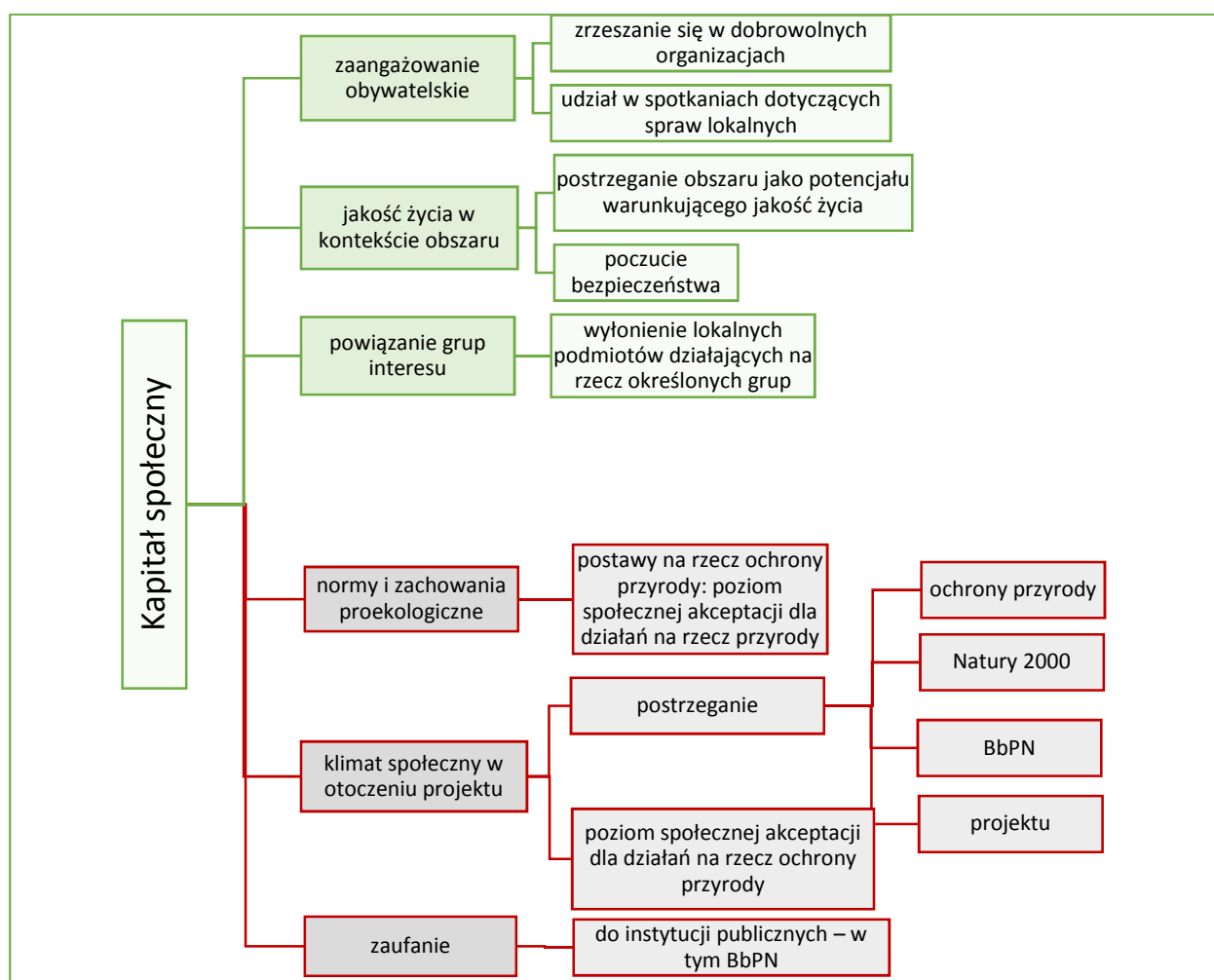
Szczegółowe pytania badawcze wyznaczyły merytoryczną strukturę raportu.

Pytanie badawcze	Czy i jak projekt wpłynął na lokalny kapitał społeczny?	Czy i jak projekt wpłynął na lokalny potencjał gospodarczy/kapitał ekonomiczny?	Czy projekt był rozpoznawalny i jak był postrzegany?	Czy i jak zmieniał się klimat społeczny dotyczący ochrony przyrody? Jak był postrzegany BbPN?
				
Struktura raportu	Część I: Wpływ projektu na lokalny kapitał społeczny	Część II: Wpływ projektu na lokalny potencjał gospodarczy/kapitał ekonomiczny	Część III: Postrzeganie projektu	Część IV: Postrzeganie ochrony przyrody i BPN

CZĘŚĆ I

WPŁYW PROJEKTU NA LOKALNY KAPITAŁ SPOŁECZNY

W raporcie metodologicznym kapitał społeczny zoperacjonalizowano wykorzystując różnorodne wskaźniki mierzalne – zarówno ilościowo, jak i jakościowo. Ze względu na to, że projekt miał charakter przyrodniczy, standardowe wskaźniki oceny kapitału społecznego (np. aktywność społeczna, poczucie bezpieczeństwa) poszerzono o wskaźniki dotyczące postrzegania ochrony przyrody oraz postrzegania BbPN. Te dwie ostatnie grupy tematów zostaną omówione osobno w części IV - także ze względu na to, że ochronie przyrody i BbPN poświęcono w ankiecie dużo miejsca oraz że stanowią one jednocześnie i kontekst dla interpretacji oceny projektu, i osobny temat.

1. Czy bierze Pan(i) udział...? – Zaangażowanie obywatelskie

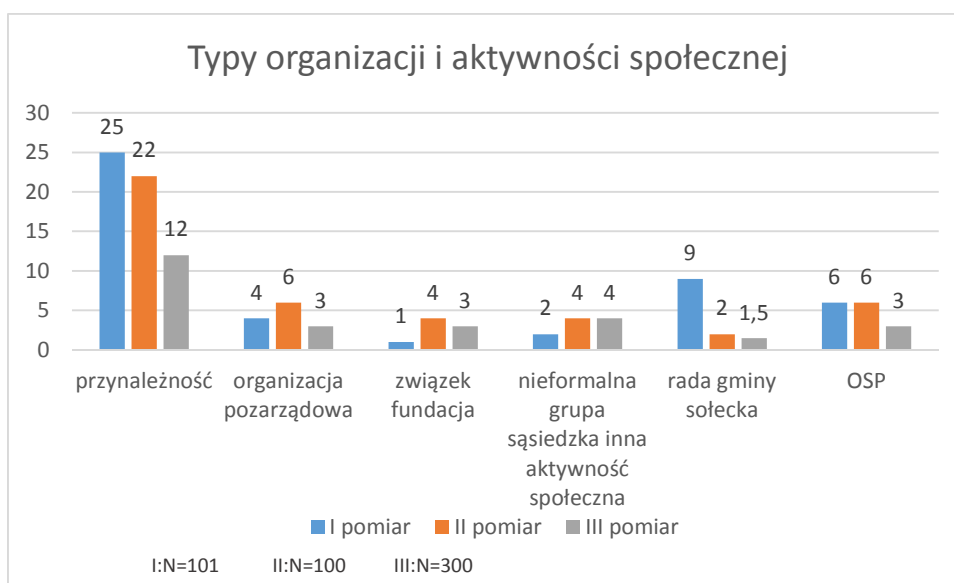
Zaangażowanie obywatelskie jako pierwszy wskaźnik kapitału społecznego mierzono na przykładzie zrzeszania się w dobrowolnych organizacjach i udziału w spotkaniach lokalnych.

Przynależność do lokalnej organizacji społecznej (np. stowarzyszenia, fundacji, związku, zrzeszenia, lobby, partii politycznej) lub grupy nieformalnej (grupy lub środowiska, które robią coś wspólnie na rzecz społeczności, np. grupy sąsiedzkie, parafianie)

I pomiar	II pomiar	III pomiar
25%	22%	12%

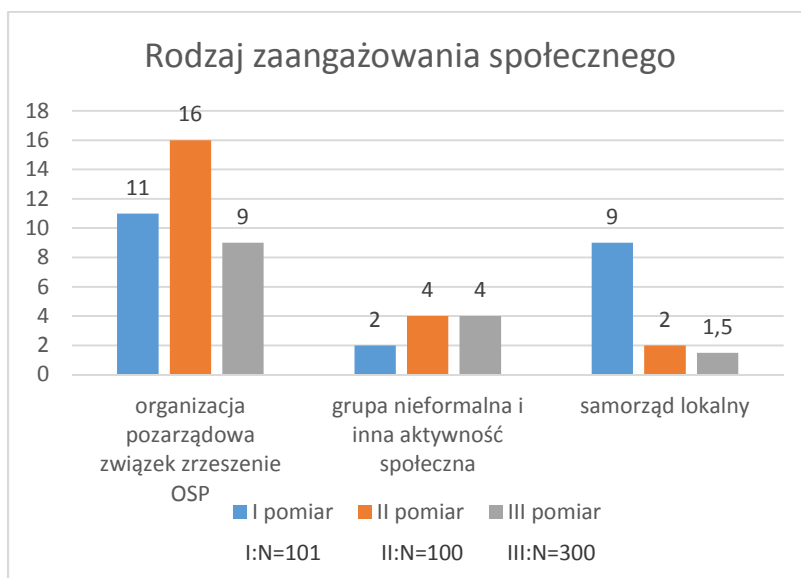
Tabela nr 1

W I i II pomiarze wyniki są podobne - mniej więcej co piąty ankietowany (25 i 22%) należy do jakiejś organizacji społecznej lub grupy nieformalnej. W III pomiarze zanotowano istotny spadek (mniej więcej o połowę – do 11%) odsetka osób, które deklarują przynależność do jakiejkolwiek organizacji lub grupy nieformalnej. Jednak wyniki w rozbięciu na poszczególne typy organizacji nie są już zgodne z tym trendem. W przypadku organizacji pozarządowych i innych podmiotów o strukturze formalnej różnice w I i III pomiarze są nieznaczne (różnica wynosi 2%), jednak najniższy odsetek przynależności zanotowano w III pomiarze. Trendy spadkowe dotyczą zwłaszcza aktywności w samorządzie lokalnym (radzie gminy, radzie sołeckiej – różnica 7%).

Wykres nr 1

Nieznaczny (z 2 do 4%) wzrost aktywności dotyczy różnego rodzaju działań nieformalnych - na podstawie dodatkowych informacji uzyskanych od badanych w pytaniach otwartych wiadomo, że chodzi o oddolne, często jednorazowe inicjatywy realizowane przez grupę zaangażowanych osób, która nie tworzy sformalizowanej struktury.

Wykres nr 2

Taki oddolny, nieformalny rodzaj aktywności mieszkańców potwierdzają informacje uzyskane w trakcie wywiadów z samorządowcami.

Czy tą aktywność widać w indywidualnym zainteresowaniu poszczególnych osób czy oni organizują się w chociażby grupy nieformalne?

Sl: W różny sposób, w dwojaki. Interesują się indywidualnie danym tematem, grupują się, tak jak to Pani określiła, w jakieś tam, może nie stowarzyszenia, ale w jakiś taki mniej formalny sposób, interesują się zbiorowo, o tak to określę. W zależności od tego czego dotyczy dany temat grupy zainteresowania danym tematem przejawiają się w różnoraki sposób, ale widać to zainteresowanie, widać właśnie tą chęć uczestnictwa w tym wszystkim, co się dzieje na terenie gminy.

Czy są jakieś znaczące organizacje pozarządowe, które chcą z gminą konsultować plany czy projekty, czy to raczej właśnie grupy nieformalne?

Sl: Raczej grupy nieformalne, które tak pojawiają się w sytuacji gdy jest opracowywany jakiś dokument i akurat ten dokument dotyczy danej grupy, danej społeczności.

Przedstawiciel samorządu jednej z gmin leżącej na obszarze projektu, w której trend ten zaznacza się najwyraźniej, zwraca uwagę, że zaangażowanie obywatelskie ujawnia się w momencie, kiedy mieszkańcy czują, że coś ich dotyczy – widzą związek np. jakiejś regulacji prawnej z ich sprawami.

Sl: „Znają wydaje mi się przysługujące im prawa i obowiązki. Przejawia się to w ten sposób, że nieraz przy opracowywaniu dokumentów, czy to urbanistycznych, czy jakichkolwiek innych, w sytuacji kiedy to dotyka w jakiś sposób sferę danego mieszkańca, żywo się tym interesują. Nie zostawiają tego typu spraw sobie gdzieś tam na boku, tylko aktywnie uczestniczą w podejmowaniu decyzji tutaj przez lokalne władze. Czyli żywo się interesują swoją, można powiedzieć, przyszłością. No bo każdy dokument, każda uchwała, która tu jest podejmowana, czy to przez burmistrza, czy przez radę miejską, jest przedmiotem żywego zainteresowania mieszkańców. Widać, że tym się interesują, tym żyją.”

Ten sam rozmówca deklaruje, że mieszkańcy wychodzą z inicjatywą, jednak jest to specyficzny rodzaj inicjatywy polegający na komentowaniu, recenzowaniu decyzji władz (a nie polega to na tym, że np. zgłaszają swoje pomysły władzom).

Czy ta aktywność przejawia się też tym, że wychodzą z jakąś inicjatywą?

S1: „Z inicjatywą również. Mamy tutaj takie, nieraz bardzo ciekawe rozmowy i wymiany zdań, gdzie mieszkańcy przedstawiają swój punkt widzenia na dany temat. Radni czy burmistrz [przedstawiają] swój punkt widzenia. Dochodzi nieraz do bardzo konstruktywnych sporów i może nie kłótni, ale do wymiany zdań. I myślę, że to jest też takim wyróżnikiem mieszkańców naszej gminy w odniesieniu powiedzmy nawet i do gmin sąsiednich. (...)

I w takim razie są jacyś stali, aktywni liderzy, czy to zależy od sprawy?

S1: Myślę, że to zależy od sprawy, że po prostu jest temat, który dotyczy danej miejscowości, danego obrębu, coś ma się tam zadziać – w tej miejscowości, w tym obrębie – zawiązuje się jakaś grupa zainteresowanych osób, które tak jakby podczas wewnętrznych rozmów dochodzą do jakiegoś tam wniosku i starają się swój pomysł, swoje spostrzeżenia na ten temat przedstawić.”

Wielokrotnie respondenci zapytani o aktywność społeczną zaprzeczają, jakoby mieli w niej swój udział. Dopiero dopytanie o konkretne praktyki i rozwiązania, jakie obowiązują w danej wsi dostarcza więcej informacji jakościowych na temat stopnia zaangażowania w sprawy lokalne.

R1: „Pomagałam przy imprezie z funduszy sołeckich.”

R2: „Kościółek w Kamiennej Starej się sprząta, grabi liście.”

R3: „Drogę we własnym zakresie zrównaliśmy.”

R4: „Ziemię daliśmy, żeby drogę poprawić dojazdową, także drobne rzeczy.”

R5: „Wykaszam trawę wokół wiaty.”

R6: „No tak, piekę ciasta na dożynki, coś zawsze trzeba przygotować. Ołtarzyki też ubieram.”

W skali ogólnej jest to jednak aktywność jednostkowa lub nieregularna, a nawet jednorazowa i do tej pory nie przekłada się na działania w strukturach formalnych.

Przykłady spraw, które angażują mieszkańców ujawniają informacje uzyskane w mini wywiadach i pytaniach otwartych. Widać wyraźnie, że są one albo wyrazem protestu, niezgody na planowaną zmianę (jak przykład z wiatrakami), albo rodzajem tradycyjnej, ludowej aktywności (kapliczka), a trzeci cytat obrazuje typową sytuację, kiedy potrzeba społeczna (utrzymanie szkoły w wiosce) zderza się z problemem brakującego lidera, który przeszedłby od słów do czynów.

R1: „Zorganizowaliśmy się w proteście przeciwko wiatrakom, zebraliśmy podpisy.”

R2: „U mnie odbywają się święcenia pokarmów. Tradycyjnie, co roku, ludzie się schodzą. U nas było majowe pod kapliczką w podwórku, teraz już nie, nie ma kto tego prowadzić.”

R3: „Udzielamy się w sprawach wioskowych, w szkole - jest pod Edukatorem. Proponowali w świetlicy coś otworzyć, jakieś stowarzyszenie, nie ma osoby która by się podjęła.”

R4: „Zorganizowaliśmy zbiórkę, charytatywnie, na rzecz dziewczynki z naszej gminy.”

Wiele osób, spośród tych, które próbują lub próbowały w przeszłości zrobić coś na rzecz swojej okolicy, zgłasza trudność lub nawet niemoc w przekonaniu innych do współdziałania a w konsekwencji wyraża frustrację i rezygnację.

R1: „Planowałem założyć stowarzyszenie, ale nie mam takiej siły przebicia, dopełnić formalnych procedur.”

R2: „Myśleliśmy o Kole Gospodyń Wiejskich, ale to nie proste, żeby to oficjalnie założyć. Konta, banki... Każdy się tłumaczył życiem rodzinnym. Chęci były, bardzo, ale jakoś to ucichło. Nie było osoby, która by to na siebie wzięła.”

R3: „Mieliśmy zakładać, ale nie wyszło, wie pani jak to jest na wsi, wszyscy chcą ale jeden musiałby robić i nie ma tej osoby, tego przywódcy, nie ma zgrania każdy jest, idzie własna drogą, czy ta zazdrość, nie wiem...”

R5: „Jak przygotowywaliśmy wieniec to tylko jedna osoba ze wsi mi pomagała.”

S1: „Bardzo trudno zmobilizować mieszkańców do jakiejś aktywności (zatomizowane społeczności), nie mają czasu, pracują, w czasie wolnym siedzą w domu przed telewizorem, młodzież w Internecie. Trudno ustalić termin spotkania, jak trzeba coś np. wspólnie ustalić - to się nie udaje nawet, bo temu nie pasuje, tamtemu z kolei później nie pasuje, zajęci swoimi sprawami.”

Jedna z osób reprezentująca samorząd lokalny zapytana o to, co najbardziej utrudnia działanie w terenie, co powinno wyglądać inaczej widzi problem właśnie w braku stabilnego kapitału społecznego.

S1: „Kontakty z mieszkańcami powinny być inne, lepsze. Kiedyś na wsi było zupełnie inaczej. Ludzie byli zupełnie inaczej nastawieni jedni do drugich, pozytywnie, teraz ten pęd taki nie wiem czemu.”

Ta sama osoba wyjaśnia motywy zaangażowania mieszkańców w sprawy dotyczące wsi, to, czy włączają się w działania wymagające współpracy. Ocenia że decyzja o przystąpieniu zależy nie tyle, albo nie tylko, od sensowności postrzeganych działań, co od stosunku do osób zaangażowanych (bądź nie) w te same działania:

S1: „Różnie, zależy od charakteru ludzi, nie jest to zawsze ta sama grupa z którą się współpracuje, bo ścierają się między sobą, jeden pójdzie na złość drugiemu.”

Podobną ocenę aktywności lokalnej można odnaleźć w wypowiedzi mieszkańca innej gminy, który jednocześnie wyraża pozytywny stosunek do swoich współmieszkańców:

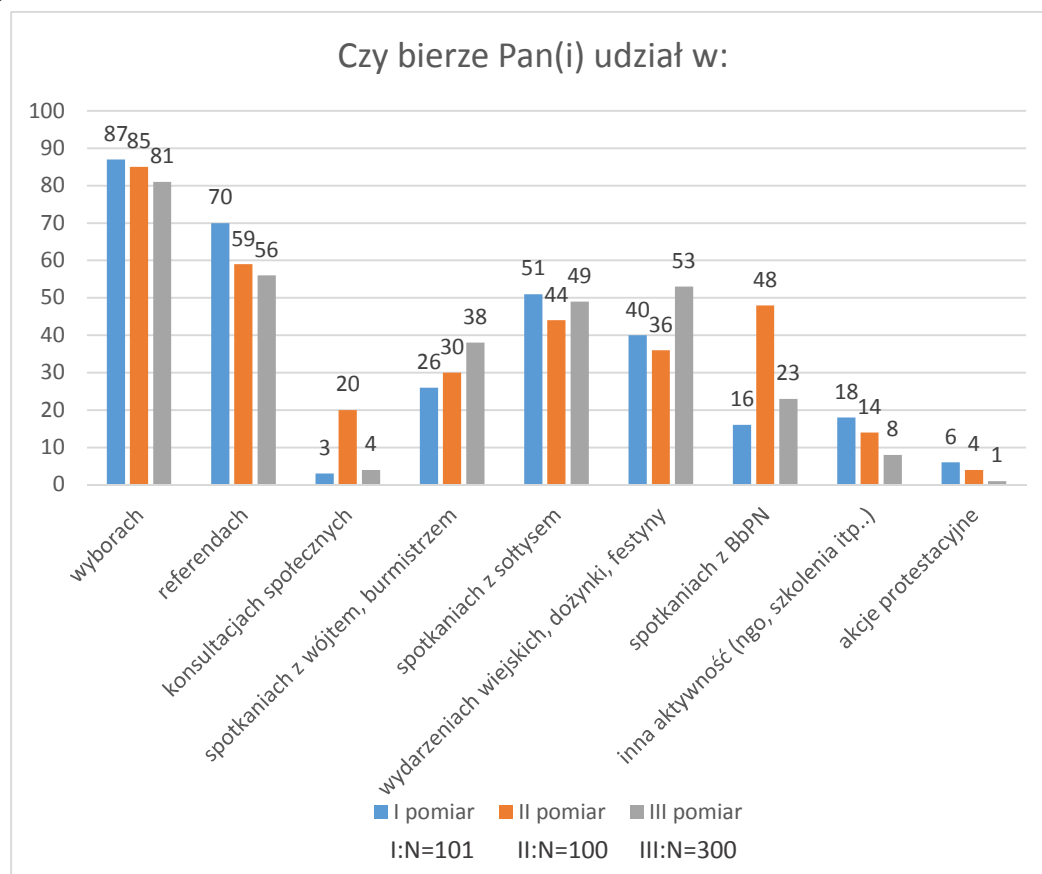
Co się tu Panu najbardziej podoba?

R: „Ludzie, mimo wszystko w większości życzliwi.”

Czego najbardziej Pan tu nie lubi, co Panu przeszkadza?

R: „Że ludzie nie są tutaj przebojowi, że nie wierzą w siebie, żeby uwierzyli że można coś a nie czekać, że dadzą, nie dadzą, „a panie! i tak się nie da...”. Że nie podejmują własnej inicjatywy, że są bierni, że nawet jak im zależy na czymś to się wycofują szybko.”

Także w pytaniu o udział mieszkańców w różnych spotkaniach i wydarzeniach można zaobserwować potwierdzenie tych trendów. Z jednej strony można zaobserwować niewielki spadek odsetka osób deklarujących udział w wyborach (z 87% w I pomiarze do 81% w III pomiarze) czy referendach (z 70 do 56%) oraz angażujących się w inne działania oddolne, np. szkolenia, działalność w organizacjach pozarządowych (z 18 do 8%). Z drugiej strony – widoczny jest wzrost aktywności wyrażającej się udziałem w spotkaniach z wójtem czy burmistrzem (z 26 do 38%). Znaczny wzrost odsetka biorących udział w konsultacjach społecznych w II turze badania (luty – kwiecień 2016r.) wynika stąd, że pomiar dokonany był tuż po serii spotkań z mieszkańcami, organizowanych przez BbPN, mających właśnie charakter konsultacji społecznych odnośnie zaplanowanych w projekcie działań i takiego sformułowania użyto w zaproszeniach kierowanych do osób, których te działania dotyczyły bezpośrednio.

Wykres nr 3

Dynamika pozostałych wskaźników zaprezentowanych w tabeli powyżej jest zróżnicowana, a ich interpretacji należałoby szukać w poszczególnych wydarzeniach niecyklicznych, co jednak przekracza ramy tego badania.

Podsumowując, nie nastąpił wzrost zaangażowania społecznego, jednak zmieniła się struktura zaangażowania mieszkańców – zarówno dane ilościowe, jak i obserwacje rozmówców z samorządu potwierdzają, że następuje przejście od aktywności sformalizowanej do niesformalizowanej. Mieszkańcy aktywizują się w sytuacji, kiedy coś dotyczy ich osobiście, raczej zagraża ich interesom, niż wtedy, kiedy chodzi o konstruktywne działanie w imię dobra wspólnego (motywacja do działania jest negatywna) – mieszkańcy w przeważającej większości nie wykazują własnej inicjatywy, nie zgłaszają pomysłów.

2. Jak się Pani/u tutaj mieszka? – Jakość życia w kontekście obszaru

Ten wskaźnik zoperacjonalizowano za pomocą dwóch wymiarów - postrzegania obszaru jako potencjału warunkującego jakość życia oraz poczucia bezpieczeństwa.

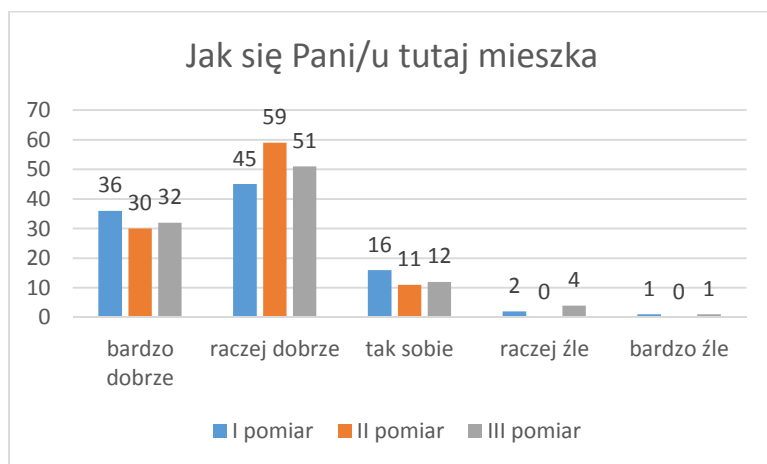
W badaniu ankietowym pytano respondentów o to, jak im się tu mieszka i czy coś się ostatnio zmieniło w okolicy, co miało wpływ na ich życie, życie rodziny lub mieszkańców oraz czy czują się tutaj bezpiecznie. Badani niemalże za każdym razem spontanicznie poszerzali wypowiedzi o walory lub niekorzystne uwarunkowania

Mieszka się tutaj dobrze (bardzo i raczej dobrze)		
I pomiar	II pomiar	III pomiar
81%	89%	83%

(dużo rzadziej) miejsca, w którym żyją i dlaczego mają poczucie bezpieczeństwa lub odczuwają jego brak.

Tabela nr 2

We wszystkich trzech pomiarach za każdym razem odsetek osób oceniających, że żyje się im tu dobrze lub bardzo dobrze nie spada poniżej 80%.

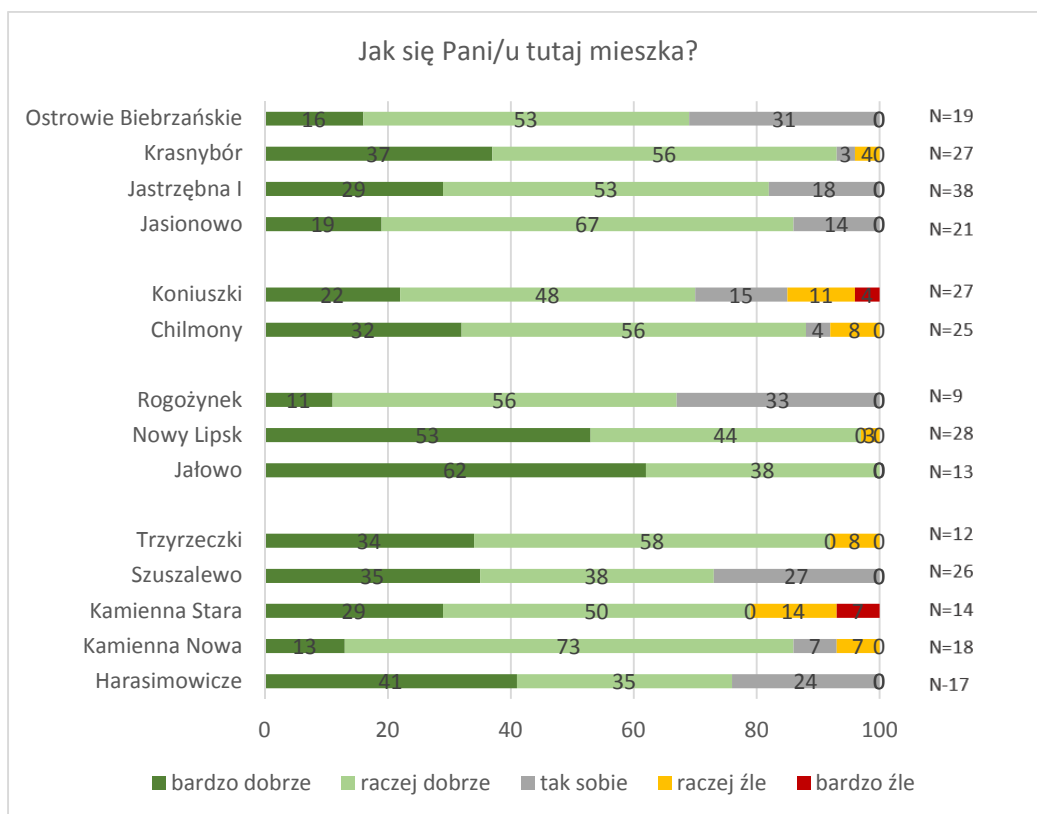
Wykres nr 4

W spontanicznych reakcjach ankietowanych mieszkańców Górnej Biebrzy zdecydowanie górują pozytywne oceny walorów otoczenia, odnoszące się do korzyści, wynikających z zamieszkiwania terenu o wysokim stopniu zachowania środowiska naturalnego. Spośród wymienianych walorów otoczenia najczęściej padały takie określenia jak: spokój, cisza, świeże powietrze, a także wypowiedzi świadczące o czerpaniu satysfakcji z możliwości kontaktu z naturą, obserwacji zwierząt, słuchania śpiewu ptaków.

Na całym obszarze projektu zdecydowanie przeważają pozytywne oceny jakości życia w kontekście miejsca zamieszkania.

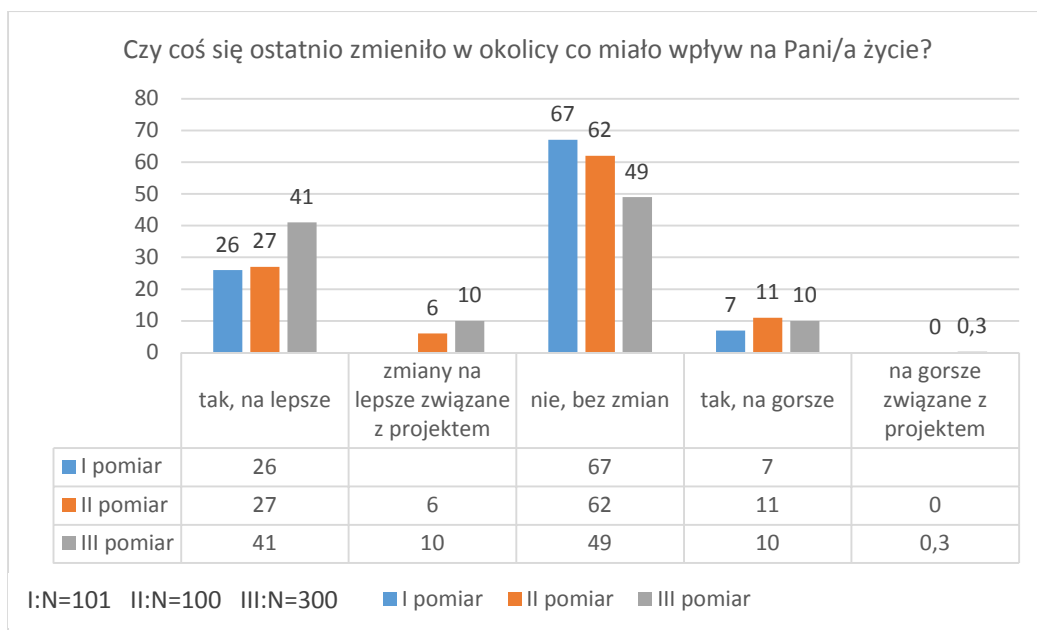
Najlepiej mieszka się w Jałowie (100% ankietowanych oceniło, że mieszka im się tu dobrze lub bardzo dobrze) i w Nowym Lipsku (odpowiednio 97%). Osoby, które zgłaszają zastrzeżenia co do tego jak się mieszka w Kamiennej Starej i Koniuszkach wskazują na niekorzystne zmiany demograficzne, które dotyczą ich wsie (migracja młodych i wyludnienie).

Tabela poniżej prezentuje rozkład ocen satysfakcji z miejsca zamieszkania w pomiarze końcowym z rozbiciem na poszczególne miejscowości.

Wykres nr 5

W kolejnych pomiarach widoczny jest wzrost odsetka osób dostrzegających zachodzące w okolicy zmiany.

Wykres nr 6

Aż 41% ankietowanych w III pomiarze dostrzeża, że w okolicy zmieniło się coś na lepsze, co miało wpływ na ich życie i aż 23% spośród nich (10% wszystkich pytaných o to osób) wskazuje na zmiany w związku z podjętymi w projekcie działaniami. Są to najczęściej korzyści związane z infrastrukturą turystyczną, dostrzegane zmiany w krajobrazie.

Czy coś się ostatnio zmieniło w okolicy co miało wpływ na Pani/a życie, życie Pani/a rodziny lub mieszkańców?

R1: “Raczej na lepsze się zmieniło. Właśnie te widokówki [wieże widokowe] powstały, można się spotkać, zorganizować coś z przyjaciółmi.

R2: “Czyściej, okolica też trochę, no, lepiej to wygląda.”

R3: “Na lepsze, bo z funduszy europejskich ludzie korzystają, poprawia się, drogi i te kładki. Jest zmiana faktycznie.”

R4: “Są odkraczania to są potrzebni pracownicy, można dorobić czasem. Może będzie łatwiejszy dostęp do tych żurawin, dobre na ciśnienie.”

R5: “Te wiaty, to co zrobione. W tym roku mistrzostwa świata! Ludzie z całego świata będą zjeżdżać się!”

R6: “Że zostały bagna odkraczone, zrobiły się polacie czyste. Więcej ptactwa przybywa.”

R7: “Świeże powietrze, blisko do asfaltu, do Parku blisko, do kładki.”

R8: “Bo fajnie na tej kładce.”

Korzystacie z niej Państwo?

R8: „Tak.”

R7: “Kto kiedy myślał, że chłop będzie chodził w niedzielę po kładce!”

R9: “Te nowości tu u nas. Że wybudowali tę wieżę widokową, bardzo ładną, bardzo dobrze im to wyszło i ścieżkę widokową - korzystamy z tego. Odslonięty teren, jest fajnie, profesjonalnie zrobili, bardzo ładnie, bardzo fajnie się przejść z dziećmi i fajnie że coś takiego powstało.”

Jeden z interesariuszy projektu ocenia zmiany w otoczeniu jako korzystne dodając:

R: “Na razie bez związkę z projektem, ale istnieje szansa, że przy dalszych działaniach Park może dużo zmienić tutaj.”

Kolejny ankietowany wprowadził dostrzega zmianę na plus, ale wyraża wątpliwość czy zmiany te mogą mieć jakikolwiek pozytywny wpływ na życie pozostałych mieszkańców.

R: “Kilka zmian się dostrzega ze strony tego Parku, te wieże, ale to dla miejscowych to co...”

Nieznacznie wzrósł (z 7% do 10%) odsetek osób, które odczuwają zmiany na gorsze. Wśród uzasadnień osób, dla których zmiany poszły w złym kierunku, dominują te dotyczące postrzeganych jako niekorzystne zmian demograficznych (wyludnienie, ucieczka młodych do miasta) oraz braku perspektyw (szczególnie dla młodych ludzi):

R1: “Wyludnienie standardowe, starsi ludzie”

R2: “Dobrze do tej pory a teraz na starość to Bóg wie jakie będzie życie. Co raz nie lepiej, tylko gorzej. Miała być szosa, nie robią tej szosy, starym ludziom w ogóle nie dobrze, ani autobusu ani nic, bo młodym to jeszcze jakoś.”

R3: “Przyzwyczaił się człowiek to musi być dobrze tam gdzie jest ale ogólnie rolnikowi to teraz wiatr w oczy. Młodzi nie mają perspektyw, to raczej na gorsze wszystko idzie.”

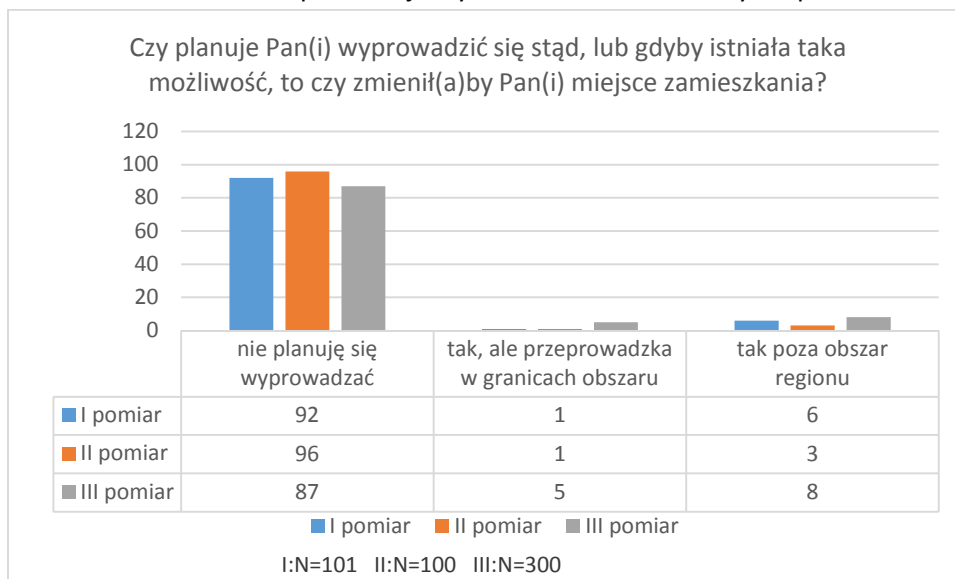
R4: “Wyprowadzają się, sprzedają to, dalej sąsiedzi - zapuszczone też zostanie, dziczeje wieś.”

R5: “A to nie widzi!? Jak tu się mieszka? Dziad z babą, wszystko wyjechało, w Augustowie, stara się a g.... wychodzi, bez zmian to jest, a na gorsze to coraz mniej ludzi, jak wszędzie.”

R6: *“Raczej tak sobie, bo mus mieszkać, bo gdzie się pójdzie? Bo nie ma sąsiada, giną, nie ma ludzi, tylko jak w telewizor się popatrzy. Coraz to ludzi mniej i mniej i mniej.”*

Jeden respondent ocenił, że dostrzegane w otoczeniu niekorzystne zmiany wywołane działaniami projektu są na tyle dotkliwe, że negatywnie oddziałują na jego życie. Dotyczy to zmiany krajobrazu i zakłócenia spokoju w wyniku prowadzonych zabiegów ochronnych na turzycowiskach.

Następnie zapytano badanych, czy mają plany związane ze zmianą miejsca zamieszkania. Za każdym razem zdecydowana większość (87% i więcej) deklaruje, że nie planuje zmienić miejsca zamieszkania, nawet gdyby istniała taka możliwość. Poniższa tabela prezentuje wyniki w rozbiciu na każdy z 3 pomiarów.

Wykres nr 7

Wzrost odsetka osób, które deklarują, że zmieniłyby miejsce zamieszkania w III pomiarze (z 6 do 8%) wynika stąd, że część respondentów w tym pomiarze nie udzielała spontanicznie odpowiedzi na pierwszy człon pytania (Czy planuje Pan(i) wyprowadzić się stąd?) lub pytanie to wywoływało refleksję i wówczas podawano propozycję “A gdyby istniała taka możliwość - to czy zmieni(a)by Pan(i) miejsce zamieszkania?”. Stąd wśród udzielających odpowiedzi za zmianą miejsca zamieszkania są osoby, dla których nie jest to realna bliska przyszłość ale bliżej nieokreślona ewentualność lub marzenie.

R1: *“Od razu! Gdziekolwiek byle dalej stąd! Od razu z tego miejsca bym się wyniosła!”* (powiedziane w emocjach)

R2: - *“Ja bym chciał do miasta, koniecznie... ale żona nie chce.”*

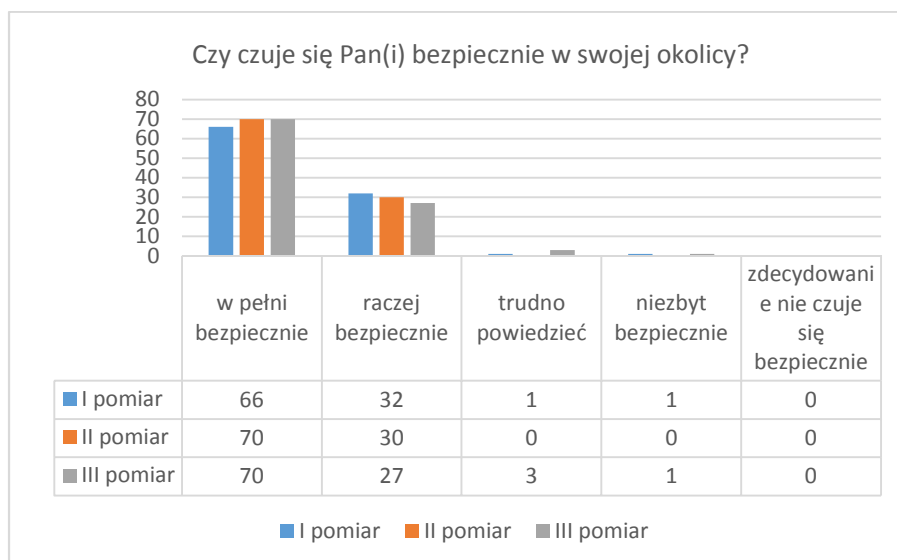
R3 - *“Na żonę zwala!”*

R2 - *“Moim marzeniem całe życie jest miasto. Chciałem w Warszawie zostać ale moim obowiązkiem było gospodarstwo przejść.”*

Czy planuje Pani wyprowadzić się stąd?

R4: *“Nie planuję, ale gdyby była możliwość to tak.”*

Jakość życia szacowano także na podstawie poczucia bezpieczeństwa w miejscu zamieszkania. Wskaźnik ten był o tyle ważny również ze względu na to, iż jednym z branych pod uwagę potencjalnych czynników negatywnego wpływu działań projektu był spadek poczucia bezpieczeństwa spowodowany napływem przyjezdnych korzystających między innymi z planowanej w projekcie infrastruktury turystycznej.

Wykres nr 8

Najwyższe odsetki dotyczą deklaracji, że anketowani czują się bezpiecznie w swojej okolicy. Różnice między pomiarami są nieznaczne. Z pewnością nie nastąpił wzrost poczucia braku bezpieczeństwa.

Jakość życia w kontekście obszaru rozumiana jako subiektywna ocena zadowolenia z miejsca w którym się żyje i poczucia bezpieczeństwa jest w dalszym ciągu wysoka. Co 10-ty badany spontanicznie wskazuje, że dostrzega w swoim życiu, otoczeniu zmianę na lepsze, która ma związek z realizowanymi w projekcie działaniami. Z całą pewnością nie nastąpił spadek w subiektywnej ocenie jakości życia spowodowany działaniami w projekcie wśród ogółu społeczności lokalnej.

3. Powiązanie grup interesu

Powiązanie grup interesu sprawdzano na przykładzie wyłonienia lokalnych podmiotów działających na rzecz określonych grup. Na podstawie wywiadów z przedstawicielami samorządów oraz danych uzyskanych z BbPN nie stwierdzono powstania tego typu podmiotów, a **próby tworzenia partycypacyjnego modelu zarządzania obszarem w momencie końcowego pomiaru ewaluacyjnego nie doprowadziły do powstania takiego podmiotu.**

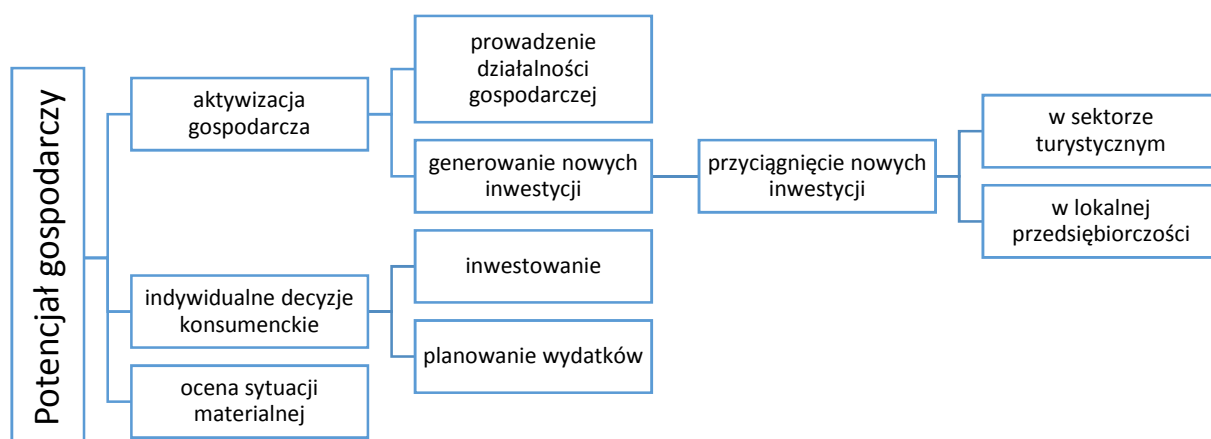
CZĘŚĆ II

WPŁYW PROJEKTU NA LOKALNY POTENCJAŁ GOSPODARCZY/ KAPITAŁ EKONOMICZNY

Kapitał gospodarczy w raportowanym badaniu szacowano w trzech głównych obszarach: aktywizacji gospodarczej, indywidualnych decyzji konsumenckich i samooceny sytuacji materialnej mieszkańców oraz potencjału obszaru w zakresie generowania nowych inwestycji (w wyniku wzrostu atrakcyjności turystycznej). W związku z tym, że projekt zakładał korzyści finansowe dla interesariuszy głównie w wyniku wykupu gruntów od prywatnych właścicieli, część poświęconą wpływowi, jaki projekt odniósł na lokalny potencjał ekonomiczny, zaczęto od analizy tego zagadnienia.

Potencjalny wpływ gospodarczy w regionie spodziewano się uzyskać w obszarze:

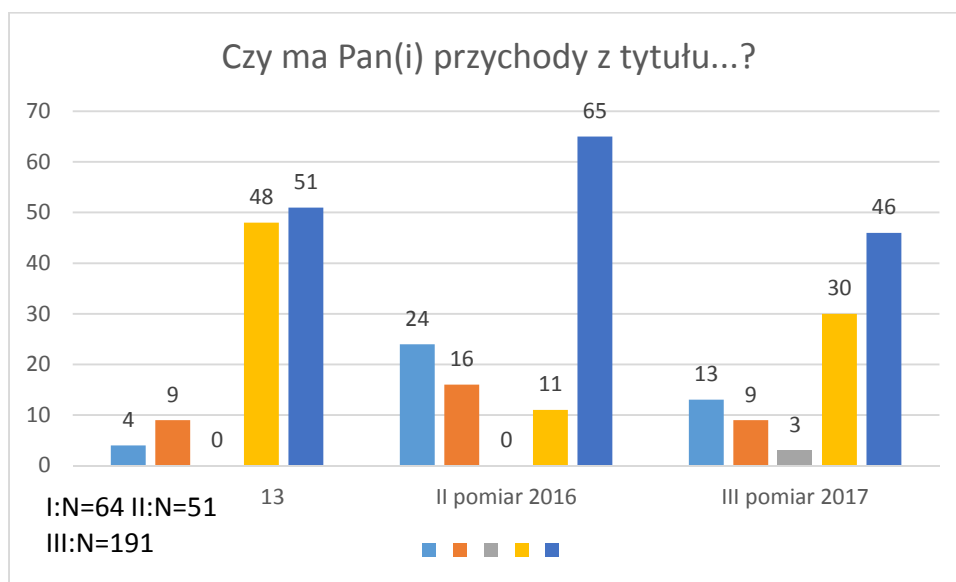
- wzrostu przychodów mieszkańców w wyniku realizacji takich działań jak: wykup gruntów, usługi zlecone oraz rekompensaty
- generowania nowych inwestycji w sektorze turystycznym i lokalnej przedsiębiorczości – poprzez wpływ projektu na potencjał społeczny i wzrost atrakcyjności obszaru
- wyłonienia nowych podmiotów takich jak wspólnoty lokalne, spółdzielnie oraz nowych miejsc pracy – przy założeniu, że ustalony zostanie partycypacyjny model zarządzania ochroną obszaru

1. Czy ma Pan(i) przychody z tytułu:...? – Ile mieszkańcy „zarobili” na projekcie?

Projekt „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy” zakładał oddziaływanie na sferę ekonomiczną (m.in. dochody mieszkańców) i powiązanie jej z działaniami w obszarze ochrony obszarów cennych przyrodniczo. Uwzględniono w projekcie następujące źródła przychodów dla poszczególnych grup interesariuszy:

- właściciele gruntów – wykup gruntów, wieloletnie dzierżawy oraz rekompensaty (kompensacja ograniczeń gospodarczych na gruntach prywatnych)
- podmioty gospodarcze i osoby fizyczne, wyłonieni w przetargach wykonawcy – usługi zlecone (wykonawstwo i budowa dróg, brodów, małej infrastruktury turystycznej, prace zlecone przy zabiegach ochronnych, prowadzących do odtworzenia ekosystemów nieleśnych, specjalistyczne usługi w zakresie m.in. rzeczoznawstwa, monitoringu przyrodniczego, badań społecznych)
- samorządy – wzrost przychodów w wyniku przekwalifikowania gruntów nieleśnych

W każdym pomiarze odsetek osób deklaruujących jakiekolwiek przychody z projektu nie osiąga 25%. (Łącznie jest to 39 ankietowanych – dla porównania, Park podpisał 204 akty własności, jednak należy pamiętać, że część z wykupywanych ziemi to współwłasności). Spośród tych, którzy mają takie przychody, największą część (90% wszystkich beneficjentów) stanowią przychody ze sprzedaży gruntów. Odsetek osób, które nie mają przychodów z tego tytułu, ale mają grunt, który chciałyby sprzedać, rośnie z 9 do 16% w II pomiarze, co zrozumiałe biorąc pod uwagę, że rozpoznawalność tego działania realizowanego przez BbPN wzrosła w miarę trwania projektu oraz z dynamiki faktycznego wykupu ziemi przez Park. W trzecim pomiarze w dalszym ciągu zainteresowanych sprzedażą gruntu jest 9% ankietowanych interesariuszy. Najwyższy udział osób deklaruujących sprzedaż gruntów na rzecz BbPN (13%) w pomiarze III w ogólnej próbie interesariuszy wynika z faktu, że pomiar dokonany był po kolejnej turze wykupów i zastosowano – prócz losowego – dobór częściowo celowy, aby zwiększyć reprezentację tej grupy interesariuszy.

Największym kosztem – zgodnie z założeniami projektu – były wykupy gruntów i dzierżawy, co pozwala zakładać, że interesariuszami, którzy w największym stopniu powinni byli odczuć pozytywny finansowy wpływ projektu, są właściciele ziemi na obszarze projektu.

Poniższa tabela prezentuje ogólne koszty projektowe w poszczególnych kategoriach według stanu na 12 lipca 2017r.

Z tytułu Koszty	Wykupy gruntów	Dzierżawy	Praca na rzecz BbPN			
			Działanie pn. Budowa małej infrastruktury turystycznej	Działanie C2 Zabiegi ochronne		Inne zlecenia
Ogółem	480, 9496 ha	36, 583 ha	900 530,91	312 284,76 zł	42 550,00 zł	-
	3.613896, 62 zł					
Liczba transakcji	204 aktów sprzedaży	1 umowa dzierżawy	2 (1 wykonawca z siedzibą w miejscowości sąsiadującej z obszaru projektu)	Podmioty z siedzibami w Lipsku Rubcowie Jatwiezi Dużej Rudzie	2 osoby fizyczne mieszkające na obszarze projektu	-

Tabela nr 3 Koszty projektowe w poszczególnych kategoriach. Stan na 12 lipca 2017r.

Szacunkowa analiza na podstawie wyników ankiet terenowych, wywiadów z personelem projektu i interesariuszami wskazuje, że udziałem lokalnych mieszkańców stały się w głównej mierze przychody z tytułu wykupu i dzierżaw, a już w mniejszym stopniu z prac zleconych. Podmioty i osoby fizyczne z obszaru projektu i okolicy (powiat sąsiedni) podejmowali się wykonawstwa głównie zabiegów ochronnych, budowy infrastruktury turystycznej, dróg i brodów. Jednak Park nie przekazał szczegółowych informacji dotyczących wysokości sum przeznaczonych na inne prace zlecone.

Chociaż z porównania wartości bezwzględnych wypłat z tytułu wykupu ziemi (i dzierżawy) oraz z tytułu prac zleconych wynika, że te ostatnie stanowią mniej niż 1/3 kosztów wykupu ziemi, to fakt zlecenia części zadań poza obszar projektu stał się solą w oku mieszkańców. Przedstawiciele Parku potwierdzają, że część zadań zlecono podmiotom zewnętrznym – dotyczy to prac wysoko specjalistycznych, np. hydrologicznych, a także część prac prostych, które zlecono wykonawcom oferującym najniższą cenę. Obowiązujące prawo o zamówieniach publicznych z jednej strony, z drugiej zaś faktyczny brak wysoko wykwalifikowanych specjalistów na obszarze realizacji projektu przyczyniły się do tego, że beneficjentami pracy na rzecz BbPN przy realizacji specjalistycznych zadań zleconych przewidzianych w projekcie stali się wykonawcy spoza regionu. Niezależnie od tego, czy mieszkańcy rozumieją zasady funkcjonowania prawa zamówień publicznych (i niezależnie od tego, czy rzeczywiście prawo zamówień publicznych jest nie do pogodzenia z możliwością zatrudniania lokalnych firm) odbiór społeczny tego, że stosunkowo mała reprezentacja lokalnych mieszkańców miała swój udział w pracach zleconych na rzecz Parku, wśród części respondentów jest bardzo negatywny.

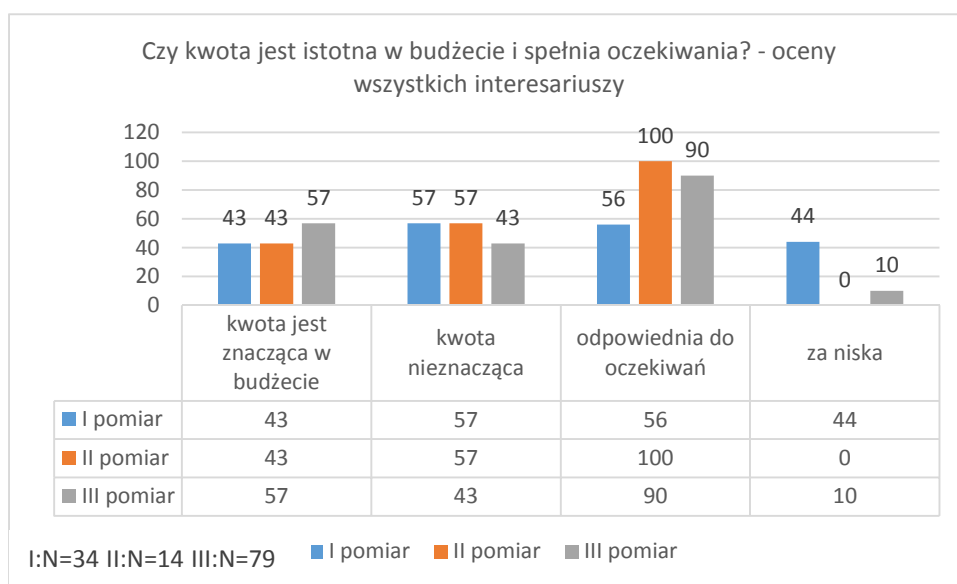
Jednak trudno obiektywnie ocenić, czy takie negatywne oceny są uzasadnione, ponieważ temat pieniędzy „do zarobienia” w projekcie wywoływał dużo emocji wśród części ankietowanych osób. Wrażenie robiły np. duże kwoty zleceń, jednak rozmówcy nie wnukali w to, czego dotyczyły takie zlecenia (jak bardzo były rozległe lub skomplikowane), tylko hipnotyzowała ich sama wysoka kwota. A to mogło automatycznie wywoływać uczucie zawiści, że to nie oni mają szansę zarobić tak dużo i – w pojedynczych przypadkach – uruchamiało mechanizm racjonalizacji: z pewnością te kwoty są niewspółmiernie w porównaniu z zadaniami, a prace zlecano po znajomości.

Niektórzy ankietowani z kolei podkreślali, że prace wykonywali ludzie spoza regionu, jednak trudno powiedzieć, czy mieli na myśli kogoś z sąsiedniej gminy czy sąsiedniej wsi. Prawdopodobnie zadziałał ten sam mechanizm.

W badaniu ankietowym uwzględniono również udział przychodów z programów rolnośrodowiskowych, ponieważ zakładano, że udział i ocena tej formy rekompensaty stanowi wskaźnik gotowości do częściowej akceptacji ograniczeń w prowadzonej działalności rolniczej. Ponieważ część interesariuszy korzysta zarówno z programu rolnośrodowiskowego, jak też ma dochody z ewaluowanego projektu, trudnością zarówno na etapie realizacji ankiet, jak i interpretacji wyników było rozgraniczenie stopnia satysfakcji z uzyskanych przychodów oraz udziału przychodów z poszczególnych kategorii przy planowanych przez beneficjentów i już zrealizowanych mikro inwestycjach.

W III pomiarze ponownie wzrasta udział przychodów pochodzących z programów rolnośrodowiskowych (30% właścicieli gruntów deklaruje udział w programach). 13% potwierdza przychody z tytułu sprzedaży gruntów dla Parku. Jednocześnie wzrasta odsetek interesariuszy (z 43% do 57%), którzy oceniają, że kwota jest znacząca w ich ogólnym budżecie i tylko nieznacznie (do 90%) spada odsetek „zadowolenia” z udziału w transakcji sprzedaży lub przystąpienia do programu rolnośrodowiskowego.

Spadek odsetka interesariuszy deklarujących przychody z tytułu programów rolnośrodowiskowych między I a II pomiarem (z 48% w 2013 roku na 11% w 2016) wyjaśnia analiza ocen respondentów dotyczących istotności w budżecie i zgodności z ich oczekiwaniami tej formy przychodów/ rekompensaty. Aż 44% korzystających głównie z tej formy rekompensaty (w tej grupie, na początku trwania projektu jedynie 4% stanowią osoby mające przychody z tytułu sprzedaży gruntu dla BbPN) jest niezadowolona z jej wysokości lub deklaruje, że w przyszłości zamierza zrezygnować z uczestnictwa w programie rolnośrodowiskowym.

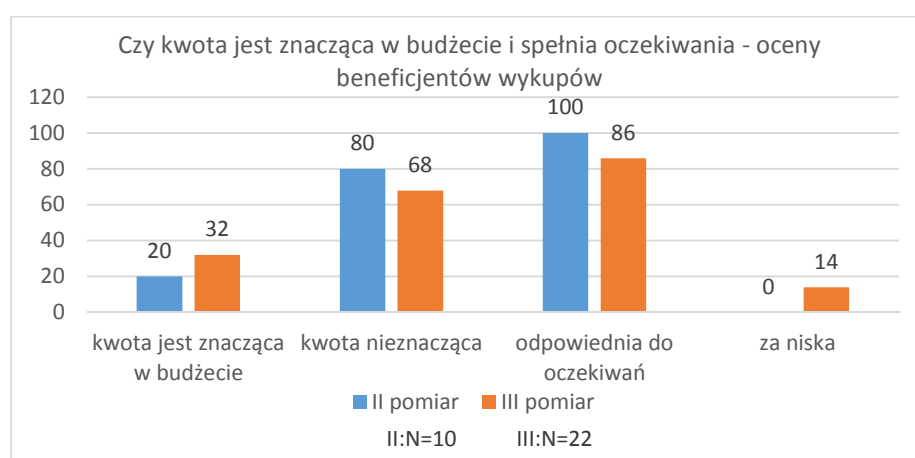

Wykres nr 10

W kolejnym pomiarze odsetek osób oceniających uzyskaną kwotę jako mało znaczącą w budżecie gospodarstwa jest dokładnie taki sam (57%), ale już 100% deklaruje, że kwota jest zgodna z oczekiwaniami. W związku z tym, że udział programów rolnośrodowiskowych w ogólnej puli przychodów w pomiarze II jest o ponad połowę niższy (11% w stosunku do 24%) jak przychodów z tytułu wykupu gruntów przez BbPN można przypuszczać, że **wysoka subiektywna ocena oznacza głównie zadowolenie ze zrealizowanej transakcji (sprzedaży gruntu).**

W II pomiarze tylko 14 osób (27% ankietowanych interesariuszy) zadeklarowało, że ma przychody z projektu lub rekompensaty z programów rolnośrodowiskowych. W pomiarze I osób tych było 34 (53% interesariuszy) a w III 79 (41%).

W I i II pomiarze większość stanowiły odpowiedzi, że kwota jest nieznacząca, ale w III pomiarze te proporcje się odwróciły. **W grupie beneficjentów wykupu gruntów aż 68% ocenia uzyskaną kwotę jako nieznaczącą w ogólnym budżecie i tylko 32% jako znaczącą.**

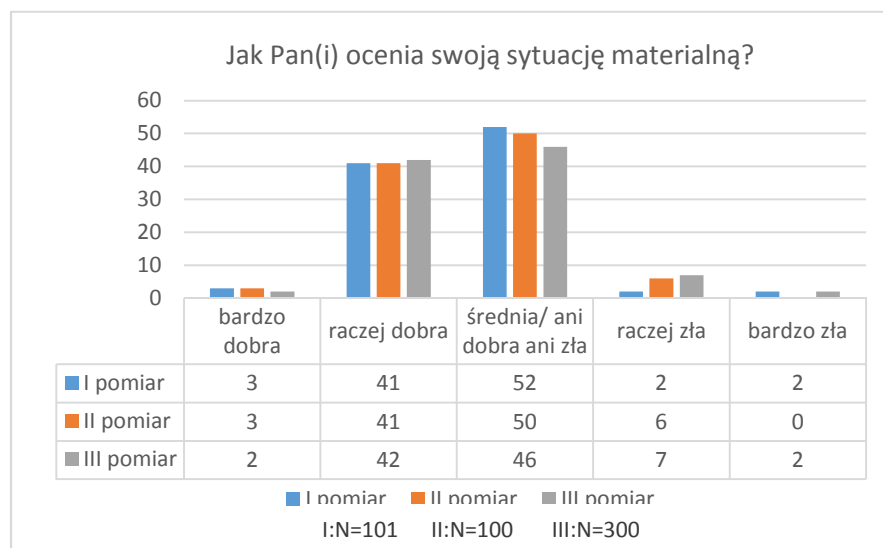
Wykres nr 11

W każdym pomiarze więcej było osób, które akceptują uzyskaną kwotę w porównaniu z osobami, które uznają ją za niską, a w II pomiarze odsetek osób zadowolonych z wysokości przychodów wynosi 100%, co można powiązać z tym, że wtedy programy rolnośrodowiskowe stanowiły tylko 11% wszystkich przychodów.

Wypłaty dla właścicieli ziemi na obszarze projektu stanowią dużą część budżetu projektu jednak ci interesariusze nie uznają jej za znaczące źródło dochodów. Jednocześnie mieszkańcy negatywnie oceniają to, że część prac zlecono poza obszarem projektu. Widać więc, że rozdzwięk dotyczy raczej subiektywnego odczuwania wagi korzyści finansowych niż ich faktycznego rozmiaru.

Potwierdzają to odpowiedzi na pytanie o samoocenę sytuacji materialnej. **W ogólnej populacji osób ankietowanych nie zanotowano różnic w samoocenie sytuacji materialnej w perspektywie czasu.** Nie zmienił się odsetek osób oceniających sytuację materialną dobrze lub bardzo dobrze (44-45%), nieznacznie spadł odsetek osób oceniających ją jako średnią (z 52% do 46%) i nieznacznie wzrósł odsetek osób oceniających ją najniżej (z 4 do 9%) – mimo że między I a III pomiarem na sam wykup gruntów przeznaczono ponad 3,6 mln złotych. Te wyniki mogą dziwić, jednak można je interpretować na kilka sposobów. Po pierwsze, w próbie mogli znaleźć się przede wszystkim właściciele „mniejszych” gruntów, którzy dochodów z tego tytułu nie uznają za znaczące w takim znaczeniu, że mają trwałe (a nie tylko jednorazowy) wpływ na sytuację materialną właścicieli (tak też może być w przypadku „większych” gruntów, które mają kilku współwłaścicieli). Po drugie, w próbie znalazło się stosunkowo niewielu właścicieli, którzy sprzedali grunty (34 osoby), co może zaniżać średnią dla całej badanej populacji. Po trzecie, indywidualnej samooceny sytuacji nie można zestawiać z obiektywnymi informacjami o wysokości transakcji, co uniemożliwia sprawdzenie, czy te oceny są miarodajne. I po czwarte,

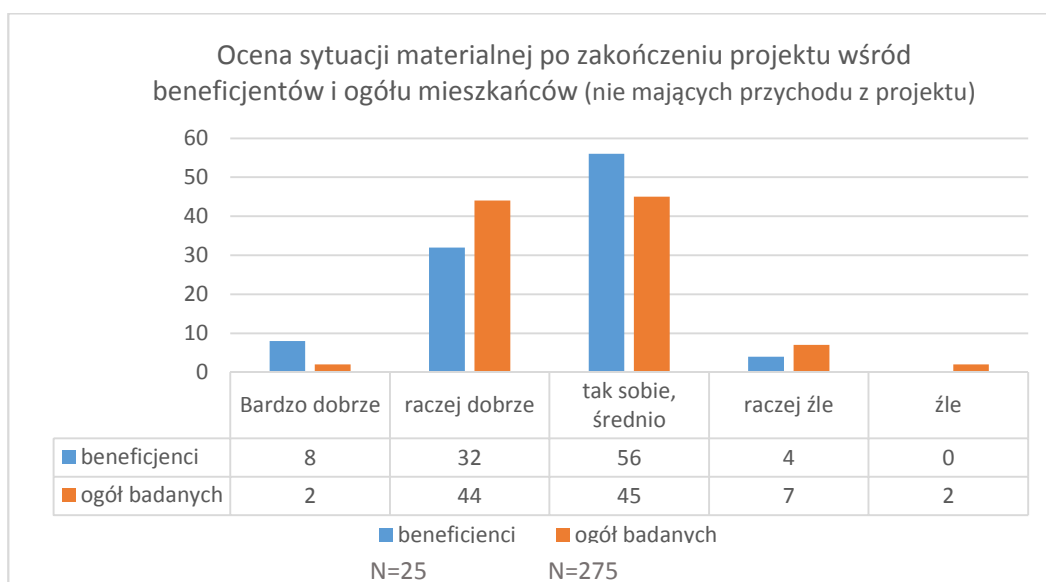
pytania o dochody (a więc pośrednio także o sytuację materialną) są danymi wrażliwymi – badani (niezależnie od tematyki badania) nie chcą ujawniać tego typu informacji lub zaniżają swoje dochody, kierując się zasadami poprawności politycznej.

Wykres nr 12

Aby ocenić wpływ projektu na subiektywną ocenę sytuacji ekonomicznej mieszkańców zanalizowano wyniki oddzielnie dla beneficjentów (zarabiających na projekcie) i dla ogółu pozostałych mieszkańców (w tym interesariuszy, którzy nie zadeklarowali przychodów z tytułu sprzedaży gruntu czy pracy na rzecz Parku).

W ogólnej populacji osób ankietowanych nie zanotowano różnic w samoocenie sytuacji materialnej w perspektywie czasu. Nie zmienił się odsetek osób oceniających sytuację materialną dobrze lub bardzo dobrze (44-45%), nieznacznie spadł odsetek osób oceniających ją jako średnią (z 52% do 46%) i nieznacznie wzrósł odsetek osób oceniających ją najniżej (z 4 do 9%).

Wykres nr 13

W grupie beneficjentów odsetek osób oceniających swoją sytuację materialną jako raczej dobrą jest znacznie niższy w porównaniu z ogółem mieszkańców (odpowiednio 32% beneficjentów i 44% mieszkańców ocenia

sytuację jako raczej dobrą). Ale już zdecydowanie większy jest w tej grupie - zarabiających na projekcie – odsetek oceniający sytuację jako bardzo dobrą (8%). W grupie osób mających przychody z projektu więcej jest osób oceniających sytuację jako średnią (56% wśród beneficjentów i 45% wśród pozostałych mieszkańców) ale też mniej, w porównaniu z ogółem badanych ocenia sytuację materialną jako złą (4%). Brak osób oceniających ją jako bardzo złą (wśród ogółu mieszkańców odsetek ten wynosi 2%).

2. Czy zarabia Pan(i) na turystyce lokalnej? – Aktywizacja gospodarcza. Sektor turystyczny i lokalna przedsiębiorczość

Obszar Górnej Biebrzy, a zwłaszcza teren zawężony do przedmiotowego obszaru badania, na którym realizowany był pomiar ankietowy jest stosunkowo mało zagospodarowany turystycznie co sygnalizowano już w Raporcie Otwarcia po I turze badania. Generowanie nowych inwestycji w sektorze turystycznym i lokalnej przedsiębiorczości nie było głównym założeniem projektu, ale brano pod uwagę wpływ działań projektowych, zwłaszcza takich jak budowa małej infrastruktury turystycznej, na wzrost potencjału w tym obszarze.

W ocenie badanych obszar Górnej Biebrzy charakteryzuje się inną specyfiką w stosunku do Środkowego i Dolnego Basenu Doliny Biebrzy, na których obszarze jest już wyraźnie rozwinięta infrastruktura turystyczna. Zarówno interesariusze projektu, jak i osoby zgłaszające doświadczenie w prowadzeniu działalności w sektorze turystycznym wskazują na tę specyfikę atrakcyjności omawianego obszaru w porównaniu z basenem Dolnym i Środkowym. Zwracają uwagę, że teren ten wymaga innego klienta i myśleć tu można o turystyce kwalifikowanej. W tym przypadku – chodzi o klientów nastawionych na aktywny wypoczynek (turystyka piesza, rowerowa, motorowa, kajakowa) i ukierunkowanych na poznawanie specyfiki regionu. Tak charakteryzuje potencjał turystyczny obszaru jeden z przedstawicieli organizacji pozarządowej:

R: „Zdajemy sobie sprawę, że ta turystyka to nie jest całoroczna. Istnienie małej infrastruktury to przyciąga i ludzie się tam zatrzymują. Ale jak do nas przyjeżdżają ludzie, to w Parku mają tylko widoki, natomiast korzystają z takich produktów jak kultura Tatarów, jak Tykocin, wyjazdy na Litwę. Tu to turystyka kwalifikowana, przeloty, zloty paków. Ludzie dłużej niż kilka dni tu nie zabawią, szukają wielokulturowości na Podlasiu.”

Jest więc dostrzegany, a nawet doceniany potencjał turystyczny tego obszaru, ale również ze świadomością ograniczeń, które w ocenie kolejnego respondenta trzeba uwzględniać mówiąc o planach inwestycyjnych w tym regionie:

R: „Na Dolnym Basenie ochrona napędza korzyści, rozwój, a tu jeszcze nie. Na Górnej Biebrzy nie ma tak spektakularnych walorów. (...) Dla niszowej turystyki Górna Biebrza mogłaby być [atrakcyjna], ale nie można zakładać, że to będzie motor napędu. (...) I oczywiście to można wykorzystać, że tu nie ma turystów. Dla turystyki niszowej [to jest atrakcyjne]. Ale ta niza jest bardzo delikatna, bo wystarczy kilka inwestycji nietrafionych i już nie będzie tego spokoju.”

Jednak nieliczni dostrzegają walory okolicy w ten sposób. Najczęściej nie ma myślenia, że turystycznie atrakcyjne może być to, co jest tu/tam teraz. Dużo częściej zdarza się, że zarabianie na turystach kojarzy się z osobną, dużą działalnością zorientowaną na turystów w większej liczbowo skali – do której trzeba większych nakładów i licznych pracowników.

R1: “Starsi już nie chcą, a młodych nie ma, a jak turyści to i kucharka musi być, zaradna kobieta, a w wiosce młodych małżeństw nie ma, jak byli to powyjeżdżali”.

R3: “Nie chciałabym w tej chwili tym się zająć, bo to trzeba by już tylko turystami, koleżanka mówi, bo ma, prowadzi (w innej miejscowości) - trzeba tego patrzeć już tylko, a my tylko we dwoje i na pole, to za ciężko.”

I wówczas jeśli ktoś ma pomysły na turystykę, to są to pomysły bardzo inwazyjne, np. budowa większego kompleksu domków na palach albo zbiorników z dostępem do Biebrzy - i wówczas napotykają one trudności formalne na etapie ich realizacji. W trakcie wywiadów terenowych takie plany i trudności inwestycyjne z tym związane zgłosiło 3 respondentów.

R2: “Nie decydują się ze względu na środki finansowe, z braku gotówki, a jak dają (dotację) to są znowuż wymogi, że ludzie nie są w stanie podolać i to jest też bariera, że jest ta biurokracja u nas”

R4: “Chodzi o pieniądze, o dofinansowanie. Z KRUS-u trzeba przejść na ZUS, a jak na działalności to trzeba pracownika zatrudnić. Ludzie boją się, że co nowego. Pieniążki włożyć a później nie wiadomo co z tego. Za dużo młodych nie ma też, żeby się zdecydowali. Nie, tu mało jest młodych, emeryt, emerytka co prawie dom. Ciężko młodą osobę przekabacić, żeby tu została.”

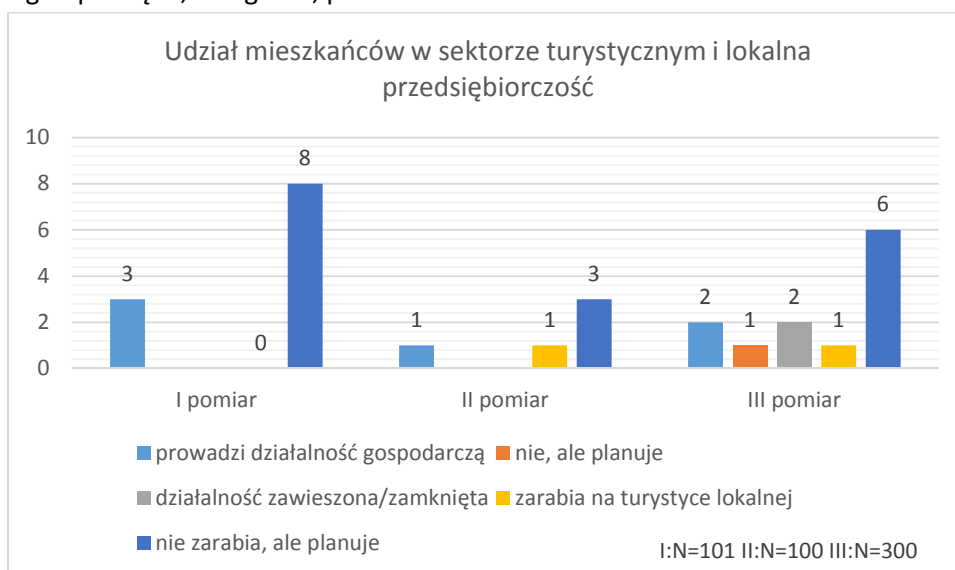
Te uwarunkowania sprawiają, że obszar regionu do tej pory jest w niewielkim stopniu zagospodarowany turystycznie.

Na obszarze wsi wchodzących w zakres przedmiotowy badania formalnie zarejestrowane są 2 agroturystyki. W szerszym rozumieniu obszaru projektu – na terenie 4 gmin zarejestrowanych jest 25 podmiotów w sektorze obsługi turystów.

Baza agroturystyczna		
obszar \ rok	2013	2017
Dąbrowa Białostocka	4	5
w tym na obszarze projektu	2	2
Lipsk	6	6
w tym na obszarze projektu	1	1
Nowy Dwór	0	0
Sztabin	10	11
w tym na obszarze projektu	0	0

Tabela nr 4 Źródło: www.noclegiw.pl

Turystyka lokalna jako źródło zarobku była i jest na tym terenie absolutnie marginalna. Pojedyncze osoby zarabiały lub zarabiają na turystyce lokalnej - a przynajmniej tak deklarowały w badaniu. Są to: sprzedaż produktu lokalnego - pamiątki, fotografia, przewodnictwo.

Wykres nr 14

W kolejnych pomiarach w próbie pojawiła się reprezentacja osób zarabiających na lokalnej turystyce. Jednocześnie obserwuje się nieznaczny spadek odsetka osób planujących podjęcie takiej działalności. Może to być związane z tym, że wzrosła świadomość w zakresie wymagań i kosztów związanych z podjęciem tego rodzaju działalności, o czym świadczą wypowiedzi respondentów, którzy planowali rozwijać się w tym kierunku, ale na dzień dzisiejszy “zawiesili” te plany.

R5: (Okazuje się, że) “nie ma atrakcyjnych (dofinansowań). Forma i wysokość to może nie jest za mała, ale zawsze jest ten wkład własny i tu się ludzie zatrzymują - bo czy ja jestem w stanie dołożyć tyle, żeby to działało? - i wycofują się.”

W III pomiarze ujawniły się również postawy, których nie obserwowano wcześniej - część respondentów nie chce ujawniać swoich planów na przyszłość dotyczących tego rodzaju działalności. Mieszkaniec jednej z miejscowości rozpoczął budowę infrastruktury turystycznej, ale na pytanie czy planuje zarabiać na turystyce lokalnej, odpowiada odmownie.

R: “Tu nikt nie jeździ. Jeden człowiek na rok. Jakbym kasyno zrobił, to może bym zarobił, a tak to...”

To dlaczego Pan buduje?

R: “Tak intuicyjnie, odruchowo.”

Niektórzy badani dostrzegają, że w okolicy jest coraz więcej turystów, ale zaprzeczają, jakoby ten wzrost miał wpływ na zarobki lokalnych mieszkańców. Inni podkreślają, że owszem, turystów jest więcej, ale są to turyści “jednodniowi”, którzy nie nocują na miejscu i nie dają szansy zarobić mieszkańcom. Jednocześnie mieszkańcy dostrzegają, że brakuje miejsc noclegowych dla turystów – jeśli nawet przekłada się to na pomysł, żeby zapewnić taki nocleg tworząc gospodarstwo agroturystyczne to część osób zgłasza, że na dzień dzisiejszy zrezygnowała lub zawiesiła swoje plany w tym względzie.

W chwili obecnej nie ma też potencjału rozwoju turystyki wokół sprzedaży produktu lokalnego (jak zwraca uwagę interesariuszka jednej z leżących na obszarze projektu wsi) – mieszkańcy nie pieką już chleba, nie robią serów, tylko kupują te produkty w sklepach ogólnopolskich sieciach handlowych.

Niektórzy zarabiają na turystach, ale nie lokalnie, tylko poza obszarem projektu – dotyczy to sprzedaży rękodzieła podczas targów i imprez organizowanych w większych miastach jak Białystok czy Suwałki, lub prób eksportu poza obszar Polski.

W percepcji mieszkańców zarabianie na turystach jako dodatkowy zarobek nie wchodzi w rachubę, ponieważ to się nie opłaca (lub nie wypada, np. pobierać opłat od turystów za wodę), a zajęcie się tym na serio wymagałoby przeprofilowania życia i pracy - a na to mieszkańcy nie są gotowi. Potwierdza to jeden z przedstawicieli samorządu lokalnego:

- Czy ludzie obawiają się inwestować w działalność ukierunkowaną turystycznie?

S: „Myślę, że tak może być. Myślę po prostu, że tego nie doceniają, bo mieszkając tutaj od dziecka myślą, że to jest takie coś normalnego, standardowego. Mam przyjemność nieraz rozmowy z turystami, którzy odwiedzają tereny naszej gminy i są zachwyceni tą ciszą, tym spokojem. Tego niektórzy szukają. A dla nas jest to codzienność, coś z czym żyjemy od dziecka i dlatego niektórzy tego nie dostrzegają. Dlatego ciężko zainwestować większe pieniądze, jeżeli nie ma się do tego przekonania. I tak to wygląda, że ludzie po prostu boją się, jeśli nie mają pewności, że to może się udać.”

Wywiad z kolejnym przedstawicielem samorządu lokalnego potwierdza, że na omawianym obszarze obserwowany jest raczej rozwój dotychczas istniejących miejsc turystycznych niż powstawanie nowych.

Czy jest większe zainteresowanie zakładaniem gospodarstw agroturystycznych?

S1: „Nie, nie. Praktycznie w tej chwili to się unormowało na pewnym poziomie. Nie słysząc aby ktoś coś nowego zakładał. Ci co mają to się rozwijają, doposażają się, organizują różnego rodzaju atrakcje dla swoich gości.”

Ze wzrostu atrakcyjności turystycznej obszaru korzystają więc głównie podmioty prowadzące działalność przed wejściem projektu.

- Myśli Pan, że ktoś z miejscowych na tym korzysta?

S1: „Tak. Nawet podczas wyjazdów studyjnych były rozmowy na ten temat, że te osoby, które prowadzą gospodarstwa agroturystyczne widzą, od kilku lat zaobserwowano, że jednak jest zapotrzebowanie na tego typu usługi. Zapotrzebowanie na to, żeby turysta miał gdzie się zatrzymać, miał gdzie przenocować – rośnie.”

Z analizy danych urzędowych również wynika, że nie nastąpił odczuwalny ilościowy wzrost liczby prowadzonych działalności gospodarczych.

Liczba podmiotów gospodarczych na obszarze projektu na tle gminy

Lp.	Gmina	Liczba podmiotów gospodarczych w sektorach															
		Ogółem		Rolniczym		Przemysłowym		Budowlanym		Usługowym		Handlowym		Leśnictwo		Turystyka i gastronomia	
		2013	2017	2013	2017	2013	2017	2013	2017	2013	2017	2013	2017	2013	2017	2013	2017
1	Dąbrowa Białostocka	493	418	37	10	60	24	54	77	209	182	124	112	5	4	4	9
	obszar projektu	23	19	3	3	1	1	3	2	14	12	2	1	0	0	0	0
2	Lipsk	130	144	-	1	5	2	9	12	60	89	46	30	9	9	1	1
	obszar projektu	6	9	0	0	0	0	1	1	4	5	1	2	0	-	-	1
3	Nowy Dwór	39	28	1	1	1	0	5	2	23	17	10	7	-	-	-	1
	obszar projektu	7	8	1	1	-	-	1	1	3	4	2	2	-	-	-	-
4	Sztabin	156	178	4	6	8	9	14	14	62	77	39	38	28	32	1	2
	obszar projektu	16	19	1	2	1	1	4	2	3	7	5	4	2	3	0	0

Tabela Źródło: CEIDG 2013 i 2017
nr 5

Potwierdzają to wywiady z przedstawicielami samorządów lokalnych.

- Czy w ostatnim czasie można zauważyć wzrost liczby zarejestrowanych działalności gospodarczych?

S1: „Na to pytanie ażeby rzetelnie odpowiedzieć, musiałbym sięgnąć do danych, ale tak porównując z tego co analizowaliśmy to w roku bodajże chyba 15-stym raczej to się utrzymuje na takim dosyć wyrównanym poziomie od jakiegoś czasu. Niektóre przedsiębiorstwa powstają, niektóre znikają, ale to się utrzymuje raczej na takim stabilnym poziomie.

- W potencjale ekonomicznym nie widać ani zapaści ani znaczącego ożywienia?

S1: „Ani zapaści, ani jakiegoś takiego znaczącego wzrostu.”

Podobną stałość w rozwoju gospodarczym dostrzega władarz kolejnej gminy leżącej na obszarze projektu:

S2: „To się utrzymuje na takim samym poziomie, nic tu w sumie nie słychać o jakichś upadłościach ani o powstawaniu nowych. Z tego, co się orientuję, przedsiębiorcy w tej chwili składają wnioski na doposażenie swoich przedsiębiorstw małych. Fundacja Biebrzańska posiada środki. Natomiast rolnicy rozwijają swoje gospodarstwa, korzystają również ze środków unijnych. Nowe maszyny rolnicze, wyposażenie obór – to są bardzo duże zmiany w porównaniu do poprzedniej dekady.”

Wypowiedź ta wskazuje również na główne kierunki inwestycyjne mieszkańców gminy o charakterze typowo rolniczym – rozwój gospodarstw rolnych. Potwierdzają to również wyniki badań ankietowych przedstawione w podrozdziale omawiającym inwestowanie i planowanie wydatków.

3. Na co przeznaczyć(a) Pan(i) uzyskaną kwotę? – Inwestowanie i planowanie wydatków

Projekt zakładał korzyści finansowe dla interesariuszy (głównie prywatnych właścicieli gruntów, którzy zdecydowali się na transakcję sprzedaży nieużytkowanego gruntu dla BbPN), dlatego uwzględniony w metodologii wskaźnik dotyczący inwestowania i planowania wydatków porównano na osi czasu. Z powodu

acowanie powstało w ramach projektu „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy” LIFE11 NAT/PL/422 finansowanego przez instrument finansowy LIFE+ Wspólnoty Europejskiej, Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz Biebrzański Park Narodowy.

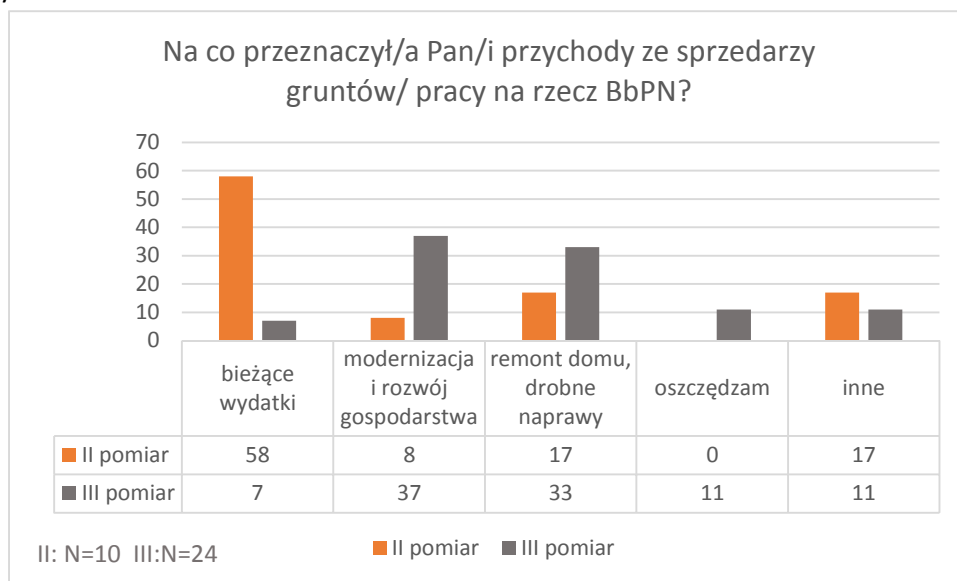
Wykonawca: Marta Katarzyna Rudzińska

Osowiec-Twierdza, Lipiec 2017

niskiej liczebność w I naborze, wynikającej z tego, że na tym etapie jeszcze niewiele osób skorzystało z możliwości wykupu gruntów, analizę tego wymiaru zinterpretowano jakościowo.

W ankiecie i wywiadach z interesariuszami pytano o to, **na co przeznaczone zostały przychody z wykupu nieużytków lub pracy na rzecz Parku**. Wszystkie odpowiedzi dotyczyły trzech kategorii wydatków:

1. wydatki bieżące
2. wydatki inwestycyjne – tu wymieniano wydatki należące do dwóch kategorii:
 - a. modernizacja i rozwój gospodarstwa rolnego
 - b. mikro inwestycje w budynkach mieszkalnych
3. inne wydatki

Wykres nr 15

W I pomiarze przychody z tytułu sprzedaży gruntów dla BbPN zadeklarowały 3 osoby, a zgłaszane wydatki związane były z remontem mieszkania lub oszczędzaniem z myślą o remoncie oraz z inwestycją w szkolenie członka rodziny. **Troje spośród 24 beneficjentów** (liczba osób w III pomiarze deklarująca przychody z tytułu pracy w projekcie lub wykupu gruntów) **zadeklarowało, że oszczędza i ma plany inwestycyjne. Dwie osoby mają plany ukierunkowane na obsługę turystyki lokalnej** (gospodarstwo agroturystyczne), a jedna z nich brała również udział w wizycie studyjnej zorganizowanej przez BbPN w celu wymiany doświadczeń z osobami z innych regionów kraju, które odniosły sukces w prowadzeniu działalności w tym sektorze. Zapytana o plany związane z agroturystyką odpowiada:

R1: „Myślę o tym od dawna. Wyjazd [wizyta studyjna] dał dużo, można było usłyszeć od czego ludzie zaczynali.”

Pozostali beneficjenci **inwestują w rozwój swoich gospodarstw rolnych (38%) oraz ponoszą wydatki mikroinwestycyjne na remont domu, zagospodarowanie otoczenia wokół domu (33%)**.

R2: „Ułożony polbruk na podwórku, ładny wjazd zrobiłam, bo drugie tyle dołożyłam i jest uporządkowane, utwardzone, można spokojnie wjechać. Mieliśmy ustalone z mężem, że jak dostaniemy środki ze sprzedaży to zrobimy coś na wsi, żeby było ładnie.”

Należy pamiętać, że u większości to były mniejsze kwoty, które pozwalały na drobny remont, modernizację mieszkania lub zostały przeznaczone na bieżącą konsumpcję. Respondent jednej z wsi leżących na obszarze projektu tak mówi o korzyściach ekonomicznych z projektu, jakie w jego ocenie przypadły lokalnym mieszkańcom:

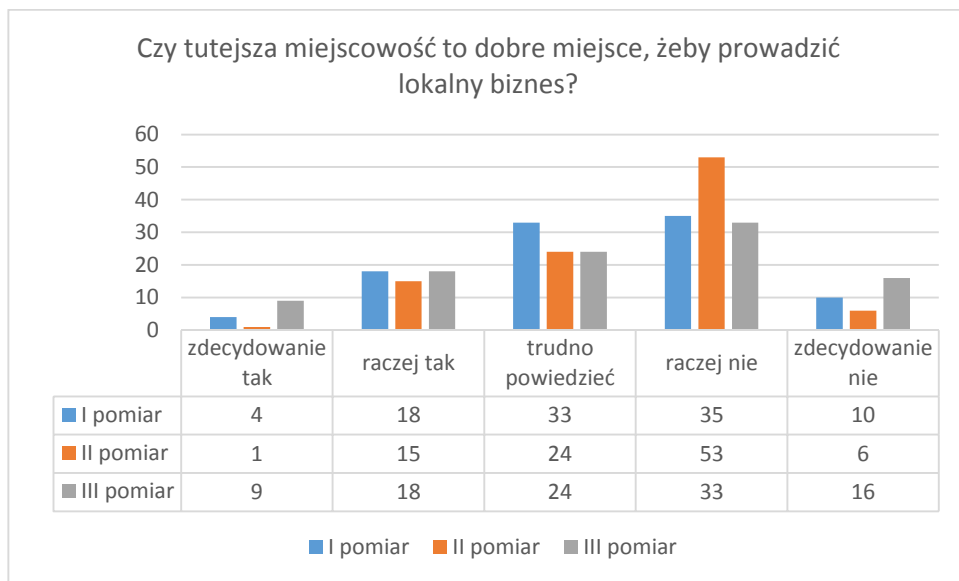
R3: „(...) kto coś wyremontował, kto przepił, kto coś tam jeszcze i takie to korzyści.”

Pokazuje to, że **mieszkańcy w większości nie myślą w kategoriach planowania inwestycji – a nawet jeśli tak, to nie są to długofalowe plany.**

4. Czy tutejsza miejscowość to dobre miejsce, żeby prowadzić lokalny biznes? - Atrakcyjność inwestycyjna obszaru w percepcji mieszkańców

Aby ocenić czy i w jakim stopniu działania w projekcie, jakimi były budowa małej infrastruktury turystycznej i działania edukacyjne (w tym wizyty studyjne), przyczyniły się do wzrostu atrakcyjności turystycznej obszaru w percepcji lokalnych mieszkańców, prześledzono zmiany w czasie, jakie zachodziły w ocenie tej atrakcyjności.

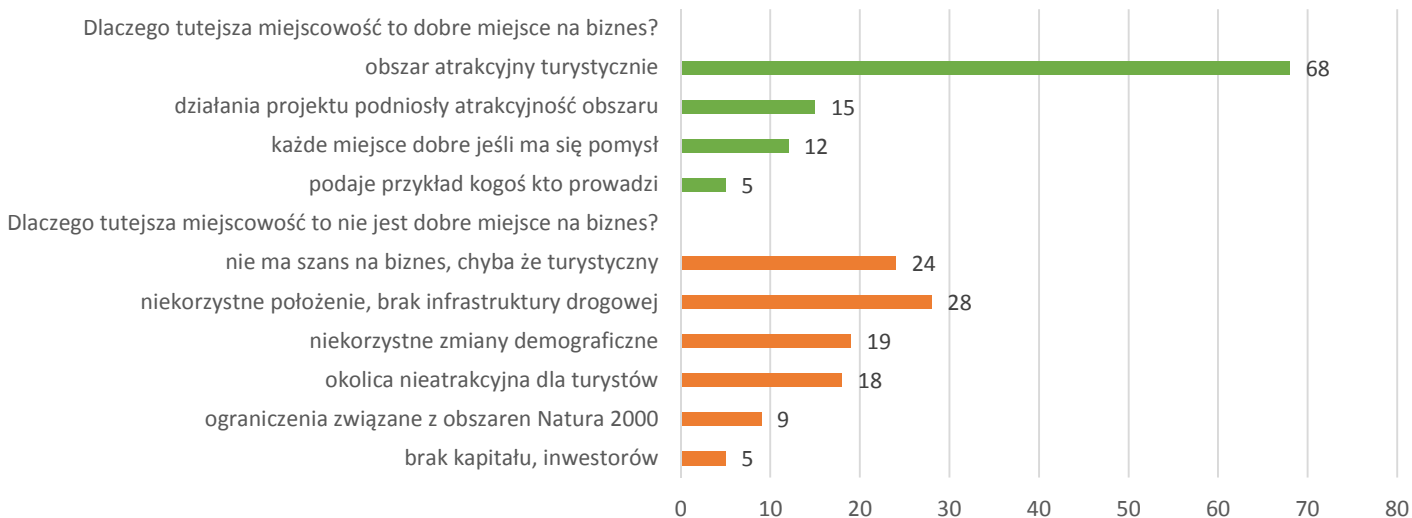
Odsetek badanych, którzy są zdania, że ich miejscowość to zdecydowanie dobre miejsce, aby prowadzić lokalny biznes, spadł w II pomiarze, aby jeszcze bardziej wzrosnąć w pomiarze III.

Wykres nr 16

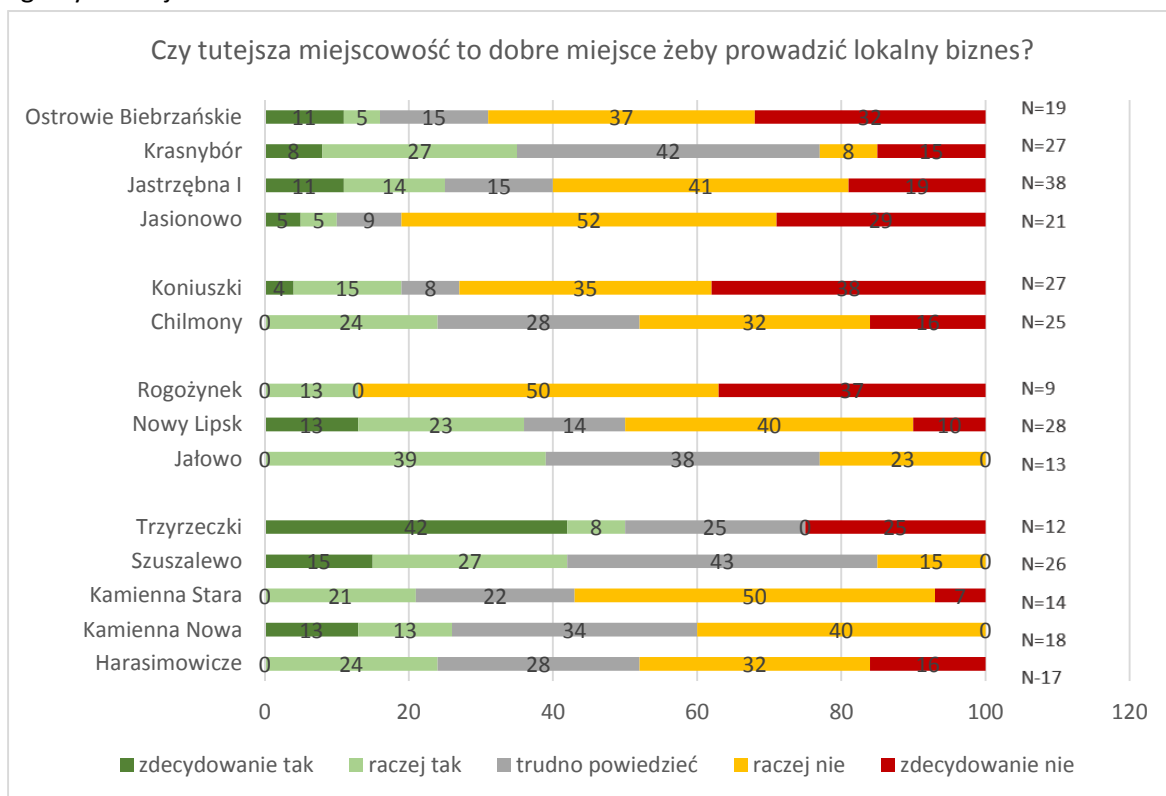
Opinie respondentów w sprawie potencjału gospodarczego regionu w kolejnych pomiarach się krystalizują. Z każdym pomiarem spada odsetek respondentów, którzy nie mają zdania w tej sprawie.

Czy tutejsza miejscowość to dobre miejsce, żeby prowadzić lokalny biznes? Dlaczego?

Wykres nr 17

Różnice w ocenie atrakcyjności inwestycyjnej najbliższej okolicy widoczne są również w opiniach mieszkańców poszczególnych miejscowości.

Wykres nr 18

Najbardziej korzystnie, zdaniem badanych, jest robić biznes (najczęściej turystyczny) w Szuszalewie (aż 42% mieszkańców tej wsi zdecydowanie i raczej się zgadza, że tutejsza okolica to dobre miejsce, żeby prowadzić lokalny biznes) i w Jałowie (takiego zdania jest 39% respondentów). Najbardziej ambiwalentnie w subiektywnych ocenach atrakcyjności inwestycyjnej swojej okolicy przez jej mieszkańców są postrzegane Trzrzeczki. Połowa pytaných tam osób odpowiada, że zdecydowanie się zgadza lub raczej się zgadza, że najbliższa okolica to dobre miejsce, aby prowadzić tam biznes, ale jednocześnie aż 25% jest zdecydowanie

odmiennego zdania. Najstabszą renomę jeśli chodzi o atrakcyjność okolicy pod tym względem wśród mieszkających tam respondentów ma Rogożynek. 87% respondentów raczej lub zdecydowanie się nie zgadza, że ich okolica to dobre miejsce do prowadzenia działalności. Co ciekawe, właśnie na terenie tej wsi zarejestrowana jest 1 z 2 agroturystyk (na obszarze wsi ujętych w badaniu), jednak z obserwacji sąsiedzkich wg pytanym o to mieszkańców, „biznes” ten nie prosperuje wystarczająco intensywnie, aby sądzić, że może to być istotne źródło dochodów.

Dodatkowych informacji jakościowych na temat wpływu projektu na atrakcyjność inwestycyjną obszaru dostarczają wywiady z samorządowcami. Przedstawiciele samorządów lokalnych w większości są zgodni w obserwacji, że zainteresowanie turystów tym obszarem zwiększa się w ostatnich latach.

- Czy wzrasta atrakcyjność tego obszaru? Jakiego obszaru dotyczą te zmiany?

S1: „Myślę, że tak, że jest to spowodowane – wspomnianym na wstępie, od roku powiedzmy 2014-2015 – jest zauważalny taki dosyć znaczący wzrost – fakt, że okresowy, zwłaszcza w sezonie letnim – turystów. Bardzo duża liczba osób właśnie odwiedza te atrakcje turystyczne stworzone, wybudowane przy udziale Parku Narodowego łącznie z Gminą. Szczególnie w okresie letnim, w okresie wakacji jest to zauważalne. I to właśnie się zmieniło w roku 14-stym, 15-stym, wcześniej takiego ruchu turystów nie było. Myślę, że to jest takie znaczące i zauważalne na pewno. (...) Jest zauważalne, jest widoczne, że atrakcyjność naszej gminy w ciągu ostatnich kilku lat podskoczyła.”

- Czy można powiedzieć, że budowa infrastruktury turystycznej przyczyniła się do aktywizacji gospodarczej?

S1: „Myślę, że tak, bo w ślad za budową tej infrastruktury, gospodarstwa agroturystyczne, które funkcjonowały przed jej powstaniem, na pewno zyskały. Na pewno zyskali lokalni producenci żywności, zyskały osoby świadczące usługi, może nie hotelarskie, ale wynajmu pokoi chociażby. Na pewno są jeszcze duże potrzeby w tym temacie, bo docierają takie informacje, że są sytuacje, kiedy osoby przyjeżdżające mają problem ze znalezieniem noclegu, miejsca na to, żeby przez dwa, trzy dni zamieszkać w jakimś gospodarstwie agroturystycznym. To pokazuje, że to przyniosło jakiś efekt. No fakt, że jest jeszcze dużo do zrobienia.”

O wpływie działań BbPN na wzrost przyciągania obszaru mówi kolejny miejscowy władarz:

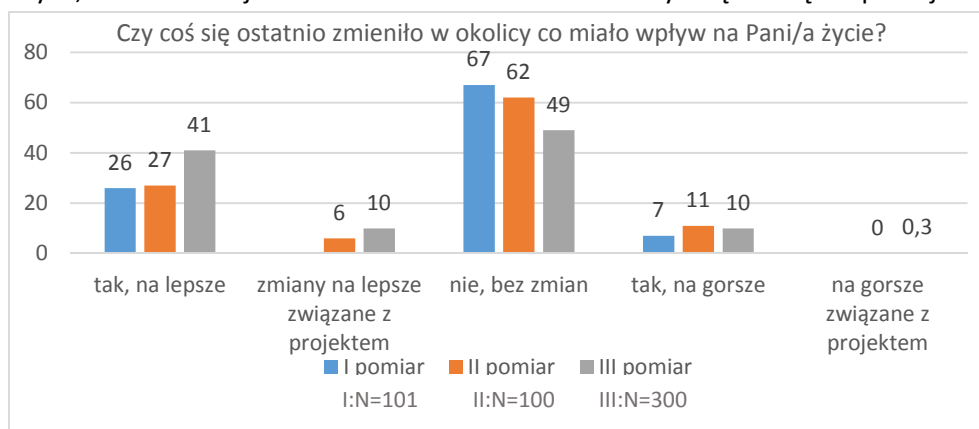
S2: „Jeśli chodzi o atrakcyjność, to Park stara się w jakiś sposób udostępnić tereny parkowe dla turystów, dla mieszkańców. Z tego co wiem: buduje drogi w kierunku Biebrzy, wieże widokowe i widać, że turyści z tego korzystają.”

- Czy to może mieć jakiś wpływ na życie mieszkańców?

S2: „No na pewno jest jakiś, bo czym więcej turystów przyjedzie, to większy ruch w sklepach, ktoś coś musi kupić i rolnicy mogą wykorzystywać gospodarstwa agroturystyczne, usługi, też z tego jakieś profity mają.”

Aby uchwycić zmiany w postrzeganiu otoczenia, pytano badanych o to, czy coś się ich zdaniem zmieniło ostatnio w okolicy, co miało wpływ na ich życie lub na życie mieszkańców w ogóle. Wskaźnik ten został omówiony szerzej w części I jako element jakości życia w kontekście obszaru. Przywołując wnioski z analizy tego wymiaru aż **41% dostrzega, że w okolicy zmieniło się coś na lepsze, co miało wpływ na ich życie i aż 23% spośród nich (10% wszystkich pytanym o to osób) wskazuje na zmiany w związku z podjętymi w projekcie**

działaniami. Są to najczęściej korzyści związane z infrastrukturą turystyczną, dostrzegane zmiany w krajobrazie. Dużo osób pozytywnie ocenia zmiany estetyczne w okolicy – w tym związane z podjętymi przez właścicieli posesji modernizacjami budynków mieszkalnych i gospodarczych. W uzasadnieniach rozmówcy podają, że teraz wsie są bardziej zadbane, jest ładniej, schludniej. Również dlatego, że, jak określił jeden z respondentów, jest więcej przyjezdnych, a to mobilizuje mieszkańców do dbałości o estetyczną stronę ich posesji.

Wykres nr 19

Można spodziewać się więc mechanizmu sprzężenia zwrotnego: przyływ turystów oddziałuje na normy w zakresie zachowania czystości, ładu, a to wpływa na wzrost subiektywnego postrzegania okolicy jako atrakcyjnego miejsca.

Podsumowując, turystyka Górnej Biebrzy prawie nie istnieje w statystykach działalności gospodarczej (ani budżetów domowych), jednak to, co jest tutaj istotne, to kategorie, w jakich postrzegana jest turystyka i turystyczna atrakcyjność obszaru.

Bezpośredni pozytywny wpływ ekonomiczny projektu odczuło nieco poniżej 25% ankietowanych. Beneficjenci w przeważającej większości są zadowoleni ze zrealizowanej transakcji (sprzedaży gruntu). Jednocześnie oceniają uzyskaną kwotę jako mało znaczącą w ogólnym budżecie gospodarstwa (w tej grupie beneficjentów aż 68% ocenia uzyskaną kwotę jako nieznaczącą). Plany inwestycyjne dotyczące obsługi lokalnej turystyki deklaruje 3 beneficjentów. Pozostali beneficjenci inwestują w rozwój swoich gospodarstw rolnych (38%) oraz ponoszą wydatki mikroinwestycyjne na remont domu. Turystyka lokalna jako źródło zarobku była i w dalszym ciągu pozostaje na tym terenie absolutnie marginalna. Widoczne są natomiast zmiany w postrzeganiu potencjału gospodarczego regionu w percepcji mieszkańców. 41% dostrzega, że w okolicy zmieniło się coś na lepsze, co miało wpływ na ich życie i aż 23% spośród nich (10% wszystkich mieszkańców) wskazuje na zmiany w związku z podjętymi w projekcie działaniami, głównie w związku z powstaniem małej infrastruktury turystycznej.

Wniosek pesymistyczny: Kapitał gospodarczy nie zmienił się albo zmienił się w minimalnym stopniu i dotyczy niewielu osób.

Wniosek optymistyczny: projekt pośrednio wpłynął na potencjał gospodarczy obszaru – poprzez wzrost przyciągania i atrakcyjności turystycznej. Nie obserwuje się efektów we wskaźnikach twardych ale można się ich spodziewać w przyszłości. Być może mieszkańcy – przeznaczając środki finansowe z projektu – w bliższej lub dalszej przyszłości zaczną myśleć o dalszych mikroinwestycjach w swoje gospodarstwa i domy, co przełoży się na plany przeznaczania 1, 2, 3 pomieszczeń na agroturystykę. Być może w okolicy brakuje też dobrych wzorców – dobrych praktyk agroturystycznych, które mogliby podpatrzeć. Podobnie widzą to przedstawiciele samorządu – jeszcze nie widać efektów, ale pośrednio wpływa to na potencjał gospodarczy.

zawodzenie powstało w ramach projektu „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy” LIFE11 NAT/PL/422 finansowanego przez instrument finansowy LIFE+ Wspólnoty Europejskiej, Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz Biebrzański Park Narodowy.

Wykonawca: Marta Katarzyna Rudzińska
Oswiec-Twierdza, Lipiec 2017

CZĘŚĆ III

POSTRZEGANIE PROJEKTU

Projekt „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy” był w zamyśle pomysłem na godzenie potrzeb ekonomicznych mieszkańców z ochroną zagrożonych, cennych przyrodniczo terenów. Od wprowadzenia takich rozwiązań, które powiążą te potrzeby zależy trwanie korzystnych zmian po zakończeniu działań projektowych. W tym projekcie istotna była współpraca z lokalną społecznością. Co o całym projekcie sądzą mieszkańcy po blisko 5 latach jego realizacji?

Czy słyszał(a) Pan/i o projekcie...? – Rozpoznawanie i postrzeganie projektu

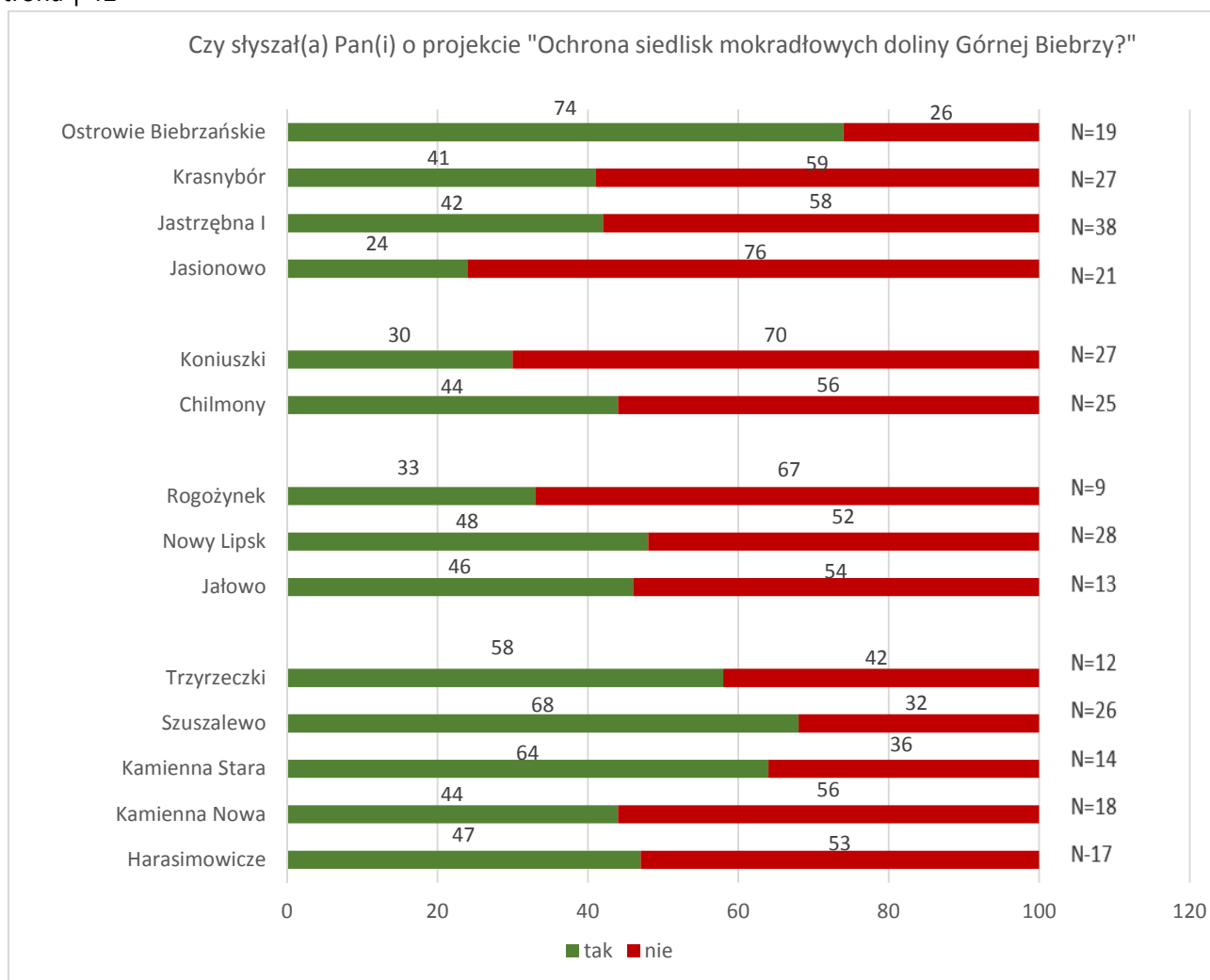
Respondentów na wstępie informowano o celu badania, jakim była ocena projektu i ocena działań zrealizowanych przez BbPN na obszarze, który zamieszkują badani. Za każdym razem blisko połowa badanych spontanicznie reagowała zaprzeczając jakoby miała jakąkolwiek wiedzę na temat takich działań w swojej okolicy.

Słyszał(a) o projekcie „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy”?		
I pomiar	II pomiar	III pomiar
33%	57%	47%

Tabela nr 6

W I pomiarze o projekcie słyszał zaledwie co trzeci ankietowany (33%), w II pomiarze nastąpił wzrost do 57%, żeby nieco spać w III pomiarze (47%). W tym pytaniu faktycznie sprawdzano rozpoznawalność nazwy projektu i powyższe liczby są informacją o tym, jaki odsetek ankietowanych kojarzy nazwę projektu.

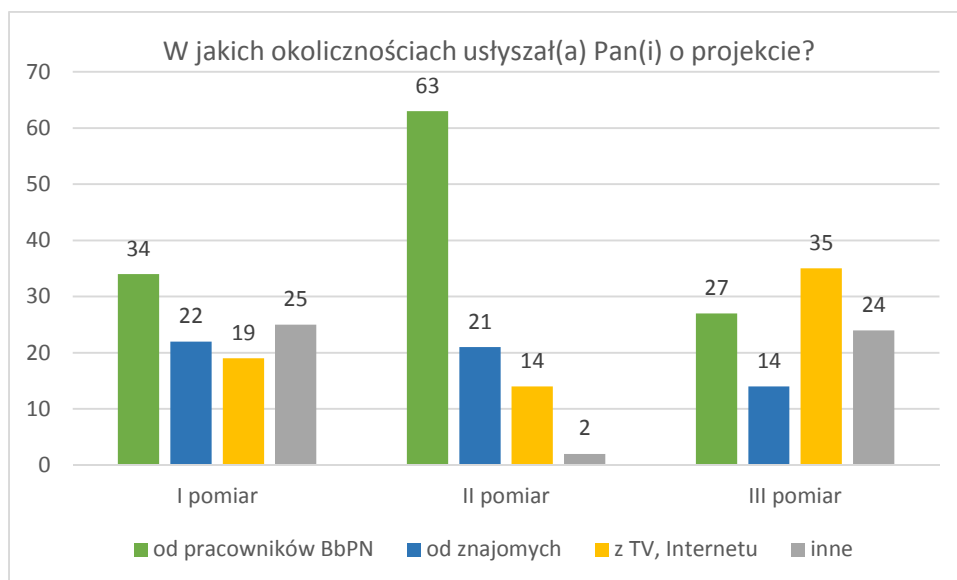
Wykres przedstawiony poniżej prezentuje szczegółową analizę rozpoznawania nazwy projektu w poszczególnych miejscowościach. Wyniki ukazują rozpoznawanie w pomiarze końcowym (luty-czerwiec 2017r.). Największe rozpoznawanie, jeśli chodzi o nazwę, miał projekt w Ostrowiu Biebrzańskim (74% potwierdza, że słyszało o takim projekcie) i w Szuszałowie (tam kojarzy tę nazwę 68% mieszkańców). Duże rozpoznanie ma również projekt w Kamiennej Starej i w Trzyrzeczkach (projekt rozpoznało odpowiednio 64% i 58% mieszkańców). Nazwa projektu najmniej jest rozpoznawana przez mieszkańców Jasionowa (nazwę kojarzy 24% mieszkańców) i Koniuszek (30% słyszało o takim projekcie).

Wykres nr 20

Pytanie o rozpoznawanie nazwy projektu poprzedzało dalsze pytania dotyczące rozpoznawania projektu. W pomiarze II i III badaczka po uzyskaniu negatywnej odpowiedzi o nazwę, pytała o rozpoznawalność konkretnych działań prowadzonych w ramach projektu, takich jak: budowa małej infrastruktury turystycznej (wieże widokowe, wiaty), wykupy gruntów, zabiegi ochronne (odkraczanie, wykaszanie), spotkania z mieszkańcami organizowane przez BbPN. Uwzględnienie takiego pytania umożliwiło zbadanie rozpoznawalności działań BbPN prowadzonych na terenie i w najbliższym otoczeniu ankietowanych – takie działania rozpoznało aż 92% respondentów w końcowym pomiarze. Taki procent ankietowanych mieszkańców rozpoznaje finalnie którekolwiek z podjętych przez BbPN na obszarze projektu działań, nawet jeśli w większości nie rozpoznaje nazwy projektu, ma problem ze wskazaniem instytucji realizującej projekt lub spontanicznie nie podaje zakresu zrealizowanych działań.

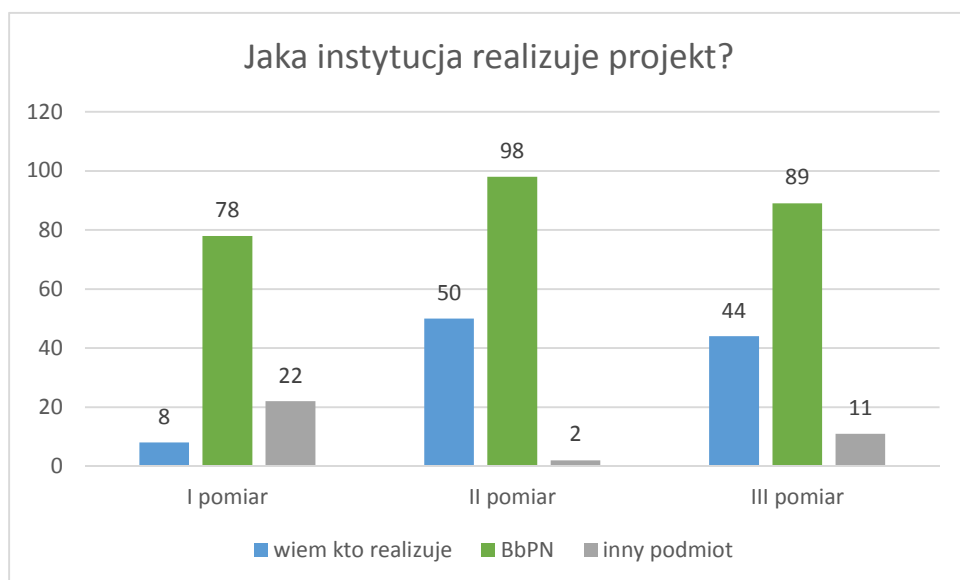
W I pomiarze 34% ankietowanych wskazało, że źródłem informacji o projekcie byli pracownicy BPN. Inne źródła informacji to: zebrania, szkolenia prowadzone przez inne instytucje (ODR, Urząd Gminy), media, gazetki, ulotki szkolne, informacje przekazane w czasie oficjalnych uroczystości gminnych. Najwięcej osób w III pomiarze wskazało jako źródło informacji media. Ten dość wysoki wynik może być związany z tym, że tuż przed realizacją ankiet regionalna telewizja wyemitowała program informacyjny o projekcie.

Wykres nr 21

Mimo że w III pomiarze najwięcej wskazań miały media, TV i Internet, to występują znaczące różnice w poziomie wiedzy o projekcie. Często osoby, które oglądały materiał telewizyjny, nie były w stanie podać żadnych szczegółów dotyczących projektu. Z kolei osoby, które szukały informacji o projekcie w Internecie lub źródłem ich wiedzy o projekcie są pracownicy BbPN, mają wiedzę bardziej pogłębioną i merytoryczną. Potwierdza to wysoka rozpoznawalność działań w projekcie w II pomiarze (68% trafnie wskazuje co najmniej 1 działanie), kiedy głównym źródłem wiedzy o projekcie był personel BbPN.

Spośród osób, które kojarzyły nazwę projektu, zaledwie 5% ankietowanych w I pomiarze ale już 50% w II i aż 89% w III pomiarze wie, jaka instytucja realizuje ten projekt (rozpoznawalność podmiotu realizującego projekt uznawano jeżeli badany wskazał na BbPN, wymienia nazwiska osób zatrudnionych w projekcie lub rozpoznaje instrument finansowy UE).

Wykres 22

W III pomiarze 44% osób odpowiedziało twierdząco na pytanie, jaka instytucja realizuje projekt, jednak nie wszyscy prawidłowo identyfikowali projekt z BbPN - 11% błędnie wskazuje instytucję realizującą projekt.

Najczęściej projekt mylony jest z programem Natura 2000 (68% błędnie identyfikujących projekt utożsamia go z programem rolnośrodowiskowym).

R1: „Zabij mnie, pani, nie powiem. Pewnie też to unijne coś”

R2: „Wspólnie Biebrzański Park i Górna Dolina Biebrzy, coś takiego”

R3: „Unia Europejska dopłaca za pośrednictwem Agencji” [identyfikacja projektu z programem Natura 2000 i możliwością uzyskania dopłat w ramach programów rolnośrodowiskowych]

Ci ludzie, którzy znają Park “po sąsiedzku”, kojarzą poszczególnych pracowników Parku. Pytanie o instytucje kieruje ich myślenie w stronę biurokratycznych urzędów albo większych podmiotów niż Park, który znają z bezpośredniego doświadczenia od lat.

R4: „Może Lićwinko siedzi w tym?”

R5: „Siłakowski i spółka”

R6: „To może z Osowca ta firma jest.”

R7: „To wszystko Park! Wicher”

R8: „To na pewno nie BbPN, to jakaś osobna komórka jest”

W pomiarze II i III osobom, które nie rozpoznały ani projektu, ani nie były w stanie wskazać żadnych działań BbPN, wymieniano konkretne działania realizowane przez Park w ramach projektu z zapytaniem, czy wiadomo im o takich działaniach.

Rozpoznawalność projektu „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy”			
Rozpoznawalność w czasie	I pomiar 2013	II pomiar 2016	III pomiar 2017
Rozpoznaje nazwę	33%	57%	47%
Identyfikuje nazwę z BbPN, osobami lub rozpoznaje instrument finansowy UE	5%	50%	89%
Twierdzi, że zna działania	16%	24%	46%
Rozpoznaje trafnie co najmniej 1 działanie	11%	68%	50%
Łącznie trafne rozpoznania działań BbPN	-	75%	92%

Tabela nr 7

Zwiększyło to wydatnie rozpoznawalność podejmowanych w ramach realizacji projektu działań – aż 92% osób rozpoznaje przynajmniej 1 działanie projektowe i tylko 8% nadal podtrzymuje, że nie wie nic o tym, aby BbPN realizował jakiegokolwiek działania w ich okolicy.

Jakie działania BbPN zrealizował w Państwa okolicy? Co Park tutaj zrobił?

R1: „Nic on tu. Nic nie robił.”

A ta wieża widokowa tutaj we wsi?

R1: „Tak, to jest wieża. Ale to nie Park, to Natura postawiła, w ramach Unii Europejskiej.”

Zapewniam Panią, że to BbPN właśnie w ramach tego projektu.

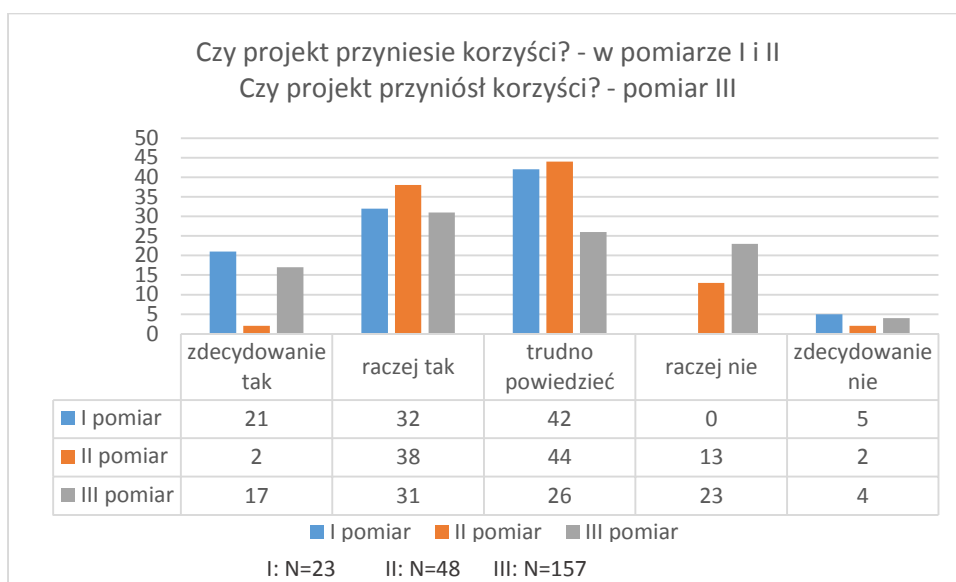
R1: „Myli się Pani, ja tam byłam, czytałam te informacje i tam nic o Parku nie ma.”

Następnie osoby rozpoznające zarówno projekt, jak też i te, które o projekcie nie słyszały, ale rozpoznają - jako działania BbPN – elementy projektu, pytano o ocenę projektu / tych działań i czy odniosły one wpływ na ich życie.

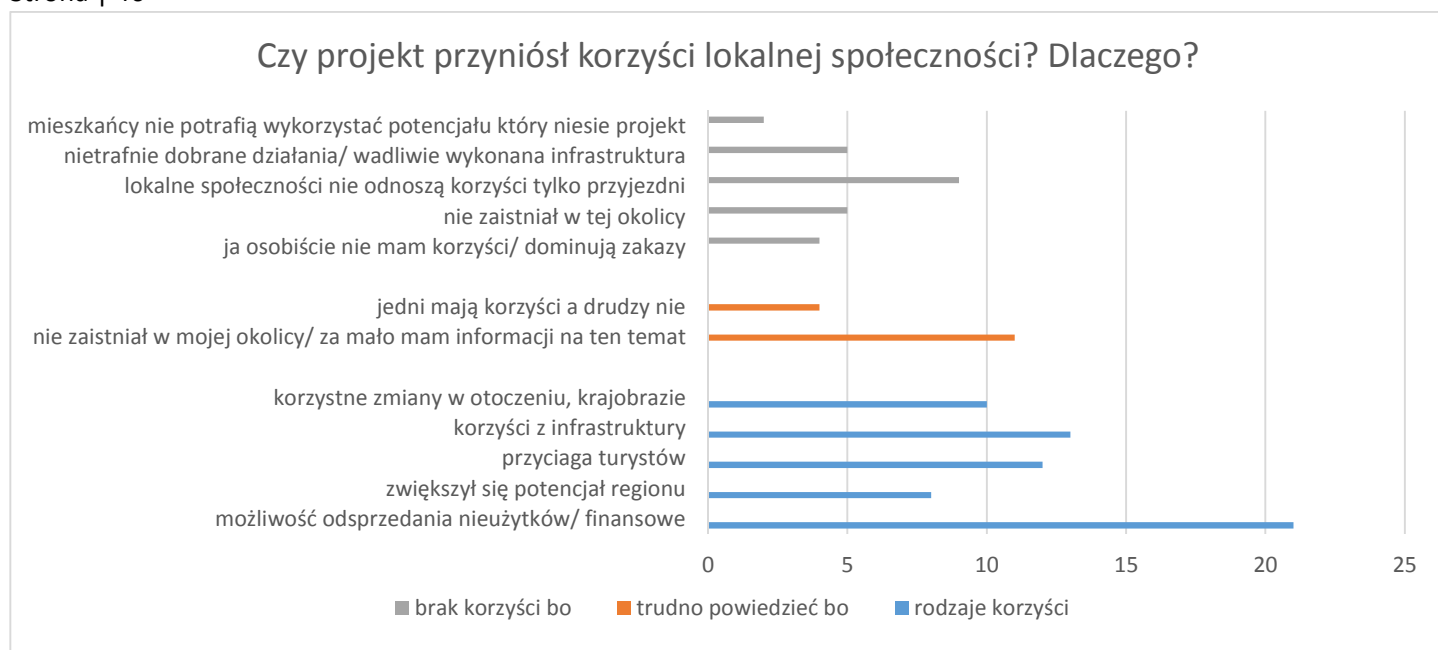
Czy ogólnie rzecz biorąc projekt przyniósł korzyści lokalnej społeczności? – Oceny projektu analizowane na osi czasu

Porównanie wyników w czasie jest utrudnione ze względu na zmiany metodologiczne dotyczące realizacji ankiet. W I pomiarze to pytanie zadawano wyłącznie tym osobom, które pozytywnie rozpoznały nazwę projektu i spontanicznie zidentyfikowały przynajmniej jedno działanie projektowe, dlatego są to odpowiedzi tych osób, które są dobrze poinformowane i można o nich powiedzieć, że stanowią “elitę”, jeśli chodzi o wiedzę o projekcie. W II pomiarze to pytanie zadawano także tym, którzy nie kojarzyli nazwy projektu, ale poprawnie identyfikowali przynajmniej jedno działanie projektowe, a w III pomiarze także osoby, które nie miały żadnej merytorycznej wiedzy w projekcie. Tym samym pomiary II i III zawierają także oceny osób, które są na przeciwnym biegunie niż “elita”, jeśli chodzi o znajomość projektu i akceptację jego działań.

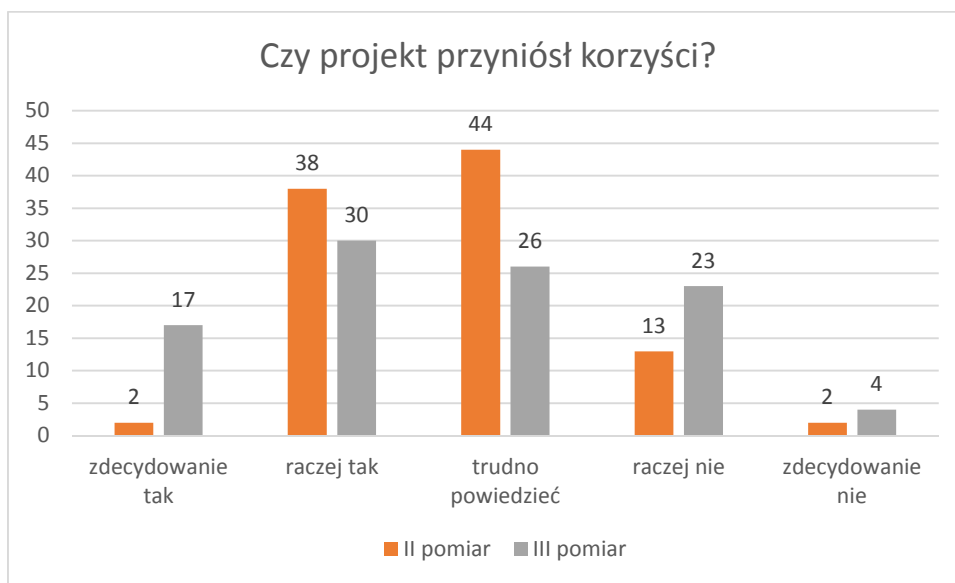
Wykres nr 23

Ze względu na to, że badani nie mieli spójnej wiedzy na temat tego, jakie działania są realizowane w ramach projektu (znali tylko część działań, coś słyszeli, ale nie zawsze umieli to powiązać z projektem), dużym problemem było zadawanie pytań o to, czy “projekt przyniósł korzyści lokalnej społeczności” i o “ocenę projektu”. Badaczka postanowiła zadawać pytanie o korzyści z projektu także tym osobom, które kojarzyły jakiegokolwiek działania Parku. I liczebność w tym pytaniu w I, II i III pomiarze wyniosła odpowiednio 23, 45 i 199. Jednak jeśli przy odpowiedzi na pytanie o korzyści padała odpowiedź, że trudno to ocenić, ponieważ projekt jeszcze się nie zakończył, rezygnowano z zadawania pytania o ocenę projektu. I liczebność w tym pytaniu wyniosła w pomiarze I – 8, II – 40, w pomiarze III - 157. Z tego powodu liczebności w II i w III pomiarze nie są równe, ale uzyskano jednocześnie cenne informacje pokazujące nastawienie mieszkańców do ochrony przyrody.

Wykres nr 24

W końcowym III pomiarze 47% spośród respondentów rozpoznało projekt lub w inny sposób odczuło działania projektowe, nawet bez rozpoznania nazwy projektu i oceniło, że projekt przyniósł lub przynosi korzyści. 26% respondentów nie mogło się zdecydować, czy ocenić działania BbPN jako przynoszące korzyści czy też nie. 27% badanych mieszkańców uważa, że takie działania projektowe lub też (jeśli nie rozpoznaje projektu) takie działania Parku raczej nie przynoszą lub zdecydowanie nie przynoszą żadnych korzyści lokalnym społecznościom. Grupa ta jest bardzo zróżnicowana pod względem powodów, dla których projekt nie wnosi korzyści społecznych.

Wykres nr 25

Podobny rozkład ocen dotyczących postrzeganych korzyści sygnalizowali uczestnicy badania już w I pomiarze, na początku trwania działań projektowych. W związku z niewielką liczebnością podgrupy w I pomiarze, większego znaczenia nabierają informacje uzyskane w pytaniach otwartych, które pozwalają rzucić światło na faktyczne oceny działań projektu i działań Parku. Analiza jakościowa zebranych wówczas wywiadów sugeruje zbliżony rozkład pod względem potencjalnych spodziewanych korzyści i wątpliwości z tym związanych.

Wśród korzyści wymieniano:

- wzrost przyciągania turystycznego i korzyści finansowe
R1: „Mam na myśli cały czas turystykę.”
R2: „Przede wszystkim bezpośrednie korzyści finansowe oraz inne możliwości związane z podniesieniem czy rozwojem infrastruktury turystycznej.”
R3: „Moim zdaniem tak, bo turystyka, a tak to zapomnieni byliby ci ludzie, a tak to atrakcja jest też jak turyści.”
- stworzenie warunków do powstania alternatywnych wobec gospodarstw rolnych źródeł utrzymania
R4: „Z czasem tak, bo ja uważam, że tu gospodarstwa są małe i mizerne i w końcu nie będzie tu szansy na gospodarowanie. Słabe ziemie i słaba gospodarka.”
- wzmocnienie przyrodniczych działań ochronnych
R5: „Bo to pozytywnie wpłynie na rozwój flory, fauny, nie zubożeje nam, zawsze coś zostanie i to powinien być ich priorytet – ptakami się zajmować, ochraniać.”

Należy dodać, że doceniane są spotkania organizowane przez BbPN, na których mieszkańcy, a zwłaszcza interesariusze, właściciele gruntów, mieli okazję uzyskać informacje dotyczącą działań i planowanych zamierzeń na tym terenie. Potwierdzają to wywiady jakościowe.

S: „Bardzo dużo osób korzysta z tej infrastruktury. Na pewno wielkim plusem jest takie wyjście Parku do ludzi, otworzenie się na rozmowę, otworzenie się na to, żeby spotkać się z mieszkańcami, zorganizować spotkanie. Ostatnio był tutaj w kinie wyświetlany film przedstawiający uroki natury, uroki Doliny Biebrzy. Naprawdę cieszyło się to dużym zainteresowaniem i przyjęte zostało z dosyć dużym entuzjazmem. Po tym właśnie filmie była taka krótka rozmowa z mieszkańcami na temat, po co to jest, po co to jest prowadzone, dlaczego taka inicjatywa została podjęta. Myślę, że naprawdę to wielu osobom rozwiało jakieś wątpliwości, wyjaśniło pewne obawy i jakieś kwestie zostały rozstrzygnięte.”

W grupie osób dostrzegających zarówno potencjalne korzyści jak i możliwe ograniczenia dla rolnictwa padały takie argumenty:

- R1: „Z jednej strony przyniesie, bo ludzie czekają na pieniądze z nieużytków. Dodatkowe finanse ale też utrudnienia, regulacja wodna z utrudnieniem.”*
- R2: „Dla rolników, prawdziwych, że tak powiem, to utrudni, a dla takich co nie użytkują to może i pomoże. Już w tej chwili się odczuwa [obozstrzenia].”*
- R3: „Ze strony przyrodniczej to tak, korzystne. Ale rolnik by pewnie... zależy kogo pytać.”*

Część osób oceniając, czy projekt przyniesie korzyści poddawała warunki, które muszą być spełnione, żeby to się stało:

- R4: „Żeby się dołączyli rolnicy to może korzyści by byli, chętni tym Parkiem, żeby chcieli pracować, wykaszać, ale czy młody pójdzie kosić? Jak nawet kosy nie ma... Jak dalej będzie nie wiem.”*

Kilka osób oceniło, że projekt nie przyniesie korzyści lokalnej społeczności, co najwyżej kilku osobom.

- R5: „Jednostkom tylko, nie dla nas, tym co mają agroturystykę, nie ogólnie wszystkim, dla kilku.”*

Opracowanie powstało w ramach projektu „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy” LIFE11 NAT/PL/422 współfinansowanego przez instrument finansowy LIFE+ Wspólnoty Europejskiej, Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i

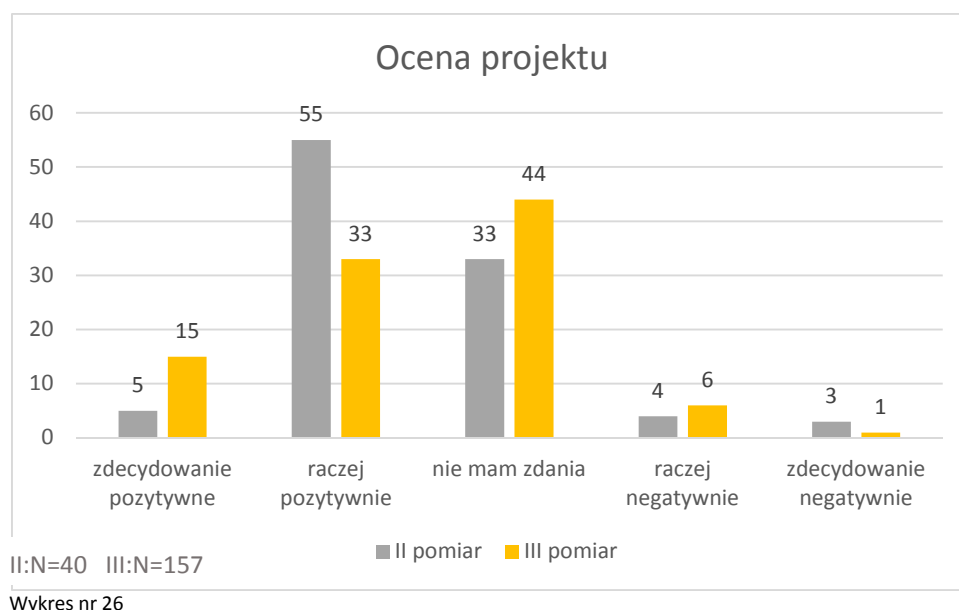
Gospodarki Wodnej oraz Biebrzański Park Narodowy.

Wykonawca: Marta Katarzyna Rudzińska

Oswiec-Twierdza, Lipiec 2017

R6: „Żadnych korzyści dla naszej społeczności, bo tu nie jest centrum turystyczne, tu nikt nie przyjedzie. Tu jest tak rozwinięta hodowla, że tu nawet jak przyjedzie, to nie wiem czy tydzień wytrzyma, chyba że w masce będzie chodzić.”

W związku z tym, że w I pomiarze pytanie o ocenę projektu zadawano tylko tym osobom, które twierdząco odpowiadały na pytanie, czy słyszały o projekcie „Ochrona...” i trafnie identyfikowały przynajmniej 1 działanie projektowe (a liczebność tej podgrupy wynosiła zaledwie 8 osób), to w kolejnych pomiarach zmodyfikowano sposób filtrowania i pytanie o ocenę projektu zadawano tym osobom, które rozpoznawały działania projektu (lub działania prowadzone przez Park), a nie tylko tym, które poprawnie identyfikowały nazwę projektu. Dzięki temu uzyskano większe podgrupy respondentów. Taka decyzja umożliwiła uzyskanie reprezentatywnych odpowiedzi na pytanie o ocenę projektu w II i III pomiarze, kosztem braku porównywalności z I pomiarem.

W miarę trwania działań projektowych widać, że nieznacznie rośnie odsetek osób oceniających projekt negatywnie (do 7% w III pomiarze) oraz rośnie odsetek osób, które nie potrafią ocenić projektu (z 33% do 44%). Z upływem czasu spada odsetek ocen pozytywnych - w II pomiarze ocen pozytywnych było 60%, a w III pomiarze 48%.

Te dwa wyniki mogą świadczyć o tym, że im bardziej konkretnie ankietowani myślą o projekcie - o jego konkretnych działaniach, z którymi w coraz większym stopniu mają szansę bezpośrednio się zetknąć (a mniej w terminach abstrakcyjnych), tym większe mają trudności z oceną projektu - być może ze względu na wielość działań lub ich złożoność.

Parę osób zgłosiło szkody ze strony wykonawców zabiegów ochronnych (2 osoby szkodę we własnych użytkach zielonych, pozostałe – szkodę w środowisku, negatywnie oceniając efekty realizacji ochrony czynnej).

Tak mieszkanka Lipska ocenia efekty odkraczania na obszarze Nowego Lipska:

R1: „Gotuję się we mnie jak wychodzę w teren. Zabytkowe kępy, jodły rzadko spotykane na bagnie wygolić tak na równo, żal patrzeć, to prawda, że serce się kraje. Dawniej trzeba było dobrze teren znać, żeby się nie zgubić a teraz wycięte tak, że widok aż pod Biebrzę, więc

turyście to pewnie korzyść, bo widać, wcześniej trzeba było znać jak przejść. Wie Pani, mieliśmy znaki szczególne jak się poruszać po tym terenie, a teraz to jest pustynia.”

To jest przykład negatywnej oceny projektu, a nie BbPN, ale takie negatywne oceny będą zwrotnie wpływały na spadek zaufania do BbPN. Jednocześnie respondentka dostrzega korzyści działań projektowych dla społeczności lokalnej:

R1: „Bo w projekty ktoś wszedł, ktoś wydzierżawił, dla tych co tak kosili. Z jednej strony dobrze, że niektórzy zarobili a z drugiej strony negatywna rzecz. To w przyrodzie co było piękne, te czerwone kępy na których żurawina rosła, to już teraz tego nie ma, tego już nie zobaczą moje wnuki. Myślałam z jednej strony że będzie lepiej a okazuje się, że jest i gorzej. Jak to mówią zawsze jest tak, że gdzieś ogony wiszą.”

I ocenia, że takie projekty powinny być realizowane w przyszłości:

R1: „Tylko bardziej zaostrzone, jak wchodzi [wykonawca zleconych zabiegów ochrony czynnej], co i jak dokładnie robić.”

Część osób spodziewała się bardziej spektakularnych korzyści lub efektów projektu, np. w zakresie rozwoju lokalnej turystyki.

Blisko połowa spośród tych ankietowanych mieszkańców, którzy rozpoznają projekt (48%) ocenia projekt pozytywnie lub zdecydowanie pozytywnie. W uzasadnieniach pojawiały się w dalszym ciągu ponawiane argumenty za korzyściami dla lokalnych mieszkańców, głównie ze sprzedaży nieużytkowanych gruntów i korzyści płynących z infrastruktury turystycznej. Jednak pojawiły się również w uzasadnieniach odniesienia do pozytywnie ocenianych działań ochronnych, które wniósł zdanem badanych projekt.

R1: „Bo zawsze jak są ludzie, którzy zajmują się tym, chcą chronić to to jest ważne i cenne”.

R2: „Lokalny [wpływ] nie do końca. Te korzyści trzeba rozpatrywać wielowymiarowo. Ja pomyślałem o korzyściach finansowych, ale jak przyroda jest chroniona, to to jest na plus otoczeniu, że mieszka się w tym otoczeniu. Bo szkoda, żeby to zginęło, na skalę światową unikat.”

R3: „Bo trzeba ludzi uświadamiać że przyrodę mamy jedną.”

Podobne proporcje w ocenach działań projektu rozkładają się również wśród przedstawicieli samorządu. Jeden z lokalnych włodarzy zapytany o to, komu projekt przyniósł korzyści rozprawia się krótko z tematem:

S1: „Dla Parku i dla tych co działki sprzedali.”

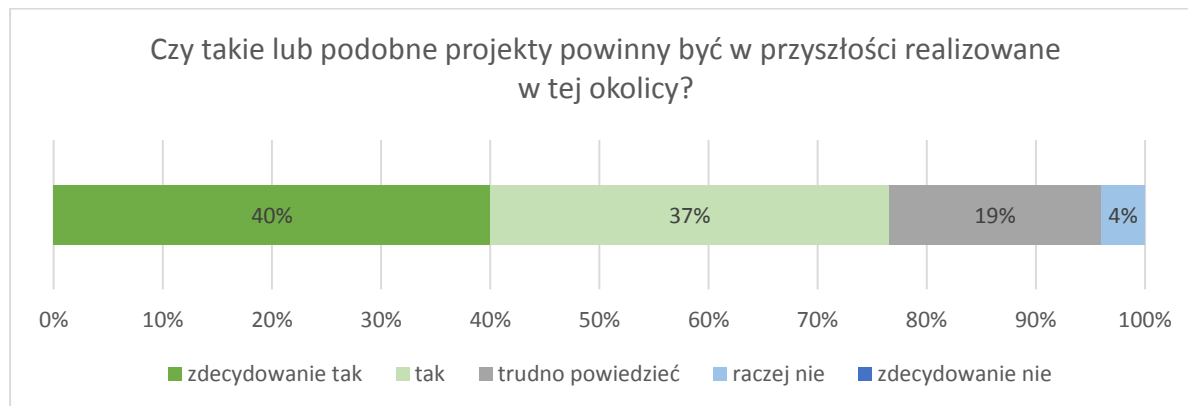
Pozostali dostrzegają między innymi korzystny wpływ z rozwoju infrastruktury:

- Czy można powiedzieć, że komuś projekt przyniósł korzyść? Albo szkodę?

S2: „Szkody to na pewno nie. A korzyść to taką, że jest w niektórych miejscach łatwiejszy dostęp do Biebrzy. Drogi zostały niektóre odbudowane, wybudowane praktycznie na nowo, bo tych dróg nie było. I te wieże widokowe dla turystów właśnie, to strzał w dziesiątkę bo nie powiem, nawet mieszkańcy gminy korzystają z tych wiatek. Czasami się widzi to trzeba pojechać po nich posprzątać.”

Potwierdzają to również dane ilościowe: 62% pytanym o infrastrukturę osób potwierdza, że sama korzysta (27% spośród nich), korzysta rodzina (22% wskazań), lub wiadomo na pewno, że inni korzystają – przyjezdni, sąsiedzi, mieszkańcy (51% potwierdza).

W III turze badani byli dodatkowo pytani o to, czy w przyszłości wzięliby udział w podobnym projekcie, lub czy chcieliby współpracować z Parkiem oraz czy podobne projekty powinny być w przyszłości realizowane w ich okolicy. Pytania te zadano odpowiednio 146 i 175 osobom.

Wykres nr 27

Mimo, że tylko 48% ocenia projekt pozytywnie **aż 77% jest zdania, że takie projekty powinny być w przyszłości realizowane w ich okolicy.**

Wśród uzasadnień wymieniano :

- dostrzegane korzyści lub możliwość odniesienia takich korzyści w przyszłości
R: „Ze względów finansowych z agroturystyki, z wykaszania łąk.”
R: „Może kiedyś agroturystyka powstanie. Może kiedyś ktoś się odważy na coś.”
R: „Jak najbardziej. Mamy tereny jakie mamy i powinniśmy robić z tego użytek, przede wszystkim turystyczny to wymaga zmiany sposobu myślenia a to jest ciężkie.”
R: „Powinno być więcej nawet, powinny być projekty pokazujące możliwości wykorzystania zasobów jakim jest BbPN to jest perła przyrody.”
- pełne poparcie dla ochrony przyrody
R: „Żeby ten Park był słynny na całą Polskę to chyba muszą działać, robić coś ci przywódcy tego Parku.”
R: „Powinny, to wszędzie twardo nie ma co patrzeć” [wprowadzać rozwiązania pro przyrodnicze mimo oporu miejscowych]
R: „No pewnie a co! Bo [w innym przypadku] zginie przyroda. Te zwierzęta trochę przynoszą szkodę rolnikom ale i bażanty się pojawiły, zajęce się pokazali o!”
- poparcie z zastrzeżeniem, w jaki sposób taki projekt powinien być realizowany w przyszłości
R: „Powinni bo to zawsze coś się dzieje, tylko żeby ludziom miejscowym dali zarobić np. przy wykaszaniu, zapłaciliby i każdy by przy swoim zrobił i sprzątnął i nie byłoby tyle szkody, co robią na łące i każdy gospodarz byłby zadowolony.” [respondent zgłosił szkodę na łące ze strony wykonawcy]

R: „Powinny być tylko od a do zet - bo. np. postawili wieże, ale nie konserwowane, ani drogi nie ma i rozpadły się, a sporo osób przyjeżdżało i pytali się gdzie te wieże.” [wpływ oceny efektów projektu realizowanego przez stowarzyszenie Pracownia Architektury Żywej]

Tylko 4% jest zdania, że takie działania nie powinny mieć więcej miejsca, co pokazuje, że nawet osoby, które oceniały negatywnie jakieś konkretne działanie lub wykonanie w najbliższej okolicy, są skłonne udzielić kredytu zaufania BbPN i widzą potrzebę dalszych podobnych działań.

R: „Oczywiście, ale z uwzględnieniem człowieka.”

R: „Tylko w inny sposób.”

R: „Bo to ważne wszystko pogodzić, tylko nie tak autorytarnie, że nie i koniec.”

R: „Park tak jak człowiek, popełnia błędy. Może przemyślą co źle zrobili. Ludzie myślą, myślą, aż wymyślą.”

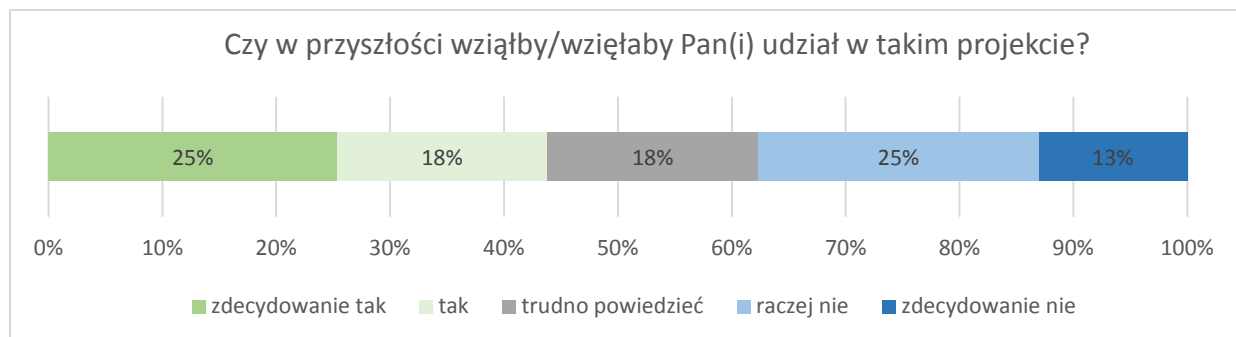
Osoby, które uważają, że podobne projekty raczej nie powinny być realizowane w przyszłości uzasadniają to negatywnym stosunkiem do realizowanej w projekcie ochrony czynnej lub są konsekwentne w swoich ocenach braku odniesionych korzyści.

R: „Na razie nam wystarczy jednego napisze. To jest wszystko ma sens, gdyby była infrastruktura wokół tego Parku dla turystyki, a tu u nas. Co tu jest? Komary!”

R: „Stawiają, a wandalę rozbiorą, rozwalą i koniec.”

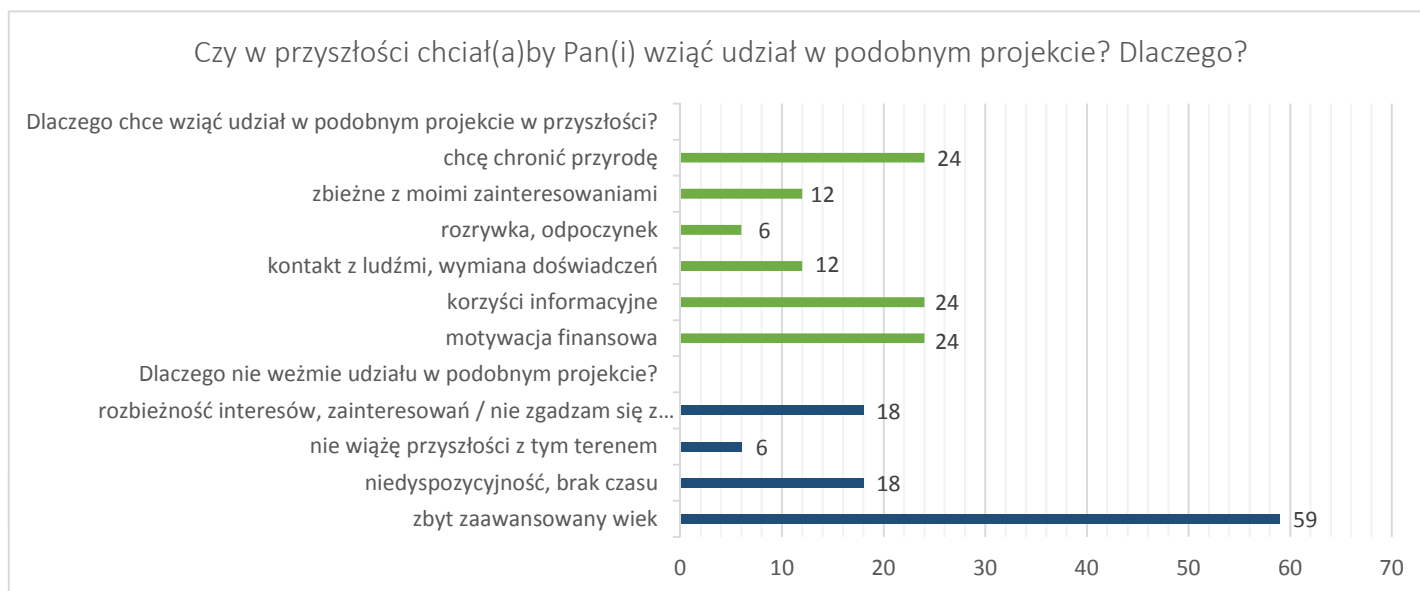
R: „Takie durnoty, żeby wydawać pieniądze – niepotrzebne. Kładka zgnije.”

Zdecydowana większość (77%) chciałaby, aby podobne projekty były realizowane w ich okolicy w przyszłości, ale już mniejszy odsetek (choć nadal duży) deklaruje chęć udziału w takim projekcie lub przyszłej współpracy z BbPN - **43% widzi możliwość takiej współpracy, udziału w projekcie.**

Wykres nr 28

Myśląc o udziale pytano także o chęć uczestniczenia w spotkaniach informacyjnych, warsztatach, a także brano pod uwagę gotowość do sprzedaży gruntu dla Parku.

Główne motywacje do współpracy przy tego rodzaju projekcie, na które wskazują badani, to motywacja finansowa, możliwość pozyskania informacji, wymiany doświadczeń z innymi uczestnikami spotkań (np. w zakresie agroturystyki), a także poparcie dla idei ochrony przyrody.

R: „Sama turystyka jest bardzo interesująca, daje możliwości przekucia walorów przyrodniczych w pozytywny skutek finansowy.”

R: „Bo jeżeli chciałabym pójść w kierunku agroturystyki, to chciałabym mieć korzyści finansowe. Jestem dumna że mieszkam w BbPN, powiesz w mieście [skąd pochodzisz] – wszyscy wiedza co, gdzie. Nietknięte ręką ludzką, brak przemysłu. Widziałam [będąc] we Francji wielki baner z informacją: BbPN serce przyrody i byłam dumna, że jestem stamtąd!”

R: „Dlaczego nie, jestem za. Podoba mi się ochrona przyrody, Parki Narodowe, jestem zadowolona tym, interesuje mnie: czy są zwierzęta, czy zostanie zachowany gatunek na tym terenie.”

R: „Wymiana doświadczeń, podsuwanie pomysłów, może w przyszłości zajmę się agroturystyką.”

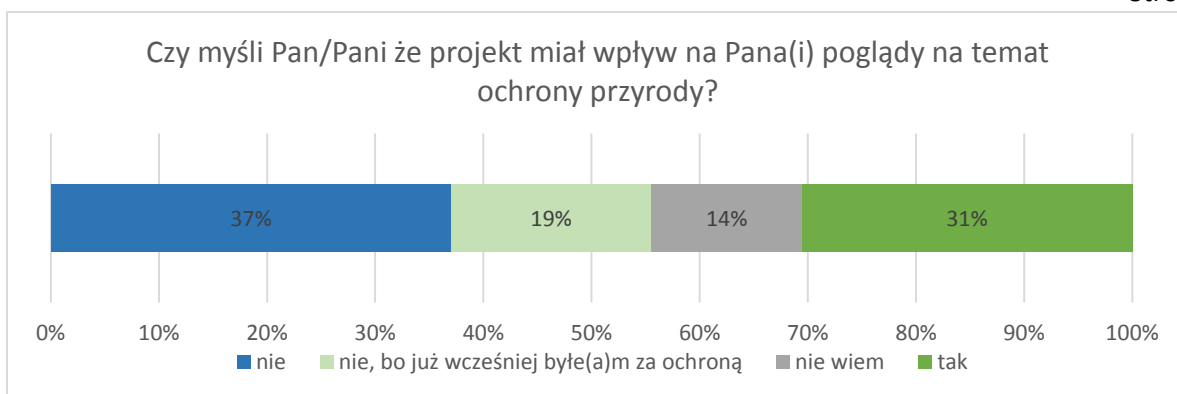
38% ankietowanych, którzy rozpoznali projekt lub działania BbPN i posiadali dość informacji, by ocenić wpływ projektu, **nie zechce wziąć udziału w podobnym projekcie w przyszłości**. Powodem jest najczęściej zaawansowany wiek lub niedyspozycyjność wynikająca z zaangażowania w prowadzonym gospodarstwie rolnym w pełnym wymiarze czasu (łącznie 77% osób podało takie uzasadnienie). Część respondentów mówi natomiast wprost o tym, że nie widzi zbieżności swoich interesów z działaniami prowadzonymi przez BbPN lub nie zgadza się z założeniami projektu – osoby podające takie uzasadnienie stanowią 18% wszystkich, którzy nie zdecydują się na współpracę z BbPN.

R1: „Wie pani, to jest rolnictwo, to co innego, a Park co innego. Jedno z drugim to nie bardzo pasuje. Jeden pozyskuje, a drugi chroni. Z punktu widzenia rolnika to jaki tu wspólny interes?”

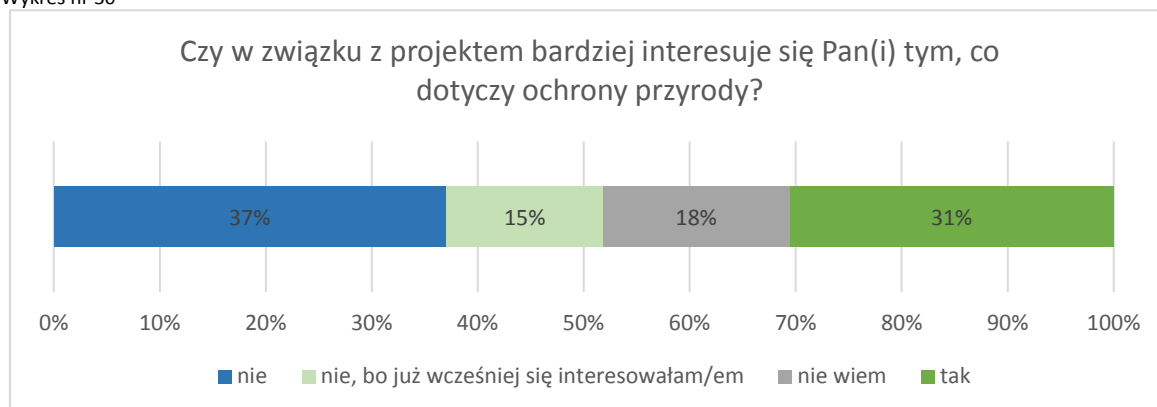
R: „Coraz większe mam wątpliwości jak to jest, czy Park tak naprawdę chroni [przyrodę]. Chodzi o założenia tej ochrony czynnej.”

R: „Może nawet bardziej na przekór jestem takiemu czemuś. Pokazywali nam rośliny, chodziliśmy po tamtych kładkach przez całe bagno. Dla mnie to się nie podobalo, tyle drzew tam było porozwalanych, ktoś mógłby sobie wziąć na opał, a tak się marnuje. Pierwszy i ostatni raz ja tam pojechałam.”

W pomiarze końcowym osobom, które dobrze rozpoznały projekt lub deklarowały, że brały udział w spotkaniach organizowanych przez BbPN zadawano również pytania otwarte dotyczące wpływu projektu na postawy wobec ochrony przyrody i na własne życie. Zakodowano wypowiedzi uzyskane od 70 respondentów i poddano analizie ilościowej i jakościowej.

Wykres nr 30

Wykres nr 31

Wpływ działań zrealizowanych w projekcie na własne życie dostrzega 47% osób z tej grupy. Pozostałe 53% osób, niezależnie od oceny działań, postrzegania ich zasadności i korzyści z nich płynących – nie dostrzega, aby były one na tyle istotne, żeby coś zmienić w ich życiu czy poglądach na temat znaczenia ochrony przyrody lub zainteresowaniach.

Wśród osób doświadczających wpływu projektu **zdecydowanie przeważają osoby odczuwające wpływ pozytywny (37% wszystkich wypowiedzi zakodowano jako wpływ pozytywny).**

Zmiany, jakie projekt wniósł w życie tych respondentów, dotyczą:

- korzyści z powstania infrastruktury turystycznej

R: „*Chyba tak, trochę lepiej jest - jak goście przyjadą to można zaprowadzić ich i coś pokazać a tak co pokażesz?*”

- wzbogacenia i poszerzenia wiedzy, możliwości spędzania czasu wolnego

R: „*Można było fajnie zagospodarować czas wolny poprzez spędzenie z rodziną i poznanie walorów przyrodniczych [udział w warsztatach organizowanych przez BbPN – o możliwości dowiedział się z Internetu i sam wyszedł z inicjatywą żeby dołączyć] - szkoda bo naprawdę fajne warsztaty były [i więcej osób mogłoby skorzystać].*”

R: „*Wzrósł mój poziom wiedzy o ochronie przyrody, uzyskałam też korzyści materialne ze sprzedaży łąk, unowocześniłam moją posesję ze środków tych.*”

- ukierunkowania planów na przyszłość

R: „*Wymiana doświadczeń, pod wpływem tych spotkań zaczęłam myśleć o agroturystyce.*”

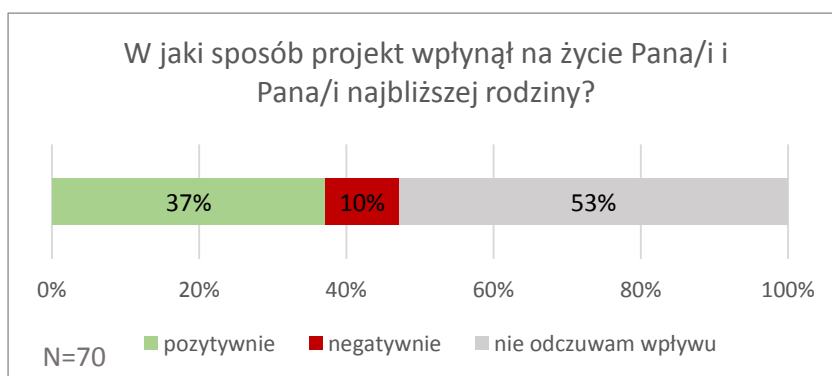
- korzyści finansowych

R: „To był dochód - udział w projekcie i udowodnienie innym że da się to zrobić.”

R: „Zwiększyły się dochody w gospodarstwie, a również chodzi o przyrodę o odtworzenie przyrody, która była przed laty. Z kładki korzystam bo jest na mojej łące.”

- oraz inny wpływ pozamaterialny

R: „To nawet psychicznie człowiek lepiej, taka psychoterapia, tak usiąść, jak kto do nas przyjeżdża to zachwyca się.”

Wykres nr 32

10% opisowych odpowiedzi osób rozpoznających działania realizowane w projekcie zakodowanych zostało jako **wpływ negatywny**. Dotyczy on

- zgłaszanych szkód w wyniku prowadzonych przez wykonawców działań

R: „Miejscowi mają do nas pretensje bo woda nie schodzi rowem [pozostawiona na gruncie prywatnym biomasa po prowadzonych zabiegach], nikt na przyszłość tu nie wpuści nikogo [nie podejmie współpracy z wykonawcą podobnych zleceń aby uniknąć potencjalnego kłopotu].”

- negatywnego odbioru skutków zrealizowanych zabiegów ochrony czynnej

R: „Nie ma żurawin już bo wycinali całymi kępami tam na Nowym Lipsku.”

R: „(...) Zabytkowe kępy, jodły rzadko spotykane na bagnie wygolić tak na równo, żal patrzeć, to prawda, że serce się kraje.”

- oceny sprzecznych interesów formułowanej przez rolnika zainteresowanego intensyfikacją gospodarstwa

R: „Prawdę mówiąc lepiej mi się na to patrzy [na infrastrukturę powstałą w ramach projektu] kiedy pomyślę, że ja kiedyś będę prowadził agroturystykę. Bo teraz dla mnie to tylko i wyłącznie szkodzi [ocenia, że ma gorszy dostęp do użytków zielonych a nastawiony na hodowlę krowy mlecznej] a w przyszłości jak pomyślę że agroturystykę będę miał to tak, to na korzyść.”

Były też opinie osób, które odpowiedzialnością za brak pożądanego wpływu działań projektu na społeczność lokalną obarczają inne instytucje i rozwiązania systemowe, niezależne od BbPN, na które BbPN nie ma wpływu.

R: „Jakiś tam pozytywny wpływ był, krótkotrwale, pięknie, ładnie, sporo takich obietnic w kilka lat to się rozsypało [mówi o „pierwszym projekcie” tzn. projekcie w Szuszałewie i Nowym Lipsku realizowanym przez stowarzyszenie]. Dzisiaj cwaniacy rządzą, mają przetargi prawdopodobnie i tak to wygląda [krytyka ustawy o zamówieniach publicznych]. Na ochronę

przyrody to taki Park wpłynął, ale dla ludzi to co to dało, ale to nie Park powinien, a państwo powinno zadbać o rekompensaty.”

R: „Powinny być wprowadzone rozwiązania systemowe – a to nie leży już w gestii Parku – i wtedy ludność lokalna zyskałaby więcej na ochronie.”

R: „Gospodarka tu jest prawie naturalna, więc to w gestii rządu, żeby wykorzystać to. Strategia państwa powinna to być, aby to wykorzystać [jako atut] np. krowy wolne od BSE, bo nie karmione mączką.”

Podsumowując, działania które BbPN zrealizował na obszarze i w ramach projektu pn. „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy” uzyskały stosunkowo dużą społeczną akceptację. W końcowym pomiarze jedynie 24% ankietowanych jest zdecydowanego zdania, że projekt nie przyniósł żadnych korzyści, a 77% jest zdania, że podobne działania powinny być realizowane na tym terenie w przyszłości.

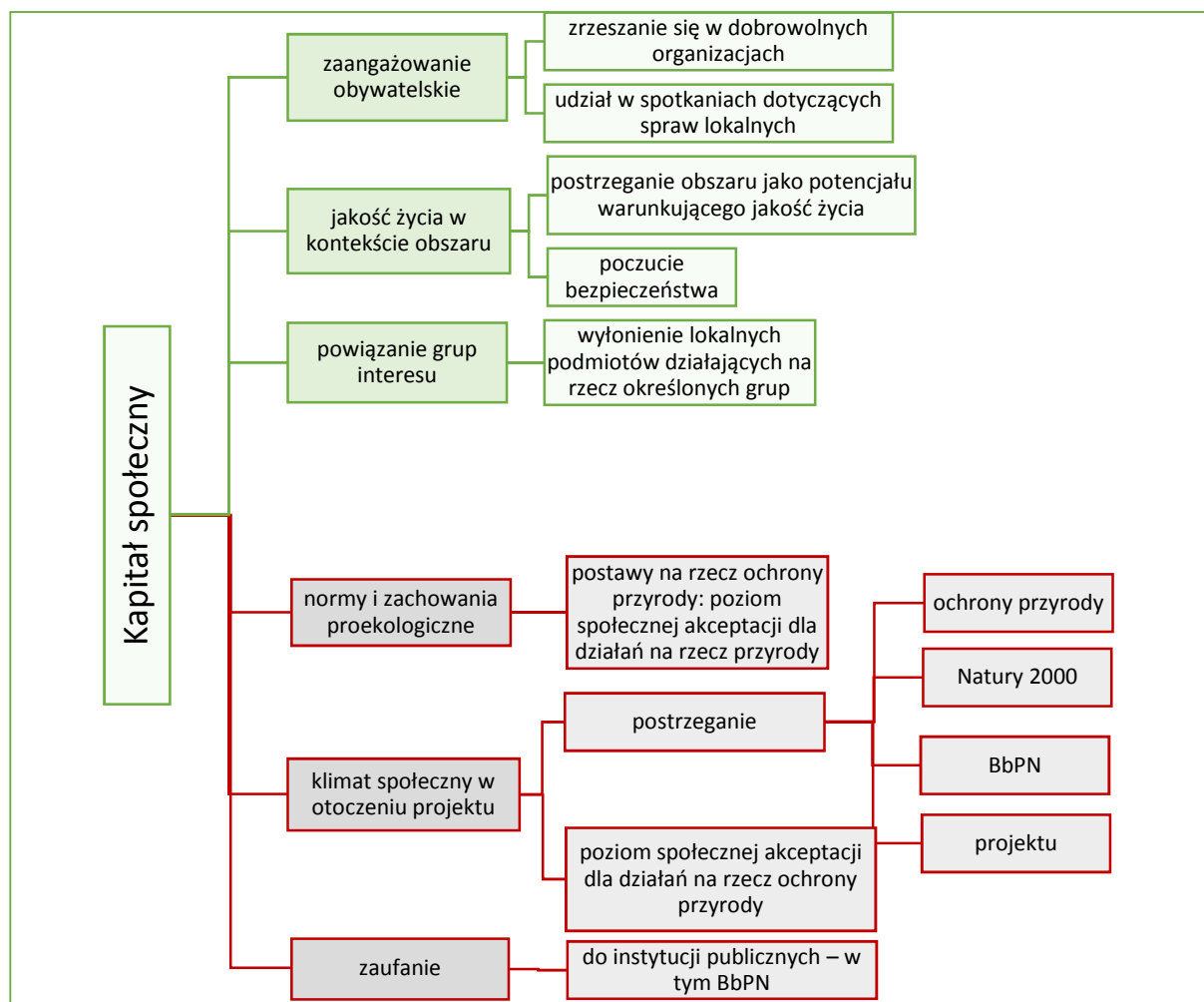
Przypadki negatywnych doświadczeń z projektem są sporadyczne, ale pokazują „utracone możliwości”, nieistotne w skali całego projektu, ale istotne – przede wszystkim emocjonalnie – dla mieszkańców. W pamięć ludzi zapadły przypadki, kiedy wykonawca nie zebrał „bel” z pola, one zgniły, a ktoś chciał je wykorzystać w gospodarstwie. Na takich „drobiazgach” buduje się wiarygodność projektu i długofalowe zaufanie do instytucji.

Jednocześnie, z analizy jakościowej wywiadów wynika, że nie ma myślenia w kategorii dobra wspólnego – ludzie oczekują, że wszystkim zajmie się ktoś z zewnątrz, np. BbPN jako instytucja (a najlepiej państwo), a turyści są postrzegani jako „klienci” Parku, a nie społeczności lokalnych. W dalszym ciągu postawa większości mieszkańców jest bierna i dominuje oczekiwanie, że podtrzymanie efektów projektu należy wyłącznie do instytucji (BbPN) (mówienie w trzeciej osobie: „oni” mieli o to dbać, opiekować się tym, „nie ma kto tym zarządzać”, „nie opiekują się tym, nie przyjeżdżają”).

CZĘŚĆ IV

WPŁYW PROJEKTU NA POSTRZEGANIE BIEBRZAŃSKIEGO PARKU NARODOWEGO I DZIAŁAŃ NA RZECZ OCHRONY PRZYRODY

W części I opisano wyniki dotyczące górnej części grafu – ograniczone do badań dotyczących projektu. Natomiast dolna część tego schematu dotyczy postrzegania BbPN i ochrony przyrody i stanowi szerszy kontekst – dlatego omawiana jest osobno w tym rozdziale. Opisane tu wyniki mają znaczenie przy interpretacji różnych aspektów nie tylko tego modułu i dlatego stanowiło to osobną część badania.

1. Jaki jest Pana/i stosunek do działalności Parku? – Wpływ projektu na postrzeganie BbPN

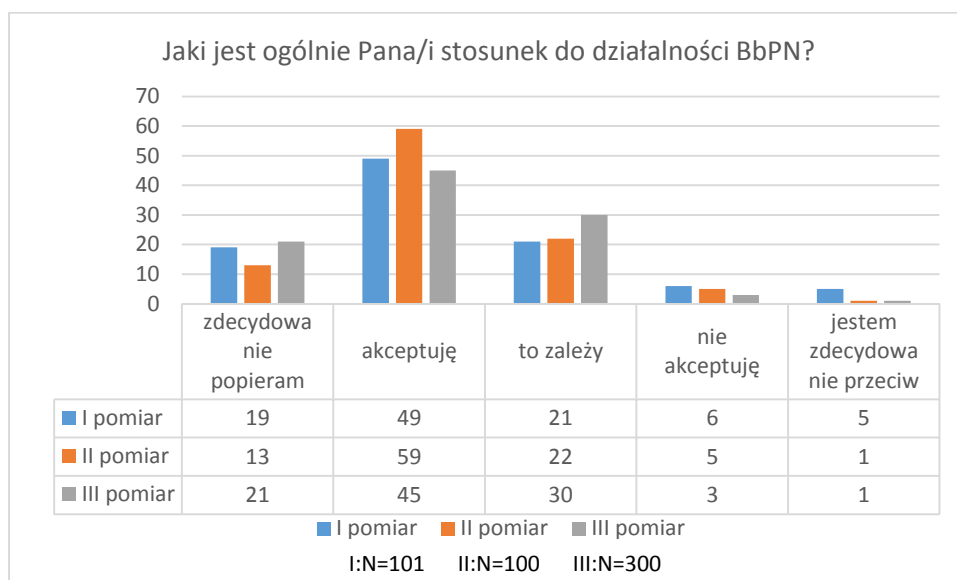
Projekt „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy”, z założenia mocno zakorzeniony w otoczeniu społecznym, był pierwszym w całości realizowanym przez BbPN długofalowym działaniem na tym obszarze. Z uwagi na jego peryferyjność względem ośrodka zarządzania Parku i dotychczasowy brak aktywnie prowadzonych działań, lokalni mieszkańcy nie mieli do tej pory okazji zetknąć się w takim stopniu z prowadzoną przez Park polityką ochronną na swoim terenie.

Pierwszą interwencją podjętą na tym obszarze w latach 2004-2006 był projekt realizowany wspólnie ze stowarzyszeniem działającym na rzecz ochrony przyrody i dziedzictwa kulturowego. Zarówno pozytywne doświadczenia z współpracy w ramach tamtego projektu, stosunek do osób działających w tamtym czasie w ramach stowarzyszenia, jak też subiektywne wnioski wysuwane w obliczu braku kontynuacji działań po zakończeniu projektu – który ówczesni beneficjenci nazywają „pierwszym projektem BbPN” – odgrywają znaczącą rolę w postrzeganiu Biebrzańskiego Parku Narodowego, aktualnie realizowanego przez BbPN projektu, jak i zaufania do proponowanych rozwiązań.

Postawy mieszkańców wobec Biebrzańskiego Parku Narodowego analizowane na osi czasu są stosunkowo stabilne.

W momencie **I pomiaru 68% respondentów deklarowało zdecydowane poparcie lub akceptację** dla działań prowadzonych przez BbPN. W **II pomiarze** poziom poparcia wzrósł aż do **72%** (łącznie „zdecydowanie popieram” i „akceptuję”), żeby po 1,5 roku wrócić do poziomu bliskiego stanu wyjściowego (**66%**).

Z każdym kolejnym pomiarem wzrasta odsetek osób „akceptujących warunkowo” obserwowane lub spodziewane działania Parku, przy czym wzrost ten można rozpatrywać jako wizerunkowy sukces, gdyż jednocześnie zdecydowanie ubywa osób (z 11% do 4%) wyrażających brak akceptacji lub zdecydowany sprzeciw wobec działań BbPN. Czyli **część osób (7%), która była Parkowi przeciwna, złagodziła swój osąd i w swojej ocenie przesunęła się w kierunku neutralnym**.

Wykres nr 33

Należy wziąć pod uwagę, że wśród odsetka deklarującego warunkową akceptację, mogą być osoby krytycznie nastawione do tych działań, które jednak nie chcą wyrażać sprzeciwu wprost lub nie mają dość poczucia

komfortu i zaufania, że informacje zebrane w trakcie wywiadu pozostaną anonimowe. Zostały tu również uwzględnione osoby, które kierowały się dbałością o ankietkę i konsekwencje w postaci oceny jej pracy, w przypadku gdyby zebrane wyniki nie zadowolili zleceniodawcy, o którym badani informowani byli na wstępie:

R: „Pisze tak, żeby jej było dobrze, nami się w ogóle nie przejmuję. Pisze tak, żeby dobrze wyszło. Wiadomo: płacą ale i wymagają.”

Udział w odsetku „to zależy” mają również postawy neutralne:

R: „Środkowy taki zaznaczy, ma coś takiego? o! neutralny najlepiej.”

Były to sytuacje dość częste – około połowę ocen w tej grupie stanowią oceny neutralne, obojętne. Drugą połowę stanowi typowa akceptacja warunkowa i wysuwanie zastrzeżeń wobec działań Parku, które to postawy omówiono szerzej w dalszej części.

„Zdecydowanie popieram” i „akceptuję” działalność BbPN

W deklaracjach ankietowanych zdecydowanie przeważają akceptacja i zdecydowane poparcie dla działań BbPN (we wszystkich pomiarach). Przykład takiej pełnej akceptacji przedstawia wypowiedź jednego z uczestników warsztatów realizowanych przez BbPN dla mieszkańców:

R1: „Wykonują dobrą pracę na trudnym odcinku. Ze względu na niską świadomość społeczną dotyczącą ochrony przyrody wykonują trudną robotę, uświadamiają i pełnią rolę edukacyjną, ale też swoimi działaniami bezpośrednio wpływają na ochronę przyrody i zachowanie jej w pierwotnym stanie.”

Jednak spontanicznie wyrażanej akceptacji idei najwyższej formy ochrony, jaką jest Park Narodowy, nie zawsze towarzyszy pełna akceptacja działań BbPN (co ujawnia dopiero analiza jakościowa pytań otwartych o uzasadnienie swojego stosunku do BbPN). I nie wynika to z negatywnej oceny funkcjonowania tego akurat Parku Narodowego w Polsce, ale z samego faktu, że działania ochronne mają bezpośredni wpływ na codzienność i warunki prowadzenia działalności rolniczej, która częstokroć jest głównym źródłem utrzymania ankietowanych interesariuszy.

R1: „Ciężko jednoznacznie powiedzieć, bo z jednej strony Parki muszą być, ale czy to takie szczęście mieszkać przy Parku? Średnio no...”

R2: „Przyjaciół to taki średni, niewygodny...”

Akceptacja wyrażona dla działalności BbPN często nie tyle wiąże się z uznaniem dla działalności Parku, co z postawą typu „nie szkodzi to niech będzie, może komuś to potrzebne.”

R: „Nie mam korzyści ale i nie mam strat, co tam robią, niech robią, mi to nie przeszkadza.”

R: „Ja tam dużo wspólnego nie mam z tym Parkiem, nikt mnie nie namawia do niczego, działają to niech robią w swoim zakresie i punkty pobudowali, i kładki, kawalek drogi.”

R: „No bo za bardzo nie dokuczają, skosi nie skosi się, zbierze nie zbierze, nie przyczepiają się.”

Postawę tą (to zjawisko) - deklarowanie akceptacji przy braku idącej za tym postawy na rzecz ochrony przyrody – oddaje krótko i treściwie odpowiedź, jaką na pytanie „Gdyby mógł Pan powiedzieć coś więcej, dlaczego akceptuje Pan działalność Parku?” udzielił jeden z mieszkańców:

R: „Bo chcę uniknąć dalszych pytań ;-)”

Stosunek do działalności BbPN - „To zależy”

Wśród postaw „to zależy” typową jest wyrażanie akceptacji dla potrzeb i zasadności ochrony przyrody, ale jednocześnie wątpliwości, czy ograniczenia związane z zamieszkiwaniem na obszarze cennym przyrodniczo są zasadne w takim wymiarze:

R: „No jednak pewne rzeczy trzeba tu chronić, to nie ulega wątpliwości, ale bez przesady.”

Mieszkańcy Górnej Biebrzy mający postawę neutralną uzasadniają ją również tym, że postrzegają stan środowiska, w którym żyją, jako niezmienny – i w sumie bez większego znaczenia są działania ochronne Parku, ponieważ przyroda i tak przetrwa bez szwanku:

R: „Jest Park to dobrze, nie będzie Parku też będzie dobrze. Kiedyś gospodarowali i teraz też gospodarują.”

R: Ona : „Jestem za bo ja kocham przyrodę.”

On: „Ale przyroda jest i będzie, nic tu Park nie ma do tego.”

Kolejnym uzasadnieniem przyjmowanej wobec Parku postawy „to zależy” są zastrzeżenia wysuwane wobec działań Parku, lub brak tych działań, które są oczekiwane:

R: „Bo zero jakiegokolwiek... nikt się tym nie interesuje, zero mediacji, zebrań które by uświadamiały, nikt tu nic nie wie, dowiaduje się po fakcie dokonanym.”

R: „Jak Park chce coś od nas to przyjeżdżają nawet 2-3 razy w tygodniu a jak my chcemy coś od nich to nie ma odzewu od nich w ogóle.”

R: „Zależy od kontaktów z ludźmi, jak są do ludzi nastawieni, przeważnie to my z nimi wojny toczyliśmy. Brak spotkań, na początku to byli, jak był wykup gruntów.”

Wysuwane zastrzeżenia jednocześnie pokazują, że różne jest postrzeganie, definiowanie czym jest i jak powinna wyglądać ochrona przyrody.

R: „Park też nie dba, rzeka słynie na całą Europę a tu zarośnięta a wiadomo nie ma rzeki nie ma przyrody, ktoś powinien o to zadbać, wtedy i ptak ma gdzie usiąść i ryba.”

R: „No bo jak w lesie leży i gnije a nie sprzedaje tego... Lepiej jak leży i gnije?”

R: „To zależy. od nakazów i zakazów. Z Parkiem to jak z człowiekiem, wiadomo są wady i zalety.”

„Jestem zdecydowanie przeciw” działalności BbPN

Zaledwie jeden na stu ankietowanych zapytany o stosunek do BbPN wyraża opinię „jestem zdecydowanie przeciw”. Powodem są dotkliwie odczuwane szkody ze strony dzikiej zwierzyny, przy braku dostrzeganych korzyści lub silnie konfliktowym stosunku do BbPN jako instytucji.

R: „Cały czas muszę pilnować terminu wysiewu, koszenia trawy, dodatkowo dziki - wychodzą sobie z Parku i niszczą mi łąki.”

W statystyce tej nie są uwzględnione osoby, których zdecydowanie wroga postawa wobec BbPN i wobec badaczki postrzeganej jako przedstawicielki Parku oraz odmowa wzięcia udziału w badaniu nie pozwoliła

względnie w pełni ich perspektywy. Łącznie w 3 pomiarach stwierdzono 5 takich przypadków (w tym 4 tylko w jednej miejscowości).

R: „Niech Park zbuduje mi drogę najpierw, a nie zawraca głowę tymi ankietami. Co to za ankieta, durnoty jakieś, chcą człowieka w skansenie zamknąć!”

W jednej miejscowości mieszkańcom trudno było powstrzymać swoje emocje i frustracje – przyczyną był konflikt dotyczący drogi, której budowy domagają się mieszkańcy, a za jej brak winią Park, chociaż – jak wynika z informacji z innego wywiadu – przyczyna leży po stronie gminy, która nie dopełniła formalności i nie zdobyła dofinansowania tej inwestycji.

Jedna osoba wyraziła spiskową opinię na temat przyszłości i celów funkcjonowania Parku. Jest to opinia odosobniona, ale w pewien sposób jest rozpowszechniana pocztą pantoflową i może zasiewać ziarno wątpliwości wśród innych mieszkańców, a więc pośrednio oddziaływać na postrzeganie i zaufanie do BbPN. To przypuszczenie można wysunąć, gdyż część osób spontanicznie pytało badaczkę, co myśli na ten temat. Poniżej przykłady wypowiedzi mieszkańców różnych miejscowości:

R: „A niech Pani powie, może Pani wie, czy to prawda co mówią, że ten Park to sprzedany będzie?” [wg spiskowej opinii wyrażonej przez osobę z innej miejscowości cały teren BbPN zostanie odsprzedany zachodniej korporacji w celu pozyskania korzyści majątkowych z wydobycia torfu]

R: „To prawda co mówią, że Park nam te węże tu sprowadził? Podobno widzieli ich jak wypuszczali z beczek do rzeki.”

R: „Ja popieram, przyrodę trzeba chronić, ale to przesada, że te wilki i węże nam tu sprowadzili, zasiedlili.” [z opinii spiskowej: BbPN sprowadził drapieżniki, aby odstręczyć lokalnych mieszkańców i zmusić ich do opuszczenia terenu, aby następnie przejąć i odsprzedać cały grunt zachodniej korporacji]

- Ale zapewniam Panią, że nie było takich działań ze strony Parku!

R: „A to nie wiem, prawdę mówiąc to i dziwne wydaje się, żeby tak zrobili... ale tak mówią.”

To może dowodzić braku wiedzy lub ograniczonego zaufania do instytucji, jaką jest Park Narodowy, lub też, że powtarzane, negatywne opinie w którymś momencie podkopują to zaufanie.

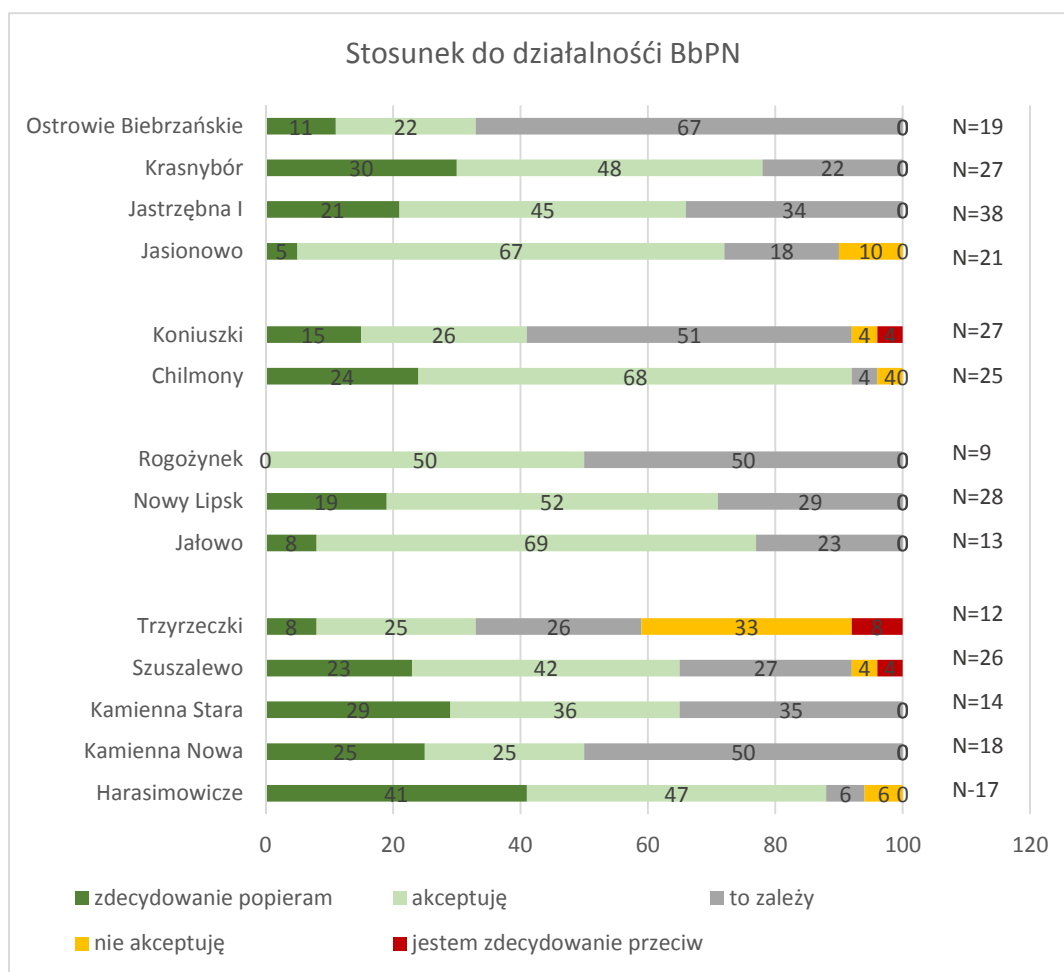
Wykres przedstawiony poniżej prezentuje szczegółowe dane dotyczące stosunku do BbPN dla wszystkich badanych miejscowości. Zaprezentowane wyniki dotyczą opinii zebranych w pomiarze końcowym (luty-czerwiec 2017r.)

Najwięcej zdecydowanych zwolenników BbPN mieszka w Harasimowiczach i Krasnymborze, nieco tylko mniej w Kamiennej Starej.

Ostrowie Biebrzańskie uzależnia swoją akceptację dla działań BbPN od tego, jakie w przyszłości instytucja ta planuje wprowadzać interwencje na ich terenie i czy nie będą zbyt restrykcyjne w działalności rolniczej.

Najwięcej kontrowersji wzbudza działalność BbPN wśród mieszkańców Trzrzeczek – swoją niechęć mieszkańcy uzasadniają ograniczeniami w budowie, w stosowaniu środków ochrony roślin.

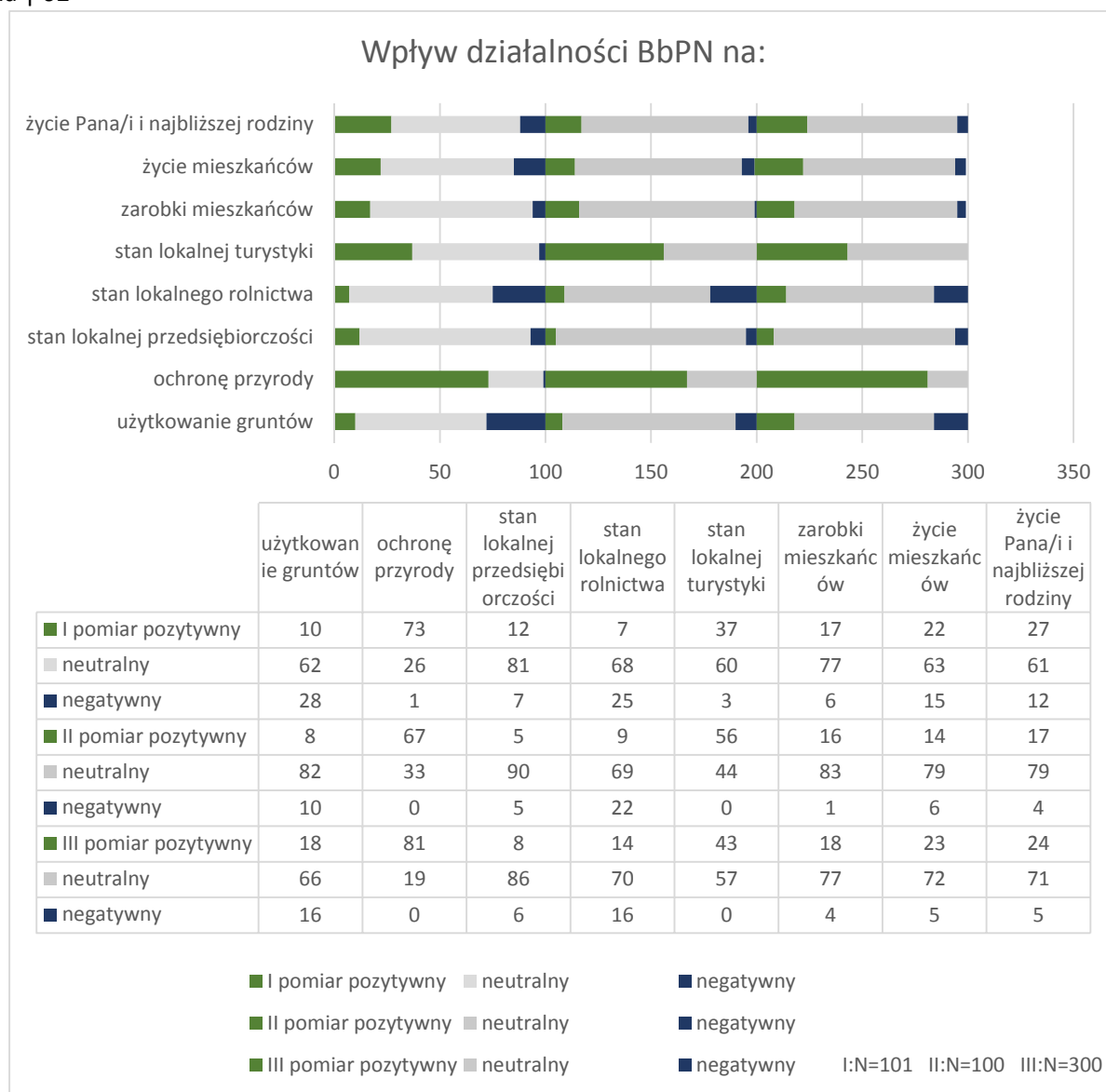

Wykres nr 34

O wpływie projektu na postrzeganie BbPN przez mieszkańców świadczą zachodzące na przestrzeni III pomiarów zmiany w tym, jak mieszkańcy oceniają wpływ działalności Parku na poszczególne obszary ich życia.

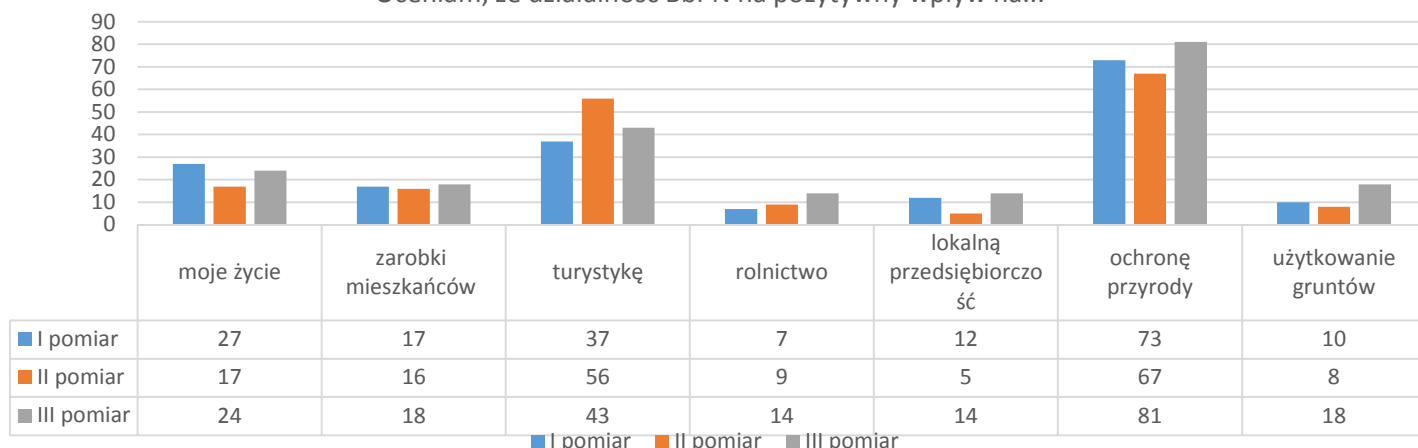
W ankiecie proszono respondentów o ocenę, jaki wpływ mają działania BbPN na ich życie, życie najbliższej rodziny, na życie mieszkańców, na zarobki mieszkańców, stan lokalnej turystyki, rolnictwa, lokalnej przedsiębiorczości a także na ochronę przyrody i użytkowanie gruntów. Proszono respondentów, aby ocenili, jaki jest ten wpływ: pozytywny, negatywny, czy też – jeśli nie odczuwają żadnego wpływu – neutralny.

Wykres nr 35

W kolejnych pomiarach wzrasta odsetek osób dostrzegających pozytywny wpływ działań Parku na rozwój lokalnej turystyki (z 37% w I pomiarze na 43% w III), ochronę przyrody (z 73% na 81%) oraz na rolnictwo (z 7% na 14%) i użytkowanie gruntów (z 10% na 18%). Praktycznie nie zmienia się odsetek osób dostrzegających pozytywny wpływ z działalności Parku na własne życie, zarobki mieszkańców i stan lokalnej przedsiębiorczości (kolejno: spadek z 27% na 24%, wzrost z 17% na 18% i z 12% na 14%).

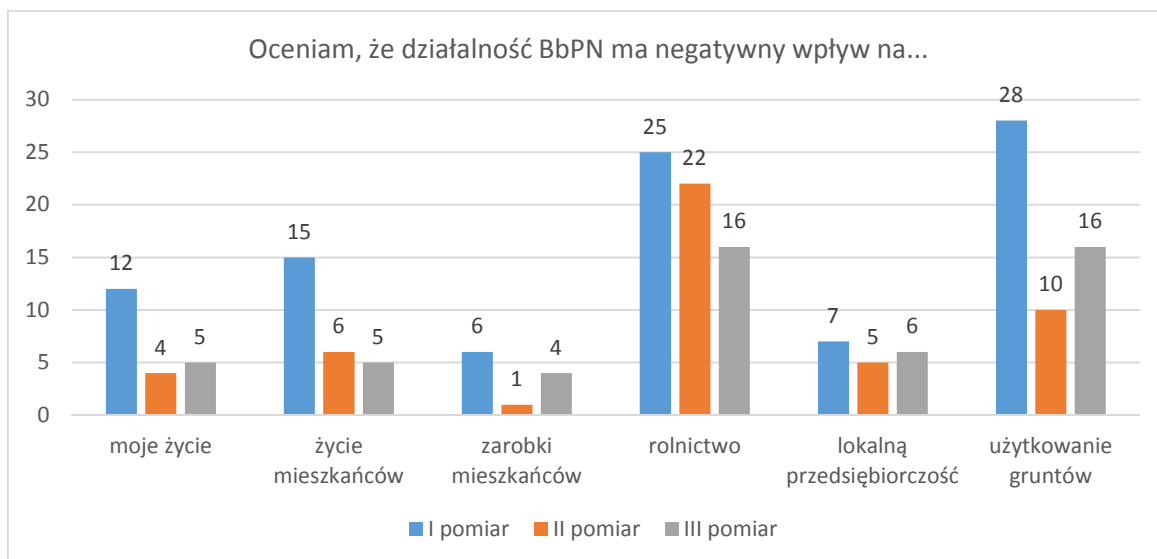
Oceniam, że działalność BbPN na pozytywny wpływ na...

Wykres nr 36

Zdecydowane zmiany dotyczą odsetka osób doświadczających negatywnego wpływu działań Parku. Odsetek ten spada wyraźnie w kolejnych pomiarach. Jest to widoczne w obszarze dostrzeganego wpływu zarówno na własne życie, jak i mieszkańców (w I pomiarze negatywny wpływ dostrzega 12% - na własne życie i 15% - na życie mieszkańców, w III już tylko 5%) oraz na rolnictwo (z 25% na 16%) i użytkowanie gruntów (z 28% na 16%).

Oceniam, że działalność BbPN ma negatywny wpływ na...

Wykres nr 37

Największe różnice zaszły w odczuwanym wpływie na rolnictwo i użytkowanie gruntów. O blisko połowę spadł odsetek osób, które deklarują odczuwany negatywny wpływ na użytkowanie gruntów, a jednocześnie wzrósł odsetek, którzy odczuwają wpływ pozytywny. W uzasadnieniach pozytywnej oceny wpływu działań Parku w końcowym pomiarze powtarzają się argumenty mówiące o możliwości korzystania z wyższych dopłat bezpośrednich i rolnośrodowiskowych oraz sprzedaży nieużytkowanego gruntu dla BbPN w celu objęcia ochroną siedlisk.

R1: „Myślę, że pozytywny, bo skoro ludzie sprzedają łąki, to zgadzają się, żeby użytkowane było zgodnie z celem przyrodniczym.”

R2: „Tu jest otulina, dopłaty są dodatkowe.”

R3: „Bo Park zainicjował odkrzaczanie łąk, dzięki Parkowi można w programy wchodzić.”

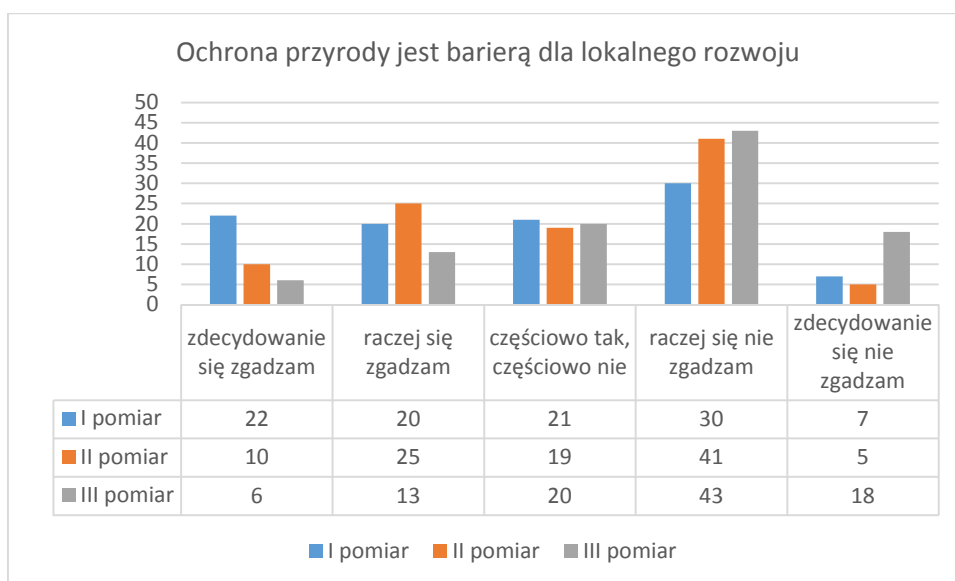
R4: „Odkupywał [BbPN] od nas [nieużytki].”

Podsumowując, wprowadzie BbPN nie przybywa zwolenników, ale zdecydowanie ubyło zagorzałych przeciwników. Wyraźnie spada odsetek osób doświadczających negatywnego wpływu działalności BbPN, a największe różnice zaszły w odczuwanym wpływie na rolnictwo i użytkowanie gruntów. W kolejnych pomiarach wzrasta odsetek osób dostrzegających pozytywny wpływ działań Parku na rozwój lokalnej turystyki (co zakładał projekt), ochronę przyrody oraz na rolnictwo i użytkowanie gruntów. Praktycznie nie zmienia się odsetek osób dostrzegających pozytywny wpływ z działalności Parku na własne życie, zarobki mieszkańców i stan lokalnej przedsiębiorczości – czyli w obszarach, w których przewidywano główny pozytywny wpływ działań projektu. Jednocześnie w obszarach tych spadł wyraźnie odsetek osób oceniających wpływ działań Parku jako negatywny. Wygląda więc na to, że działania projektu „złagodziły” negatywny osąd i częściowo zrekomensowały niekorzystne w ocenie części rolników uwarunkowania prowadzenia działalności rolniczej w bliskim sąsiedztwie lub bezpośrednio w obszarze chronionym.

2. Jaki jest Pana/i stosunek do ochrony przyrody w Pana/i okolicy? – Wpływ projektu na poziom społecznej akceptacji dla działań na rzecz ochrony przyrody

W wyniku zaplanowanych w projekcie oddziaływań ukierunkowanych na współpracę z lokalną społecznością (takich jak: spotkania, warsztaty, działania promocyjne i wizerunkowe oraz bezpośrednie korzyści finansowe ze sprzedaży gruntu i pracy przy zabiegach zleconych) spodziewano się zmiany w postaci wzrostu poziomu społecznej akceptacji dla działań na rzecz ochrony przyrody. Wskaźnik ten szacowano w badaniu na podstawie deklaratywnego stosunku do ochrony przyrody w pobliżu miejsca zamieszkania, liczby osób korzystających z programów rolnośrodowiskowych oraz stopnia, w jakim badani interesariusze projektu (właściciele, użytkownicy i dzierżawcy gruntów) są skłonni zaakceptować ograniczenia w działalności rolniczej wynikające z konieczności ochrony przyrody w zamian za rekompensatę.

W badaniu ankietowym zwracano się do badanych z prośbą o określenie, w jakim stopniu zgadzają się bądź też nie zgadzają z szeregiem stwierdzeń na temat ochrony przyrody.

Wykres nr 38

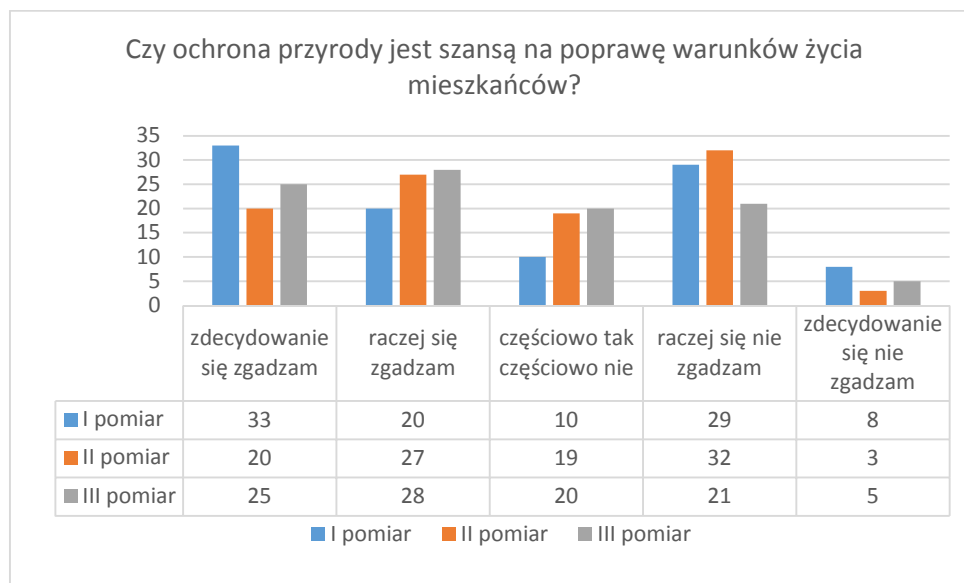
Wykres powstał w ramach projektu „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy” LIFE11 NAT/PL/422 finansowanego przez instrument finansowy LIFE+ Wspólnoty Europejskiej, Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz Biebrzański Park Narodowy.

Wykonawca: Marta Katarzyna Rudzińska

Oswiec-Twierdza, Lipiec 2017

W kolejnych pomiarach ankietowani w coraz mniejszym stopniu uznawali, że ochrona przyrody jest barierą dla lokalnego rozwoju. W trzecim pomiarze niektórzy uzasadniali swoją odpowiedź tym, że działania związane z ochroną przyrody nie dotyczą ich bezpośrednio, a jeśli dotyczą, to ich zdaniem można to pogodzić.

Wykres nr 39

Akceptacja stwierdzenia, że ochrona przyrody jest szansą na poprawę warunków życia mieszkańców, była najniższa w II pomiarze, a stosunkowo wysoka w I i III pomiarze. To najniższe poparcie może wiązać się z tym, że II pomiarze ankietowani byli tuż po spotkaniach, na których informowano o propozycjach działań planowanych w ramach projektu przez BbPN – w tym o zamierzeniach co do obiektów melioracyjnych, ujętych w ekspertyzie wodnej. Na spotkaniach wyjaśniano cele środowiskowe tych przedsięwzięć i ich wpływ na warunki prowadzenia gospodarki rolnej. To działanie wywoływało największe obawy, co do potencjalnego negatywnego wpływu proponowanych rozwiązań na możliwość użytkowania gruntów w związku z prowadzoną działalnością rolniczą, co potwierdzają obserwacje badaczki oraz komentarze osób badanych.

RI: „Oni chcieli jakieś zastawki, ale dokładnie nie wiadomo, o co to chodziło. (...) My mamy zastawki, bobry przekopują i co ta zastawka daje. Te zastawki. Oni tu, ta suma była podana wysoka i nie wiadomo, kto by na tym skorzystał, na pewno nie my. A kto wiedział dokładnie, o co tam chodziło w tym projekcie?! Nikt nie wiedział. Jakaś naprawa. Mogliby naprawić, tylko ciekawe, o co to chodziło. To jest naturalizacja – ten projekt – to to jest doprowadzenie do tego. Znaturalizować można wszystko. Niech znaturalizują dla Niemca autostrady.”

Ta wypowiedź jednego z interesariuszy (uczestnika spotkań konsultacyjnych w sprawie rozwiązań dotyczących gospodarowania wodą) ujawnia szerszy kontekst, w którym spotykają się dwie strony – personel projektu, jako przedstawiciel BbPN, i lokalni właściciele i użytkownicy gruntów. Kontekst ten stanowią zaufanie do instytucji publicznej, jaką jest BbPN, a także do poparcie dla zasadności wprowadzonych (narzuconych - w poczuciu części interesariuszy projektu) form ochrony przyrody w związku z przystąpieniem do Unii Europejskiej.

RI: „Tu jest sporo nie tak z tym Parkiem: nie pytali nikogo, zrobili ten Park w pół łonek, na gruncie ornym robią cenne przyrodniczo! To kto to robi! Chyba taki, co siedzi na 20-tym piętrze

w Warszawie. Agencja wymaga, żeby był porządek a Park, środowisko – wymaga, żeby nie i to jest Polska – piękny kraj.”

Potwierdza to również wcześniejsza wypowiedź tego rozmówcy, który uzasadniając, dlaczego jego zdaniem z ochrony przyrody raczej nie wynika korzyści dla człowieka, stwierdza:

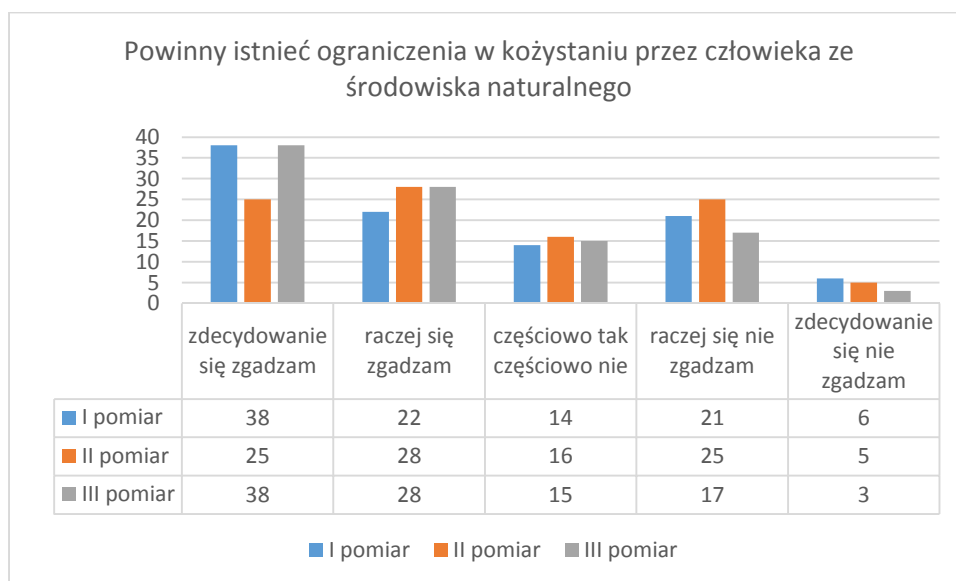
RI: „Polska niech chroni, ile chce. Na środowisko i człowieka to ma znikomy wpływ. Trzeba chronić w Chinach i Ameryce. Oni nie chcą chronić, dla nas wciskają te środowiska.”

Na początku realizacji projektu ankietowani byli bardziej skłonni wiązać potrzeby ochrony przyrody z konfliktami - w II i III pomiarze takich osób było mniej.

Wykres nr 40

Działania projektowe nie zantagonizowały społeczności lokalnej – zanotowano zarówno spadek odsetka osób, które wiążą potrzeby ochrony przyrody z konfliktami, jak i wzrost odsetka osób, które nie postrzegają ochrony przyrody w powiązaniu z konfliktami.

Wykres nr 41

W I pomiarze ponad połowa respondentów (60%) zgadzała się z tym, że powinny istnieć ograniczenia w korzystaniu ze środowiska naturalnego. W II pomiarze ten odsetek spadł do 53%, żeby w III pomiarze przekroczyć wartość wyjściową i osiągnąć poziom 69%. Świadczy to o tym, że **ankietowani mają dość wysoką świadomość dotyczącą realiów ochrony przyrody i projekt wzmocnił te postawy**. Niższy odsetek w II pomiarze może świadczyć o tym, że działania w projekcie były odbierane jako zbyt restrykcyjne.

Ciekawą uwagę dotyczącą postaw wobec ochrony przyrody, która może tłumaczyć ten wynik (30% w II turze zdecydowanie lub raczej nie zgadza się, że powinny istnieć ograniczenia w korzystaniu ze środowiska naturalnego) podał jeden z respondentów zwracając uwagę, że (w domyśle wyższe) poparcie dla ochrony przyrody wśród wykształconych mieszkańców dużych miast może być czysto deklaratywne. W odróżnieniu od lokalnych mieszkańców, w przeważającej większości żyjących z rolnictwa, ci pierwsi w ogromnej większości po prostu nie spotkali się do tej pory z bezpośrednim wpływem ograniczeń, na temat których się wypowiadają. W związku z tym:

R1: „(...) te poparcie ochrony nie jest głębokie, bo gdyby ograniczenia dotyczyły ich posesji to byłoby tacy [sami] jak ci gospodarze – oburzeni, czyli „chrońmy ale cudzym kosztem.”

Rozgoryczenie tą postawą („chrońmy ale cudzym kosztem”) wybrzmiewa w innej, cytowanej już wcześniej wypowiedzi, emerytowanego już gospodarza jednej z wsi na obszarze projektu, który mówi ironizując:

R2: „Polska niech chroni ile chce, na środowisko i na człowieka to ma znikomy wpływ, trzeba chronić w Chinach i w Ameryce [ale] oni nie chcą chronić, dla nas wciskają te środowiska.”

Mimo, że wśród biorących udział w badaniu jest spora reprezentacja osób (64% badanych stanowią właściciele i użytkownicy gruntów), które miały okazję zetknąć się z jakimś rodzajem ograniczeń w rozwoju swoich gospodarstw rolnych, to **zdecydowana większość ankietowanych (powyżej 80%) uważa, że z ochrony przyrody**

mogą wynikać korzyści dla człowieka. Podobne odsetki zanotowano w kolejnych pomiarach, a więc **projekt nie wpłynął negatywnie na postrzeganie możliwości osiągnięcia takich korzyści.**

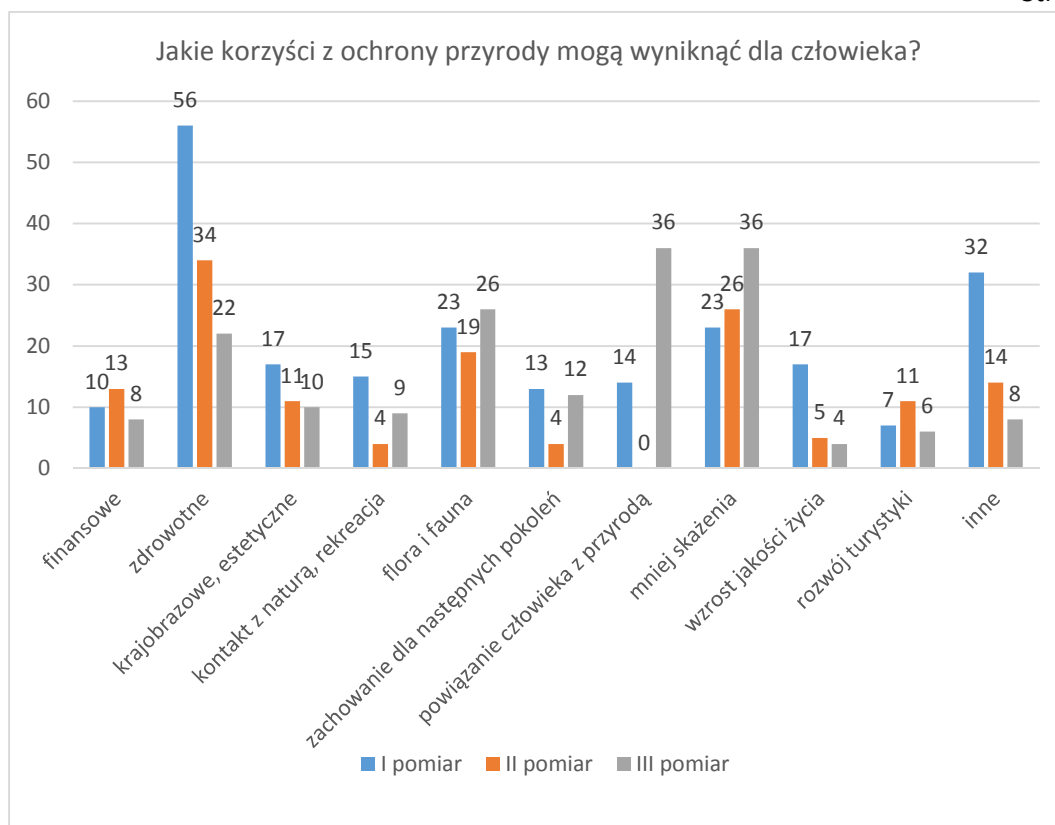
Uważam, że z ochrony przyrody mogą wynikać jakieś korzyści dla człowieka		
I pomiar	II pomiar	III pomiar
84%	88%	86%

Tabela nr 8

Ankietowani po udzieleniu pozytywnej odpowiedzi na pytanie o to, czy ich zdaniem z ochrony przyrody mogą wynikać korzyści dla człowieka, byli proszeni o podanie, jakie ich zdaniem to mogą być korzyści. Po zakodowaniu odpowiedzi otwartych powstało kilkanaście kategorii.

Można je podzielić na korzyści:

1. Finansowe – tu respondenci wymieniali możliwość korzystania z programów rolnośrodowiskowych („dopłaty”, „pakiety”), korzyści finansowe z pracy na rzecz BbPN i zarobkowanie w branży turystycznej.
2. Zdrowotne – „zdrowie przede wszystkim” i „zdrowe powietrze”, „zdrowa żywność” to najczęstsze rodzaje odpowiedzi z tej kategorii.
3. Krajobrazowe, estetyczne – podkreślanie walorów krajobrazowych otoczenia, w którym się żyje na co dzień („zielono, pięknie”, „to co się widzi, ten krajobraz”).
4. Kontakt z naturą i rekreacja – tu kodowano zarówno wskazania dotyczące korzystania z infrastruktury BbPN, aktywne spędzanie czasu z rodziną, jak i możliwość korzystania z obecności dzikich zwierząt ocenianą jako istotny walor podnoszący jakość życia („jak człowiek budzi się rano i słyszy ten śpiew ptaków”, „sarenka podchodzi”).
5. Flora i fauna – respondenci pytani o korzyści dla człowieka często wymieniają fakt, że dzięki ochronie na obszarze występuje więcej gatunków zwierząt, ptaków. Kodowano tu również wypowiedzi dotyczące pszczół, które pojawiły się zdecydowanie liczniej w III pomiarze (4% wszystkich wskazań), oraz zioła, runo leśne, grzyby, ryby.
6. Zachowanie obecnego stanu ekosystemu dla następnych pokoleń.
7. Powiązanie człowieka z przyrodą – to kategoria uzasadnień, które świadczyły o większej świadomości respondenta. Powoływano się tu na uzasadnienia o wyższym poziomie abstrakcji lub mechanizmy świadczące o braniu pod uwagę złożonych zależności świata, którego człowiek jest częścią. Tu kodowano też odpowiedzi, które pojawiły się w III pomiarze: „życie to będzie korzyść”, „życie”, „życie, jak przyrody nie będzie to i człowieka nie będzie”.

Wykres nr 42

8. Mniej skażenia – najczęstsze odpowiedzi „świeże powietrze”, „zdrowe powietrze”, „mniej chemii”, „żywność nie skażona tą chemią” oraz te odnoszące się do ekosystemu („czystość wód zanieczyszczanych u źródła”). Na istotny wzrost wskazań z tej kategorii w pomiarze III (z 23% do 36%) może mieć fakt, że pomiar realizowany był od lutego 2017r. kiedy w mediach szeroko komentowano problem skażenia smogiem na terenie całego kraju – wskazuje na to jedna z wypowiedzi, że „będzie mniej tego smogingu [smogu]”.
9. Wzrost jakości życia – korzyści emocjonalne, psychologiczne wykraczające poza kategorię zdrowia i korzyści estetycznych.
10. Rozwój turystyki.
11. Do kategorii „inne” w III pomiarze wpadły – o czym warto nadmienić, mimo że były to sporadyczne wskazania – korzyści związane z możliwością prowadzenia działalności rolniczej dzięki zachowaniu ekosystemu oraz korzyści z odwrócenia niekorzystnych zmian w wyniku źle przeprowadzonej melioracji.

W I pomiarze bardzo ważną kategorią korzyści wskazywaną spontanicznie są korzyści zdrowotne. Ale w III nastąpił gwałtowny wzrost powoływania się na wartość, jaką jest życie człowieka i życie w ogóle, oraz na to, że warunkiem zachowania tego życia jest właściwa równowaga i ochrona środowiska. Do podobnej kategorii wartości należą wskazania z grupy „zachowanie dla następnych pokoleń”, które zawierają korzyści dla człowieka wynikające z ocalenia przed wyginięciem rzadkich, a jeszcze występujących na tym terenie gatunków fauny i flory. Wspólnie obie te kategorie to 48% wszystkich wskazań, co świadczy, że **między I a III pomiarem zaszła zmiana świadomościowa, polegająca na przekierowaniu korzyści zdrowotnych z ochrony przyrody na korzyści związane z zachowaniem życia nie tylko ludzkiego**. To, że badani tak licznie spontanicznie wymieniają to jako korzyść dla człowieka, świadczy o wzroście świadomości.

3. Czy słyszał(a) Pan(i) o Europejskiej sieci Natura 2000 – Postrzeganie Natury 2000 i poziom społecznej akceptacji dla działań na rzecz ochrony przyrody

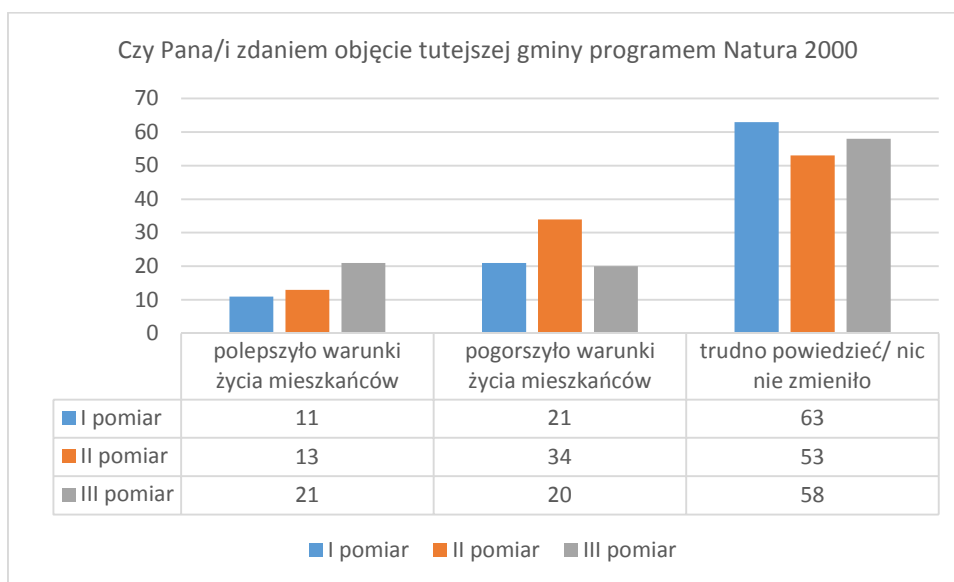
Stosunek do Europejskiego Programu Natura 2000 (jego rozpoznawanie i postrzeganie, ocena wpływu tego programu na życie mieszkańców oraz, w przypadku interesariuszy projektu, udział w proponowanych w ramach tego rozwiązania programów rolnośrodowiskowych) został w badaniu uwzględniony jako wskaźnik stopnia akceptacji dla potrzeb ochrony przyrody. Z tego też powodu stanowi istotny element lokalnego kapitału społecznego na obszarze projektu.

W badaniu ankietowym sprawdzano rozpoznawanie i pytano o ocenę tego programu wszystkich respondentów, a o udział w programach rolnośrodowiskowych tylko interesariuszy (właścicieli, dzierżawców i użytkowników gruntów).

Słyszał/a o Europejskiej Sieci Natura 2000					
I pomiar		II pomiar		III pomiar	
91%	N=101	73%	N=100	81%	N=300

Tabela nr 9

Program Natura 2000 ma wysoką i bardzo wysoką rozpoznawalność w I i III pomiarze. Spadek odsetka osób, które znają ten program w II turze wiąże się z niższą reprezentacją osób, korzystających z programu w próbie w tym pomiarze – w I turze badania osoby te stanowiły 43% wszystkich respondentów, w II – jedynie 5%, w III – 25%).

Wykres nr 43

Więcej niż połowa badanych w każdym pomiarze ma trudności z oceną, czy objęcie gminy programem Natura 2000 polepszyło czy pogorszyło warunki życia mieszkańców. Jednak w tej grupie są również zarówno te osoby, które oceniają, że jednym się polepszyło, a drugim pogorszyło, więc nie można jednoznacznie pozytywnie lub

negatywnie ocenić charakteru tego wpływu, jak też osoby, które oceniają, że wprowadzenie programu Natura 2000 nic nie zmieniło, jak było tak i jest.

Odsetek osób, które widzą pozytywne zmiany w związku z objęciem gminy programem, wzrósł od 2013 roku o 10% (z 11 do 21%). Jednocześnie odsetek osób, które widzą negatywne zmiany, w I i III pomiarze był taki sam (20-21%), jednak w II pomiarze znacząco wzrósł osiągając aż 34% (choć ten procentowy wzrost należy potraktować ostrożnie, ponieważ w II pomiarze w próbie znalazły się tylko 4 osoby korzystające z programów rolnośrodowiskowych).

Pozytywnie należy ocenić to, że mimo wzrostu negatywnych odczuć w 2016 roku odsetek osób niezadowolonych w 2017 roku nie spadł poniżej wyjściowego poziomu. W I i II pomiarze odsetek osób zadowolonych był co najmniej dwukrotnie mniejszy niż osób zadowolonych, jednak w III pomiarze te wielkości są porównywalne - 21% uważa, że objęcie gminy programem polepszyło, a 20%, że pogorszyło warunki życia mieszkańców. W tym kontekście jest to wynik pozytywny, jednak pokazuje to, że jest wiele do zrobienia w zakresie komunikowania korzyści związanych z programem Natura 2000.

Wiem, na czym polegają regulacje dotyczące ochrony siedlisk i gatunków zawarte w dyrektywach „ptasiej” i „siedliskowej”, na których opiera się program Natura 2000					
I pomiar		II pomiar		III pomiar	
51%	N=91	56%	N=63	56%	N=146

Tabela nr 10

Nieco ponad połowa ankietowanych zna regulacje dotyczące ochrony siedlisk - między I a II pomiarem nastąpił niewielki wzrost (z 51 do 56%). Jednak bardzo wielu ankietowanych nie zna tych regulacji.

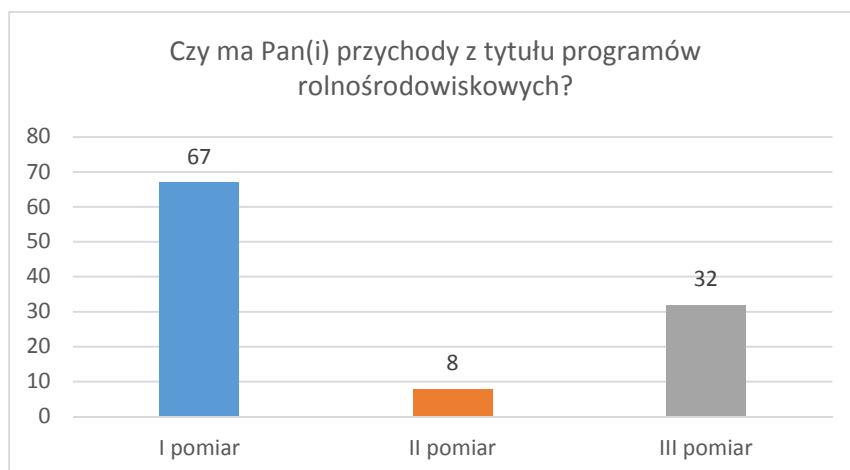
Regulacje dotyczące ochrony siedlisk i gatunków zawarte w dyrektywach ptasiej i siedliskowej Natura 2000 mają zdecydowanie korzystny wpływ na życie mieszkańców					
I pomiar		II pomiar		III pomiar	
5%	N: 17	0%	N: 21	15%	N:88

Tabela nr 11

Regulacje dotyczące ochrony siedlisk i gatunków zawarte w dyrektywach ptasiej i siedliskowej Natura 2000 mają zdecydowanie korzystny lub raczej korzystny wpływ na życie mieszkańców					
I pomiar		II pomiar		III pomiar	
23%	N=17	42%	N=21	64%	N=88

Tabela nr 12

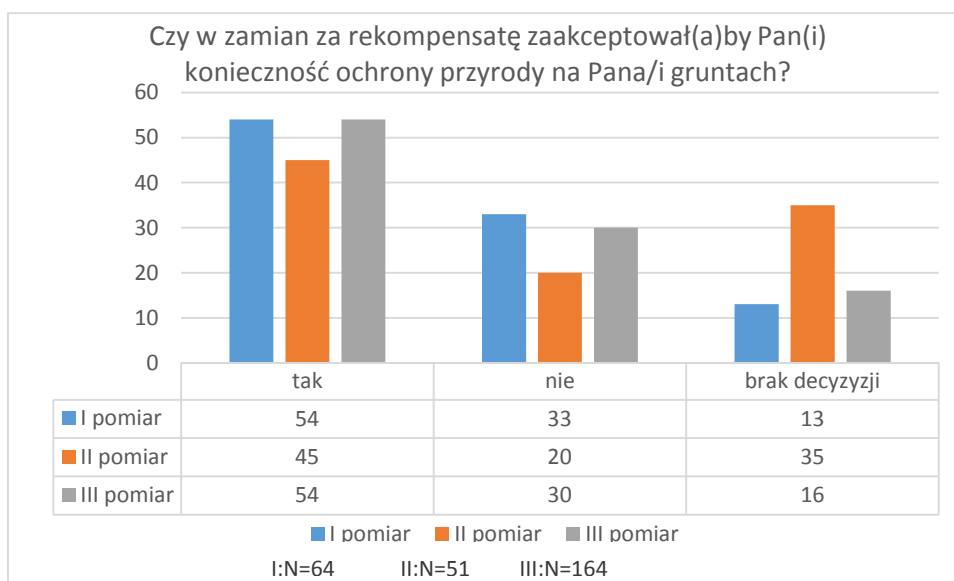
Regulacje dotyczące ochrony siedlisk i gatunków zawarte w dyrektywach Natura 2000 za korzystne uznaje coraz więcej osób w kolejnych pomiarach – od 23% w 2013 roku do 64% w 2017 roku. Nie wiąże się to z większym udziałem w próbie osób korzystających z programów rolnośrodowiskowych (61% w I pomiarze, 8% w II, 32% w III), ale z faktem, że między I a III pomiarem zmieniły się warunki obowiązujące uczestników programów i zmieniła się grupa interesariuszy deklarujących udział w tym programie.

Wykres nr 44

Poziom społecznej akceptacji dla działań na rzecz ochrony przyrody w prezentowanym badaniu zoperacjonalizowany został liczbą osób korzystających z programów rolnośrodowiskowych oraz liczbą odpowiedzi twierdzących na pytanie o konkretne ograniczenia w użytkowaniu gruntów do celów gospodarczych. Interesariuszy projektu – właścicieli i użytkowników gruntów – pytano w ankiecie o to:

Czy w zamian za zwrot utraconych korzyści w wyniku zaniechania lub zmniejszenia skali użytkowania gruntów dla celów gospodarczych był(a)by Pan(i) skłonny/a zaakceptować konieczność ochrony przyrody na Pana/i gruntach?

Wykres nr 45

W I i III pomiarze wyniki są zbliżone. Nieco ponad połowa (54%) deklaruje, że jest skłonna zaakceptować jakiś rodzaj ograniczenia w zamian za rekompensatę finansową. Podobny jest również odsetek interesariuszy nieakceptujących takich rozwiązań (33% w I pomiarze i 30% w końcowym). W II pomiarze znacznie przybyło osób, którym trudno było zadeklarować takie zobowiązanie. Trudność w podjęciu decyzji argumentowano:

- planami przekazania gospodarstwa następcy w bliskiej przyszłości:
R: „My już niedecyzyjni, syn ma przyjść i niech on decyduje co będzie z tym.”
- wątpliwościami, co do tej formy rekompensaty:

R: „Nie mówię nie, ale... no przyjdzie powie że jakiś kwiatek rośnie i co robić, powie że nie wolno użytkować, znajdzie jakąś żabę czy coś, kwiatka... Nie wiem.

R: „Jak wejdą te rekompensaty, to wtedy porozmawiamy.”

Ponadto w momencie II pomiaru niska była reprezentacja osób, korzystających z programów rolnośrodowiskowych, stanowiących formę rekompensaty w zamian za zmniejszenie skali użytkowania gruntów w celach gospodarczych. Brak decyzji co do udziału w tym programie uzasadniano podobnie: brakiem decyzyjności lub niewiedzą, co do obowiązujących warunków:

R: „Byłem w tym, ale już nie ma tego pakietu.”

R: „Skończył mi się pakiet a nie mogę się dodzwonić do doradcy.”

R: „Mieliliśmy to, ale na razie nie wchodzimy. Syn przejmie, niech od decyduje czy chce w to wchodzić.”

Łącznie w III pomiarach 144 osoby zadeklarowały, że są skłonne zaakceptować konieczność ochrony przyrody na własnych gruntach użytkowanych rolniczo w zamian za rekompensatę finansową, co stanowi 55% ogółu interesariuszy (260 osób), których o to zapytano.

Podsumowując, zmienia się klimat społeczny w otoczeniu projektu na korzyść działań podejmowanych na rzecz ochrony przyrody. W kolejnych pomiarach ankietowani w coraz mniejszym stopniu uznawali, że ochrona przyrody jest barierą dla lokalnego rozwoju. Zdecydowana większość ankietowanych (powyżej 80%) uważa, że z ochrony przyrody mogą wynikać korzyści dla człowieka i projekt nie wpłynął negatywnie na postrzeganie możliwości osiągnięcia takich korzyści. Ponadto między I a III pomiarem zaszła zmiana świadomościowa, polegająca na przekierowaniu korzyści zdrowotnych z ochrony przyrody na korzyści związane z zachowaniem życia nie tylko ludzkiego. Ankietowani mają dość wysoką świadomość dotyczącą realiów ochrony przyrody i projekt wzmocnił te postawy.

Pozytywne zmiany w postrzeganiu ochrony przyrody mogą mieć w dalszym ciągu swoje ograniczenia.

1. Niektóre podstawy mogą być czysto deklaratywne i powiązane ze swoistą polityczną poprawnością - zwłaszcza wśród respondentów z wyższym wykształceniem i większą świadomością ekologiczną.
2. Postawy wobec ochrony przyrody dotyczące ogólnych stwierdzeń były niuansowane w zależności od tego, kto jest postrzegany jako podmiot działań. Badani zwracali również uwagę na to, że sama idea ochrony przyrody a realizacja w praktyce to dwie różne rzeczy. A w związku z utratą autorytetu z jakim borykają się obecnie instytucje publiczne, ochrona przyrody staje się „pustym hasłem”.

R1: „Pyta Pani o ochronę przyrody. Ale jaka ochrona i jakiej przyrody?”

R2: „Chce Pani mówić o ochronie przyrody, ale co jest ochroną: to co wyprawia minister Szyszko czy to co urządzają ci ekolodzy?”

3. Im działania są bliższe respondentów, tym większy okazują dystans do takich działań i takich korzyści. W końcowym pomiarze 30% interesariuszy nie akceptuje ograniczeń w użytkowaniu gruntów dla celów gospodarczych wynikających z konieczności ochrony przyrody **nawet w zamian za rekompensatę finansową.**

WNIOSKI I REKOMENDACJE

Kapitał społeczny

Jakość życia w kontekście obszaru rozumiana jako subiektywna ocena zadowolenia z miejsca w którym się żyje i poczucia bezpieczeństwa jest w dalszym ciągu wysoka. Co 10-ty badany spontanicznie wskazuje, że dostrzega w swoim życiu lub otoczeniu zmianę na lepsze, która ma związek z realizowanymi w projekcie działaniami. Z całą pewnością nie nastąpił spadek w subiektywnej ocenie jakości życia spowodowany działaniami w projekcie wśród ogółu społeczności lokalnej.

Nie nastąpił wzrost zaangażowania społecznego, jednak zmieniła się struktura zaangażowania mieszkańców – następuje przejście od aktywności sformalizowanej do angażowania się w nieformalnych grupach działających lokalnie. Mieszkańcy aktywizują się w sytuacji, kiedy coś dotyczy ich osobiście, raczej zagraża ich interesom, niż wtedy, kiedy chodzi o konstruktywne działanie w imię dobra wspólnego.

→ REKOMENDACJE

1. W związku z tym, że wskaźniki dotyczące zaangażowania społecznego jakimi są przynależność i aktywność w strukturach sformalizowanych nie sprawdzają się w małych społecznościach w przyszłości w metodologii badania należy uwzględnić aktywność nieformalną i ten wskaźnik bardziej uwzględnić w badaniach ilościowych.
2. Sprawdziły się natomiast wskaźniki jakości życia w kontekście obszaru i można je uwzględniać w przyszłości jako dobre mierniki dla małych społeczności.

Kapitał gospodarczy

Wzrasta turystyczna atrakcyjność obszaru w ocenach mieszkańców. Chociaż turystyka Górnej Biebrzy prawie nie istnieje w statystykach działalności gospodarczej (ani budżetów domowych), jednak to, co jest tutaj istotne, to kategorie, w jakich postrzegana jest turystyka i turystyczna atrakcyjność obszaru.

Bezpośredni pozytywny wpływ ekonomiczny projektu odczuło nieco poniżej 25% ankietowanych. Beneficjenci w przeważającej większości są zadowoleni ze zrealizowanej transakcji (sprzedaży gruntu). Jednocześnie oceniają uzyskaną kwotę jako mało znaczącą w ogólnym budżecie gospodarstwa (w tej grupie beneficjentów aż 68% ocenia uzyskaną kwotę jako nieznaczącą). Plany inwestycyjne dotyczące obsługi lokalnej turystyki deklaruje 3 beneficjentów. Pozostali beneficjenci inwestują w rozwój swoich gospodarstw rolnych (38%) oraz ponoszą wydatki mikroinwestycyjne na remont domu. Turystyka lokalna jako źródło zarobku była i w dalszym ciągu pozostaje na tym terenie absolutnie marginalna. Widoczne są natomiast zmiany w postrzeganiu potencjału gospodarczego regionu. 41% dostrzega, że w okolicy zmieniło się coś na lepsze, co miało wpływ na ich życie i aż 23% spośród nich (10% wszystkich mieszkańców) wskazuje na zmiany w związku z podjętymi w projekcie działaniami, głównie w związku z powstaniem małej infrastruktury turystycznej.

Wniosek pesymistyczny: Kapitał gospodarczy nie zmienił się albo zmienił się w minimalnym stopniu i dotyczy niewielu osób.

Wniosek optymistyczny: projekt pośrednio wpłynął na potencjał gospodarczy obszaru – poprzez wzrost przyciągania i atrakcyjności turystycznej. Nie obserwuje się efektów we wskaźnikach twardych ale można się ich spodziewać w przyszłości. Być może mieszkańcy – przeznaczając środki finansowe z projektu – w bliższej lub dalszej przyszłości zaczną myśleć o dalszych mikroinwestycjach w swoje gospodarstwa i domy, co przełoży się na plany przeznaczania 1, 2, 3 pomieszczeń na agroturystykę. Być może w okolicy brakuje też dobrych wzorców – dobrych praktyk agroturystycznych, które mogliby podpatrzeć. Podobnie widzą to przedstawiciele samorządu – jeszcze nie widać efektów, ale pośrednio wpływa to na potencjał gospodarczy.

→ REKOMENDACJE

1. Warto pokazywać dobre praktyki małych przedsięwzięć turystycznych lub agroturystycznych. Może to być zajęcie dorywcze (a nie pełnoetatowe) i stanowić – na początek lub docelowo – tylko niewielki procent całego budżetu gospodarstwa
2. Warto pokazywać, że dla turystów atrakcją jest sama przyroda, która nie wymaga dodatkowego uatrakcyjnienia, tylko prostych udogodnień dla turystów – możliwości noclegu, zjedzenia posiłku, kupienia produktów lokalnych „prosto od rolnika”
3. Przekonywać mieszkańców, że turystyka może być mikroinwestycją na miarę zasobów finansowych i możliwości czasowych mieszkańców: mogą obsługiwać niszowych turystów w ramach „niepełnego etatu”
4. W dalszym ciągu edukować w zakresie tego, jaka turystyka może funkcjonować w pobliżu obszaru objętego ochroną - brak znajomości tych uwarunkowań prowadzi do szukania alternatywnych wyjaśnień trudności w realizacji inwestycji, w tym spiskowych

BbPN mógłby rozważyć wypracowanie i upowszechnianie takich modeli. Z pewnością należy wysoko ocenić wizyty studyjne i w przyszłości warto umożliwić skorzystanie z nich większej liczbie zainteresowanych osób. Na pewno należy też zintensyfikować działania promujące turystykę w mniejszej skali prowadzone na miejscu, lokalnie.

W związku z tym, że pytania o dochody są pytaniami o dane wrażliwe oraz mając negatywne mechanizmy dotyczące postrzeganych korzyści finansowych w odbiorze społecznym warto:

1. W badaniach w większym stopniu analizować dane zastane: dotyczące liczby transakcji, ilości biorących w nich osób, wysokości wypłat – aby móc odnieść subiektywne odczucia i deklaracje respondentów do wskaźników twardych
2. W dalszym ciągu dbać o wysoki standard i przejrzystość zaproszeń do składania ofert a w opracowaniach udostępnianych do wglądu np. podczas konsultacji społecznych rozważyć sposób operowania całościowymi kwotami – np. prezentując je w rozbiciu na wszystkie działania w ramach zlecenia

Postrzeganie projektu

Działania które BbPN zrealizował na obszarze i w ramach projektu pn. „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy” uzyskały stosunkowo dużą społeczną akceptację. W końcowym pomiarze jedynie 24% ankietowanych jest zdecydowanego zdania, że projekt nie przyniósł żadnych korzyści, a 77% jest zdania, że podobne działania powinny być realizowane na tym terenie w przyszłości.

Przypadki negatywnych doświadczeń z projektem są sporadyczne, ale pokazują „utracone możliwości”, nieistotne w skali całego projektu, ale istotne – przede wszystkim emocjonalnie – dla mieszkańców. Na takich „drobiazgach” buduje się wiarygodność projektu i długofalowe zaufanie do instytucji.

Jednocześnie, z analizy jakościowej wywiadów wynika, że nie ma myślenia w kategorii dobra wspólnego – ludzie oczekują, że wszystkim zajmie się ktoś z zewnątrz, np. BbPN jako instytucja (a najlepiej państwo), a turyści są postrzegani jako „klienci” Parku, a nie społeczności lokalnych. W dalszym ciągu postawa większości mieszkańców jest bierna i dominuje oczekiwanie, że podtrzymanie efektów projektu należy wyłącznie do instytucji (BbPN) (mówienie w trzeciej osobie: „oni” mieli o to dbać, opiekować się tym, „nie ma kto tym zarządzać”, „nie opiekują się tym, nie przyjeżdżają”).

→ REKOMENDACJE

1. Jeśli celem ma być wysoka rozpoznawalność nazwy projektu (bez informowania o jego zakresie), można w większym stopniu wykorzystać media. Jeśli jednak celem ma być konkretna wiedza o projekcie, rekomendujemy te źródła, które są bardziej „wymagające” od odbiorców (np. szukanie informacji na własną rękę w Internecie) lub udział w spotkaniach z personelem projektu.
2. W metodologii badania uwzględniać rozpoznawalność konkretnych działań i pytać o listę korzyści. W związku z tym, że respondenci w ocenach projektu kierują się własną definicją korzyści – często niespójną z intencją autorów projektu – i na tej podstawie wydają osądy, co nie było brane pod uwagę w metodologii badania ilościowego w przyszłości warto poszerzyć mierniki dotyczące postrzeganych korzyści o definicję korzyści.

Postrzeganie BbPN i działań na rzecz ochrony przyrody

Stosunek do Biebrzańskiego Parku Narodowego ulega poprawie. Wprawdzie BbPN nie przybywa zwolenników, ale zdecydowanie ubywa zagorzałych przeciwników. Wyraźnie spada odsetek osób doświadczających negatywnego wpływu działalności BbPN, a największe różnice zaszły w odczuwanym wpływie na rolnictwo i użytkowanie gruntów. W kolejnych pomiarach wzrasta odsetek osób dostrzegających pozytywny wpływ działań Parku na rozwój lokalnej turystyki (co zakładał projekt), ochronę przyrody oraz na rolnictwo i użytkowanie gruntów. Praktycznie nie zmienia się odsetek osób dostrzegających pozytywny wpływ z działalności Parku na własne życie, zarobki mieszkańców i stan lokalnej przedsiębiorczości – czyli w obszarach, w których przewidywano główny pozytywny wpływ działań projektu. Jednocześnie w obszarach tych spadł wyraźnie odsetek osób oceniających wpływ działań Parku jako negatywny. Wygląda więc na to, że działania projektu „złagodziły” negatywny osąd i częściowo zrekomensowały niekorzystne w ocenie części rolników uwarunkowania prowadzenia działalności rolniczej w bliskim sąsiedztwie lub bezpośrednio w obszarze chronionym.

Zmienia się klimat społeczny w otoczeniu projektu na korzyść działań podejmowanych na rzecz ochrony przyrody. W kolejnych pomiarach ankietowani w coraz mniejszym stopniu uznawali, że ochrona przyrody jest barierą dla lokalnego rozwoju. Zdecydowana większość ankietowanych (powyżej 80%) uważa, że z ochrony przyrody mogą wynikać korzyści dla człowieka i projekt nie wpłynął negatywnie na postrzeganie możliwości osiągnięcia takich korzyści. Ponadto między I a III pomiarem zaszła zmiana świadomościowa, polegająca na

zawodzenie powstało w ramach projektu „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy” LIFE11 NAT/PL/422 finansowanego przez instrument finansowy LIFE+ Wspólnoty Europejskiej, Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i

Gospodarki Wodnej oraz Biebrzański Park Narodowy.

Wykonawca: Marta Katarzyna Rudzińska

Osowiec-Twierdza, Lipiec 2017

przekierowaniu korzyści zdrowotnych z ochrony przyrody na korzyści związane z zachowaniem życia nie tylko ludzkiego. Anketowani mają dość wysoką świadomość dotyczącą realiów ochrony przyrody i projekt wzmocnił te postawy.

Pozytywne zmiany w postrzeganiu ochrony przyrody mogą mieć w dalszym ciągu swoje ograniczenia.

Niektóre podstawy mogą być czysto deklaratywne i powiązane ze swoistą polityczną poprawnością - zwłaszcza wśród respondentów z wyższym wykształceniem i większą świadomością ekologiczną.

Im działania są bliższe respondentów, tym większy okazują dystans do takich działań i takich korzyści. W końcowym pomiarze 30% interesariuszy nie akceptuje ograniczeń w użytkowaniu gruntów dla celów gospodarczych wynikających z konieczności ochrony przyrody nawet w zamian za rekompensatę finansową.

→ REKOMENDACJE

1. Tematy poruszane na spotkaniach z lokalną społecznością dotyczące znaczenia ochrony siedlisk i gatunków zagrożonych przyniosły efekt w postaci zmiany świadomościowej. Nastąpiło przekierowanie postrzeganych z ochrony korzyści z poziomu indywidualnego na postrzeganie tych korzyści w szerszym zakresie – warto w przyszłości kontynuować takie działania.
2. Park powinien informować – w węższym zakresie – o swoich działaniach i planach oraz –szerzej – edukować w zakresie tego, na czym praktycznie polega ochrona przyrody – tak, żeby uniknąć nieporozumień, niedomówień, które mogą przeradzać się w teorie spiskowe i plotki.
3. Szczególną uwagę warto poświęcić stereotypowi, jakoby przyroda mogła przetrwać niezależnie od działań człowieka – pokazując przykłady niepożądanego i pożądanego wpływu człowieka.
4. Należy kontynuować spotkania informacyjne dla mieszkańców oraz poruszać te tematy, które pojawiają się w lokalnym dyskursie – wyjaśniać nieporozumienia, np. dotyczące planów BbPN (przykład z wprowadzeniem drapieżników czy sprzedażą gruntów przez skarb państwa).
5. Warto pokazywać i tłumaczyć zależności między działaniami (lub brakiem działań) BbPN a ich wpływem na środowisko i na życie mieszkańców w różnych aspektach: wpływ na zdrowie, na otoczenie, na zagrożone gatunki, na zachowanie życia ludzi i przyrody, ale także na działalność rolniczą. Pozwoli to także na uzasadnienie ograniczeń w korzystaniu z przyrody – m.in. dotyczących działalności rolniczej.
6. Informowanie o działaniach Parku powinno uwzględniać potrzeby różnych interesariuszy – powinno być wielowątkowe i odwoływać się do różnego typu korzyści dla mieszkańców. Szczególnie należy akcentować te korzyści, na które powoływali się mieszkańcy (w badaniu wyróżniono aż 11 typów takich korzyści!).
7. Warto na bieżąco reagować na oczekiwania mieszkańców dotyczące działalności Parku – tłumaczyć, dlaczego niektóre mogą być spełnione, a inne nie (ponieważ stoją w sprzeczności z ochroną przyrody).

Wymienione działania pozwolą zwiększyć wśród społeczności lokalnej wiedzę o działalności BbPN i wzmocnić lub podtrzymać zaufanie do instytucji jaką jest BbPN.

SPIS TABEL I WYKRESÓW

Tabela nr 1	Odsetek deklarujących przynależność do lokalnej organizacji społecznej w 3 pomiarach
Tabela nr 2	Rozkład deklaracji wysokiej jakości życia w 3 pomiarach
Tabela nr 3	Zestawienie ogólnych kosztów projektowych w poszczególnych kategoriach
Tabela nr 4	Baza agroturystyczna – stan na rok 2013 i 2017
Tabela nr 5	Liczba podmiotów gospodarczych na obszarze projektu na tle gminy – stan na rok 2013 i 2017
Tabela nr 6	Odsetek rozpoznających nazwę projektu w 3 pomiarach
Tabela nr 8	Rozpoznawalność projektu w czasie
Tabela nr 9	Odsetek osób dostrzegających korzyści z ochrony przyrody na życie człowieka w 3 pomiarach
Tabela nr 10	Rozpoznawalność Programu Natura 2000 wśród ogółu respondentów w 3 pomiarach
Tabela nr 11	Znajomość regulacji dotyczących ochrony siedlisk i gatunków zawartych w dyrektywach programu Natura 2000 w 3 pomiarach
Tabela nr 12	Odsetek osób oceniających wpływ regulacji Programu Natura 2000 jako bardzo korzystny na osi czasu
Wykres nr 1	Odsetek osób oceniających wpływ regulacji Programu Natura 2000 łącznie jako raczej korzystny i bardzo korzystny na osi czasu
Wykres nr 2	Struktura przynależności do określonego typu organizacji społecznej i podejmowanej
Wykres nr 3	aktywności w 3 pomiarach
Wykres nr 4	Rodzaje zaangażowania społecznego na osi czasu
Wykres nr 5	Rodzaj aktywności społecznej i odsetek deklarujących w niej udział
Wykres nr 6	Rozkład ocen satysfakcji z miejsca zamieszkania w pomiarze końcowym z rozbiem na
Wykres nr 7	poszczególne miejscowości
Wykres nr 8	Rozkład ocen dotyczących zachodzących w okolicy zmian w 3 pomiarach
Wykres nr 9	Plany dotyczące zmiany miejsca zamieszkania w 3 pomiarach
Wykres nr 10	Oceny poczucia bezpieczeństwa w miejscu zamieszkania w 3 pomiarach
Wykres nr 11	Rozkład odsetka deklarującego przychody z tytułu sprzedaży gruntu dla BbPN, pracy na rzecz BbPN, programów rolnośrodowiskowych i osób deklarujących brak wymienionych przychodów w 3 pomiarach
Wykres nr 12	Oceny znaczenia kwot w budżetach domowych i stopnia w jakim spełniły oczekiwania w 3 pomiarach – wśród wszystkich interesariuszy
Wykres nr 13	Oceny znaczenia kwot w budżetach domowych i stopnia w jakim spełniły oczekiwania w 3 pomiarach – wśród beneficjentów wykupów
Wykres nr 14	Samooceny sytuacji materialnej na osi czasu
Wykres nr 15	Zestawienie samooceny sytuacji materialnej po zakończeniu projektu (w pomiarze III) wśród beneficjentów i ogółu mieszkańców nie mających przychodów z projektu
Wykres nr 16	Wykres nr 14 – Udział mieszkańców w sektorze turystycznym i lokalnej przedsiębiorczości na osi czasu
	Wykres nr 15 – Zmiany w planowaniu i inwestowaniu przychodów pochodzących z projektu i z programów rolnośrodowiskowych - zestawienie II i III pomiaru
	Oceny atrakcyjności obszaru pod względem prowadzenia działalności gospodarczej na osi

Wykres nr 17	czasu
Wykres nr 18	Mocne i słabe strony obszaru pod względem rozwoju lokalnej przedsiębiorczości w percepcji mieszkańców w pomiarze końcowym
Wykres nr 19	Oceny atrakcyjności obszaru pod względem prowadzenia działalności gospodarczej w percepcji mieszkańców poszczególnych miejscowości
Wykres nr 20	Rozkład ocen dotyczących zachodzących w okolicy zmian na osi czasu, z uwzględnieniem
Wykres nr 21	zmian wywołanych działaniami w projekcie
Wykres nr 22	Odsetek rozpoznających nazwę projektu wśród mieszkańców poszczególnych miejscowości
	Główne źródła wiedzy o projekcie na osi czasu
Wykres nr 23	Zestawienie odsetka deklarującego znajomość instytucji realizującej projekt z faktycznym rozpoznaniem BbPN jako realizatora projektu
Wykres nr 24	Zestawienie ocen dotyczących spodziewanych i faktycznie odniesionych korzyści z projektu w percepcji mieszkańców na osi czasu
Wykres nr 25	Wykres nr 24 – Rodzaje odniesionych korzyści i powody braku korzyści z projektu w ocenie mieszkańców w momencie pomiaru końcowego
Wykres nr 26	Zestawienie ocen dotyczących faktycznie odniesionych korzyści z projektu w percepcji
Wykres nr 27	mieszkańców w momencie II i III pomiaru
	Oceny projektu na osi czasu – w trakcie i na koniec projektu
Wykres nr 28	Poziom akceptacji dla działań BbPN w przyszłości w ocenach mieszkańców w pomiarze końcowym
Wykres nr 29	Odsetek deklarujących udział w podobnym projekcie lub współpracy z BbPN w przyszłości w pomiarze końcowym
Wykres nr 30	Motywacje do współpracy z BbPN lub powody braku deklaracji współpracy wśród mieszkańców w pomiarze końcowym
Wykres nr 31	Odsetek osób oceniających wpływ projektu na ich poglądy dotyczące ochrony przyrody w pomiarze końcowym
Wykres nr 32	Odsetek osób oceniających wpływ projektu na ich stopień zainteresowania sprawami
Wykres nr 33	dotyczącymi ochrony przyrody w pomiarze końcowym
Wykres nr 34	Wpływ projektu na życie mieszkańców w pomiarze końcowym
	Stosunek mieszkańców do działalności BbPN na osi czasu
Wykres nr 35	Stosunek mieszkańców poszczególnych miejscowości do działalności BbPN w pomiarze końcowym
Wykres nr 36	Oceny mieszkańców dotyczące wpływu działalności BbPN na poszczególne obszary ich życia i działalności na osi czasu
Wykres nr 37	Rozkład ocen dotyczących pozytywnego wpływu działalności BbPN w poszczególnych obszarach na osi czasu
Wykres nr 38	Rozkład ocen dotyczących negatywnego wpływu działalności BbPN w poszczególnych
Wykres nr 39	obszarach na osi czasu
	Zmiany w postrzeganiu ochrony przyrody jako bariery dla lokalnego rozwoju na osi czasu
Wykres nr 40	Zmiany w postrzeganiu ochrony przyrody jako szanse na poprawę warunków życia na osi czasu
Wykres nr 41	Zmiany w postrzeganiu konfliktów jako nieuniknionych konsekwencji dla działań na rzecz ochrony przyrody
Wykres nr 42	Zmiany w postrzeganiu zasadności ograniczeń w korzystaniu przez człowieka ze środowiska

Wykres nr 43	naturalnego na osi czasu Rodzaje korzyści z ochrony przyrody wg mieszkańców i ich zmiana na osi czasu
Wykres nr 44	Zmiana ocen dotyczących wpływu wprowadzenia Programu Natura 2000 na jakość życia
Wykres nr 45	mieszkańców na osi czasu Odsetek osób deklarujących udział w programach rolnośrodowiskowych w 3 pomiarach Deklarowany przez interesariuszy poziom akceptacji ograniczeń w użytkowaniu gruntów dla celów gospodarczych wynikający z konieczności ochrony przyrody w zamian za rekompensatę – rozkład zmian na osi czasu

ZAŁĄCZNIKI

Załącznik nr 1 – Prezentacja wyników, pomiar I

Załącznik nr 1 – Prezentacja wyników, pomiar II

Załącznik nr 1 – Prezentacja wyników, pomiar III

Załącznik nr 4 – Kwestionariusz ankiety, I pomiar

Załącznik nr 5 – Kwestionariusz ankiety, II pomiar

Załącznik nr 6 – Kwestionariusz ankiety, III pomiar

Załącznik nr 7 – Dyspozycje do zogniskowanego wywiadu grupowego z zespołem projektu (FGI)

Załącznik nr 8 - Dyspozycje do wywiadów pogłębianych z interesariuszami

Załącznik nr 9 - Dyspozycje do wywiadów pogłębianych z przedstawicielami organizacji pozarządowych

Załącznik nr 10 - Dyspozycje do wywiadów pogłębianych z przedstawicielami samorządów

Opracowanie powstało w ramach projektu „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy” LIFE11 półfinansowanego przez instrument finansowy LIFE+ Wspólnoty Europejskiej, Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz Biebrzański Park Narodowy.

Wykonawca: Marta Katarzyna Rudzińska
Osowiec-Twierdza, Lipiec 2017

ZAŁĄCZNIK NR 1

PREZENTACJA WYNIKÓW, POMIAR I

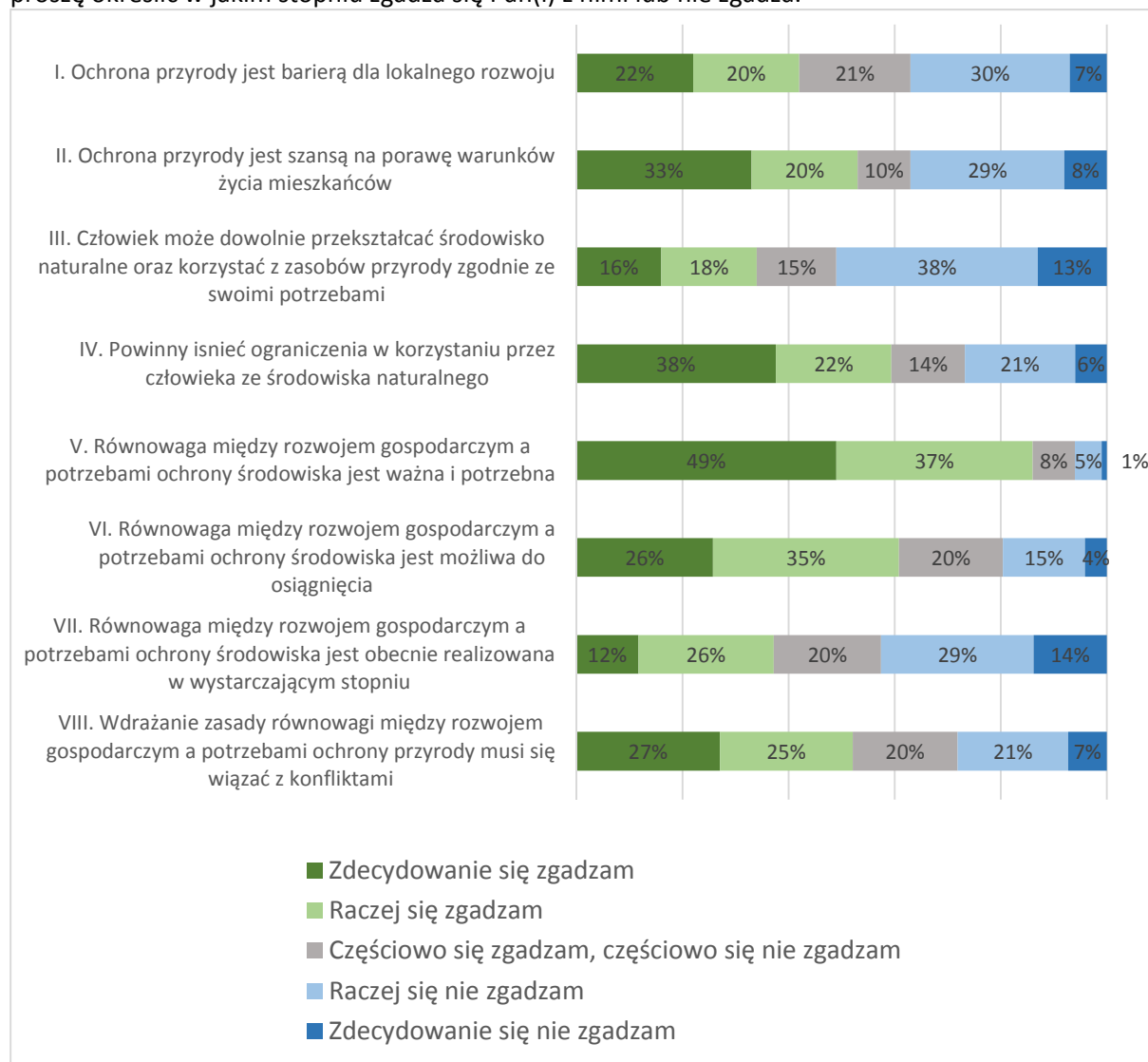

Pracowanie powstało w ramach projektu „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy” LIFE11 NAT/PL/422
pófinansowanego przez instrument finansowy LIFE+ Wspólnoty Europejskiej, Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i
Gospodarki Wodnej oraz Biebrzański Park Narodowy.

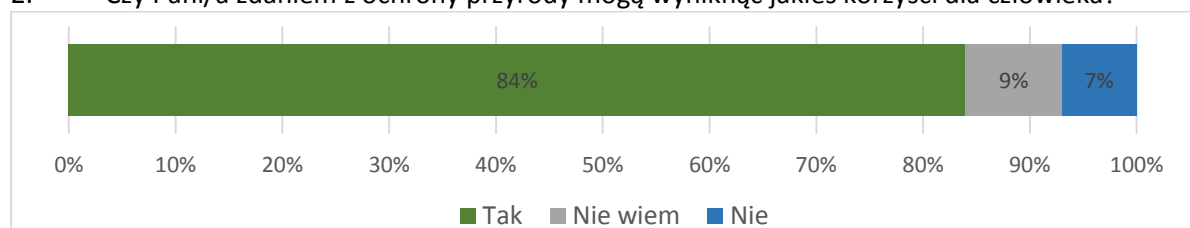
Wykonawca: Marta Katarzyna Rudzińska

Osowiec-Twierdza, Lipiec 2017

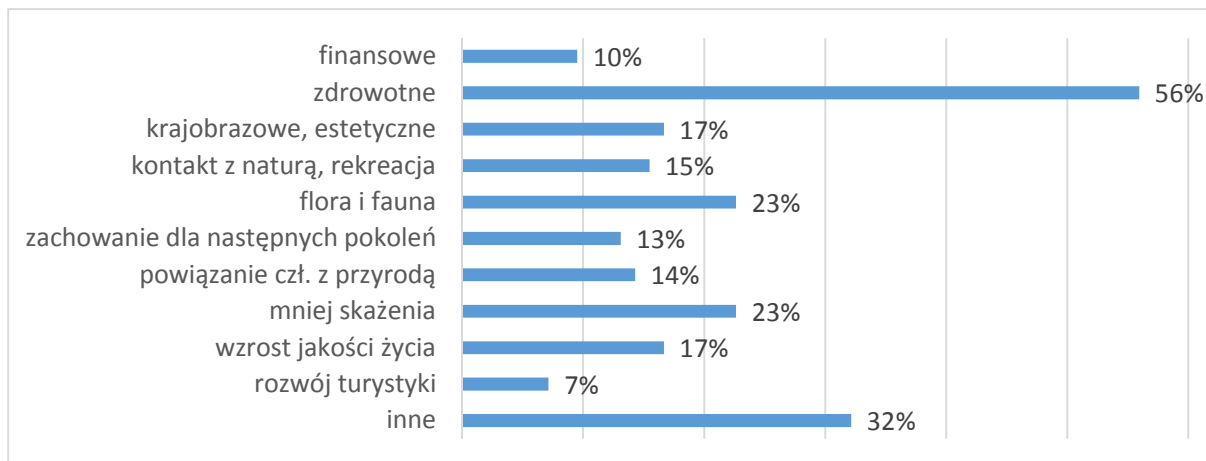
1. Jaki jest Pana/i stosunek do ochrony przyrody w Pana/i okolicy? Przeczytałem kilka stwierdzeń, proszę określić w jakim stopniu zgadza się Pan(i) z nimi lub nie zgadza.

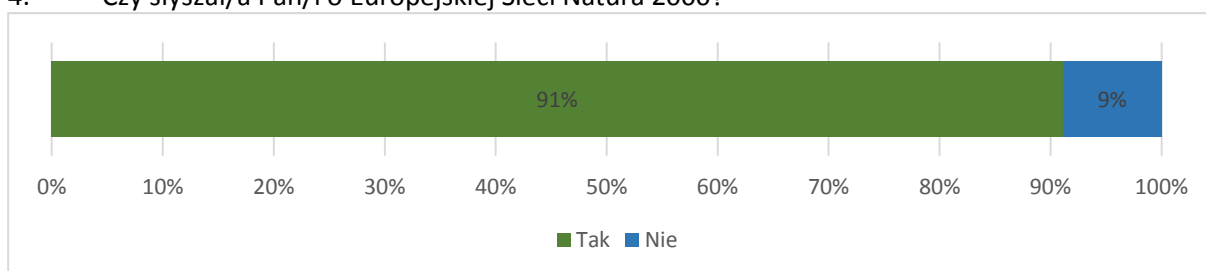
2. Czy Pani/a zdaniem z ochrony przyrody mogą wynikać jakieś korzyści dla człowieka?

3. Jakie korzyści z ochrony przyrody mogą wynikać dla człowieka? Pytanie otwarte

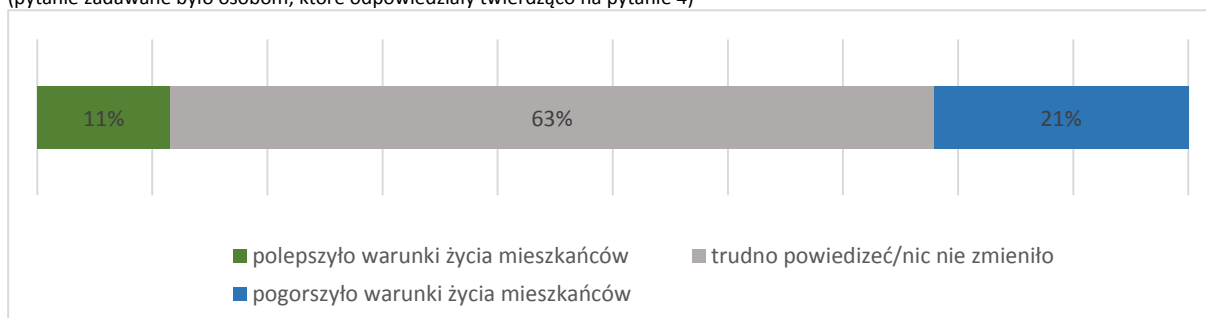

4. Czy słytał/a Pan/i o Europejskiej Sieci Natura 2000?

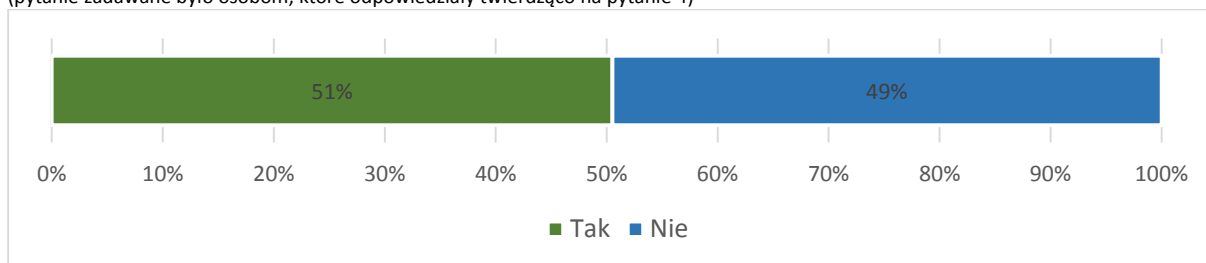
5. Czy Pana/i zdaniem objęcie tutejszej gminy programem Natura 2000:

(pytanie zadawane było osobom, które odpowiedziały twierdząco na pytanie 4)

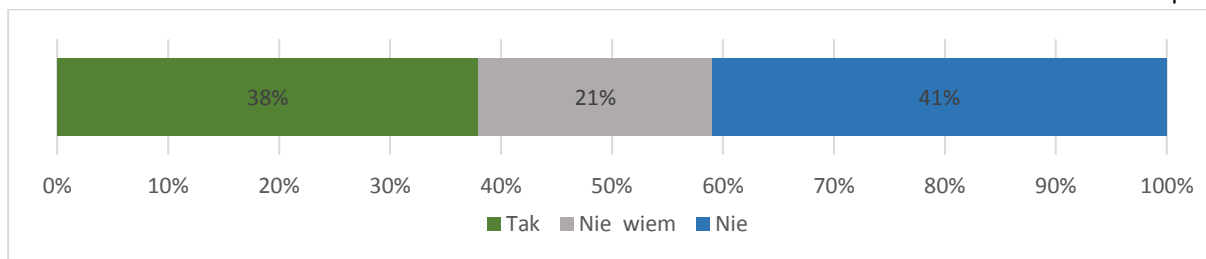
6. Czy wie Pan(i) na czym polegają regulacje dotyczące ochrony siedlisk i gatunków zawarte w dyrektywach „ptasiej” i „siedliskowej”, na których opiera się program Natura 2000 ?

(pytanie zadawane było osobom, które odpowiedziały twierdząco na pytanie 4)

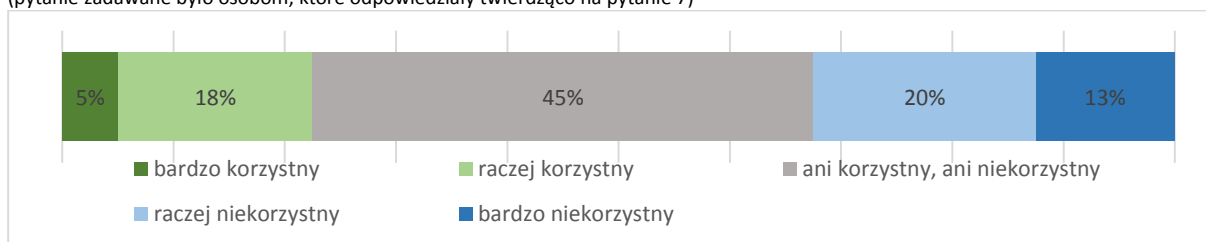

7. Czy Pana/i zdaniem regulacje dotyczące ochrony siedlisk i gatunków zawarte w dyrektywach ptasiej i siedliskowej Natura 2000 mają wpływ na życie mieszkańców?

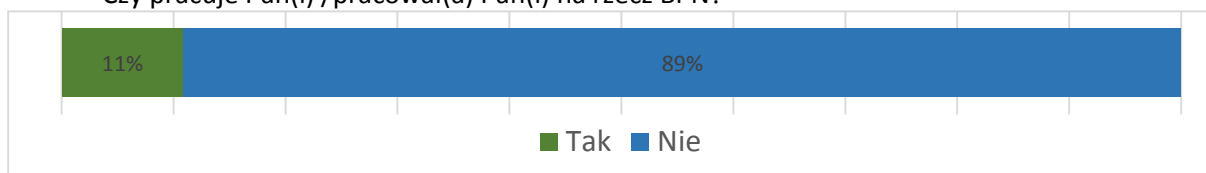
(pytanie zadawane było osobom, które odpowiedziały twierdząco na pytanie 6)

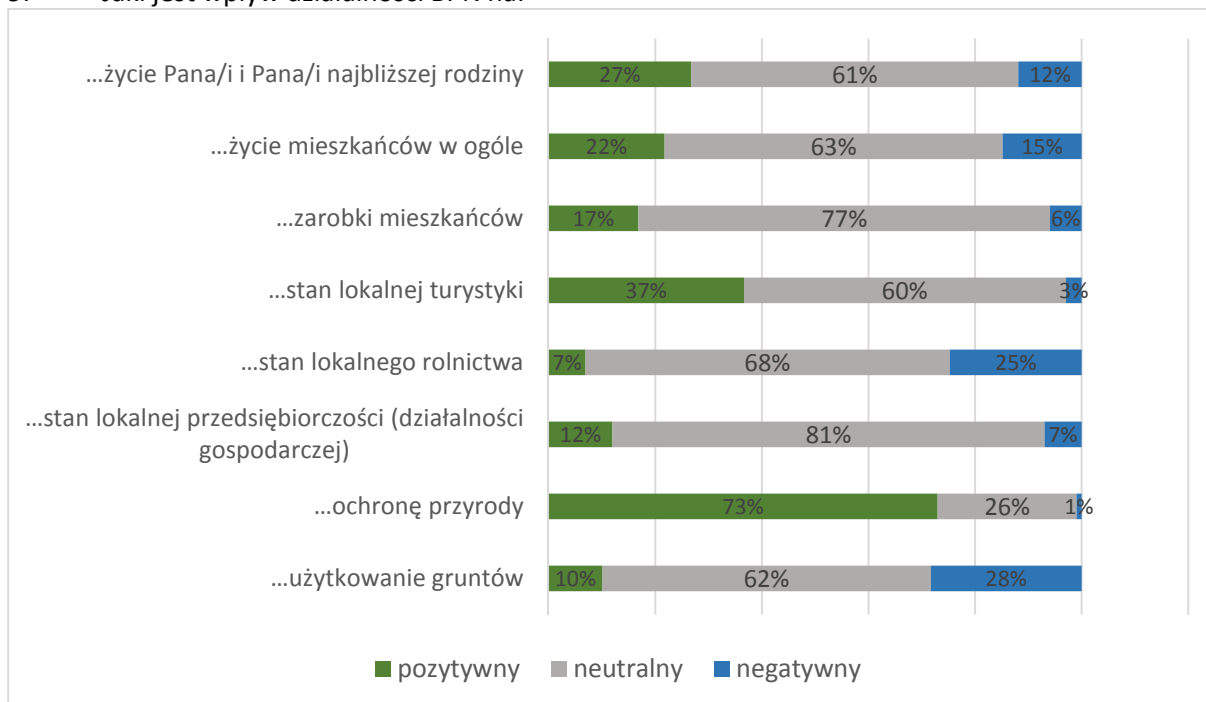
8. Jaki Pani/a zdaniem jest wpływ regulacji dotyczących ochrony siedlisk i gatunków zawartych w dyrektywach ptasiej i siedliskowej Natura 2000 na życie mieszkańców?
 (pytanie zadawane było osobom, które odpowiedziały twierdząco na pytanie 7)

Czy pracuje Pan(i) /pracował(a) Pan(i) na rzecz BPN?

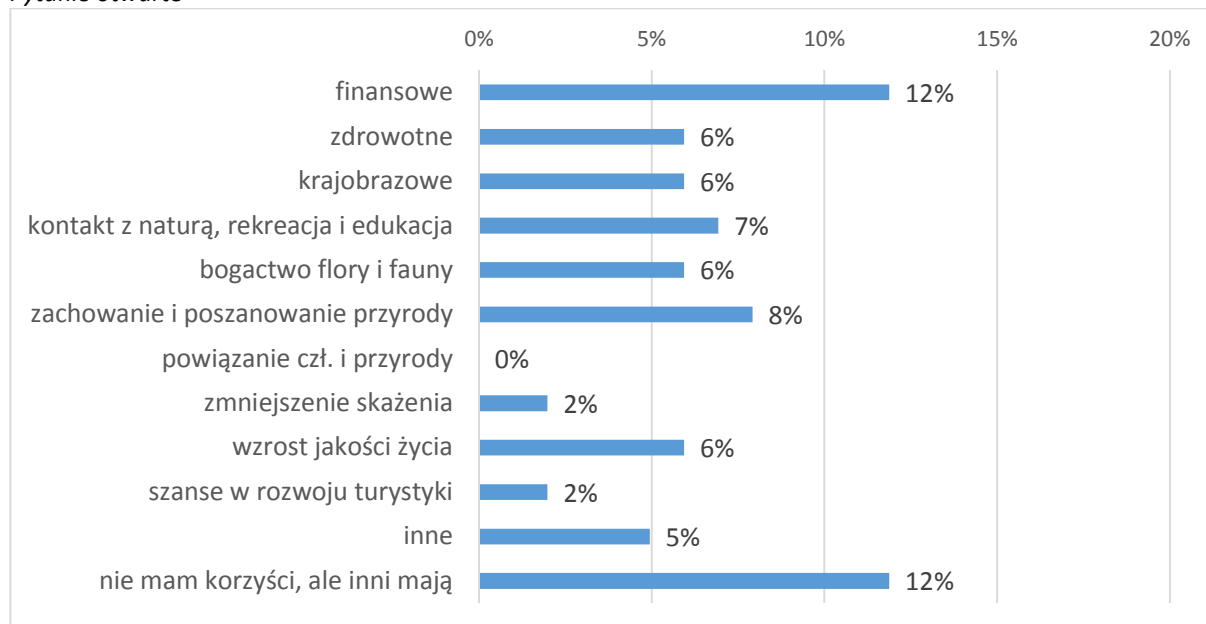

9. Jaki jest wpływ działalności BPN na:

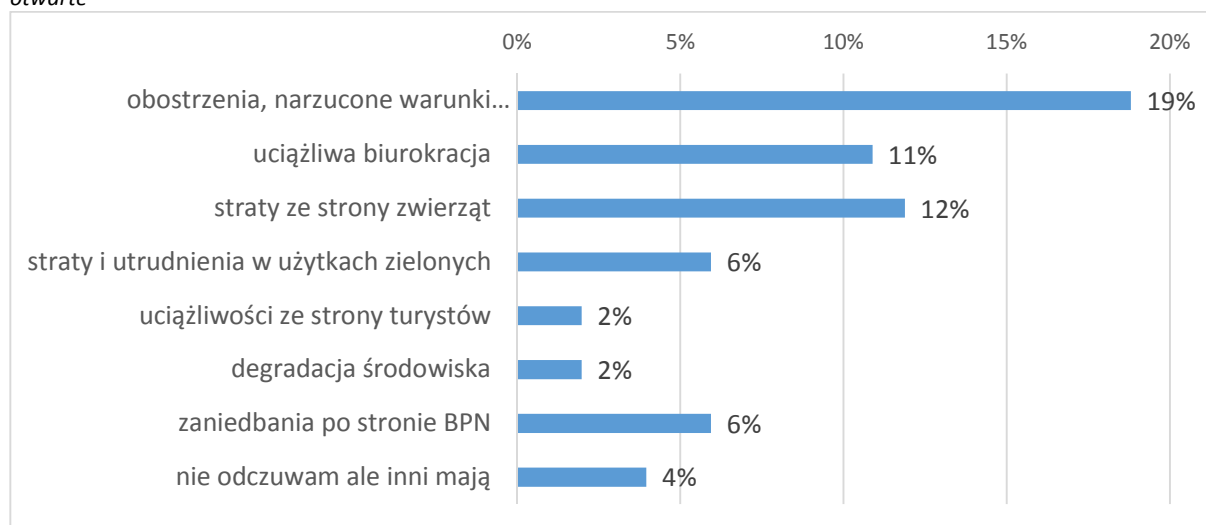
10. Jakie korzyści macie Państwo (Pan(i) osobiście, Pana/i rodzina lub mieszkańcy) z działalności Parku?

Pytanie otwarte

11. Jakie są negatywne konsekwencje działalności Parku dla Ciebie, Twojej rodziny czy mieszkańców? Pytanie

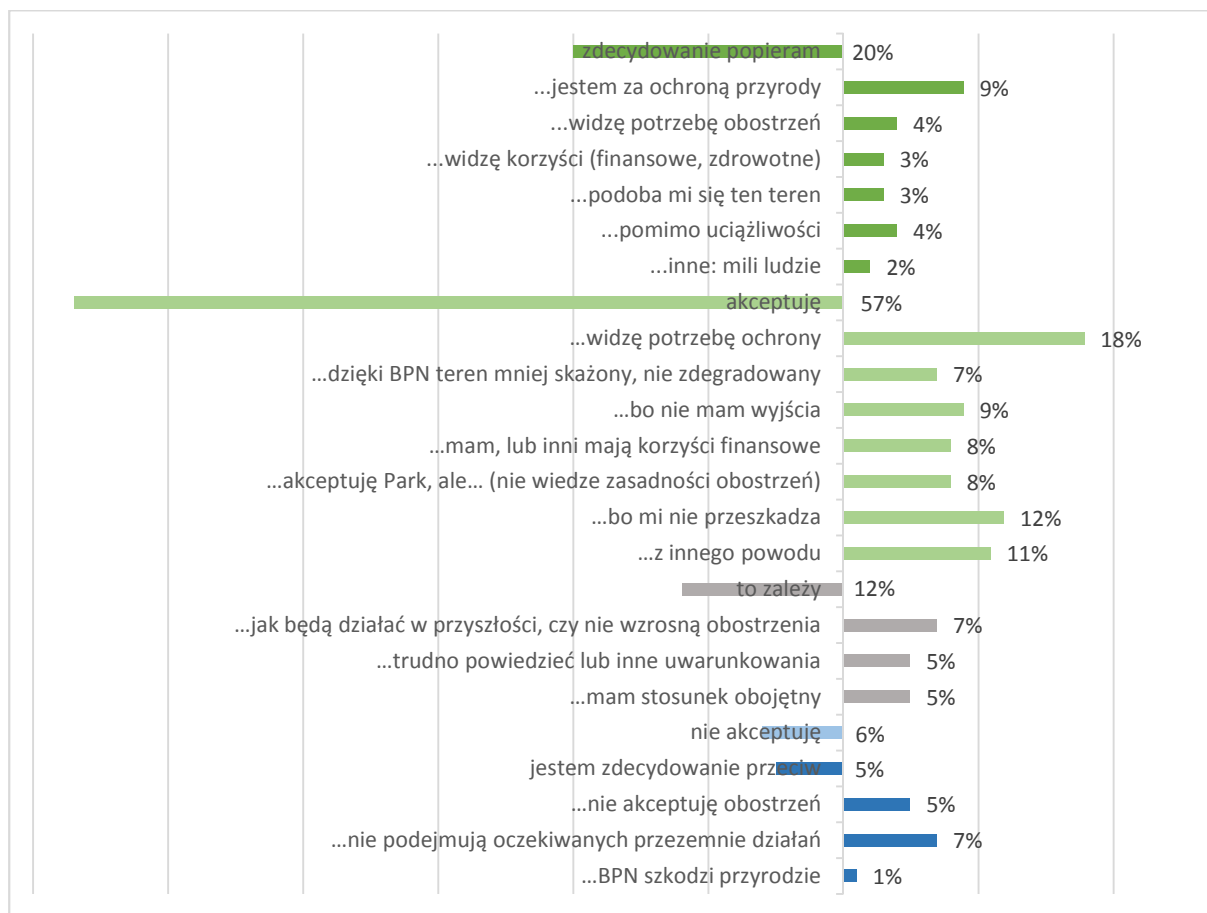
otwarte

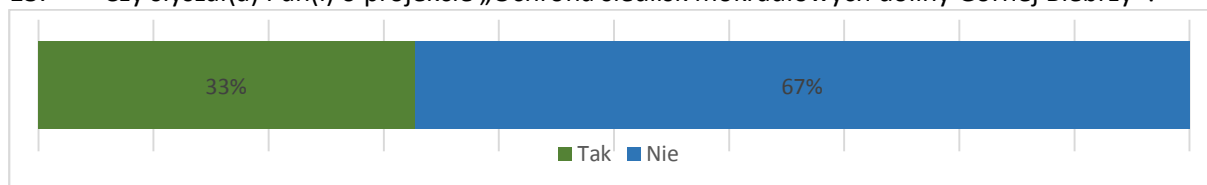
Proszę

12. Jaki jest Pana/i stosunek do działalności Parku? Proszę uzasadnić, dlaczego?

(Pytanie otwarte do pytania 12. Jaki jest Pana/i stosunek do działalności Parku?)

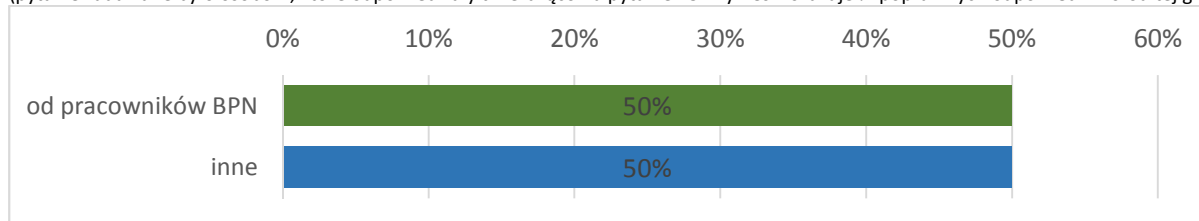

13. Czy słyszał(a) Pan(i) o projekcie „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy”?

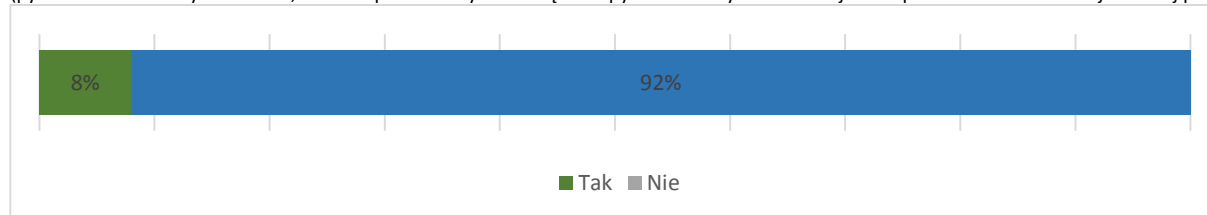
14. Kiedy, w jakich okolicznościach usłyszał(a) Pan(i) o projekcie?

(pytanie zadawane było osobom, które odpowiedziały twierdząco na pytanie 13. wykres wskazuje % poprawnych odpowiedzi wśród tej grupy)

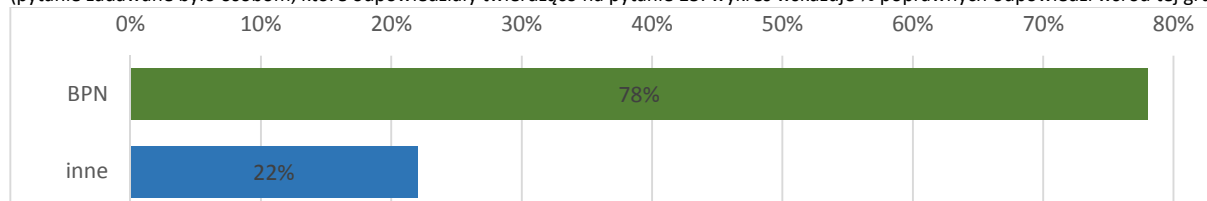
15. Czy wie Pan(i) jaka instytucja realizuje ten projekt?

(pytanie zadawane było osobom, które odpowiedziały twierdząco na pytanie 13. wykres wskazuje % odpowiedzi na tak w całej badanej próbie)

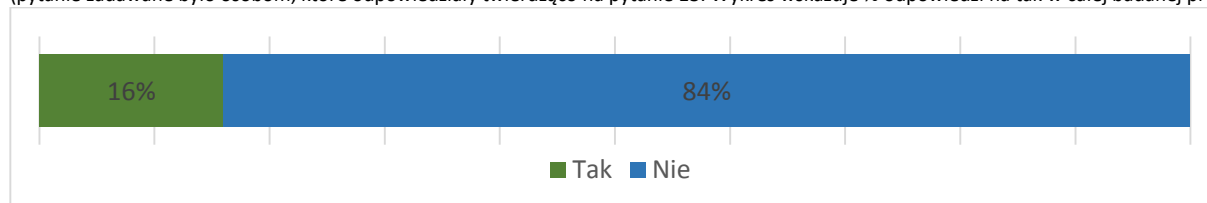
16. Jaka instytucja/podmiot realizuje ten projekt?

(pytanie zadawane było osobom, które odpowiedziały twierdząco na pytanie 15. wykres wskazuje % poprawnych odpowiedzi wśród tej grupy)

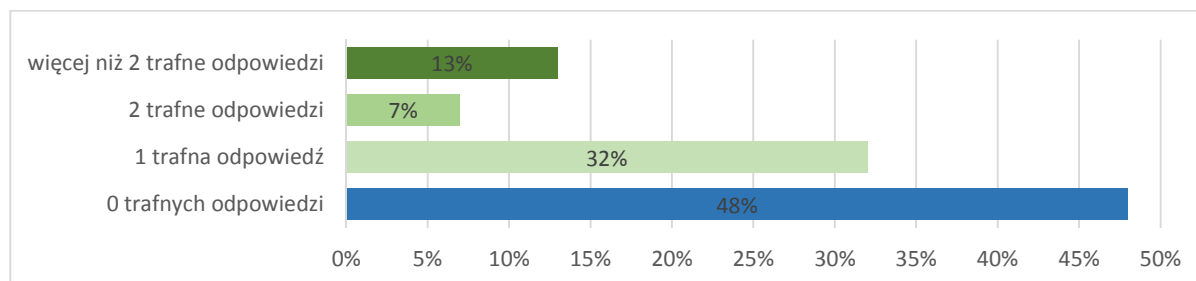
17. Czy wie Pan(i) jakie działania są realizowane w ramach projektu?

(pytanie zadawane było osobom, które odpowiedziały twierdząco na pytanie 13. Wykres wskazuje % odpowiedzi na tak w całej badanej próbie)

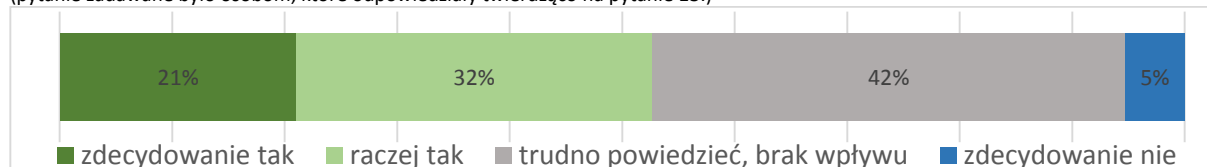
23. Jakie to działania? Czego dotyczy projekt?

(pytanie zadawane było osobom, które odpowiedziały twierdząco na pytanie 15. wykres wskazuje % odpowiedzi wśród tej grupy)

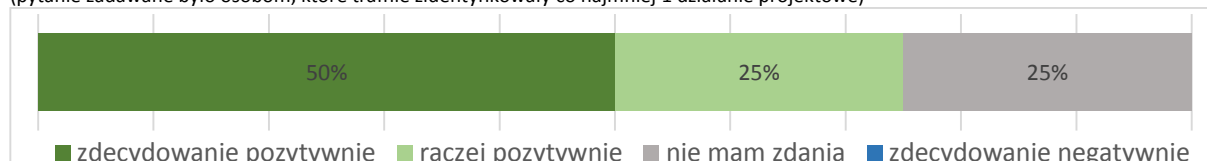
19. Czy ogólnie rzecz biorąc projekt przynosi lub przyniesie korzyści lokalnej społeczności?

(pytanie zadawane było osobom, które odpowiedziały twierdząco na pytanie 13.)

21. Jak Pan(i) ocenia projekt?

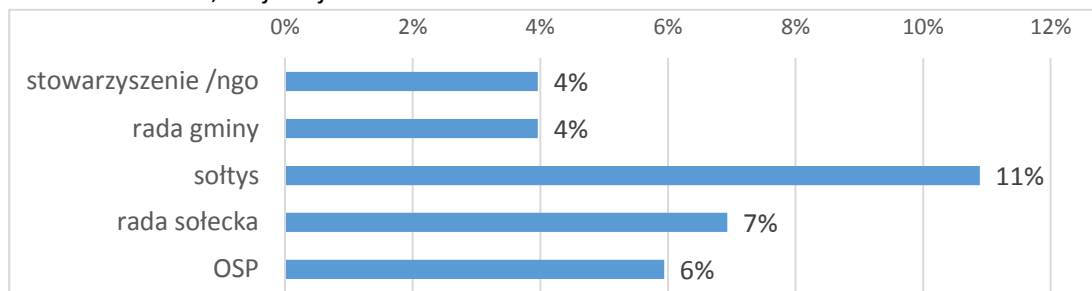
(pytanie zadawane było osobom, które trafnie zidentyfikowały co najmniej 1 działanie projektowe)

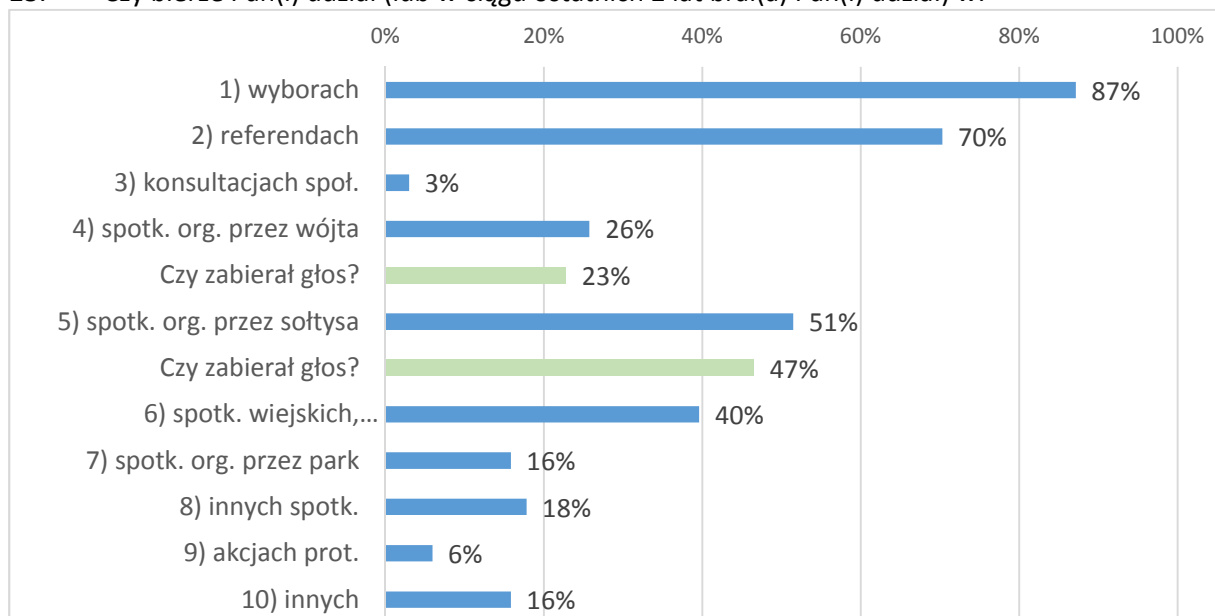
22. Czy należy Pan(i) do jakiejś lokalnej organizacji społecznej (np. stowarzyszenia, fundacji, związku, zrzeszenia, lobby, partii politycznej) lub grupy nieformalnej (grupy lub środowiska, które robią coś wspólnie na rzecz społeczności, np. grupy sąsiedzkie, parafianie)?

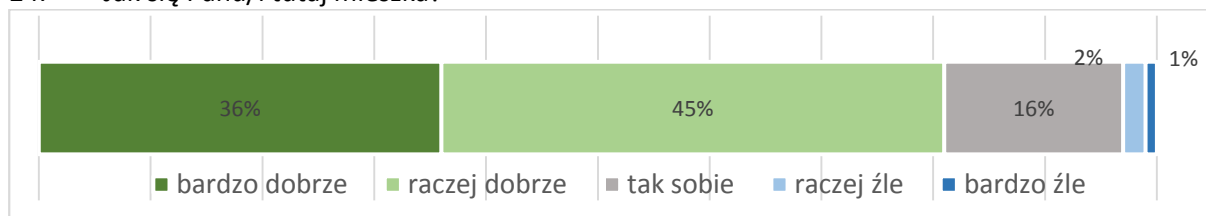
Jeżeli tak, do jakiej?

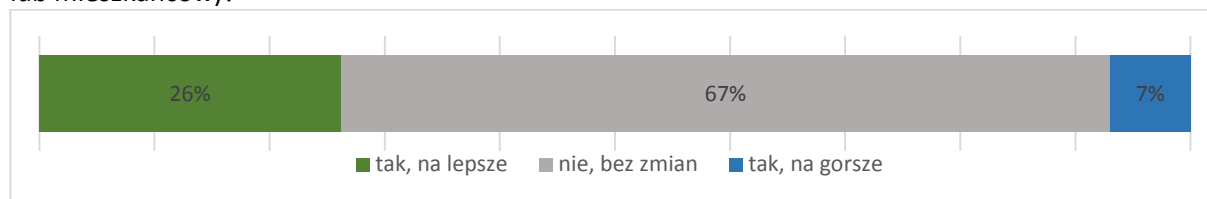
23. Czy bierze Pan(i) udział (lub w ciągu ostatnich 2 lat brał(a) Pan(i) udział) w:

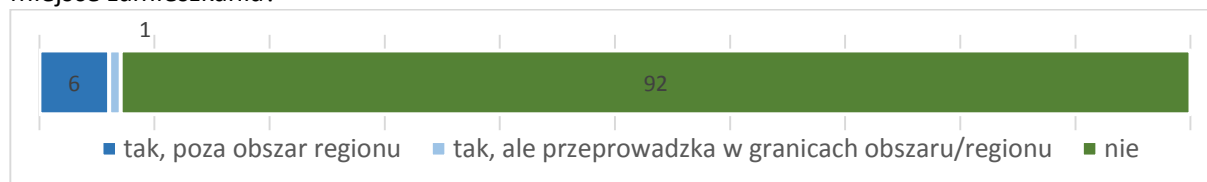
24. Jak się Panu/i tutaj mieszka?

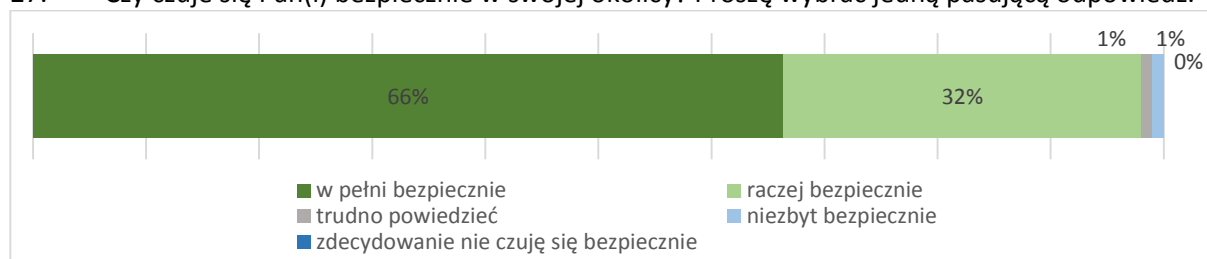
25. Czy coś się ostatnio zmieniło w okolicy (co miało wpływ na Pani/a życie, życie Pani/a rodziny lub mieszkańców)?

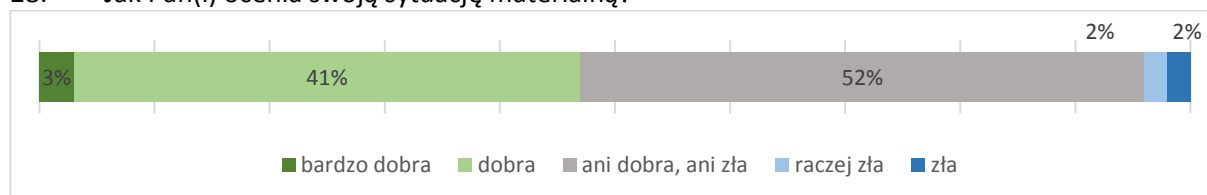
26. Czy planuje Pan(i) wyprowadzić się stąd lub – gdyby istniała taka możliwość, to czy zmienił(a)by Pan(i) miejsce zamieszkania?

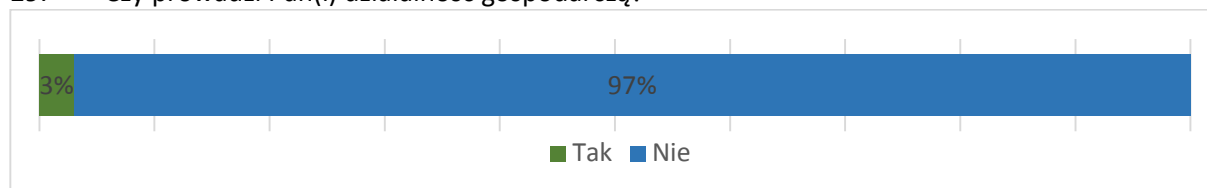
27. Czy czuje się Pan(i) bezpiecznie w swojej okolicy? Proszę wybrać jedną pasującą odpowiedź.

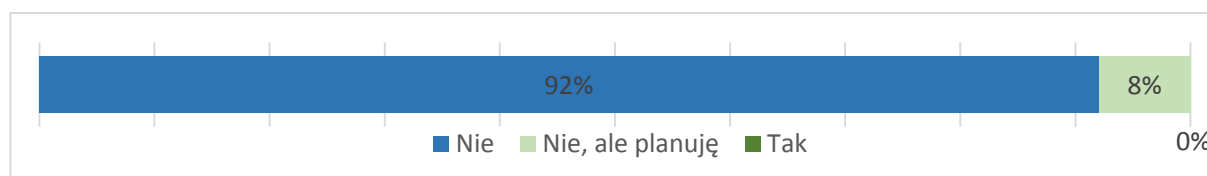
28. Jak Pan(i) ocenia swoją sytuację materialną?

29. Czy prowadzi Pan(i) działalność gospodarczą?

30. Czy zarabia Pan(i) na turystyce lokalnej?

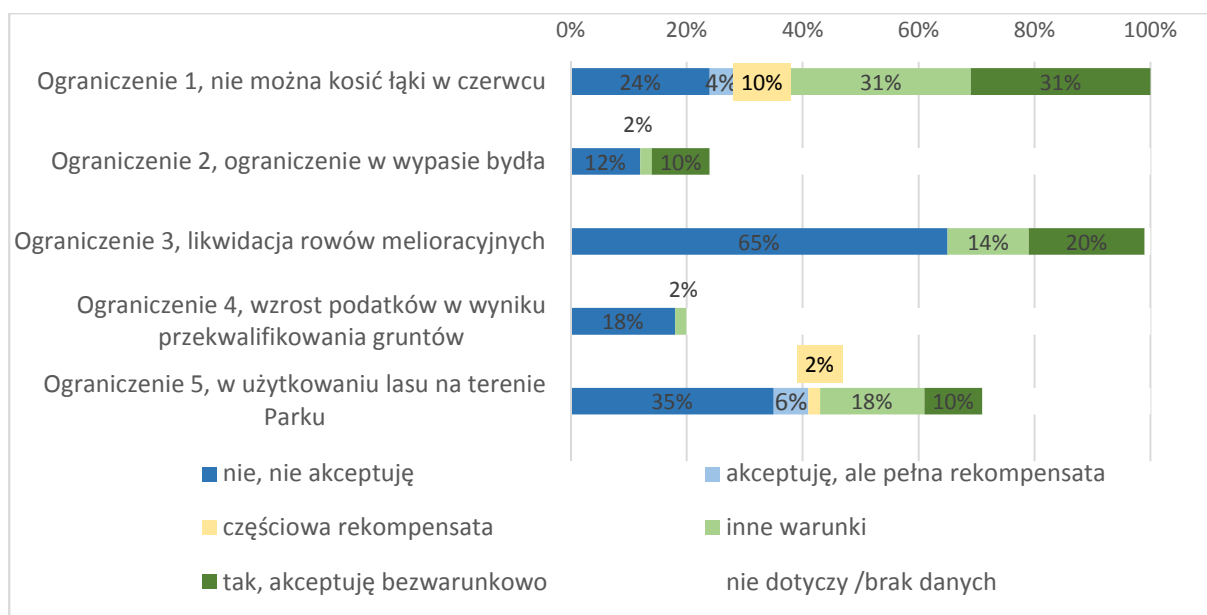

31. Czy Pani/a zdaniem tutejsza gmina to dobre miejsce, żeby prowadzić lokalny biznes?

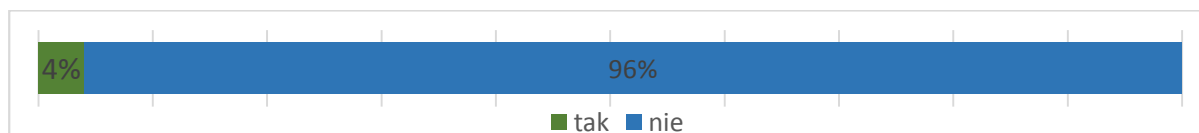

Moduł dla interesariuszy.

1.2. Jakie konkretne ograniczenia w użytkowaniu zasobów środowiska (zawarte w projekcie) jest Pan(i) w stanie zaakceptować? Przeczytałem kilka stwierdzeń, proszę określić, czy zaakceptował(a) by Pan(i) takie ograniczenia.

1.4. Czy masz przychody z tytułu wykupu gruntów przez BPN

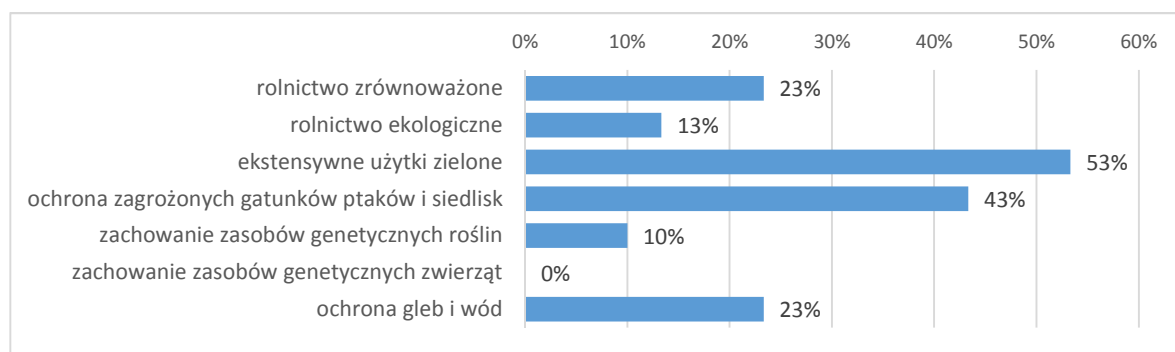

1.4.a. Czy masz przychody z tytułu programów rolnośrodowiskowych?

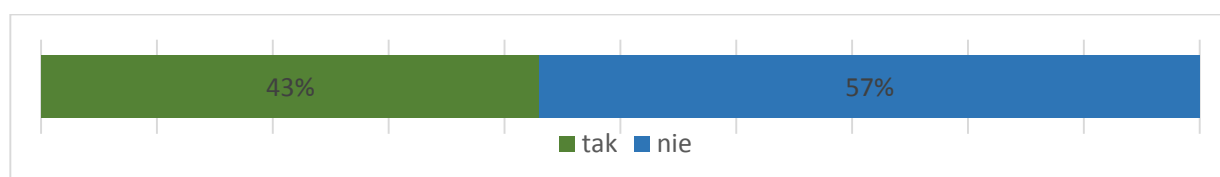

Strona | 92

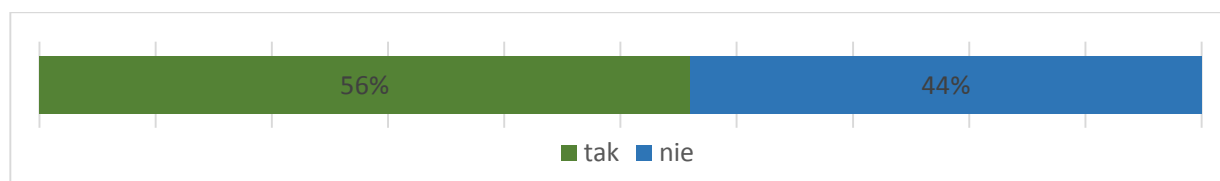
1.4.b. Jeżeli tak, z jakich? (pytanie zadawane było osobom, które odpowiedziały twierdząco na pytanie 34, wykres wskazuje % odpowiedzi wśród tej grupy)

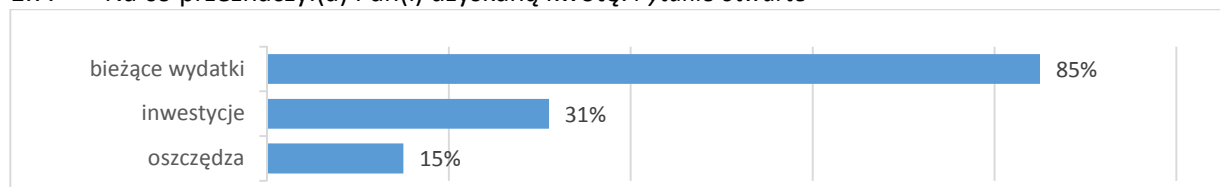
1.5. Czy te przychody (łącznie kwota) ocenia Pan(i) jako znaczące w budżecie?

1.6. Czy jest Pan/i zadowolony/a z wysokości dochodów pochodzących z projektu/z pracy na rzecz BPN? (Czy kwota rekompensaty jest odpowiednia do Pana/i oczekiwań?)

1.7. Na co przeznaczył(a) Pan(i) uzyskaną kwotę: Pytanie otwarte

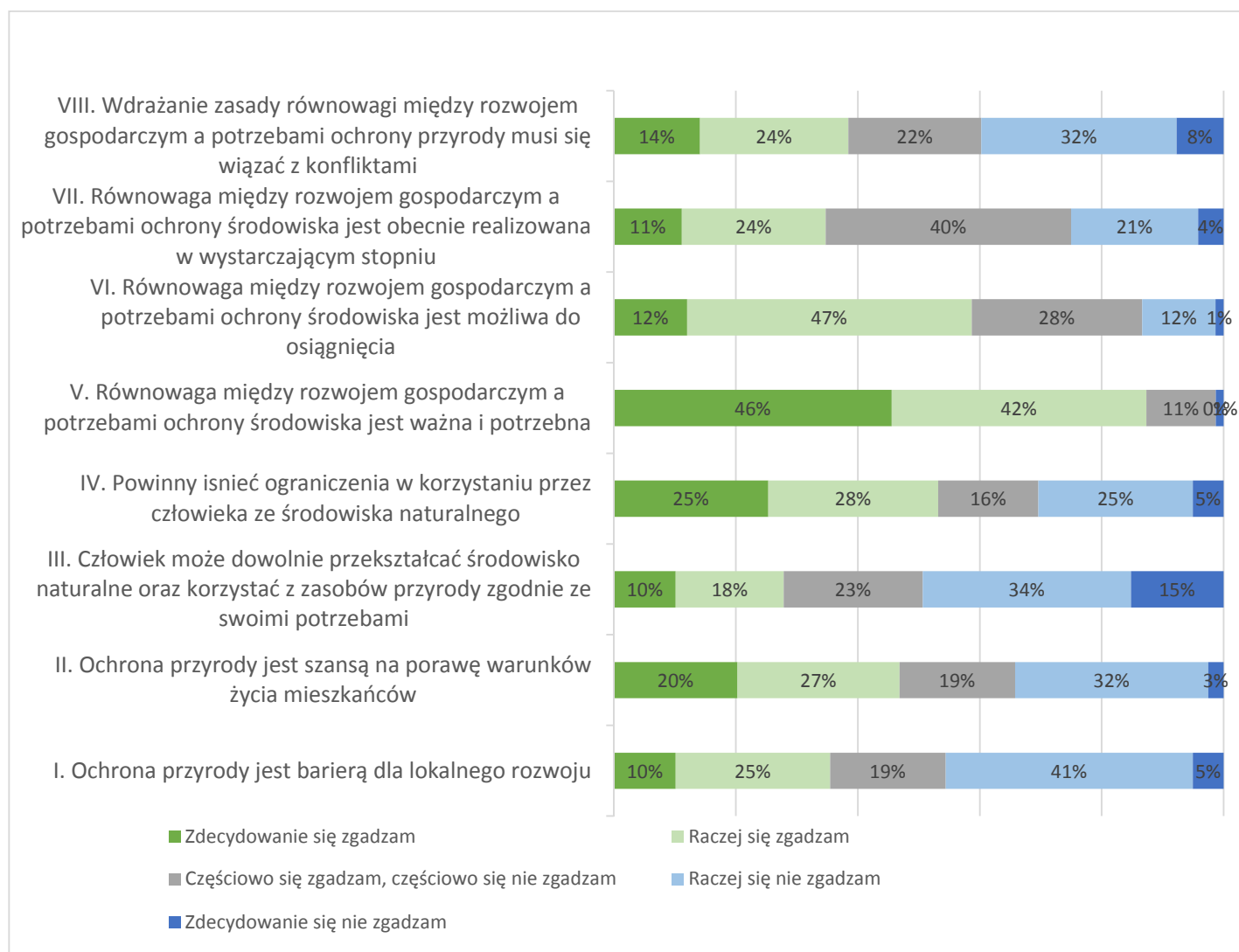
ZAŁĄCZNIK NR 2 PREZENTACJA WYNIKÓW, POMIAR II

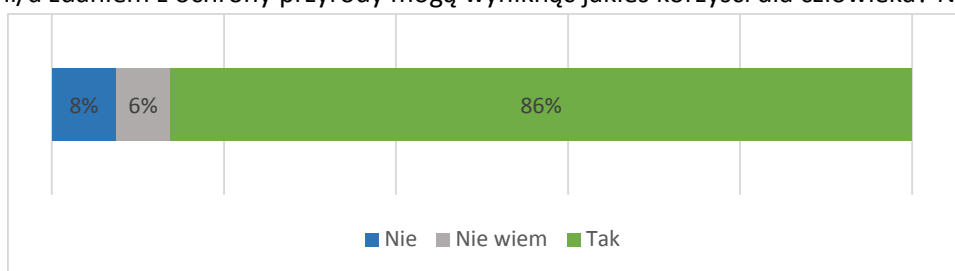
Opracowanie powstało w ramach projektu „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy” LIFE11 NAT/PL/422
finansowanego przez instrument finansowy LIFE+ Wspólnoty Europejskiej, Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz
Biebrzański Park Narodowy.

Wykonawca: Marta Katarzyna Rudzińska
Osowiec-Twierdza, Lipiec 2017

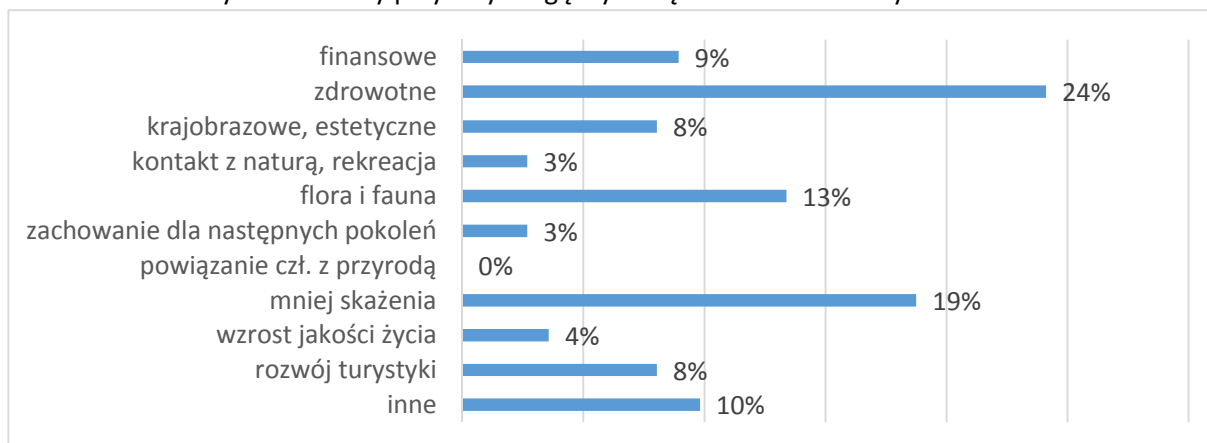
1. Jaki jest Pana/i stosunek do ochrony przyrody w Pana/i okolicy? Przeczytałem kilka stwierdzeń, proszę określić w jakim stopniu zgadza się Pan(i) z nimi lub nie zgadza. N=100

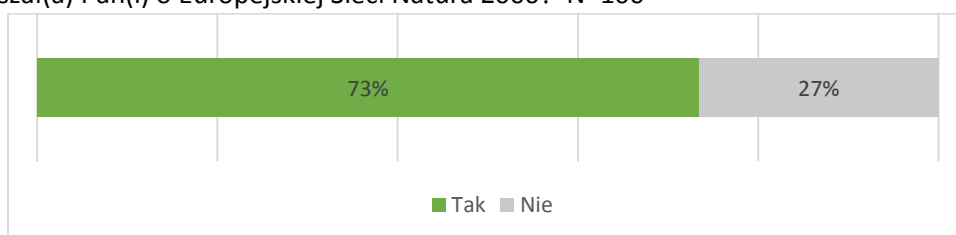
2. Czy Pani/a zdaniem z ochrony przyrody mogą wynikać jakieś korzyści dla człowieka? N=100

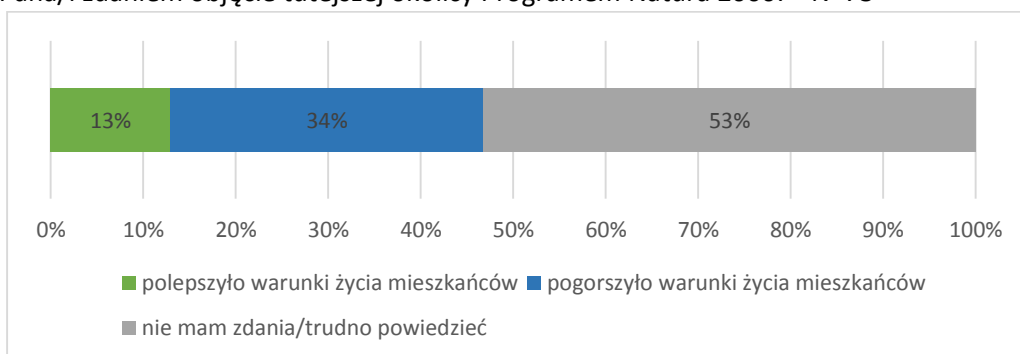
3. Jakie korzyści z ochrony przyrody mogą wynikać dla człowieka? Pytanie otwarte. N=100

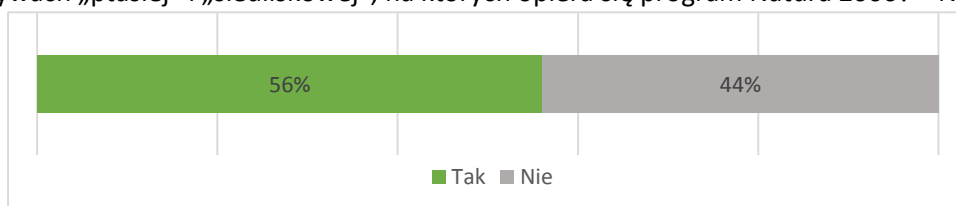
4. Czy słyszał(a) Pan(i) o Europejskiej Sieci Natura 2000? N=100

5. Czy Pana/i zdaniem objęcie tutejszej okolicy Programem Natura 2000: N=73

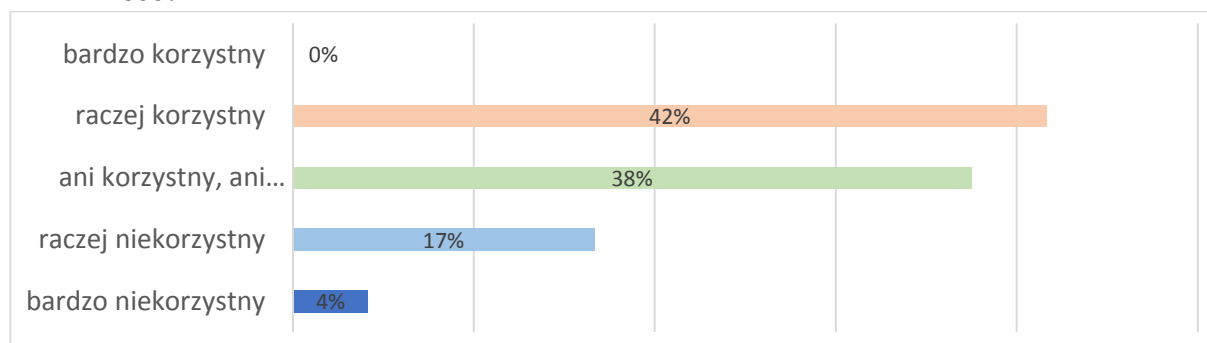
6. Czy wie Pan(i) na czym polegają regulacje dotyczące ochrony siedlisk i gatunków zawarte w dyrektywach „ptasiej” i „siedliskowej”, na których opiera się program Natura 2000? N=73

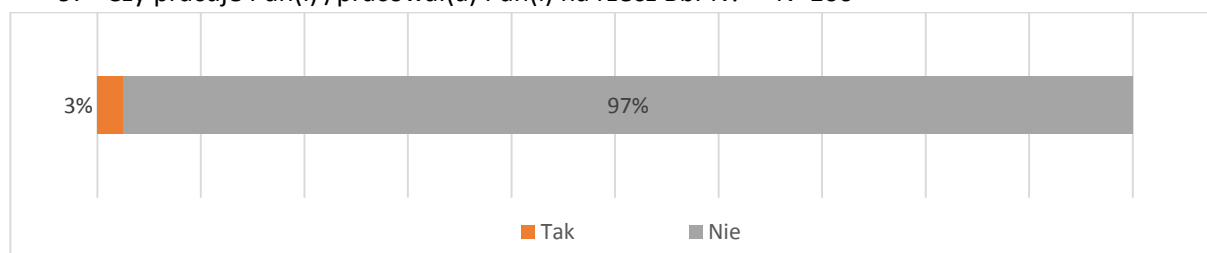
7. Czy Pana/i zdaniem regulacje dotyczące ochrony siedlisk i gatunków zawarte w dyrektywach ptasiej i siedliskowej Natura 2000 mają wpływ na życie mieszkańców? N= 36

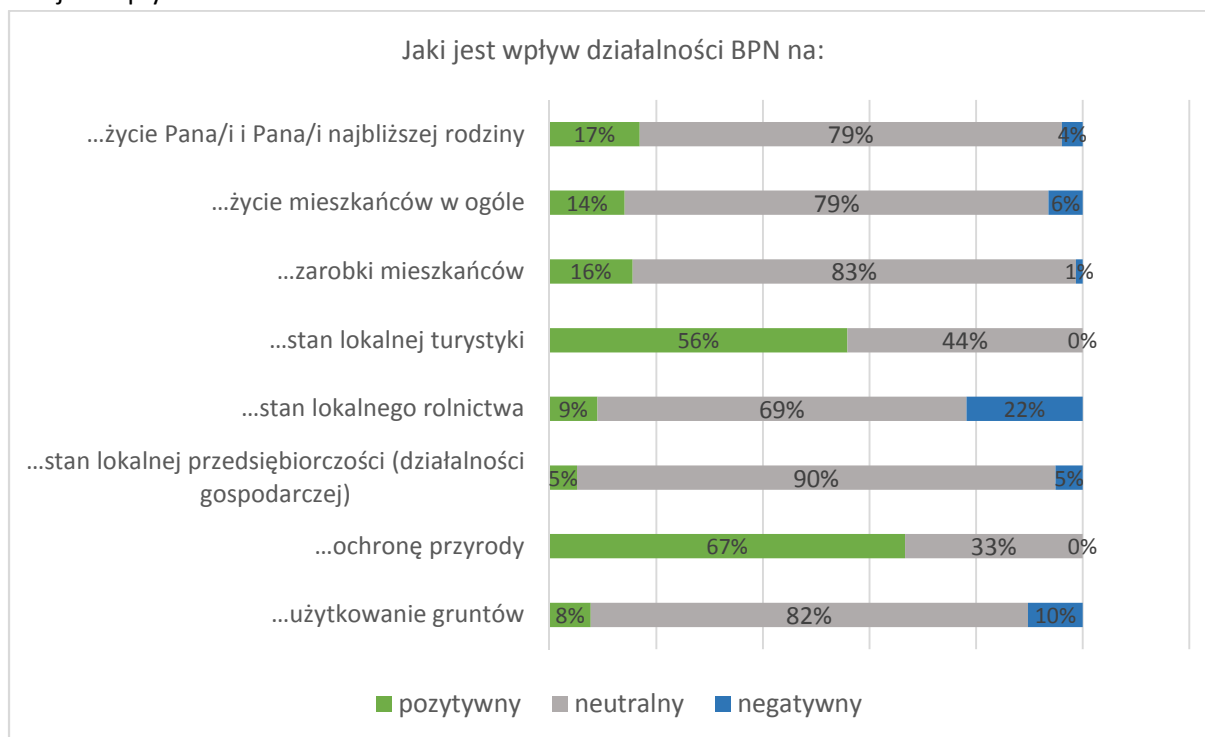
8. Jaki wpływ na życie mieszkańców mają regulacje zawarte w dyrektywach ptasiej i siedliskowej Natura 2000? N=21

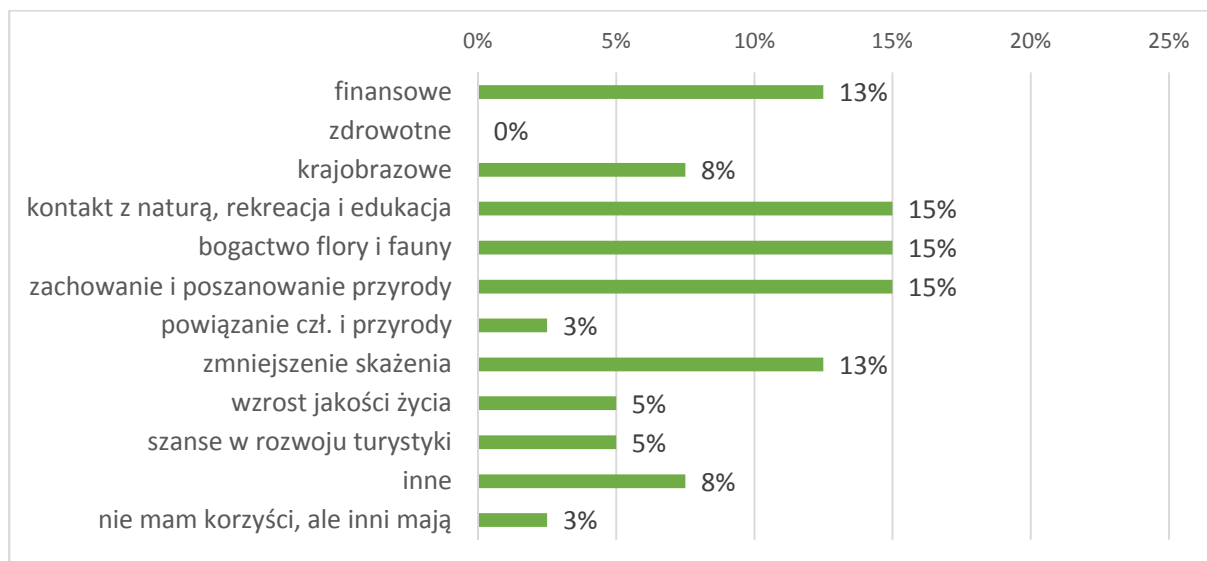
9. Czy pracuje Pan(i) /pracował(a) Pan(i) na rzecz BbPN? N=100

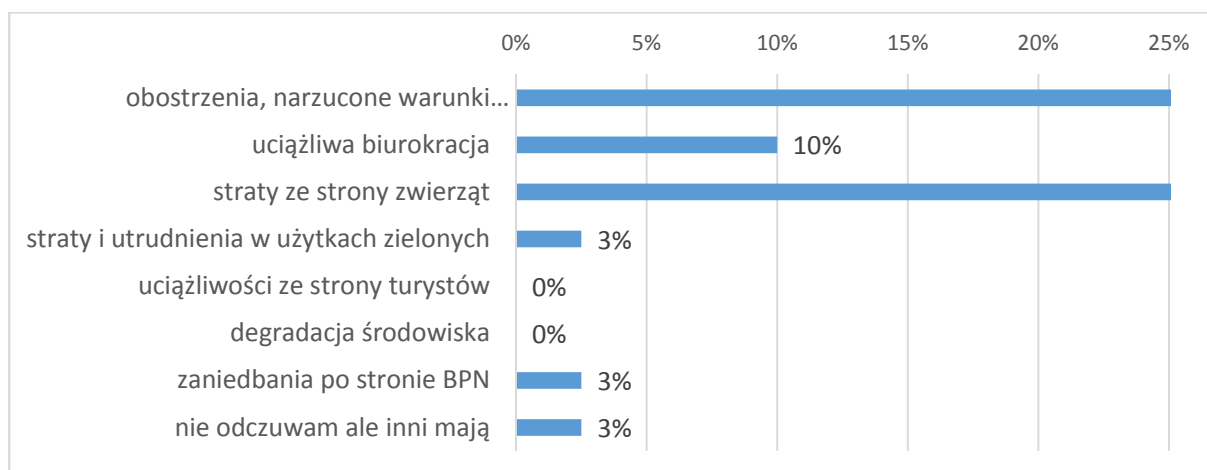
9b. Jaki jest wpływ działalności BbPN na: N=100

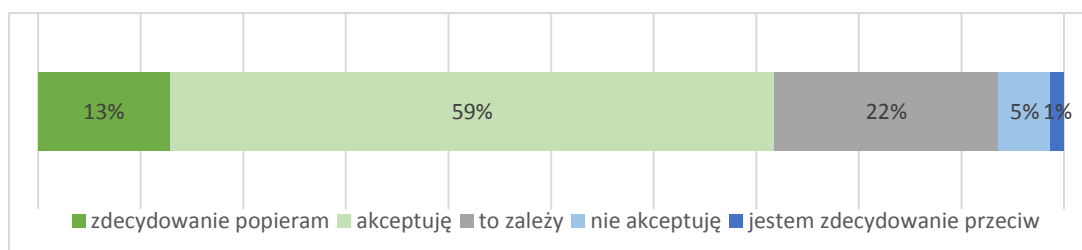
10 Jakie korzyści macie Państwo (Pan(i) osobiście, Pana/i rodzina lub mieszkańcy) z działalności Parku?
 N=100

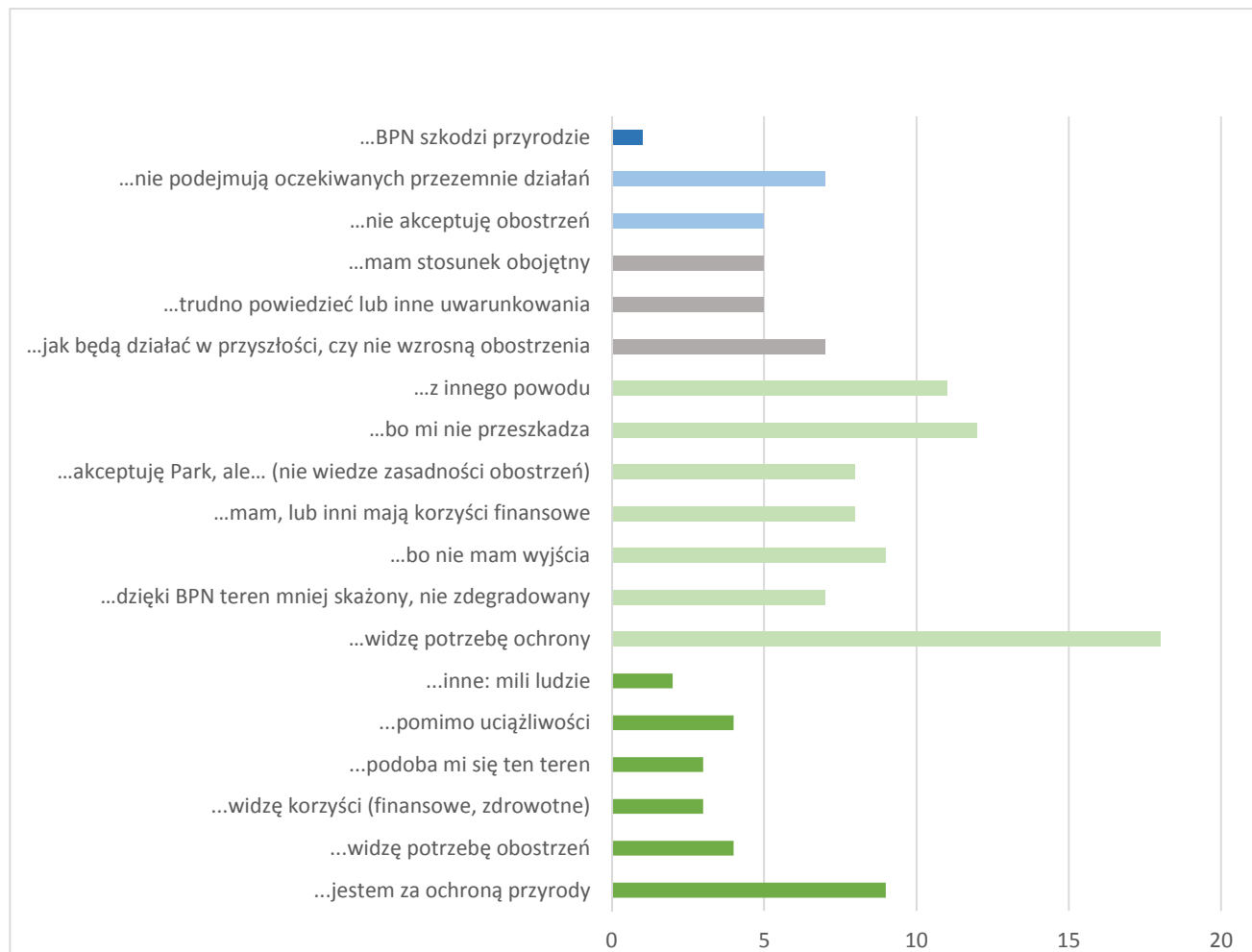
11. Jakie są negatywne konsekwencje działalności Parku dla Pani/a, Pani/a rodziny czy mieszkańców? N=100

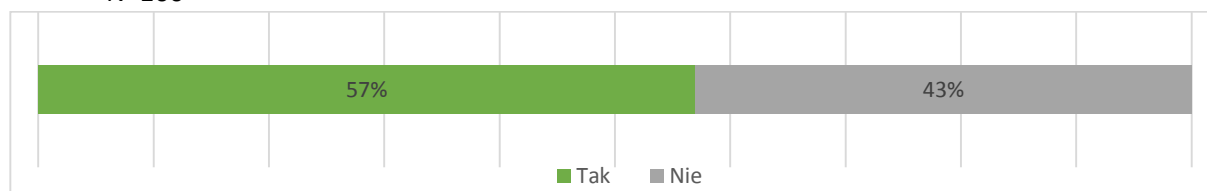
12. Jaki jest ogólnie Pana/i stosunek do działalności BbPN? N=100

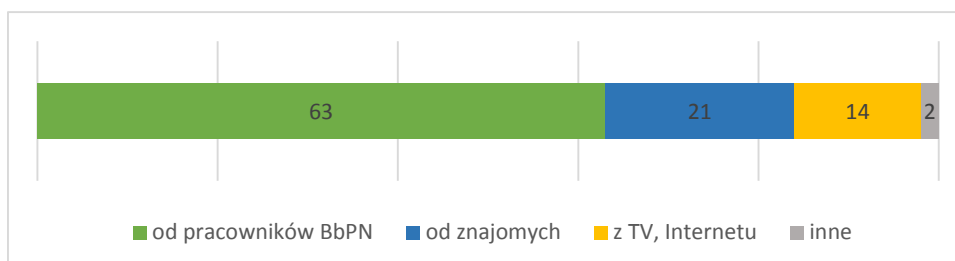
12.b Proszę uzasadnić swoją odpowiedź, dlaczego? N=100

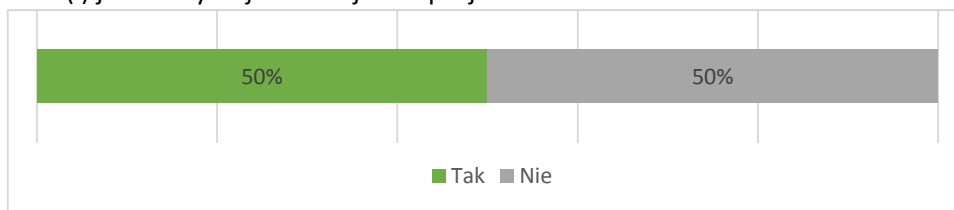
13. Czy słyszał(a) Pan(i) o projekcie „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy”? N=100

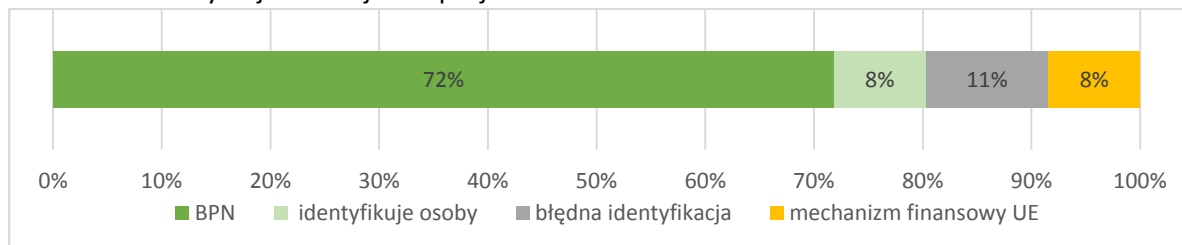
14. W jakich okolicznościach, od kogo usłyszał/a Pan/i o projekcie? N=57

15. Czy wie Pan(i) jaka instytucja realizuje ten projekt? N=46

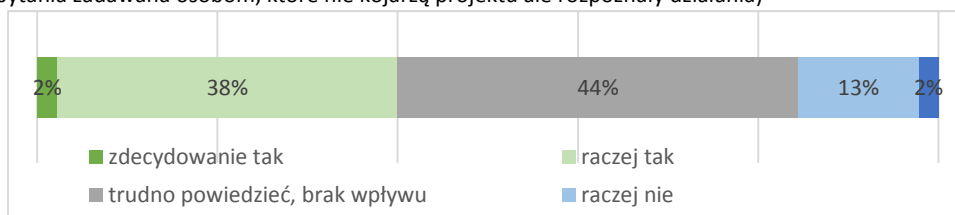
16. Jaka instytucja realizuje ten projekt? N=45

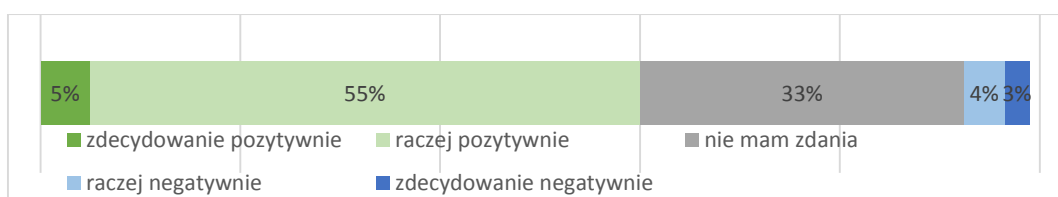
17. Czy wie Pan(i) jakie działania są realizowane w ramach projektu? N=40

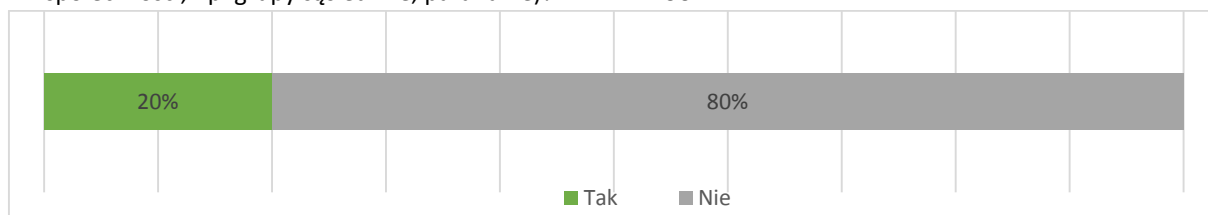
19. Czy ogólnie rzecz biorąc projekt przynosi lub przyniesie korzyści lokalnej społeczności? N=45
 Czy ogólnie rzecz biorąc te działania BbPN przyniosły lub przynoszą korzyści lokalnej społeczności?
 (wersja pytania zadawana osobom, które nie kojarzą projektu ale rozpoznały działania)

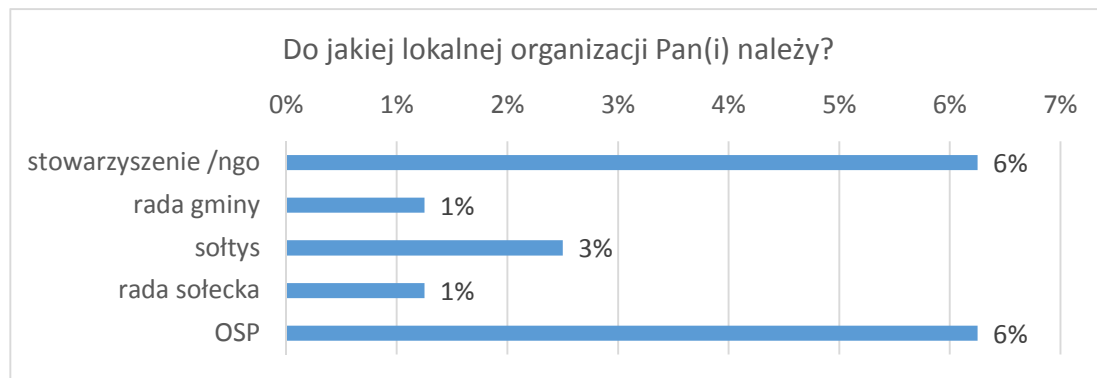
20. Jak Pan(i) ocenia projekt? N=40

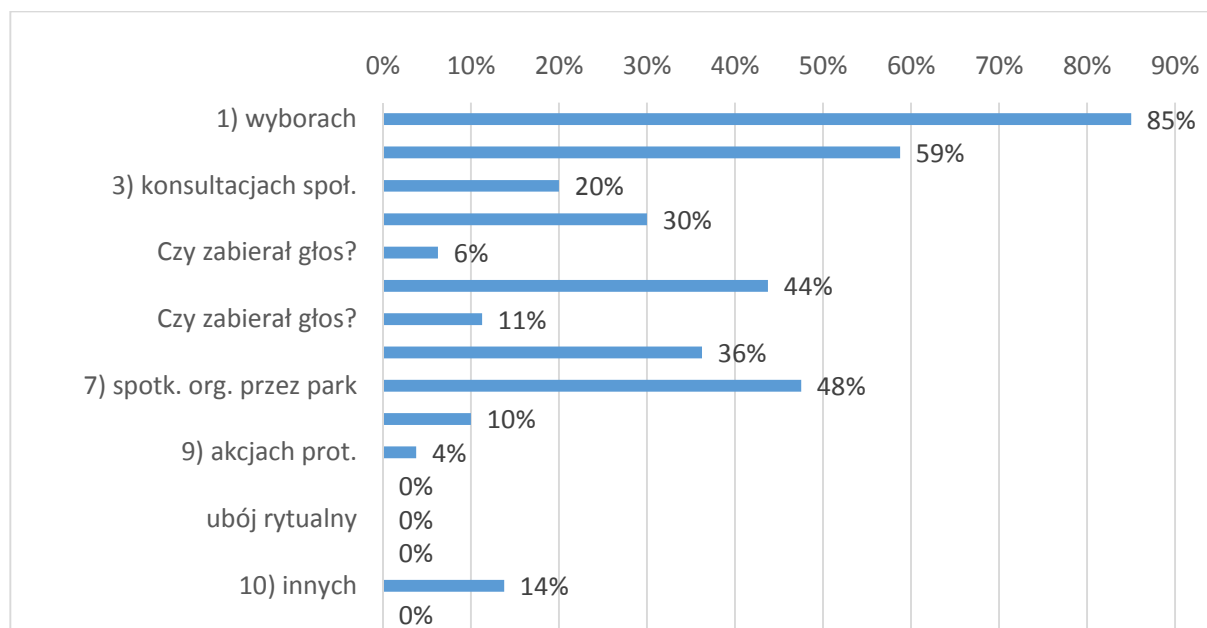
22. Czy należy Pan(i) do jakiejś lokalnej organizacji społecznej (np. stowarzyszenia, fundacji, związku, zrzeszenia, lobby, partii politycznej) lub grupy nieformalnej (grupy lub środowiska, które robią coś wspólnie na rzecz społeczności, np. grupy sąsiedzkie, parafianie)? N=100

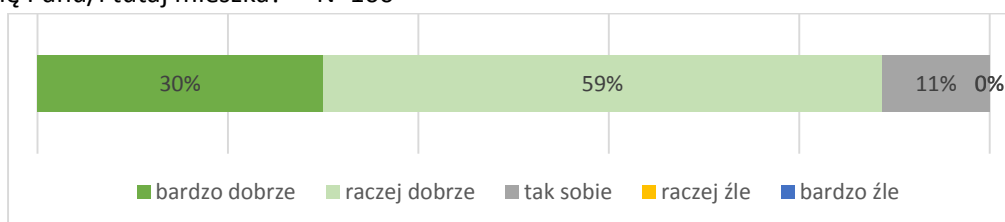
22.a Do jakiej organizacji Pan(i) należy? N=20

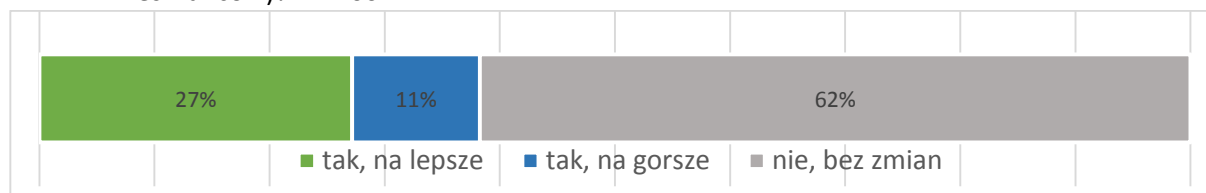
23. Czy bierze Pan(i) udział (lub w ciągu ostatnich 2 lat brał(a) Pan(i) udział)? N=100

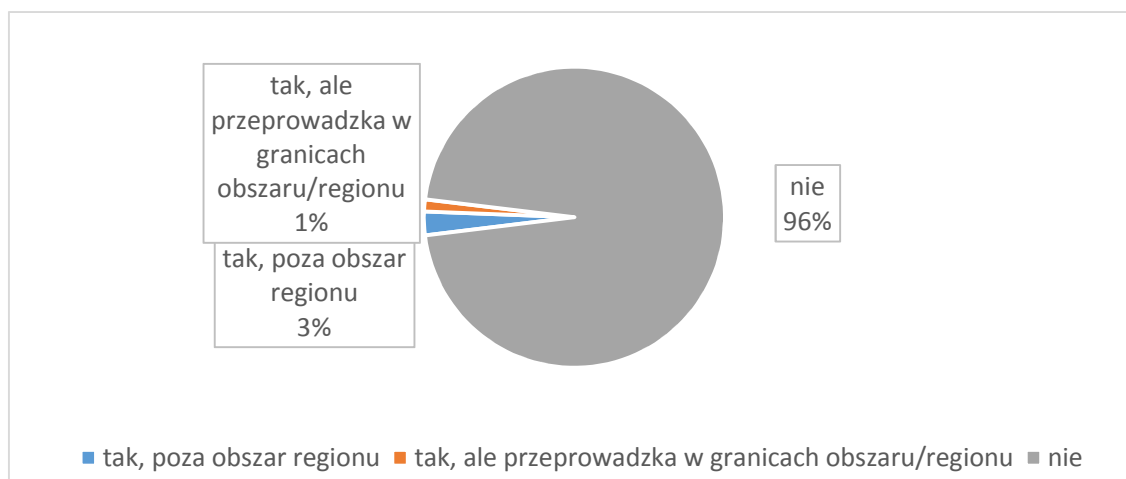
24. Jak się Panu/i tutaj mieszka? N=100

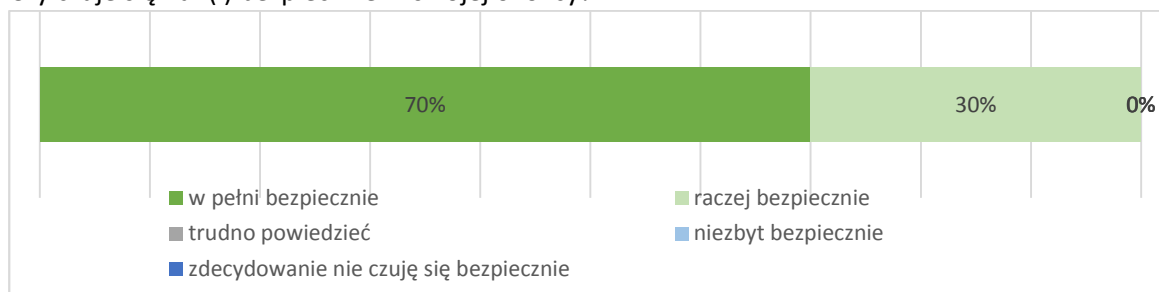
25. Czy coś się ostatnio zmieniło w okolicy (co miało wpływ na Pani/a życie, życie Pani/a rodziny lub mieszkańców)? N=100

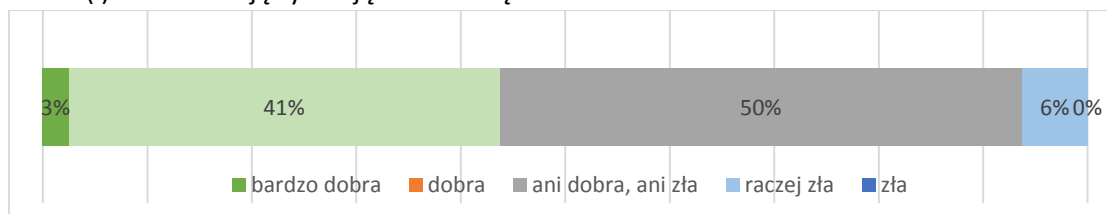
26. Czy planuje Pan(i) wyprowadzić się stąd lub – gdyby istniała taka możliwość, to czy zmienił(a)by Pan(i) miejsce zamieszkania? N=100

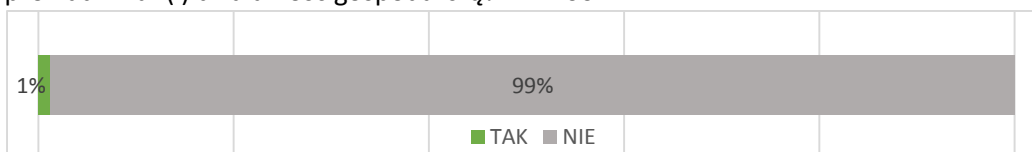
27. Czy czuje się Pan(i) bezpiecznie w swojej okolicy?

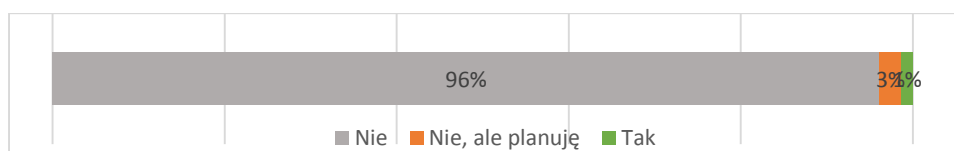
28. Jak Pan(i) ocenia swoją sytuację materialną? N=100

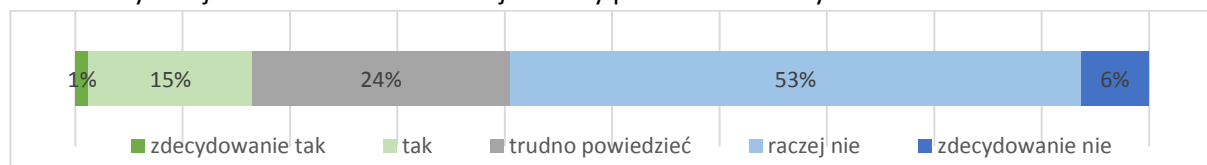
29. Czy prowadzi Pan(i) działalność gospodarczą? N=100

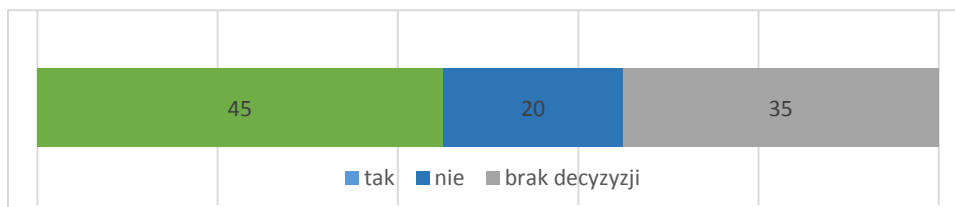
32. Czy zarabia Pan(i) na turystyce lokalnej? N=100

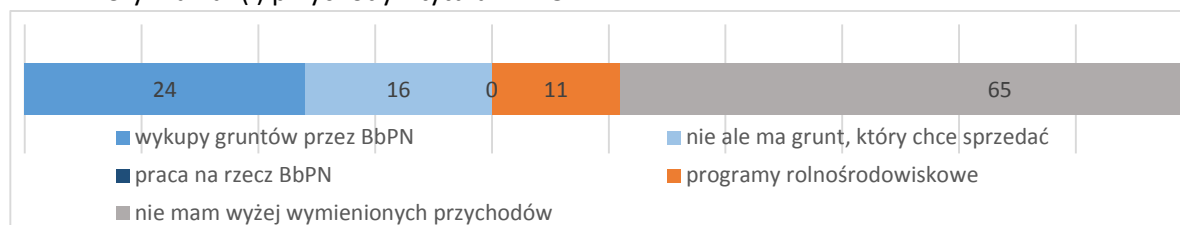
34. Czy tutaj okolica to dobre miejsce żeby prowadzić lokalny biznes? N=100

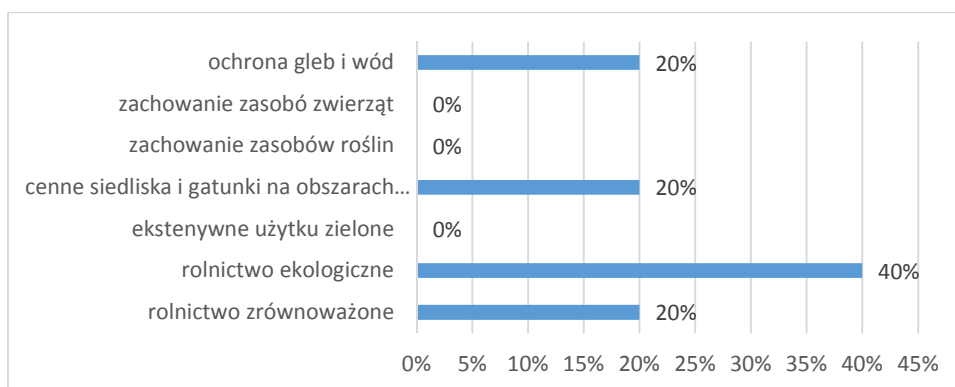
1.2. Czy w zamian za zwrot utraconych korzyści w wyniku zaniechania/ zmniejszenia skali użytkowania gruntów dla celów gospodarczych był(a)by Pan(i) skłonna/y zaakceptować konieczność ochrony przyrody na Pani/a gruntach? N=51

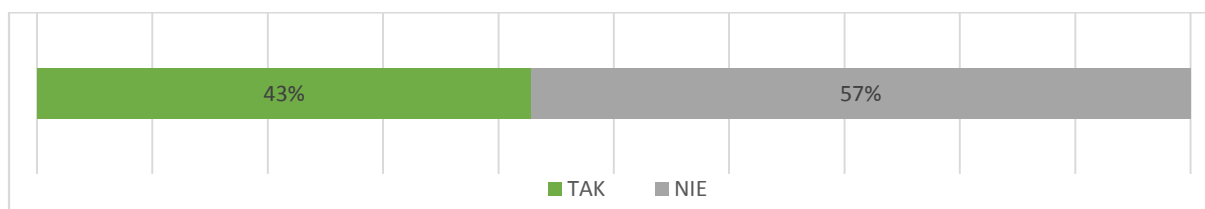
1.4. Czy ma Pan(i) przychody z tytułu: N=51

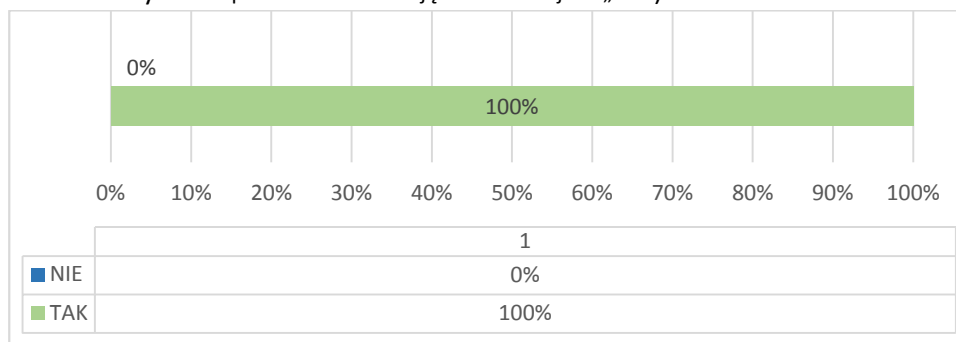
Jakie programy rolnośrodowiskowe? (pytanie wielokrotnego wyboru) N=4

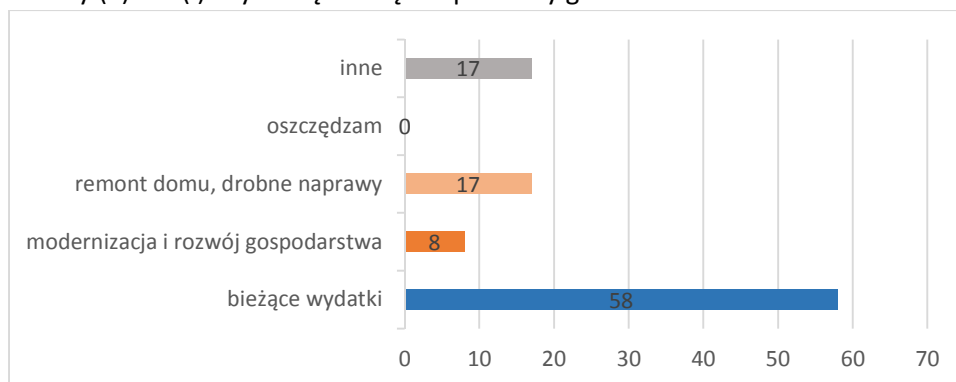
1.5. Czy przychody (łączna kwota) ocenia Pan(i) jako znaczące w budżecie? N=14

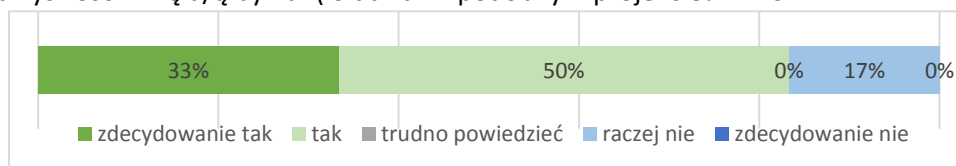
1.6. Czy kwota jest odpowiednia do oczekiwań? (Czy nie żałuje Pan(i), że sprzedała grunt? że jest w programie rolnośrodowiskowym? odpowiednia=nie żałuję=kodowana jako „tak”) N=14

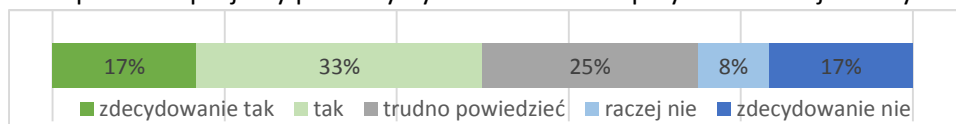
1.7. Na co przeznaczył(a) Pan(i) uzyskaną kwotę ze sprzedaży gruntu dla BbPN? N=10

1.1.1. Czy w przyszłości wzięła/ąłby Pan(i) udział w podobnym projekcie? N=6

1.1.3. Czy takie lub podobne projekty powinny być realizowane w przyszłości w tej okolicy? N=12

ZAŁĄCZNIK NR 3

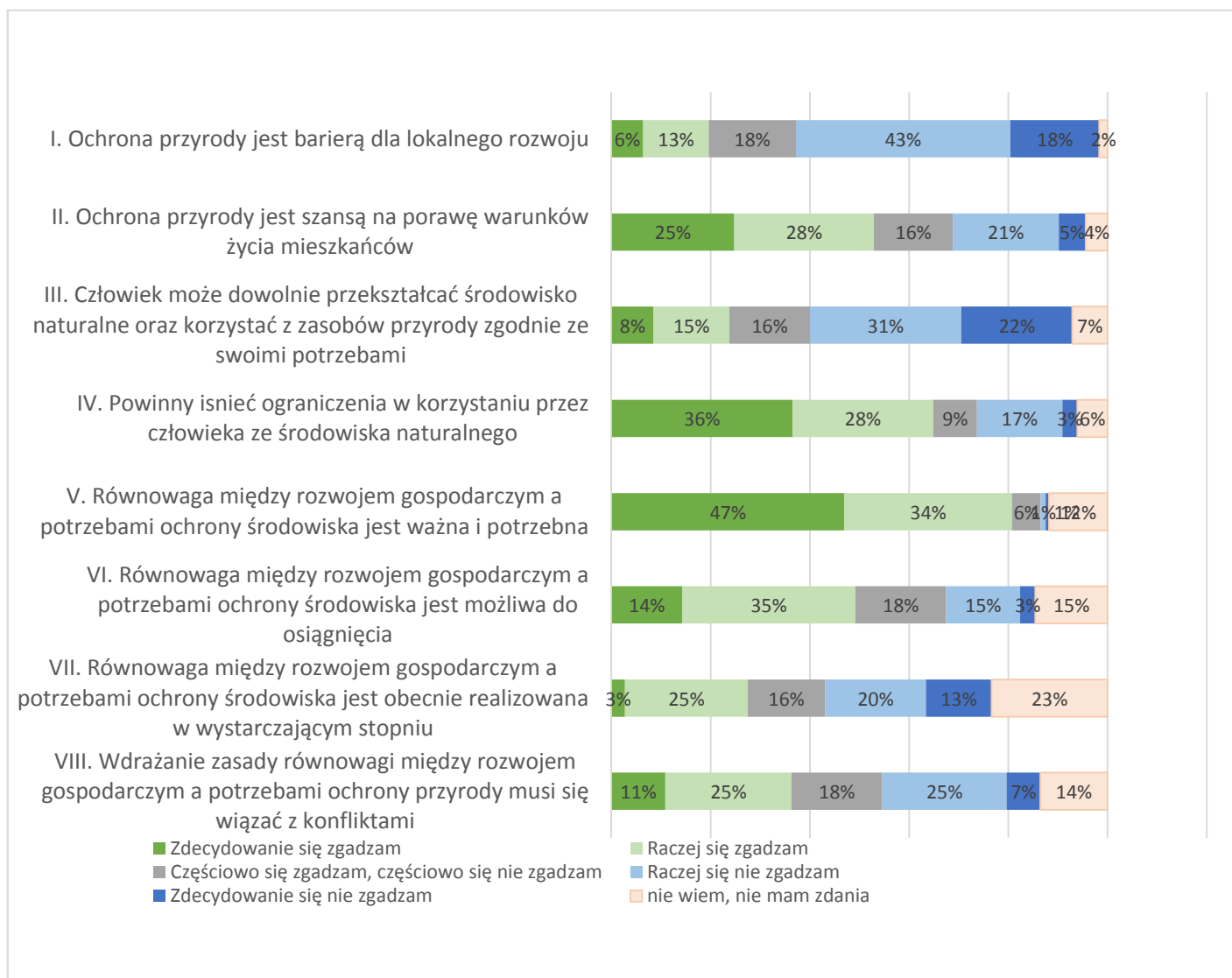
PREZENTACJA WYNIKÓW, POMIAR III

zawodzenie powstało w ramach projektu „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy” LIFE11 NAT/PL/422 finansowanego przez instrument finansowy LIFE+ Wspólnoty Europejskiej, Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz Biebrzański Park Narodowy.

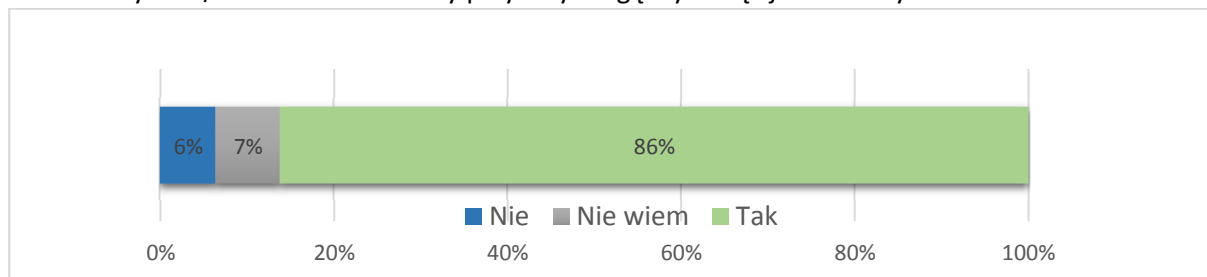
Wykonawca: Marta Katarzyna Rudzińska
Oswiec-Twierdza, Lipiec 2017

1. Jaki jest Pana/i stosunek do ochrony przyrody w Pana/i okolicy? Przeczytam kilka stwierdzeń, proszę określić

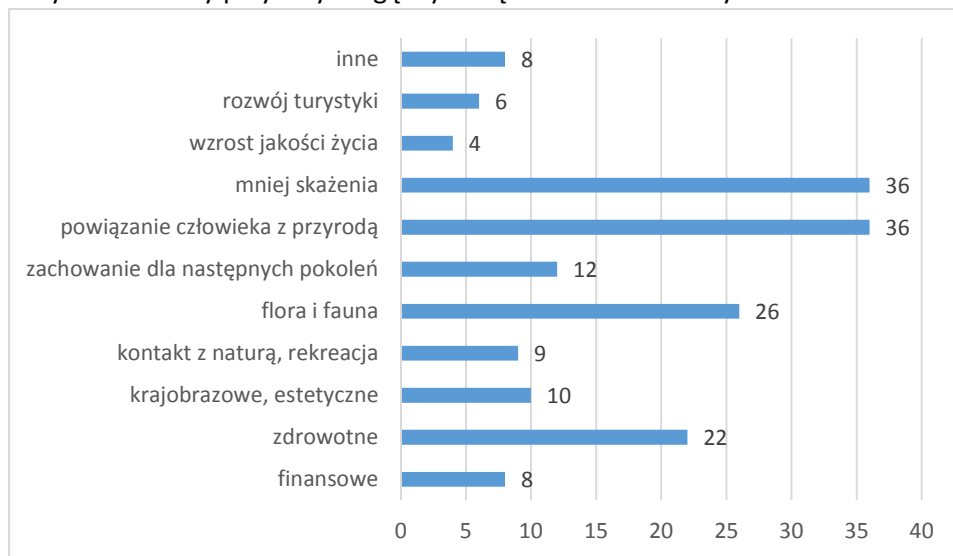

w jakim stopniu zgadza się Pan(i) z nimi lub nie zgadza. N=300

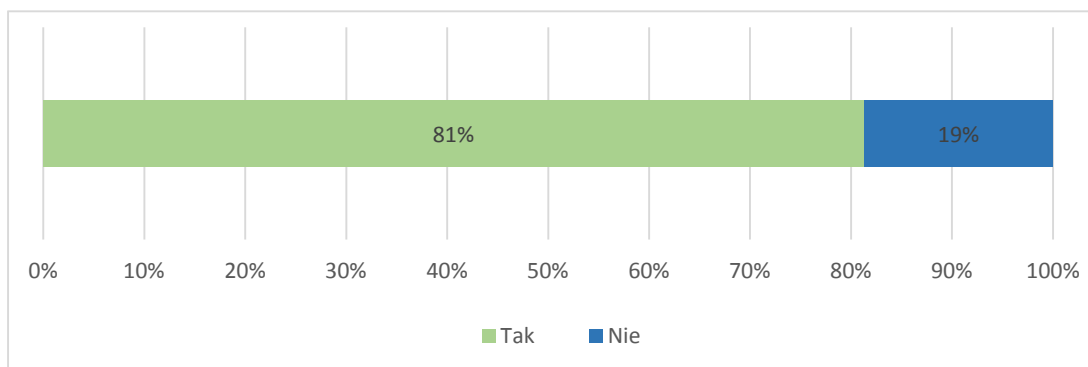
3. Czy Pani/a zdaniem z ochrony przyrody mogą wynikać jakieś korzyści dla człowieka? N=300

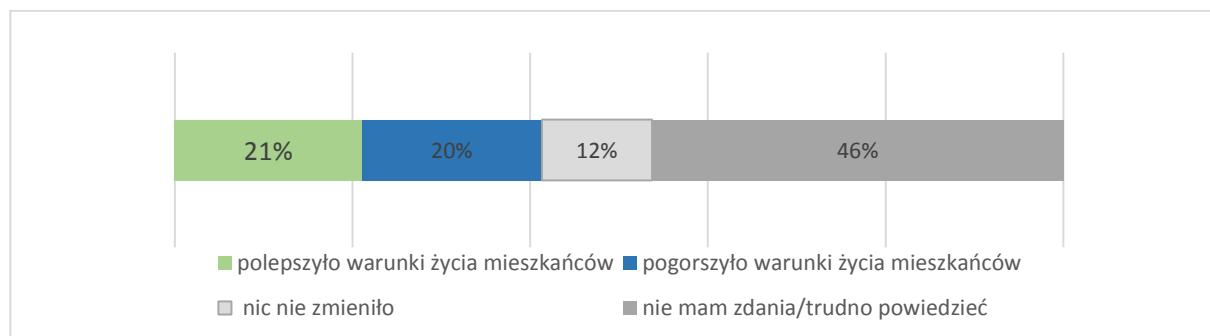
3.a Jakie korzyści z ochrony przyrody mogą wynikać dla człowieka? Pytanie otwarte. N=300

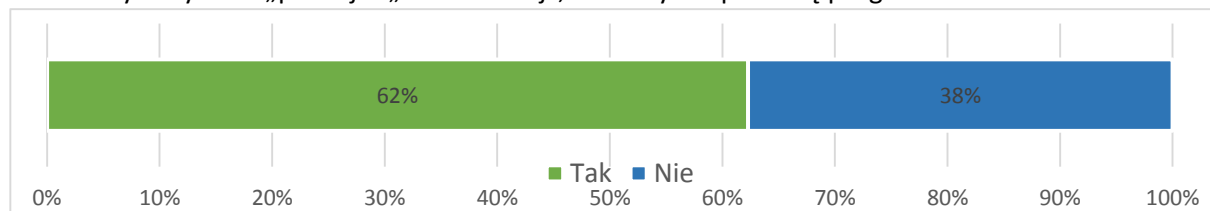
4. Czy słyszał(a) Pan(i) o Europejskiej Sieci Natura 2000? N=300

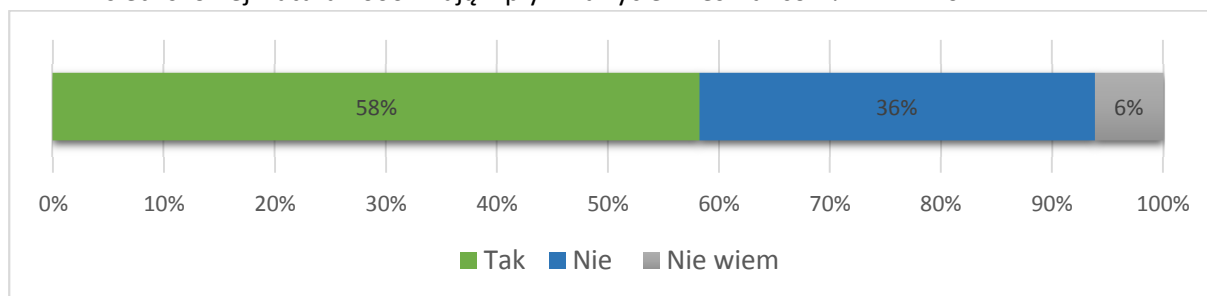
5. Czy Pana/i zdaniem objęcie tutejszej okolicy Programem Natura 2000: N=242

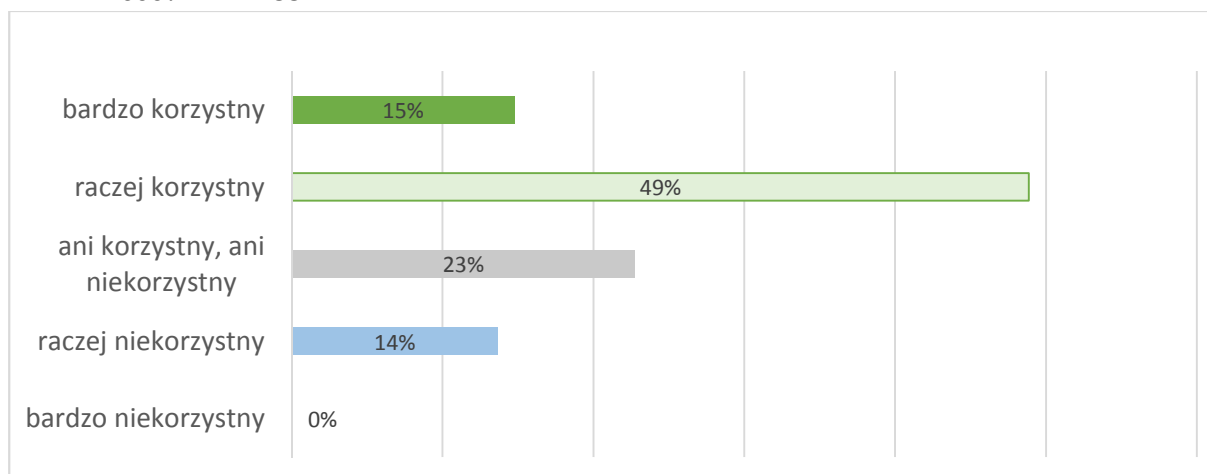
6. Czy wie Pan(i) na czym polegają regulacje dotyczące ochrony siedlisk i gatunków zawarte w dyrektywach „ptasiej” i „siedliskowej”, na których opiera się program Natura 2000? N=236

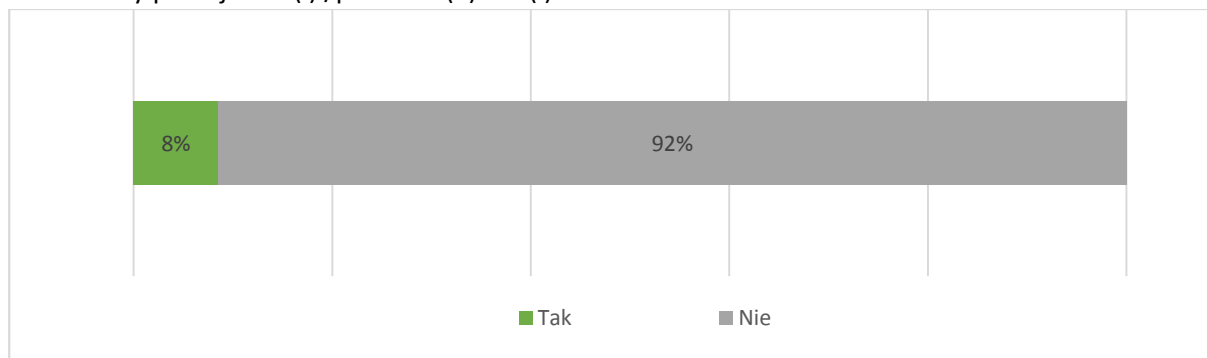
7. Czy Pana/i zdaniem regulacje dotyczące ochrony siedlisk i gatunków zawarte w dyrektywach ptasiej i siedliskowej Natura 2000 mają wpływ na życie mieszkańców? N= 146

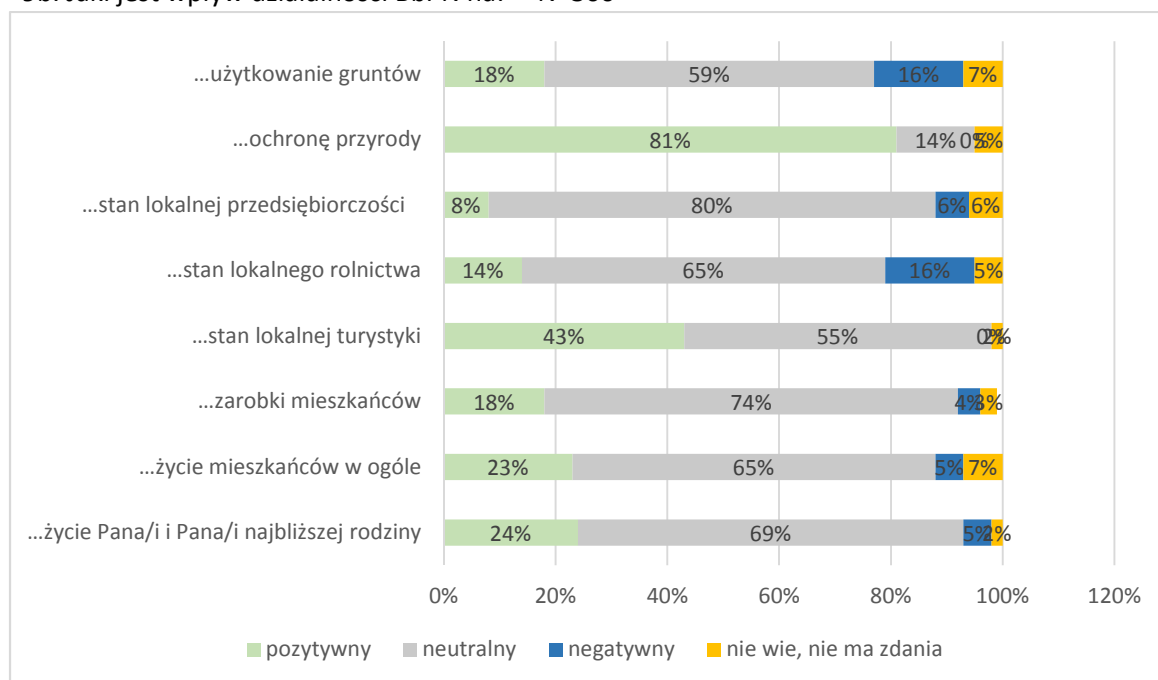
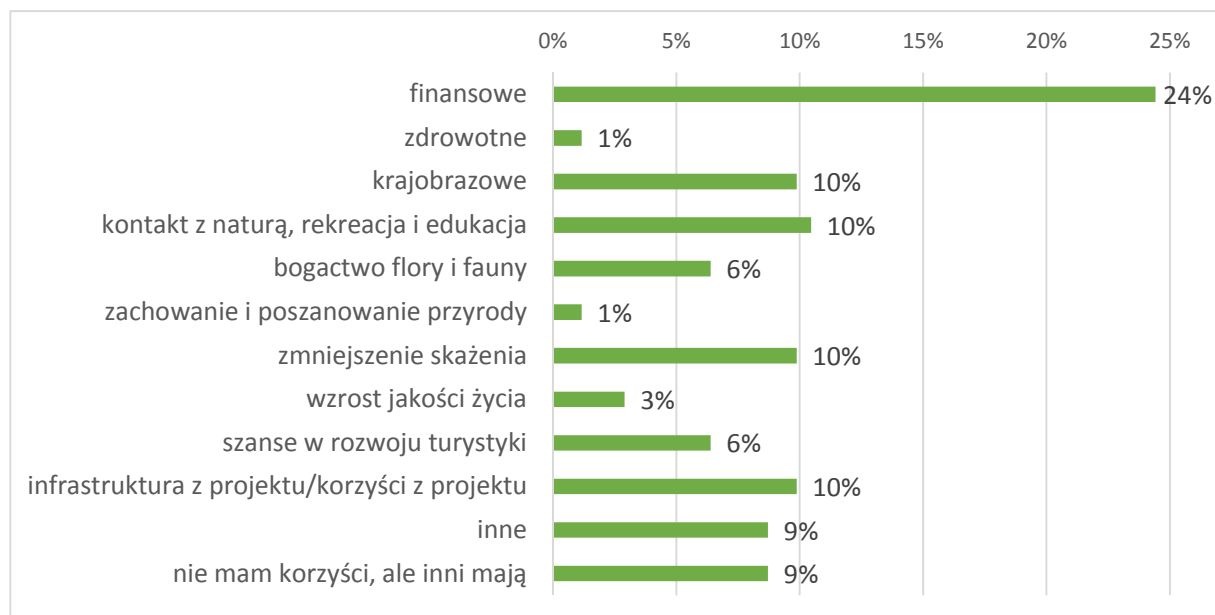
8. Jaki wpływ na życie mieszkańców mają regulacje zawarte w dyrektywach ptasiej i siedliskowej Natura 2000? N=88

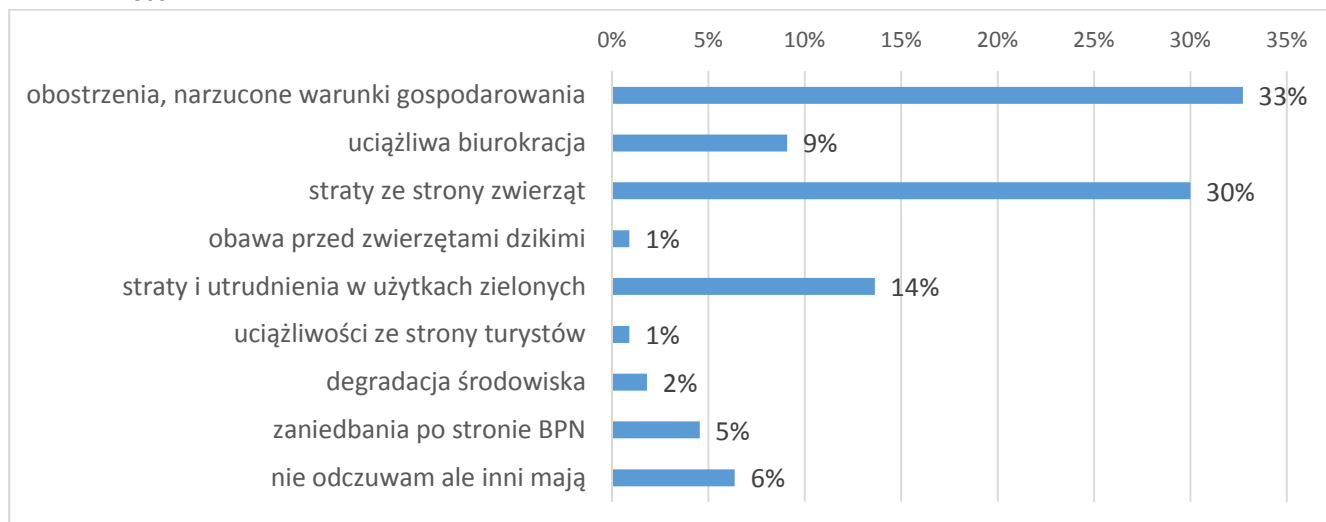
9. Czy pracuje Pan(i) /pracował(a) Pan(i) na rzecz BbPN? N=300

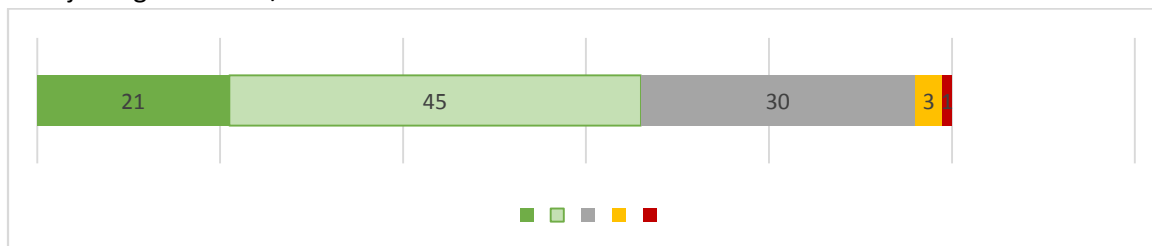
9b. Jaki jest wpływ działalności BbPN na: N=300

10. Jakie korzyści macie Państwo (Pan(i) osobiście, Pana/i rodzina lub mieszkańcy) z działalności Parku?
N=300

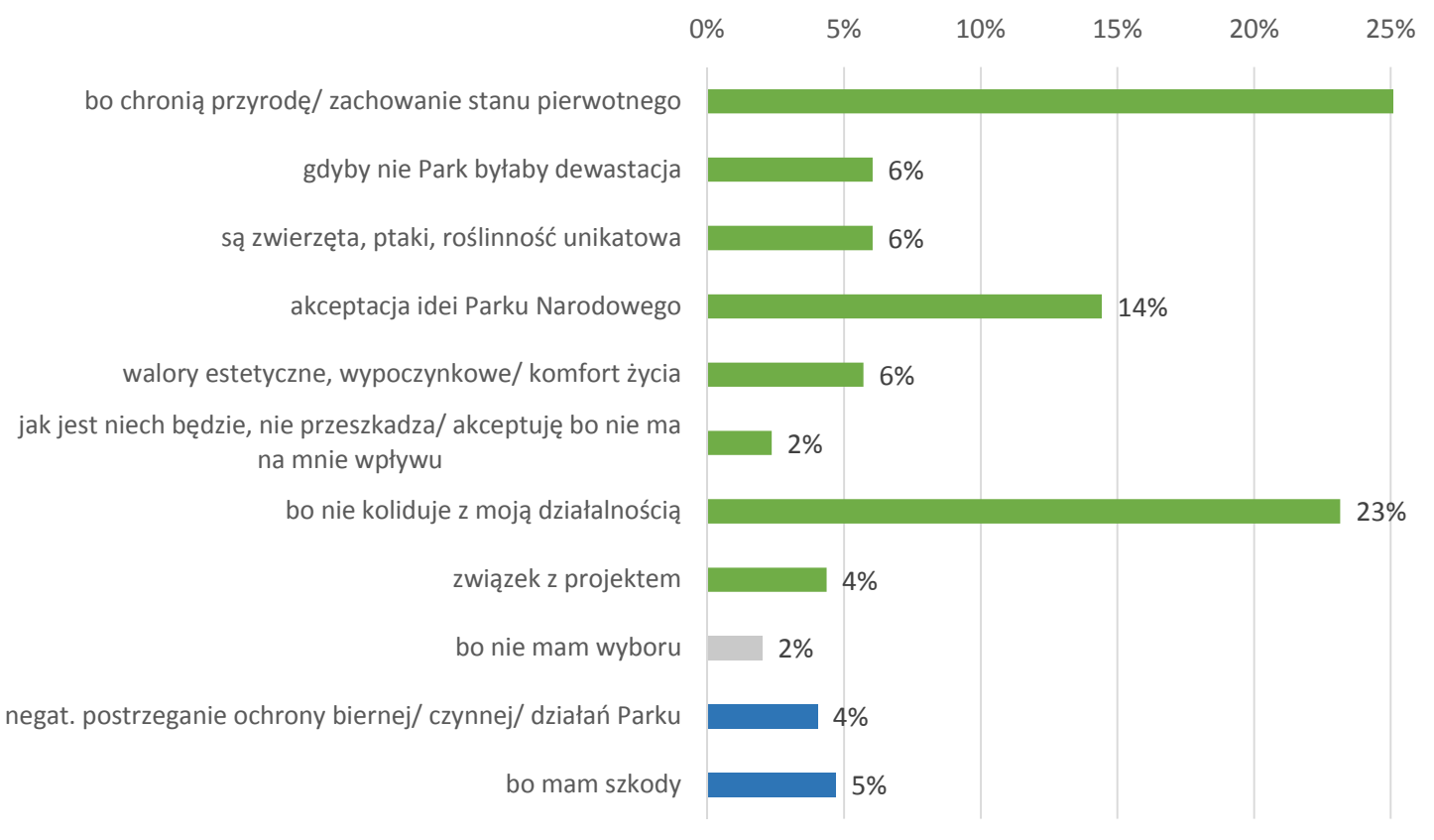
11. Jakie są negatywne konsekwencje działalności Parku dla Pani/a, Pani/a rodziny czy mieszkańców?
 N=300

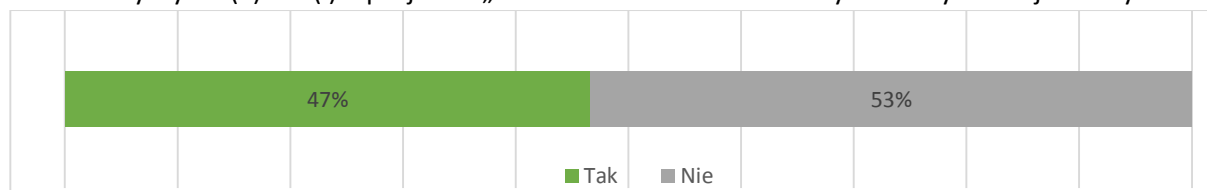
12. Jaki jest ogólnie Pana/i stosunek do działalności BbPN? N=300

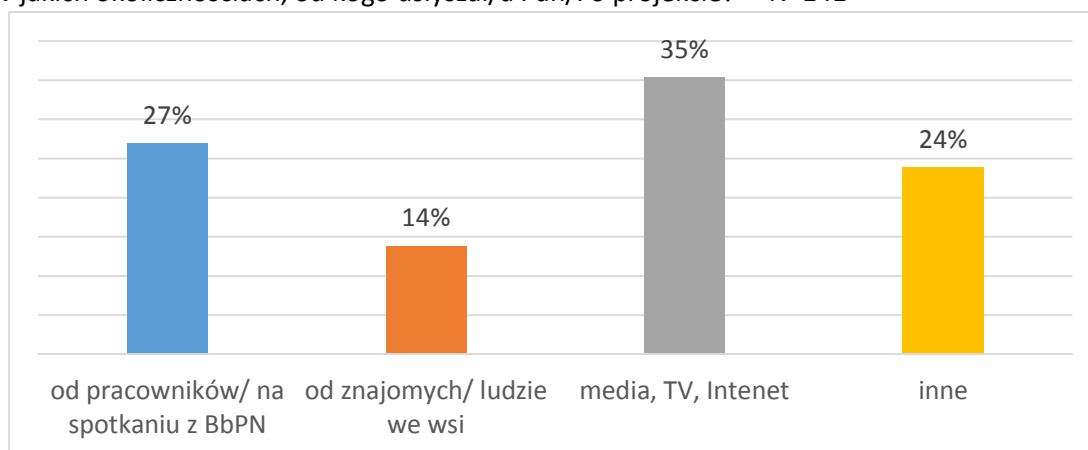
12.b Proszę uzasadnić swoją odpowiedź, dlaczego? N=300

13. Czy słyszał(a) Pan(i) o projekcie „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy”? N=300

14. W jakich okolicznościach, od kogo usłyszał/a Pan/i o projekcie? N=141

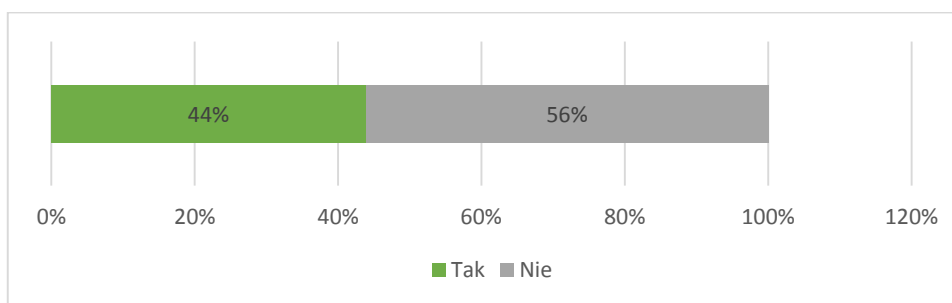
18. Czy wie Pan(i) jaka instytucja realizuje ten projekt? N=139

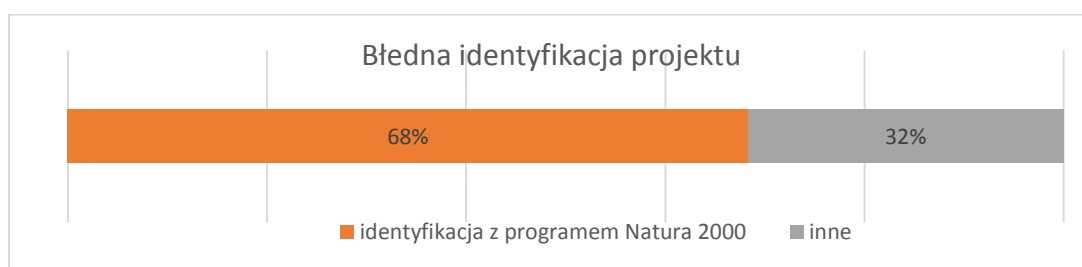
zawanie powstało w ramach projektu „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy” LIFE11 NAT/PL/422 finansowanego przez instrument finansowy LIFE+ Wspólnoty Europejskiej, Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz Biebrzański Park Narodowy.

Wykonawca: Marta Katarzyna Rudzińska

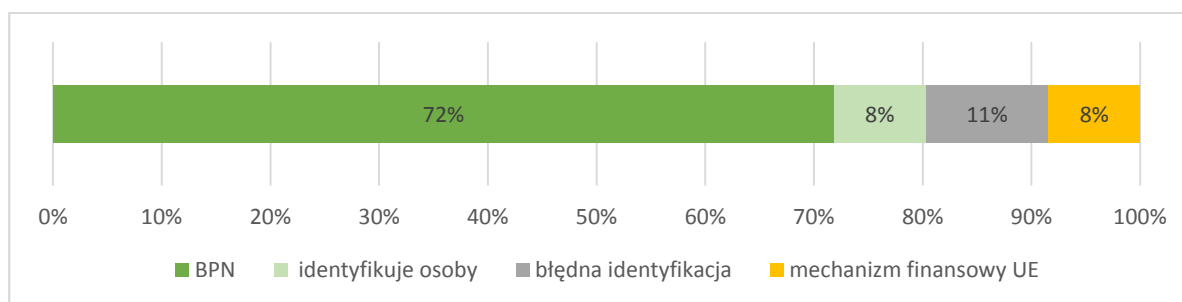
Osowiec-Twierdza, Lipiec 2017

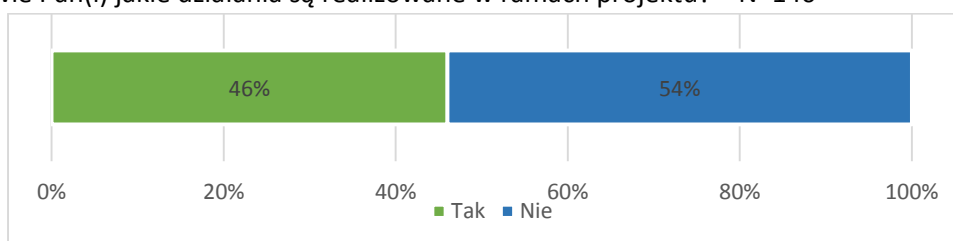
15a (Kodowane wypowiedzi świadczące o błędnej identyfikacji projektu) N=41

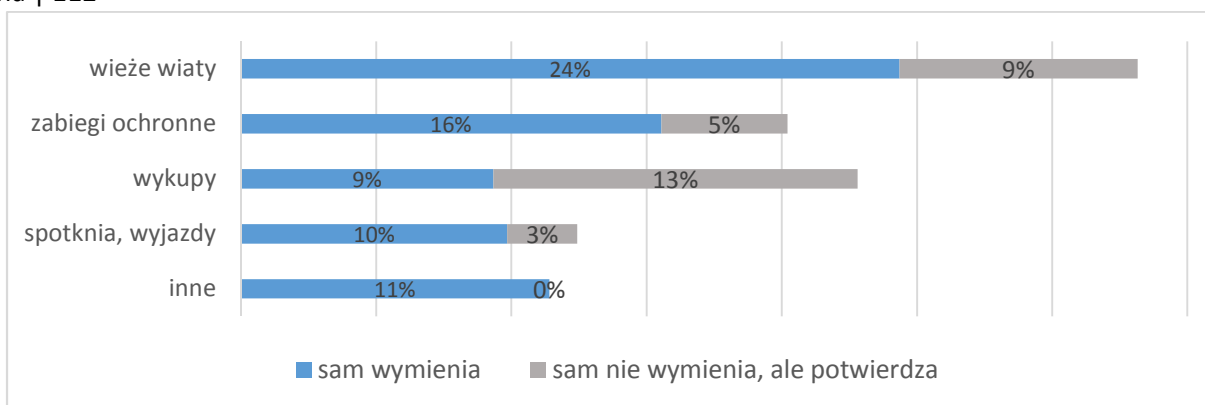
16. Jaka instytucja realizuje ten projekt? N=71

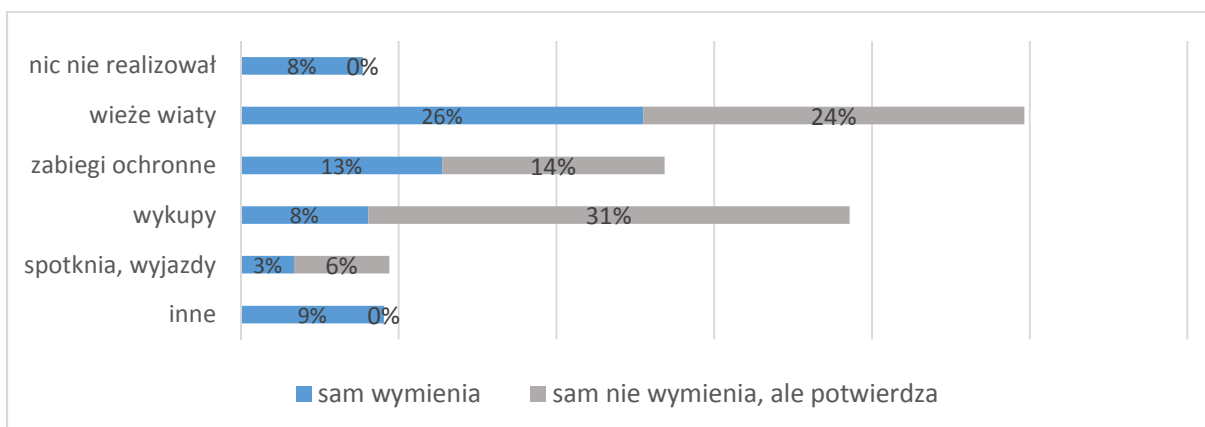
17. Czy wie Pan(i) jakie działania są realizowane w ramach projektu? N=140

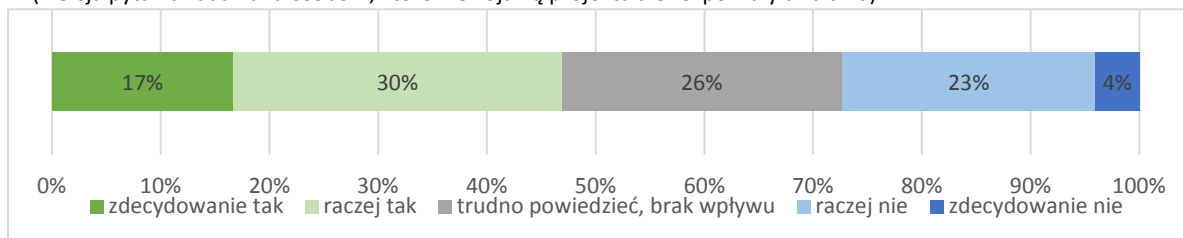
18. Jakie to działania? Czego dotyczy projekt? (pytanie otwarte, wielokrotnego wyboru) N=69

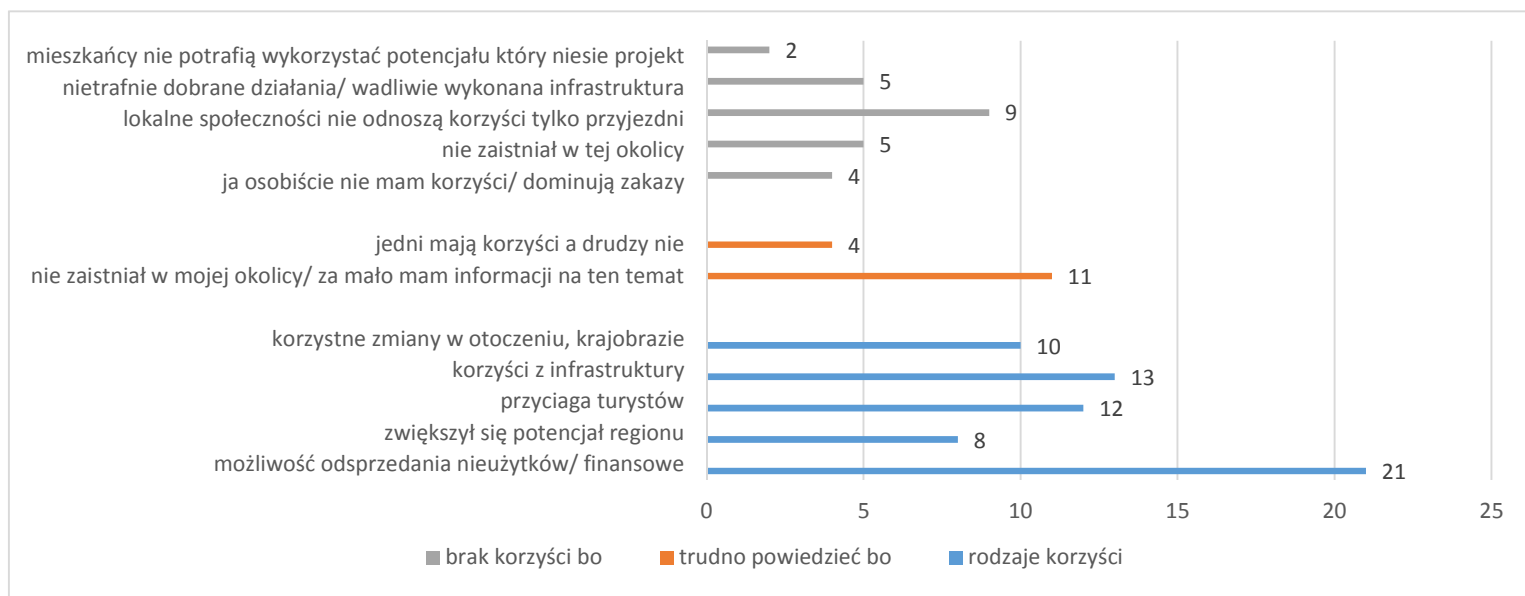
18.a Jakie działania BbPN realizował w tej okolicy? O jakich działaniach BbPN słyszał/a Pan/i? (pytanie zadawane jeśli na pyt. 13 lub 18 odpowiedź „nie wiem”) N=230

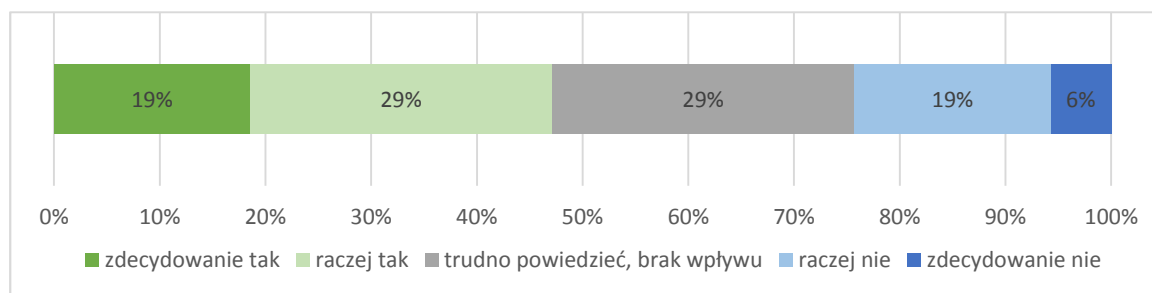
19. Czy ogólnie rzecz biorąc projekt przynosi lub przyniesie korzyści lokalnej społeczności? N=199
Czy ogólnie rzecz biorąc te działania BbPN przyniosły lub przynoszą korzyści lokalnej społeczności?
(wersja pytania zadawana osobom, które nie kojarzą projektu ale rozpoznały działania)

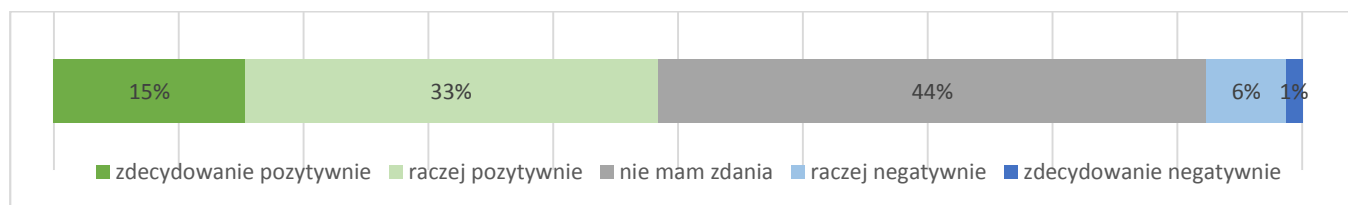
20. Proszę uzasadnić, dlaczego? (pytanie otwarte kodowane) N=199

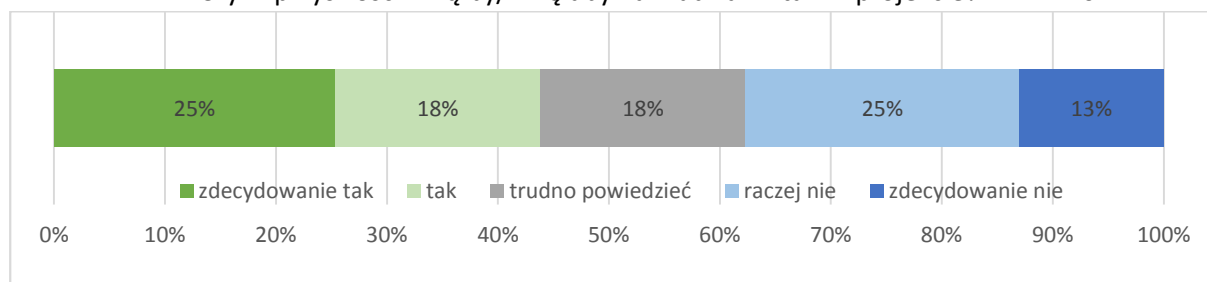
19a Czy ogólnie rzecz biorąc projekt przyrodniczy może przynieść korzyści lokalnej społeczności? (pytanie zadawane jeśli słabe rozpoznanie działań BbPN) N=70

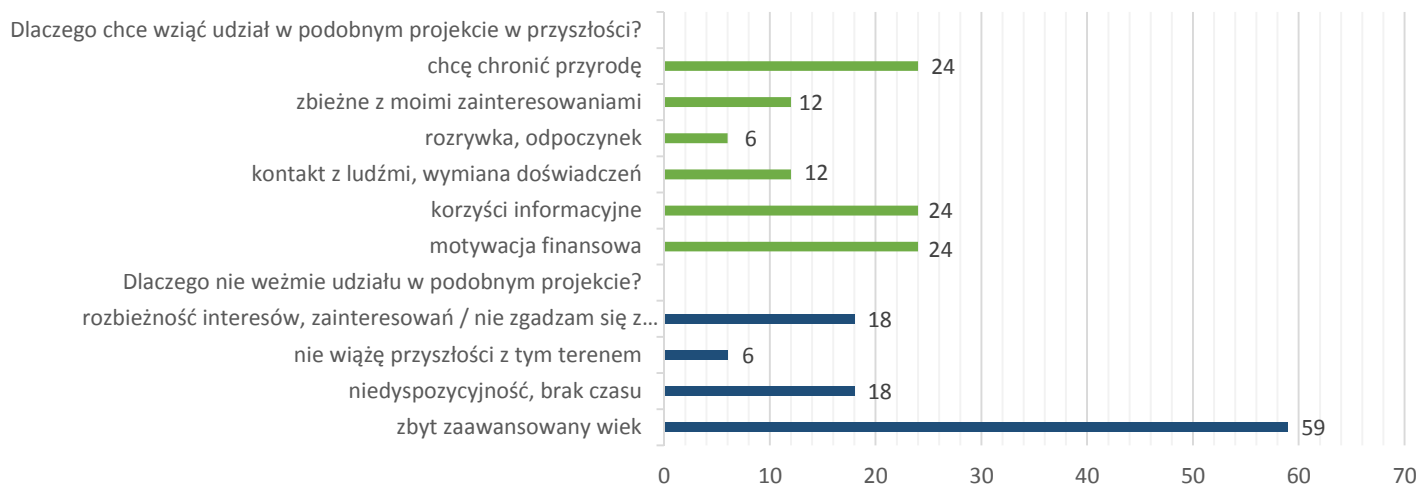
21. Jak Pan(i) ocenia projekt? N=157

22. Czy w przyszłości wzięłby/wzięłaby Pani udział w takim projekcie? N=146

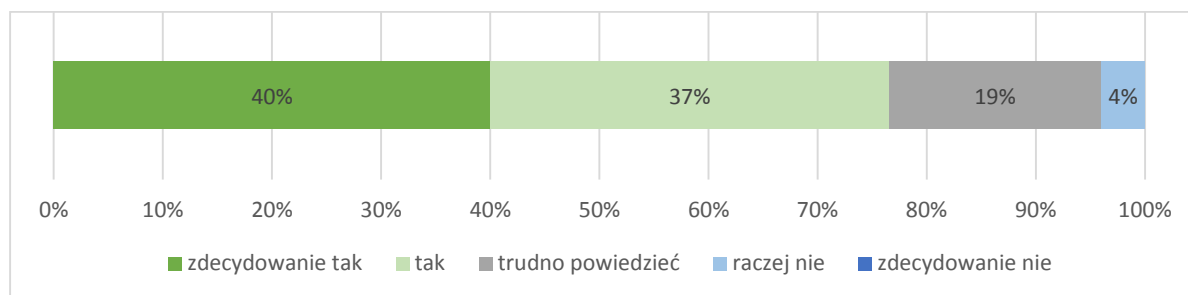

Czy w przyszłości chciał(a)by Pan(i) wziąć udział w podobnym projekcie? Dlaczego?

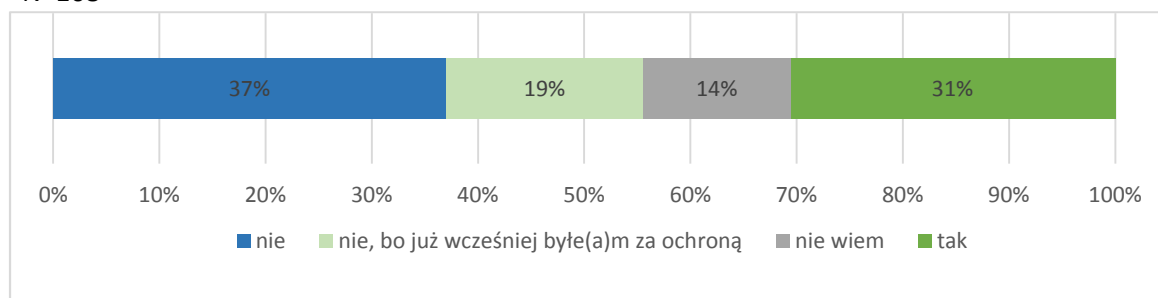

23. Dlaczego? (pytanie otwarte)

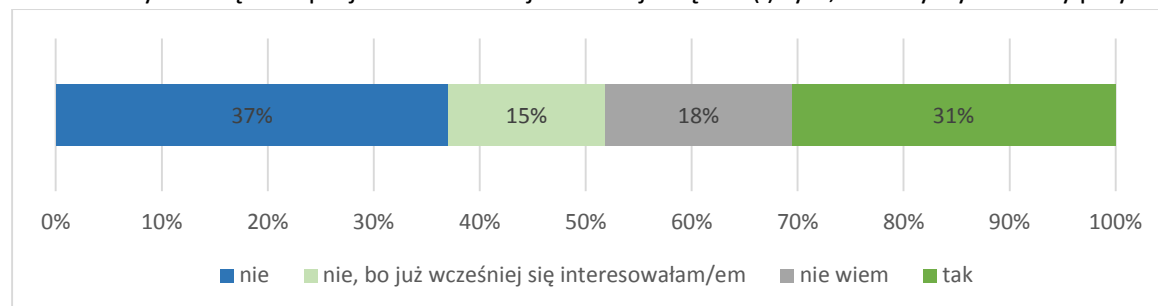
24. Czy takie lub podobne projekty powinny być w przyszłości realizowane w tej okolicy? N=157

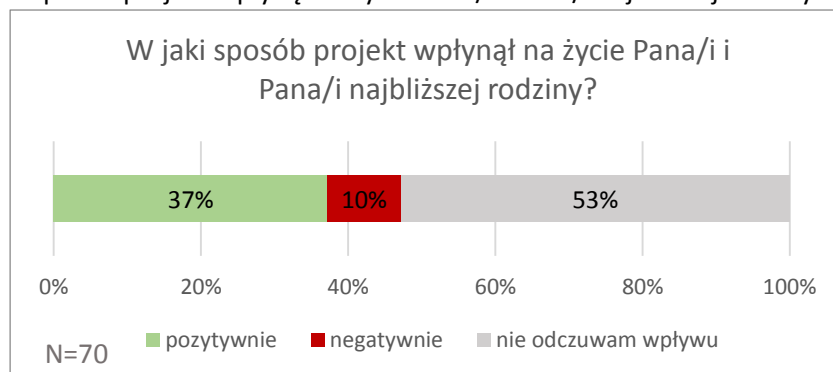
25. Czy myśli Pan/Pani że projekt miał wpływ na Pana(i) poglądy na temat ochrony przyrody?
N=108

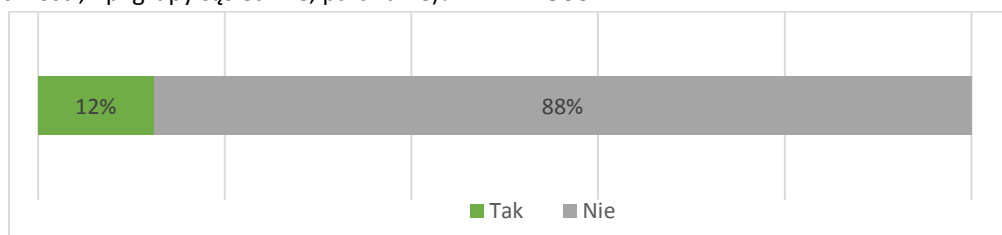
26. Czy w związku z projektem bardziej interesuje się Pan(i) tym, co dotyczy ochrony przyrody?

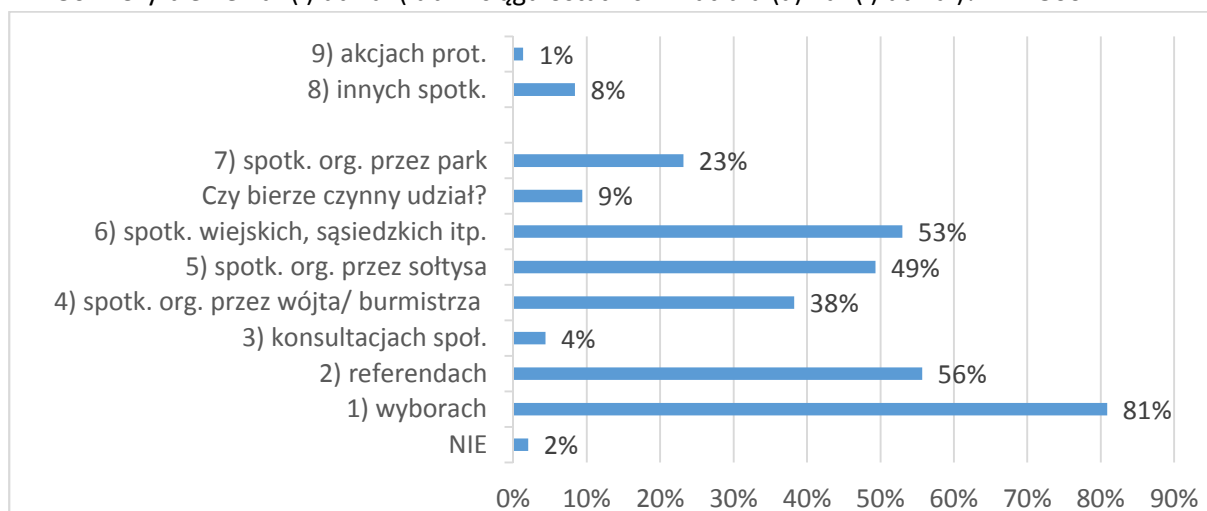
27. W jaki sposób projekt wpłynął na życie Pana/i i Pana/i najbliższej rodziny? N=70

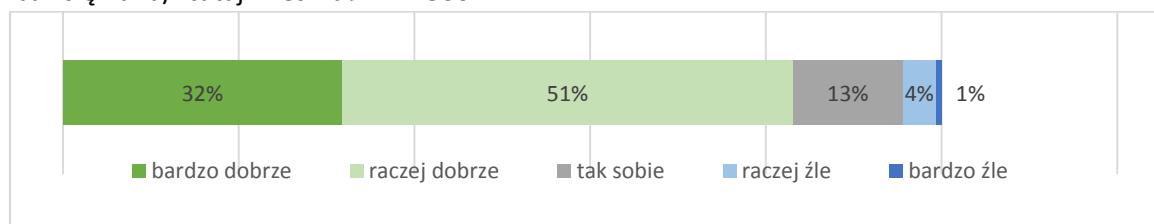
29. Czy należy Pan(i) do jakiejś lokalnej organizacji społecznej (np. stowarzyszenia, fundacji, związku, zrzeszenia, lobby, partii politycznej) lub grupy nieformalnej (grupy lub środowiska, które robią coś wspólnie na rzecz społeczności, np. grupy sąsiedzkie, parafianie)? N=300

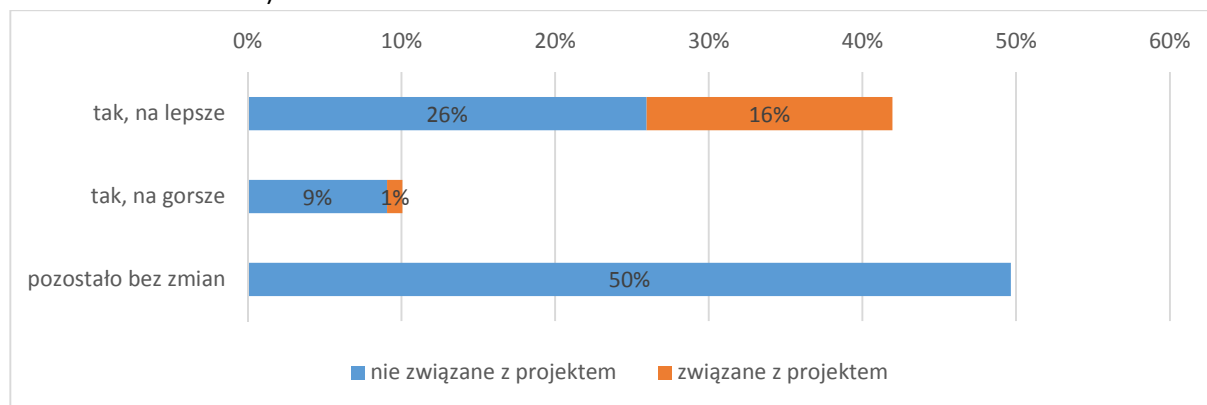
30. Czy bierze Pan(i) udział (lub w ciągu ostatnich 2 lat brał(a) Pan(i) udział)? N=300

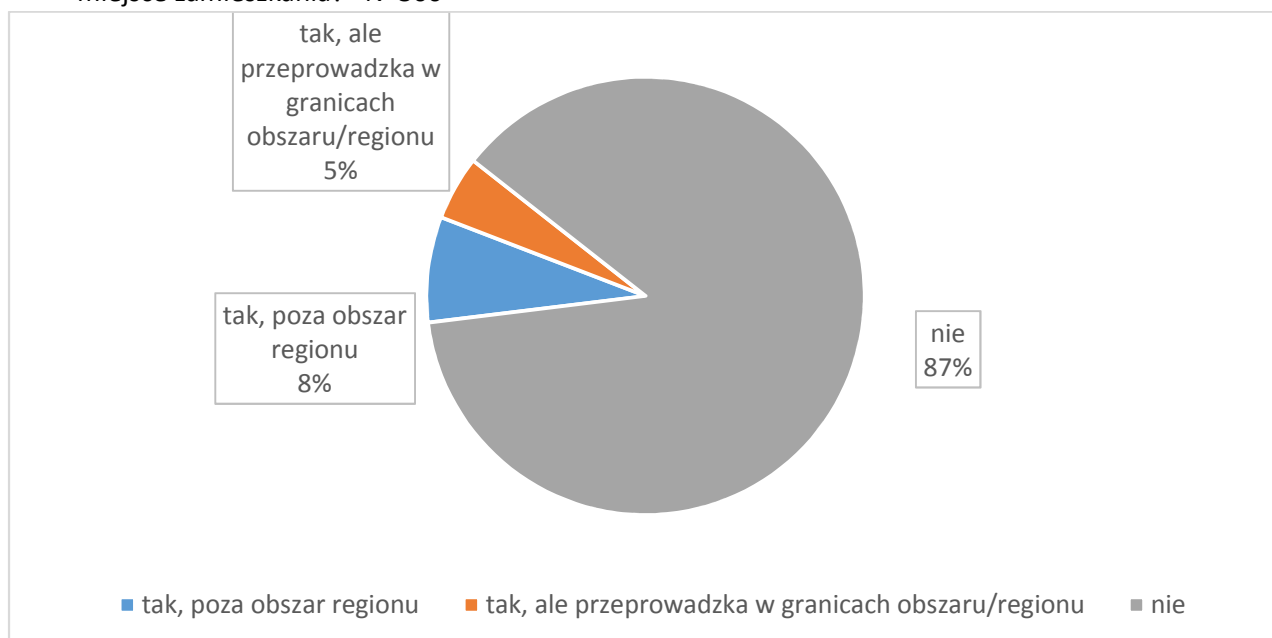
31. Jak się Panu/i tutaj mieszka? N=300

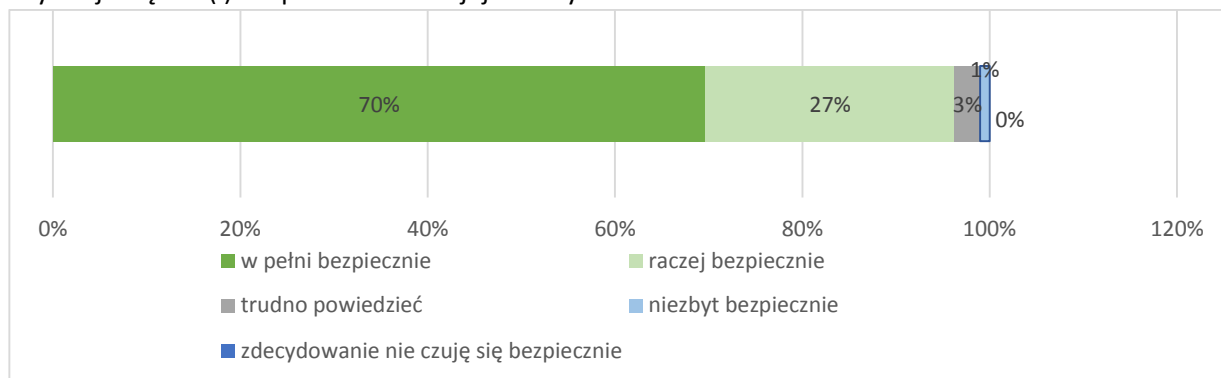
32. Czy coś się ostatnio zmieniło w okolicy (co miało wpływ na Pani/a życie, życie Pani/a rodziny lub mieszkańców)?

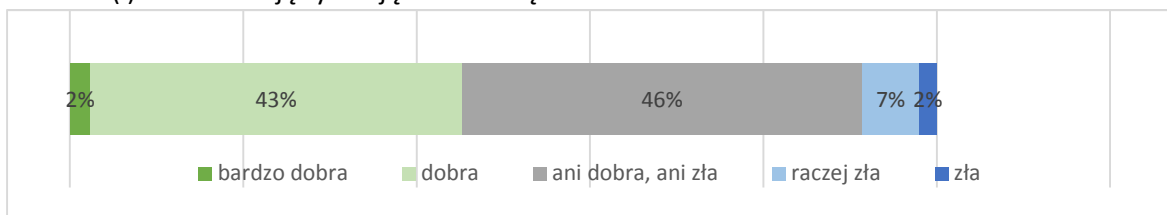
33. Czy planuje Pan(i) wyprowadzić się stąd lub – gdyby istniała taka możliwość, to czy zmienił(a)by Pan(i) miejsce zamieszkania? N=300

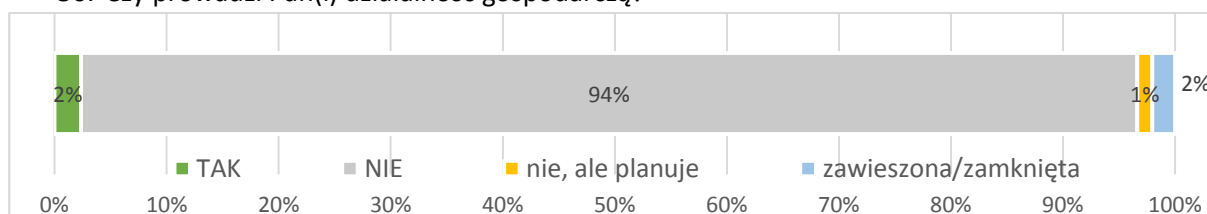
34. Czy czuje się Pan(i) bezpiecznie w swojej okolicy?

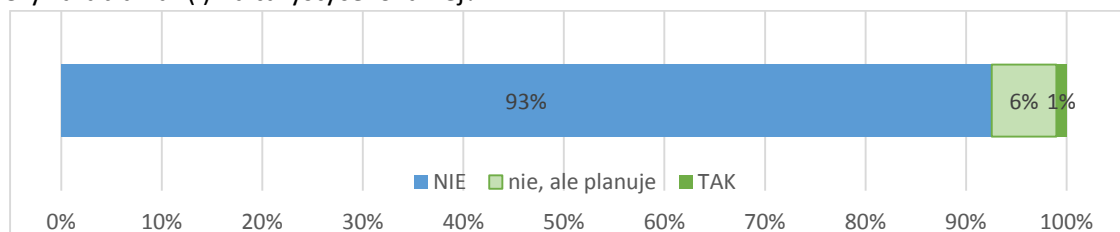
35. Jak Pan(i) ocenia swoją sytuację materialną?

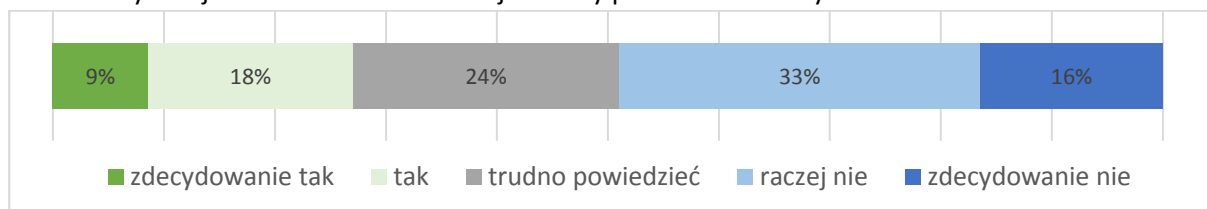
36. Czy prowadzi Pan(i) działalność gospodarczą?

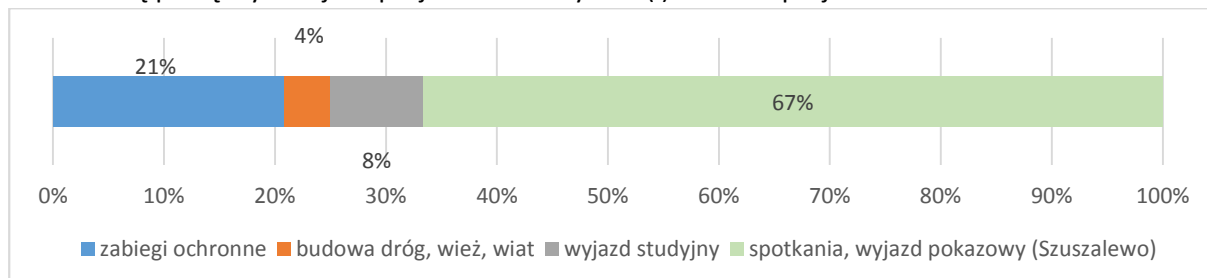
39. Czy zarabia Pan(i) na turystyce lokalnej?

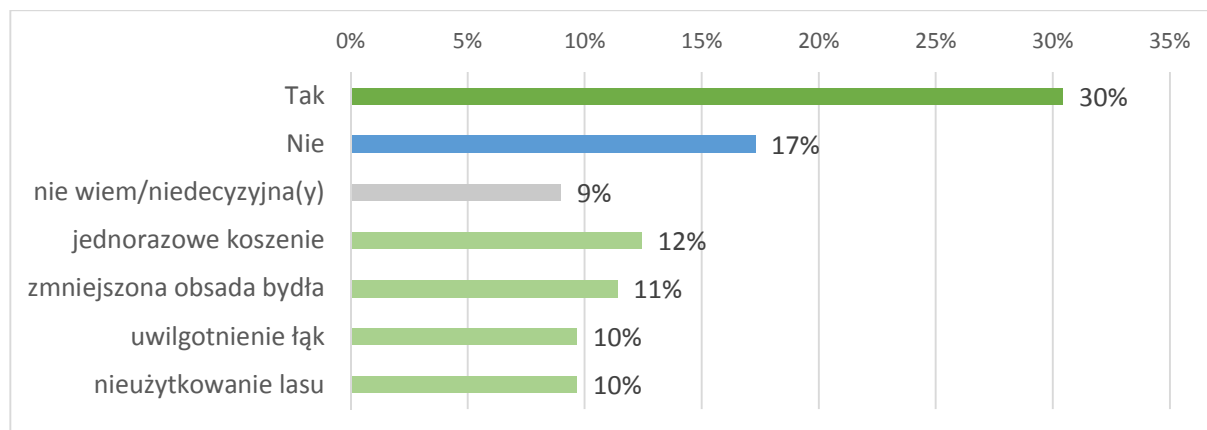
41. Czy tutejsza okolica to dobre miejsce żeby prowadzić lokalny biznes?

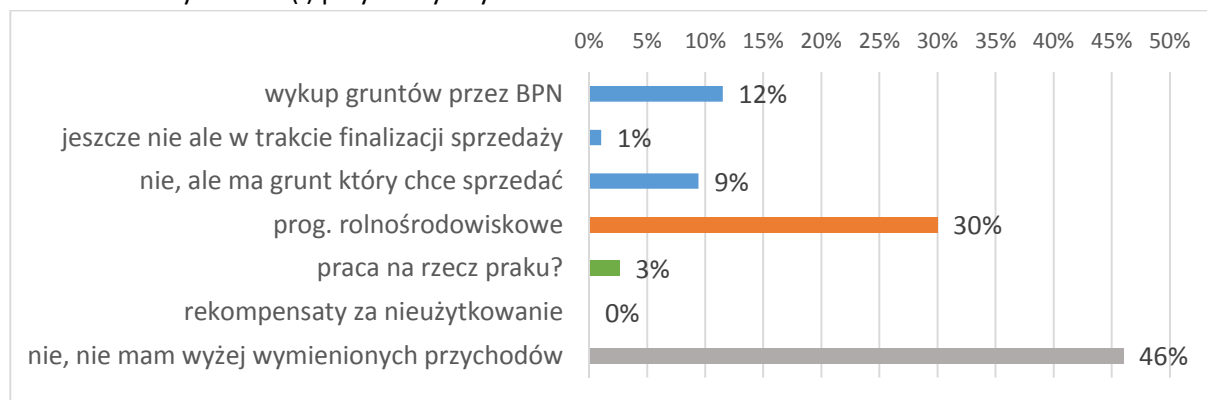
1.1. Jaką pracę wykonuje w projekcie? Jaki był Pan(i) udział w projekcie? N=24

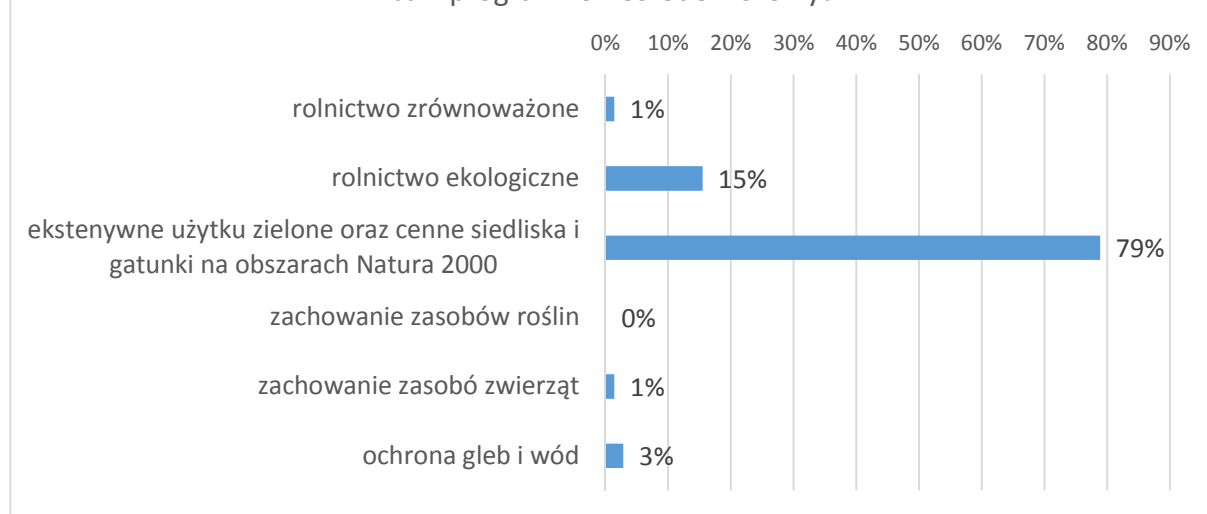
1.2. Czy w zamian za zwrot utraconych korzyści w wyniku zaniechania/ zmniejszenia skali użytkowania gruntów dla celów gospodarczych był(a)by Pan(i) skłonny/a zaakceptować konieczność ochrony przyrody na Pani/a gruntach? Jakiego ograniczenia Pan(i) akceptuje? N=164

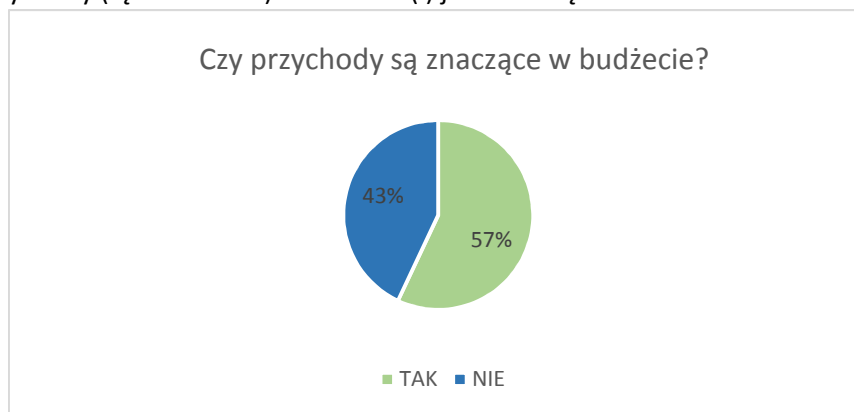
1.8. Czy ma Pan(i) przychody z tytułu:

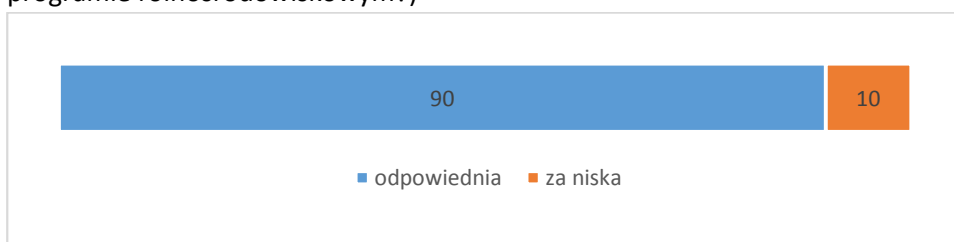
Jaki program rolnośrodowiskowy?

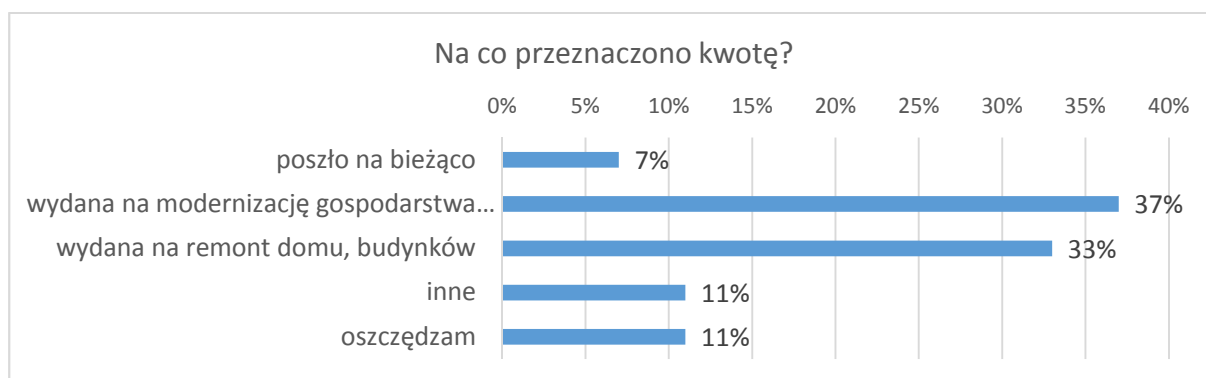
1.9. Czy przychody (łącznie kwota) ocenia Pan(i) jako znaczące w budżecie? N=79

1.10. Czy kwota jest odpowiednia do oczekiwań? (Czy nie żałuje Pan(i), że sprzedała grunt? że jest w programie rolnośrodowiskowym?)

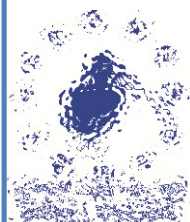
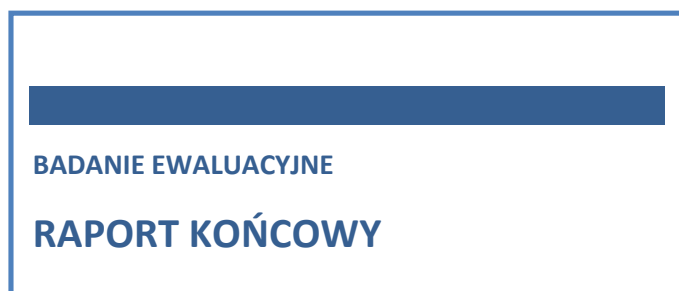

1.11. Na co przeznaczył(a) Pan(i) uzyskaną kwotę?

ZAŁĄCZNIK NR 4

KWESTIONARIUSZ ANKIETY W POMIARZE I

Załącznik nr 4 – kwestionariusz ankiety w pomiarze I

Osowiec Twierdza – Lipiec 2017

Finansowanie powstało w ramach projektu „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy” LIFE11 NAT/PL/422 finansowanego przez instrument finansowy LIFE+ Wspólnoty Europejskiej, Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz Biebrzański Park Narodowy.

Wykonawca: Marta Katarzyna Rudzińska
Osowiec-Twierdza, Lipiec 2017

Numer ankiety-typ respondenta (I=interesariusz, M=mieszkaniec)/ miesiąc/rok badania.

ANKIETA

Pomiar:

I

II

III

1. Część ogólna (przeznaczona dla wszystkich respondentów)
Postrzeganie ochrony przyrody, projektu, BPN
Kapitał społeczny
Potencjał gospodarczy
2. Metryczka (przeznaczona dla wszystkich respondentów)
3. Moduły (dla wybranych grup interesariuszy)

W kolejnych pomiarach część ogólna i moduły powinny być poszerzane o kolejne pytania – w miarę realizowania kolejnych działań projektowych i uwzględniania wyników badań monitorujących (IDI z interesariuszami i FGI z zespołem).

Rok wypełnienia pozwala określić moment pomiaru:

I pomiar – 2013

II pomiar – 2015

III pomiar – 2017

Respondenta należy poinformować, że ankieta jest anonimowa i jest realizowana na zlecenie BPN. Jej wypełnienie potrwa ok. 20 minut.

Chcąc się dowiedzieć czy projekt ochrony przyrody może mieć znaczenie społeczno-gospodarcze w regionie (czy też bardziej w obszarze realizacji projektu) realizujemy badania ankietowe. Ankieta dotyczy głównie tematyki ochrony przyrody (ogólnie i w związku z projektem realizowanym przez BPN), ale interesują nas także społeczne i ekonomiczne warunki życia mieszkańców.

1. Jaki jest Pana/i stosunek do ochrony przyrody w Pana/i okolicy? Przeczytam kilka stwierdzeń, proszę określić w jakim stopniu zgadza się Pan(i) z nimi lub nie zgadza.

	zdecydowanie się zgadzam	raczej się zgadzam	częściowo się zgadzam, częściowo nie zgadzam	raczej się nie zgadzam	zdecydowanie się nie zgadzam
Ochrona przyrody jest barierą dla lokalnego rozwoju	☐	☐	☐	☐	☐
Ochrona przyrody jest szansą na poprawę warunków życia mieszkańców	☐	☐	☐	☐	☐
Człowiek może dowolnie przekształcać środowisko naturalne oraz korzystać z zasobów przyrody zgodnie ze swoimi potrzebami	☐	☐	☐	☐	☐
Powinny istnieć ograniczenia w korzystaniu przez człowieka ze środowiska naturalnego	☐	☐	☐	☐	☐
Równowaga między rozwojem gospodarczym a potrzebami ochrony środowiska jest ważna i potrzebna	☐	☐	☐	☐	☐
Równowaga między rozwojem gospodarczym a potrzebami ochrony środowiska jest możliwa do osiągnięcia	☐	☐	☐	☐	☐
Równowaga między rozwojem gospodarczym a potrzebami ochrony środowiska jest obecnie realizowana w wystarczającym stopniu	☐	☐	☐	☐	☐
Wdrażanie zasady równowagi między rozwojem gospodarczym a potrzebami ochrony przyrody musi się wiązać z konfliktami	☐	☐	☐	☐	☐

2. Czy Pani/a zdaniem z ochrony przyrody mogą wyniknąć jakieś korzyści dla mieszkańców?

☐ nie ☐ nie wiem (odpowiedź niewyczytywana) ☐ tak

3. Jakież? Pytanie otwarte do zakodowania.....

Opracowanie powstało w ramach projektu „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy” LIFE11 NAT/PL/422 finansowanego przez instrument finansowy LIFE+ Wspólnoty Europejskiej, Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz Biebrzański Park Narodowy.

Wykonawca: Marta Katarzyna Rudzińska
Osowiec-Twierdza, Lipiec 2017

4. Czy słyszał/a Pan/i o Europejskiej Sieci Natura 2000?

- ☐ tak
☐ nie

5. Czy Pana/i zdaniem objęcie tutejszej gminy programem Natura 2000:

- ☐ polepszyło warunki życia mieszkańców
☐ pogorszyło warunki życia mieszkańców
☐ nie mam zdania/trudno powiedzieć

6. Czy wie Pan(i) na czym polegają regulacje dotyczące ochrony siedlisk i gatunków zawarte w dyrektywach „ptasiej” i „siedliskowej”, na których opiera się program Natura 2000 ?

- ☐ tak
☐ nie

7. Czy Pana/i zdaniem regulacje dotyczące ochrony siedlisk i gatunków zawarte w dyrektywach ptasiej i siedliskowej Natura 2000 mają wpływ na życie mieszkańców?

- ☐ tak
☐ nie
☐ nie wiem (odpowiedź niewyczytywana)

8. Jaki Pani/a zdaniem jest ten wpływ?

1	2	3	4	5
bardzo korzystny	raczej korzystny	ani korzystny ani niekorzystny	raczej niekorzystny	bardzo niekorzystny

9. Czy pracuje Pan(i) /pracował(a) Pan(i) na rzecz BPN?

- ☐ tak ☐ nie

10. Kiedy?

11. W jakiej roli? Pytanie otwarte do zakodowania.....

12. Jaki jest wpływ działalności BPN na:	pozytywny	neutralny	negatywny
..życie Pana/i i Pana/i najbliższej rodziny	☐	☐	☐
..życie mieszkańców w ogóle	☐	☐	☐
..zarobki mieszkańców	☐	☐	☐
..stan lokalnej turystyki	☐	☐	☐
..stan lokalnego rolnictwa	☐	☐	☐
..stan lokalnej przedsiębiorczości (działalności gospodarczej)	☐	☐	☐
..ochronę przyrody	☐	☐	☐
..użytkowanie gruntów	☐	☐	☐

13. Jakie korzyści macie Państwo (Pan(i) osobiście, Pana/i rodzina lub mieszkańcy) z działalności Parku?

Pytanie otwarte – do zakodowania.

zawodzenie powstało w ramach projektu „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy” LIFE11 NAT/PL/422 finansowanego przez instrument finansowy LIFE+ Wspólnoty Europejskiej, Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz Biebrzański Park Narodowy.

Wykonawca: Marta Katarzyna Rudzińska

Oswiec-Twierdza, Lipiec 2017

14. Jakie są negatywne konsekwencje działalności Parku dla Ciebie, Twojej rodziny czy mieszkańców?

Pytanie otwarte – do zakodowania

15. Jaki jest Pana/i stosunek do działalności Parku?

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

zdecydowanie popieram akceptuję to zależy nie akceptuję jestem zdecydowanie przeciw

Proszę uzasadnij swoją odpowiedź. Dlaczego? Pytanie otwarte – do zakodowania.

.....

.....

16. Czy słyszał(a) Pan(i) o projekcie „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy”?

- ☐ tak
☐ nie

17. Kiedy, w jakich okolicznościach usłyszał(a) Pan(i) o projekcie?

Pytanie otwarte, do zakodowania

18. Czy wie Pan(i) jaka instytucja realizuje ten projekt?

- ☐ tak
☐ nie

19. Jaka instytucja/podmiot realizuje projekt?

Pytanie otwarte, do zakodowania.

20. Czy wie Pan(i) jakie działania są realizowane w ramach projektu?

- ☐ tak
☐ nie

21. Jakie to działania? Czego dotyczy projekt?

.....

.....

[można wykorzystać listę działań – patrz załącznik, ale bez wyczytywania – chodzi o sprawdzenie, które działania kojarzą z projektem – o których ludzie wiedzą, że są realizowane w ramach projektu]

22. Czy ogólnie rzecz biorąc projekt przynosi lub przyniesie korzyści lokalnej społeczności?

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Opracowanie powstało w ramach projektu „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy” LIFE11 NAT/PL/422
finansowanego przez instrument finansowy LIFE+ Wspólnoty Europejskiej, Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz
Biebrzański Park Narodowy.

Wykonawca: Marta Katarzyna Rudzińska
Oświec-Twierdza, Lipiec 2017

zdecydowanie tak raczej tak trudno powiedzieć raczej nie zdecydowanie nie
 brak wpływu

23. Dlaczego? Pytanie otwarte – do zakodowania

.....

.....

24. Jak Pan(i) ocenia projekt?

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

zdecydowanie pozytywnie raczej pozyt. nie mam zdania raczej negat. zdecydowanie negatywnie

25. Czy należy Pan(i) do jakiejś lokalnej organizacji społecznej (np. stowarzyszenia, fundacji, związku, zrzeszenia, lobby, partii politycznej) lub grupy nieformalnej (grupy lub środowiska, które robią coś wspólnie na rzecz społeczności, np. grupy sąsiedzkie, parafianie)?

☐ tak		☐ nie
jakiej	od kiedy	
☐ stowarzyszenie/ ngo ☐ fundacja ☐ związek ☐ zrzeszenie ☐ partia polityczna ☐ nieformalna grupa sąsiedzka ☐ parafialna ☐ inna	☐ przed 2013 ☐ po 2013 ☐ przed 2013 ☐ po 2013 ☐ przed 2013 ☐ po 2013 ☐ przed 2013 ☐ po 2013 ☐ przed 2013 ☐ po 2013 ☐ przed 2013 ☐ po 2013 ☐ przed 2013 ☐ po 2013	

26. Czy bierze Pan(i) udział (lub w ciągu ostatnich 2 lat brał(a) Pan(i) udział) w:

☐ nie, nie brałem/am udziału w żadnym z wymienionych:

tak w:	kiedy, ile razy?	czego dotyczyły?	czy zabierał/a Pan/i głos?
☐ wyborach	☐ przed 2013 ☐ po 2013		☐ tak ☐ nie

☐ referendach	☐ przed 2013 ☐ po 2013	☐ tak ☐ nie
☐ konsultacjach społecznych	☐ przed 2013 ☐ po 2013	☐ tak ☐ nie
☐ spotkaniach organizowanych przez wójta	☐ przed 2013 ☐ po 2013	☐ tak ☐ nie
☐ spotkaniach organizowanych przez sołtysa	☐ przed 2013 ☐ po 2013	☐ tak ☐ nie
☐ spotkaniach wiejskich, sąsiedzkich, itp.	☐ przed 2013 ☐ po 2013	☐ tak ☐ nie
☐ spotkaniach zorganizowanych przez Park	☐ przed 2013 ☐ po 2013	☐ tak ☐ nie
☐ innych spotkaniach	☐ przed 2013 ☐ po 2013	☐ tak ☐ nie
☐ akcjach protestacyjnych	☐ przed 2013 ☐ po 2013	☐ tak ☐ nie
☐ innych	☐ przed 2013 ☐ po 2013	☐ tak ☐ nie

27. Jak się Panu/i tutaj mieszka?

1	2	3	4	5
bardzo dobrze	raczej dobrze	tak sobie	raczej źle	bardzo źle

28. Czy coś się ostatnio zmieniło w okolicy (co miało wpływ na Pani/a życie, życie Pani/a rodziny lub mieszkańców)?

☐ tak, na lepsze ☐ tak, na gorsze ☐ nie, bez zmian

29. Czy planuje Pan(i) wyprowadzić się stąd lub – gdyby istniała taka możliwość, to czy zmienił(a)by Pan(i) miejsce zamieszkania?

☐ tak, poza obszar regionu ☐ tak, ale przeprowadzka w granicach obszaru/regionu ☐ nie

Opracowanie powstało w ramach projektu „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy” LIFE11 NAT/PL/422
 finansowanego przez instrument finansowy LIFE+ Wspólnoty Europejskiej, Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz
 Biebrzański Park Narodowy.

Wykonawca: Marta Katarzyna Rudzińska
 Osowiec-Twierdza, Lipiec 2017

30. Czy czuje się Pan(i) bezpiecznie w swojej okolicy? Proszę wybrać jedną pasującą odpowiedź.

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

w pełni bezpiecznie raczej bezpiecznie trudno pow. niezbyt bezpiecznie zdecydowanie nie czuję się bezpiecznie

31. Jak Pan(i) ocenia swoją sytuację materialną?

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

bardzo dobra dobra ani dobra, ani zła raczej zła zła

32. Czy prowadzi Pan(i) działalność gospodarczą?

☐ tak ☐ nie

33. W jakiej branży?

34. Od kiedy? ☐ przed 2013 ☐ po 2013

35. Czy zarabia Pan(i) na turystyce lokalnej? ☐ nie

☐ tak od kiedy: ☐ przed 2013 ☐ po 2013	☐ noclegi	☐ sam nocleg	czy przyczyniły się do tego:	
		☐ z wyżywieniem		
	☐ przewodnictwo	☐ budowa infrastruktury turystycznej: drogi wiaty ☐ wypłaty z projektu ☐ inne		
	☐ transport			
	☐ wynajem			☐ kajaków
				☐ rowerów
				☐ quadów
				☐ paint-boll
	☐ organizator turystyki			
	☐ sprzedaż produktu lokalnego	☐ pamiątki		
	☐ żywność			
☐ gospodarstwo agroturystyczne				
☐ inne				

36. Czy decyzja o założeniu działalności gospodarczej miała związek z projektem?

☐ tak

☐ nie

37. Czy Pani/a zdaniem tutejsza gmina to dobre miejsce, żeby prowadzić lokalny biznes?

1

2

3

4

5

zdecydowanie tak

raczej tak

trudno powiedzieć

raczej nie

zdecydowanie nie

Część pól należy wypełnić bez pytania, np. płeć.

Metryczka	
Płeć	
Wiek	☐ < 24 ☐ 25 - 35 ☐ 36 - 45 ☐ 46 - 55 ☐ 56 - 65 ☐ >66
Miejsce zamieszkania – gmina	
(Ew. miejscowość)	
Zawód wykonywany (główne źródło utrzymania)	
(Ew. wykształcenie)	
Posiadanie lub dzierżawa gruntu na obszarze projektu	TAK NIE
Użytkowanie gruntu na obszarze projektu	TAK NIE
Praca zarobkowa na rzecz Parku (lub obszaru?)	TAK NIE
	od kiedy?
Praca społeczna na rzecz Parku (lub obszaru?)	TAK NIE
	od kiedy?

część ogólna

postrzeganie
przyrody,
projektu, BPNkapitał
społecznypotencjał
gospodarczy

metryczka

moduły

Modu

f dla wykonawców (podmiotów)

1. Jaki rodzaj pracy wykonujesz w projekcie?

- ☐ odkrzaczanie
- ☐ koszenie
- ☐ budowa dróg
- ☐ budowa wież, wiat
- ☐ inne

Moduł dla właścicieli, dzierżawców gruntów

2. Jakie konkretne ograniczenia w użytkowaniu zasobów środowiska (zawarte w projekcie) jest Pan(i) w stanie zaakceptować? Przeczytam kilka stwierdzeń, proszę określić, czy zaakceptował(a) by Pan(i) takie ograniczenia.

Wskazówka: nie odczytywać odpowiedzi do wyboru (aby wyeliminować ryzyko, że więcej osób będących na tak wybierze rekompensaty) – zaznaczyć „tak”, a po skończeniu odczytywania dopytać o szczegóły.

	Nie, nie akceptuję	Tak, akceptuję warunkowo			Tak, akceptacja bezw warunkowa
		pełna rekompensata (zwrot utraty dochodów)	częściowa rekompensata	inne warunki – jakie?	
Ograniczenie 1, nie można kosić łąki w czerwcu	☐	☐	☐	☐	☐
Ograniczenie 2, ograniczenia w wypasie bydła	☐	☐	☐	☐	☐
Ograniczenie 3, likwidacja rowów melioracyjnych	☐	☐	☐	☐	☐
Ograniczenie 4, wzrost podatków w wyniku przekwalifikowania gruntów	☐	☐	☐	☐	☐
Ograniczenie 5, w użytkowaniu lasu na terenie Parku	☐	☐	☐	☐	☐

3. Jakie inne warunki mogłyby skłonić Pana/nią do zaakceptowania ograniczeń w użytkowaniu zasobów środowiska?

Pytanie otwarte, do zakodowania.

.....

acowanie powstało w ramach projektu „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy” LIFE11 NAT/PL/422 finansowanego przez instrument finansowy LIFE+ Wspólnoty Europejskiej, Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz Biebrzański Park Narodowy.

Wykonawca: Marta Katarzyna Rudzińska

Oswiec-Twierdza, Lipiec 2017

Moduł dla wszystkich interesariuszy

4. Czy masz przychody z tytułu:

wykup gruntów przez BPN	programy rolnośrodowiskowe	praca na rzecz Parku	rekompensaty za nieużytkowanie gruntów
☐ tak	☐ tak jakie: ☐ rolnictwo zrównoważone ☐ rolnictwo ekologiczne ☐ ekstensywne użytki zielone ☐ ochrona zagrożonych gatunków ptaków i siedlisk ☐ zachowanie zasobów genetycznych roślin ☐ zachowanie zasobów genetycznych zwierząt ☐ ochrona gleb i wód	☐ jednorazowo ☐ sezonowo ☐ do roku czasu ☐ ponad rok	☐ tak
	inne: ☐ leśno-środowiskowe ☐ pakiet klimatyczny		

☐ nie mam w/w przychodów

5. Czy te przychody (łącznie kwota) ocenia Pan/i jako znaczące w budżecie?

6. Czy jest Pan/i zadowolony/a z wysokości dochodów pochodzących z projektu/z pracy na rzecz BPN? (Czy kwota rekompensaty jest odpowiednia do Pana/i oczekiwań?)

☐ tak

☐ nie

7. Na co przeznaczył(a) Pan(i) uzyskaną kwotę:

☐ wydała/em, na co?

.....

Opracowanie powstało w ramach projektu „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy” LIFE11 NAT/PL/422 finansowanego przez instrument finansowy LIFE+ Wspólnoty Europejskiej, Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz Biebrzański Park Narodowy.

Wykonawca: Marta Katarzyna Rudzińska
Osowiec-Twierdza, Lipiec 2017

w jakim celu:

☐ oszczędzam, na co?

.....

☐ odmowa odpowiedzi (*niewyczytywane*)

8. Czy jest Pan(i) zadowolony/a z tego, że bierze/ brat(a) Pan(i) udział w projekcie/pracuje Pan(i) na rzecz Parku?

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

zdecydowanie tak

raczej tak

trudno powiedzieć

raczej nie

zdecydowanie nie

Pomiar I

9. Jakich korzyści spodziewa się Pan(i) w związku z udziałem w projekcie?

Pytanie otwarte – do zakodowania

.....

10. Czy ma Pan(i) jakieś obawy w związku z udziałem w projekcie?

Pytanie otwarte – do zakodowania

.....

ZAŁĄCZNIK NR 5

KWESTIONARIUSZ ANKIETY W POMIARZE II

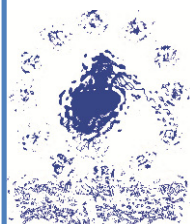

Opracowanie powstało w ramach projektu „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy” LIFE11 NAT/PL/422
finansowanego przez instrument finansowy LIFE+ Wspólnoty Europejskiej, Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz
Biebrzański Park Narodowy.

Wykonawca: Marta Katarzyna Rudzińska
Oswiec-Twierdza, Lipiec 2017

BADANIE EWALUACYJNE

RAPORT KOŃCOWY

Załącznik nr 5 – kwestionariusz ankiety w pomiarze II

Osowiec Twierdza – Lipiec 2017

Finansowanie powstało w ramach projektu „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy” LIFE11 NAT/PL/422 finansowanego przez instrument finansowy LIFE+ Wspólnoty Europejskiej, Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz Biebrzański Park Narodowy.

Wykonawca: Marta Katarzyna Rudzińska
Osowiec-Twierdza, Lipiec 2017

Numer ankiety-typ respondenta (I=interesariusz, M=mieszkaniec)/ miesiąc/rok badania.

ANKIETA

Pomiar:

I

PL 422
EBRZA

II

PL 422
EBRZA

III

LIFE11 NAT/PL/422
GÓRNA BIEBRZA

2. Część ogólna (przeznaczona dla wszystkich respondentów)

Postrzeganie ochrony przyrody, projektu, BbPN

Kapitał społeczny

Potencjał gospodarczy

4. Metryczka (przeznaczona dla wszystkich respondentów)

5. Moduły (dla wybranych grup interesariuszy)

Rok wypełnienia pozwala określić moment pomiaru:

I pomiar – 2013 II pomiar – 2016 III pomiar – 2017

Respondenta należy poinformować, że ankieta jest anonimowa i jest realizowana na zlecenie BbPN. Jej wypełnienie potrwa ok.20 minut.

Chcąc się dowiedzieć czy projekt ochrony przyrody może mieć znaczenie społeczno-gospodarcze w regionie (czy też bardziej w obszarze realizacji projektu) realizujemy badania ankietowe. Ankieta dotyczy głównie tematyki ochrony przyrody (ogólnie i w związku z projektem realizowanym przez BbPN), ale interesują nas także społeczne i ekonomiczne warunki życia mieszkańców.

1. Jaki jest Pana/i stosunek do ochrony przyrody w Pana/i okolicy? Przeczytałem kilka stwierdzeń, proszę określić w jakim stopniu zgadza się Pan(i) z nimi lub nie zgadza.

	zdecydowanie się zgadzam	raczej się zgadzam	częściowo się zgadzam, częściowo nie zgadzam	raczej się nie zgadzam	zdecydowanie się nie zgadzam
Ochrona przyrody jest barierą dla lokalnego rozwoju	☐	☐	☐	☐	☐
Ochrona przyrody jest szansą na poprawę warunków życia mieszkańców	☐	☐	☐	☐	☐
Człowiek może dowolnie przekształcać środowisko naturalne oraz korzystać z zasobów przyrody zgodnie ze swoimi potrzebami	☐	☐	☐	☐	☐
Powinny istnieć ograniczenia w korzystaniu przez człowieka ze środowiska naturalnego	☐	☐	☐	☐	☐
Równowaga między rozwojem gospodarczym a potrzebami ochrony środowiska jest ważna i potrzebna	☐	☐	☐	☐	☐
Równowaga między rozwojem gospodarczym a potrzebami ochrony środowiska jest możliwa do osiągnięcia	☐	☐	☐	☐	☐
Równowaga między rozwojem gospodarczym a potrzebami ochrony środowiska jest obecnie realizowana w wystarczającym stopniu	☐	☐	☐	☐	☐
Wdrażanie zasady równowagi między rozwojem gospodarczym a potrzebami ochrony przyrody musi się wiązać z konfliktami	☐	☐	☐	☐	☐

2. Czy Pani/a zdaniem z ochrony przyrody mogą wyniknąć jakieś korzyści dla człowieka?

☐ nie ☐ nie wiem ☐ tak

Opracowanie powstało w ramach projektu „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy” LIFE11 NAT/PL/422 finansowanego przez instrument finansowy LIFE+ Wspólnoty Europejskiej, Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz Biebrzański Park Narodowy.

Wykonawca: Marta Katarzyna Rudzińska
Osowiec-Twierdza, Lipiec 2017

3. Jakże?

4. Czy słyszał/a Pan/i o Europejskiej Sieci Natura 2000?

☐ tak ☐ nie

5. Czy Pana/i zdaniem objęcie tutejszej gminy programem Natura 2000:

- ☐ polepszyło warunki życia mieszkańców
☐ pogorszyło warunki życia mieszkańców
☐ nie mam zdania/trudno powiedzieć

6. Czy wie Pan(i) na czym polegają regulacje dotyczące ochrony siedlisk i gatunków zawarte w dyrektywach „ptasiej” i „siedliskowej”, na których opiera się program Natura 2000 ?

☐ tak ☐ nie

7. Czy Pana/i zdaniem regulacje dotyczące ochrony siedlisk i gatunków zawarte w dyrektywach ptasiej i siedliskowej Natura 2000 mają wpływ na życie mieszkańców?

☐ tak ☐ nie ☐ nie wiem (odpowiedź niewyczytywana)

8. Jaki Pani/a zdaniem jest ten wpływ?

1	2	3	4	5
bardzo korzystny	raczej korzystny	ani korzystny ani niekorzystny	raczej niekorzystny	bardzo niekorzystny

Czy pracuje Pan(i) /pracował(a) Pan(i) na rzecz BbPN?

☐ tak ☐ nie

Kiedy?

W jakiej roli? Pytanie otwarte do zakodowania.....

9. Jaki jest wpływ działalności BbPN na:	pozytywny	neutralny	negatywny
..życie Pana/i i Pana/i najbliższej rodziny	☐	☐	☐
..życie mieszkańców w ogóle	☐	☐	☐
..zarobki mieszkańców	☐	☐	☐
..stan lokalnej turystyki	☐	☐	☐
..stan lokalnego rolnictwa	☐	☐	☐
..stan lokalnej przedsiębiorczości (działalności gospodarczej)	☐	☐	☐
..ochronę przyrody	☐	☐	☐
..użytkowanie gruntów	☐	☐	☐

10. Jakie korzyści macie Państwo (Pan(i) osobiście, Pana/i rodzina lub mieszkańcy) z działalności Parku?

Pytanie otwarte.....

.....

11. Jakie są negatywne konsekwencje działalności Parku dla Ciebie, Twojej rodziny czy mieszkańców?

zawanie powstało w ramach projektu „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy” LIFE11 NAT/PL/422 finansowanego przez instrument finansowy LIFE+ Wspólnoty Europejskiej, Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz Biebrzański Park Narodowy.

Wykonawca: Marta Katarzyna Rudzińska

Oswiec-Twierdza, Lipiec 2017

Pytanie otwarte

12. Jaki jest Pana/i stosunek do działalności Parku?

1

2

3

4

5

zdecydowanie popieram akceptuję to zależy nie akceptuję jestem zdecydowanie przeciw

Proszę uzasadnij swoją odpowiedź. Dlaczego?

.....

.....

13. Czy słyszał(a) Pan(i) o projekcie „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy”?

☐ tak

☐ nie

14. Kiedy, w jakich okolicznościach usłyszał(a) Pan(i) o projekcie?

.....

15. Czy wie Pan(i) jaka instytucja realizuje ten projekt?

☐ tak

☐ nie

16. Jaka instytucja/podmiot realizuje projekt?

.....

17. Czy wie Pan(i) jakie działania są realizowane w ramach projektu?

☐ tak

☐ nie

18. Jakie to działania? Czego dotyczy projekt?

.....

.....

19. Czy ogólnie rzecz biorąc projekt przynosi lub przyniesie korzyści lokalnej społeczności?

1

2

3

4

5

zdecydowanie tak raczej tak trudno powiedzieć raczej nie zdecydowanie nie
brak wpływu

20. Dlaczego?

.....

.....

21. Jak Pan(i) ocenia projekt?

1

2

3

4

5

zdecydowanie pozytywnie raczej pozyt. nie mam zdania raczej negat. zdecydowanie negatywnie

Opracowanie powstało w ramach projektu „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy” LIFE11 NAT/PL/422
finansowanego przez instrument finansowy LIFE+ Wspólnoty Europejskiej, Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz
Biebrzański Park Narodowy.

Wykonawca: Marta Katarzyna Rudzińska
Oświec-Twierdza, Lipiec 2017

22. Czy należy Pan(i) do jakiejś lokalnej organizacji społecznej (np. stowarzyszenia, fundacji, związku, zrzeszenia, lobby, partii politycznej) lub grupy nieformalnej (grupy lub środowiska, które robią coś wspólnie na rzecz społeczności, np. grupy sąsiedzkie, parafianie)?

☐ tak		☐ nie
jakiej	od kiedy	
☐ stowarzyszenie/ ngo	☐ przed 2013 ☐ po 2013	
☐ fundacja	☐ przed 2013 ☐ po 2013	
☐ związek	☐ przed 2013 ☐ po 2013	
☐ zrzeszenie	☐ przed 2013 ☐ po 2013	
☐ partia polityczna	☐ przed 2013 ☐ po 2013	
☐ nieformalna grupa sąsiedzka	☐ przed 2013 ☐ po 2013	
☐ parafialna	☐ przed 2013 ☐ po 2013	
☐ inna	☐ przed 2013 ☐ po 2013	

23. Czy bierze Pan(i) udział (lub w ciągu ostatnich 2 lat brał(a) Pan(i) udział) w:

☐ nie, nie brałem/am udziału w żadnym z wymienionych:

tak w:	kiedy, ile razy?	czego dotyczyły?	czy zabierał/a Pan/i głos?
☐ wyborach	☐ przed 2013 ☐ po 2013		☐ tak ☐ nie
☐ referendach	☐ przed 2013 ☐ po 2013		☐ tak ☐ nie
☐ konsultacjach społecznych	☐ przed 2013 ☐ po 2013		☐ tak ☐ nie
☐ spotkaniach organizowanych przez wójta	☐ przed 2013 ☐ po 2013		☐ tak ☐ nie
☐ spotkaniach organizowanych przez sołtysa	☐ przed 2013 ☐ po 2013		☐ tak ☐ nie
☐ spotkaniach wiejskich, sąsiedzkich, itp.	☐ przed 2013 ☐ po 2013		☐ tak ☐ nie
☐ spotkaniach zorganizowanych przez Park	☐ przed 2013 ☐ po 2013		☐ tak ☐ nie
☐ innych spotkaniach	☐ przed 2013 ☐ po 2013		☐ tak ☐ nie
☐ akcjach protestacyjnych	☐ przed 2013 ☐ po 2013		☐ tak ☐ nie
☐ innych	☐ przed 2013		

zawodzenie powstało w ramach projektu „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy” LIFE11 NAT/PL/422 finansowanego przez instrument finansowy LIFE+ Wspólnoty Europejskiej, Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz Biebrzański Park Narodowy.

Wykonawca: Marta Katarzyna Rudzińska

Oswiec-Twierdza, Lipiec 2017

☐ po 2013

☐ tak

☐ nie

24. Jak się Panu/i tutaj mieszka?

1	2	3	4	5
bardzo dobrze	raczej dobrze	tak sobie	raczej źle	bardzo źle

25. Czy coś się ostatnio zmieniło w okolicy (co miało wpływ na Pani/a życie, życie Pani/a rodziny lub mieszkańców)?

- ☐ tak, na lepsze
☐ tak, na gorsze
☐ nie, bez zmian

26. Czy planuje Pan(i) wyprowadzić się stąd lub – gdyby istniała taka możliwość, to czy zmienił(a)by Pan(i) miejsce zamieszkania?

- ☐ tak, poza obszar regionu
☐ tak, ale przeprowadzka w granicach obszaru/regionu
☐ nie

27. Czy czuje się Pan(i) bezpiecznie w swojej okolicy? Proszę wybrać jedną pasującą odpowiedź.

1	2	3	4	5
w pełni bezpiecznie	raczej bezpiecznie	trudno pow.	niezbyt bezpiecznie	zdecydowanie nie czuję się bezpiecznie

28. Jak Pan(i) ocenia swoją sytuację materialną?

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

bardzo dobra dobra ani dobra, ani zła raczej zła zła

29. Czy prowadzi Pan(i) działalność gospodarczą?

☐ tak ☐ nie

30. W jakiej branży?

31. Od kiedy? ☐ przed 2013 ☐ po 2013

32. Czy zarabia Pan(i) na turystyce lokalnej? ☐ nie

☐ tak od kiedy: ☐ przed 2013 ☐ po 2013	☐ noclegi	☐ sam nocleg	czy przyczyniły się do tego:	
		☐ z wyżywieniem		
	☐ przewodnictwo	☐ budowa infrastruktury turystycznej: drogi wiaty ☐ wypłaty z projektu ☐ inne		
	☐ transport			
	☐ wynajem			☐ kajaków
				☐ rowerów
				☐ quadów
				☐ paint-boll
		☐ inne		
	☐ organizator turystyki			
☐ sprzedaż produktu lokalnego	☐ pamiątki			
	☐ żywność			
☐ gospodarstwo agroturystyczne				
☐ inne				

33. Czy decyzja o założeniu działalności gospodarczej miała związek z projektem?

☐ tak

☐ nie

34. Czy Pani/a zdaniem tutejsza gmina to dobre miejsce, żeby prowadzić lokalny biznes?

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

zdecydowanie tak raczej tak trudno powiedzieć raczej nie zdecydowanie nie

Część pól należy wypełnić bez pytania, np. płeć.

Metryczka		
Płeć		
Wiek	☐ < 24 ☐ 25 - 35 ☐ 36 - 45 ☐ 46 - 55 ☐ 56 - 65 ☐ >66	
Miejsce zamieszkania – gmina		
(Ewentualnie miejscowość)		
Zawód wykonywany (główne źródło utrzymania)		
(Ewentualnie wykształcenie)		
Posiadanie lub dzierżawa gruntu na obszarze projektu	TAK	NIE
Użytkowanie gruntu na obszarze projektu	TAK	NIE
Praca zarobkowa na rzecz Parku (lub obszaru?)	TAK	NIE
	od kiedy?	
Praca społeczna na rzecz Parku (lub obszaru?)	TAK	NIE
	od kiedy?.....	

Moduł dla wykonawców (podmiotów)

1. Jaki rodzaj pracy wykonuje Pan(i) w projekcie?

- ☐ odkrzaczanie
- ☐ koszenie
- ☐ budowa dróg
- ☐ budowa wież, wiat
- ☐ inne

Moduł dla właścicieli, dzierżawców gruntów

2. Czy w zamian za zwrot utraconych korzyści w wyniku zaniechania/ zmniejszenia skali użytkowania gruntów dla celów gospodarczych był(a)by Pan(i) skłonny/a zaakceptować konieczność ochrony przyrody na Pana/i gruntach?

Wskazówka: nie odczytywać odpowiedzi do wyboru (aby wyeliminować ryzyko, że więcej osób będących na tak wybierze rekompensaty) – zaznaczyć „tak”, a po skończeniu odczytywania dopytać o szczegóły.

Opracowanie powstało w ramach projektu „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy” LIFE11 NAT/PL/422 finansowanego przez instrument finansowy LIFE+ Wspólnoty Europejskiej, Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz Biebrzański Park Narodowy.

Wykonawca: Marta Katarzyna Rudzińska
 Osowiec-Twierdza, Lipiec 2017

Jakie ograniczenia Państwa dotyczą:	Nie, nie akceptuję	Tak, akceptuję warunkowo			Tak, akceptacja bezwarunkowa
		pełna rekompensata (zwrot utraty dochodów)	częściowa rekompensata	inne warunki – jakie?	
Ograniczenie 1, jednorazowe koszenie	☐	☐	☐	☐	☐
Ograniczenie 2, zmniejszona obsada wypasanego bydła	☐	☐	☐	☐	☐
Ograniczenie 3, zwiększone uwilgotnienie łąk	☐	☐	☐	☐	☐
Ograniczenie 4, przekwalifikowanie gruntów na lasy	☐	☐	☐	☐	☐
Ograniczenie 5, w użytkowaniu lasu na terenie Parku	☐	☐	☐	☐	☐

3. Jakie inne warunki mogłyby skłonić Pana/nią do zaakceptowania ograniczeń w użytkowaniu zasobów środowiska?

Pytanie otwarte, do zakodowania.

.....

Moduł dla wszystkich interesariuszy

4. Czy masz przychody z tytułu: ☐ nie mam n/w przychodów

wykup gruntów przez BPN	programy rolnośrodowiskowe	praca na rzecz Parku	rekompensaty za nieużytkowanie gruntów
☐ tak	☐ tak jakie: ☐ rolnictwo zrównoważone ☐ rolnictwo ekologiczne ☐ ekstensywne użytki zielone ☐ ochrona zagrożonych gatunków ptaków i siedlisk ☐ zachowanie zasobów genetycznych roślin ☐ zachowanie zasobów genetycznych zwierząt ☐ ochrona gleb i wód	☐ jednorazowo ☐ sezonowo ☐ do roku czasu ☐ ponad rok	☐ tak

acowanie powstało w ramach projektu „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy” LIFE11 NAT/PL/422 finansowanego przez instrument finansowy LIFE+ Wspólnoty Europejskiej, Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz Biebrzański Park Narodowy.

Wykonawca: Marta Katarzyna Rudzińska
 Osowiec-Twierdza, Lipiec 2017

	inne: ☐ leśno-środowiskowe ☐ pakiet klimatyczny		
--	---	--	--

5. Czy te przychody (łącznie kwota) ocenia Pan/i jako znaczące w budżecie? Tak Nie
6. Czy jest Pan/i zadowolony/a z wysokości dochodów pochodzących z projektu/z pracy na rzecz BPN? (Czy kwota rekompensaty jest odpowiednia do Pana/i oczekiwań?)
☐ tak ☐ nie
7. Na co przeznaczył(a) Pan(i) uzyskaną kwotę:
☐ wydała/em, na co?
.....
w jakim celu:
☐ oszczędzam, na co?
.....
☐ odmowa odpowiedzi (*niewyczytywane*)
8. Czy jest Pan(i) zadowolony/a z tego, że bierze/ brał(a) Pan(i) udział w projekcie/wyjeździe studyjnym/ pracuje Pan(i) na rzecz Parku?

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

zdecydowanie tak raczej tak trudno powiedzieć raczej nie zdecydowanie nie

Pomiar II

9. Czy w przyszłości wzięłby/wzięłaby Pan(i) udział w takim projekcie/współpracował(a)by Pan(i) z Parkiem?

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

zdecydowanie tak raczej tak trudno powiedzieć raczej nie zdecydowanie nie

10. Dlaczego?

Pytanie otwarte – do zakodowania

11. Czy takie lub podobne projekty powinny być w przyszłości realizowane w tej okolicy?

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Opracowanie powstało w ramach projektu „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy” LIFE11 NAT/PL/422
finansowanego przez instrument finansowy LIFE+ Wspólnoty Europejskiej, Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz
Biebrzański Park Narodowy.

Wykonawca: Marta Katarzyna Rudzińska
Oświecie-Twierdza, Lipiec 2017

zdecydowanie tak

raczej tak

trudno powiedzieć

raczej nie

zdecydowanie nie

12. Czy myśli Pan(i), że projekt ma/miał wpływ na Pana(i) poglądy na temat ochrony przyrody?

- ☐ nie ☐ nie wiem (odpowiedź niewyczytywana) ☐ tak

13. Czy w związku z projektem bardziej interesuje się Pan(i) tym, co dotyczy ochrony przyrody?

- ☐ nie ☐ nie wiem (odpowiedź niewyczytywana) ☐ tak

14. W jaki sposób projekt wpłynął na życie Pana/i i Pana/i najbliższej rodziny?

Pytanie otwarte – do zakodowania

.....

15. W jaki sposób projekt wpłynął na życie lokalnej społeczności?

Pytanie otwarte – do zakodowania

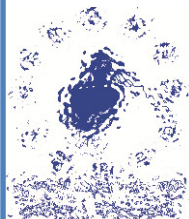
.....

ZAŁĄCZNIK NR 6 KWESTIONARIUSZ ANKIETY, III POMIAR

BADANIE EWALUACYJNE

RAPORT KOŃCOWY

Załącznik nr 6 – kwestionariusz ankiety w pomiarze III

Osowiec Twierdza – Lipiec 2017

Opracowanie powstało w ramach projektu „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy” LIFE11 NAT/PL/422
finansowanego przez instrument finansowy LIFE+ Wspólnoty Europejskiej, Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz
Biebrzański Park Narodowy.

Wykonawca: Marta Katarzyna Rudzińska
Osowiec-Twierdza, Lipiec 2017

3. Część ogólna (przeznaczona dla wszystkich respondentów)
Postrzeganie ochrony przyrody, projektu, BbPN
Kapitał społeczny
Potencjał gospodarczy

ANKIETA

Pomiar:

I

PL 422
BIEBRZA

II

LIFE11 NAT PL 422
GÓRNY BIEBRZA

III

LIFE11 NAT PL 422
GÓRNY BIEBRZA

6. Metryczka (przeznaczona dla wszystkich respondentów)

7. Moduły (dla wybranych grup interesariuszy)

Rok wypełnienia pozwala określić moment pomiaru:

I pomiar – 2013 II pomiar – 2016 III pomiar – 2017

Respondenta należy poinformować, że ankieta jest anonimowa i jest realizowana na zlecenie BbPN. Jej wypełnienie potrwa ok. 20 minut.

Chcąc się dowiedzieć czy projekt ochrony przyrody może mieć znaczenie społeczno-gospodarcze w regionie (czy też bardziej w obszarze realizacji projektu) realizujemy badania ankietowe. Ankieta dotyczy głównie tematyki ochrony przyrody (ogólnie i w związku z projektem realizowanym przez BbPN), ale interesują nas także społeczne i ekonomiczne warunki życia mieszkańców.

1. Jaki jest Pana/i stosunek do ochrony przyrody w Pana/i okolicy? Przeczytałem kilka stwierdzeń, proszę określić w jakim stopniu zgadza się Pan(i) z nimi lub nie zgadza.

	zdecydowanie się zgadzam	raczej się zgadzam	częściowo się zgadzam, częściowo nie zgadzam	raczej się nie zgadzam	zdecydowanie się nie zgadzam
Ochrona przyrody jest barierą dla lokalnego rozwoju	☐	☐	☐	☐	☐
Ochrona przyrody jest szansą na poprawę warunków życia mieszkańców	☐	☐	☐	☐	☐
Człowiek może dowolnie przekształcać środowisko naturalne oraz korzystać z zasobów przyrody zgodnie ze swoimi potrzebami	☐	☐	☐	☐	☐
Powinny istnieć ograniczenia w korzystaniu przez człowieka ze środowiska naturalnego	☐	☐	☐	☐	☐
Równowaga między rozwojem gospodarczym a potrzebami ochrony środowiska jest ważna i potrzebna	☐	☐	☐	☐	☐
Równowaga między rozwojem gospodarczym a potrzebami ochrony środowiska jest możliwa do osiągnięcia	☐	☐	☐	☐	☐
Równowaga między rozwojem gospodarczym a potrzebami ochrony środowiska jest obecnie realizowana w wystarczającym stopniu	☐	☐	☐	☐	☐
Wdrażanie zasady równowagi między rozwojem gospodarczym a potrzebami ochrony przyrody musi się wiązać z konfliktami	☐	☐	☐	☐	☐

2. Czy Pani/a zdaniem z ochrony przyrody mogą wynikać jakieś korzyści dla człowieka?

zawodzenie powstało w ramach projektu „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy” LIFE11 NAT/PL/422 finansowanego przez instrument finansowy LIFE+ Wspólnoty Europejskiej, Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz Biebrzański Park Narodowy.

Wykonawca: Marta Katarzyna Rudzińska

Oswiec-Twierdza, Lipiec 2017

☐ nie ☐ nie wiem ☐ tak

3. Jakież?

4. Czy słyszał/a Pan/i o Europejskiej Sieci Natura 2000?

☐ tak ☐ nie

5. Czy Pana/i zdaniem objęcie tutejszej gminy programem Natura 2000:

☐ polepszyło warunki życia mieszkańców

☐ pogorszyło warunki życia mieszkańców

☐ nie mam zdania/trudno powiedzieć

6. Czy wie Pan(i) na czym polegają regulacje dotyczące ochrony siedlisk i gatunków zawarte w dyrektywach „ptasiej” i „siedliskowej”, na których opiera się program Natura 2000 ?

☐ tak ☐ nie

7. Czy Pana/i zdaniem regulacje dotyczące ochrony siedlisk i gatunków zawarte w dyrektywach ptasiej i siedliskowej Natura 2000 mają wpływ na życie mieszkańców?

☐ tak ☐ nie ☐ nie wiem (odpowiedź niewyczytywana)

8. Jaki Pana/a zdaniem jest ten wpływ?

1	2	3	4	5
bardzo korzystny	raczej korzystny	ani korzystny ani niekorzystny	raczej niekorzystny	bardzo niekorzystny

Czy pracuje Pan(i) /pracował(a) Pan(i) na rzecz BbPN?

☐ tak ☐ nie

Kiedy?

W jakiej roli? Pytanie otwarte do zakodowania.....

9. Jaki jest wpływ działalności BbPN na:	pozytywny	neutralny	negatywny
..życie Pana/i i Pana/i najbliższej rodziny	☐	☐	☐
..życie mieszkańców w ogóle	☐	☐	☐
..zarobki mieszkańców	☐	☐	☐
..stan lokalnej turystyki	☐	☐	☐
..stan lokalnego rolnictwa	☐	☐	☐
..stan lokalnej przedsiębiorczości (działalności gospodarczej)	☐	☐	☐
..ochronę przyrody	☐	☐	☐
..użytkowanie gruntów	☐	☐	☐

10. Jakie korzyści macie Państwo (Pan(i) osobiście, Pana/i rodzina lub mieszkańcy) z działalności Parku?

Pytanie otwarte.....

11. Jakie są negatywne konsekwencje działalności Parku dla Ciebie, Twojej rodziny czy mieszkańców?

Pytanie otwarte

Opracowanie powstało w ramach projektu „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy” LIFE11 NAT/PL/422
finansowanego przez instrument finansowy LIFE+ Wspólnoty Europejskiej, Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz
Biebrzański Park Narodowy.

Wykonawca: Marta Katarzyna Rudzińska
Osowiec-Twierdza, Lipiec 2017

12. Jaki jest Pana/i stosunek do działalności Parku?

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

zdecydowanie popieram akceptuję to zależy nie akceptuję jestem zdecydowanie przeciw

Proszę uzasadnij swoją odpowiedź. Dlaczego?

.....

.....

13. Czy słyszał(a) Pan(i) o projekcie „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy”?

☐ tak ☐ nie

14. Kiedy, w jakich okolicznościach usłyszał(a) Pan(i) o projekcie?

.....

15. Czy wie Pan(i) jaka instytucja realizuje ten projekt?

☐ tak ☐ nie

16. Jaka instytucja/podmiot realizuje projekt?

.....

17. Czy wie Pan(i) jakie działania są realizowane w ramach projektu?

☐ tak ☐ nie

18. Jakie to działania? Czego dotyczy projekt?

.....

.....

19. Czy ogólnie rzecz biorąc projekt przyniósł korzyści lokalnej społeczności?

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

zdecydowanie tak raczej tak trudno powiedzieć raczej nie zdecydowanie nie
brak wpływu

20. Dlaczego? Pytanie otwarte – do zakodowania

.....

.....

21. Jak Pan(i) ocenia projekt?

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

zdecydowanie pozytywnie raczej pozyt. nie mam zdania raczej negat. zdecydowanie negatywnie

22. Czy w przyszłości wzięby/wzięłaby Pan(i) udział w takim projekcie/współpracował(a)by Pan(i) z Parkiem?

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

zdecydowanie tak raczej tak trudno powiedzieć raczej nie zdecydowanie nie

23. Dlaczego?

zawodzenie powstało w ramach projektu „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy” LIFE11 NAT/PL/422 finansowanego przez instrument finansowy LIFE+ Wspólnoty Europejskiej, Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz Biebrzański Park Narodowy.

Wykonawca: Marta Katarzyna Rudzińska

Oswiec-Twierdza, Lipiec 2017

Pytanie otwarte – do zakodowania

24. Czy takie lub podobne projekty powinny być w przyszłości realizowane w tej okolicy?

1	2	3	4	5
zdecydowanie tak	raczej tak	trudno powiedzieć	raczej nie	zdecydowanie nie

25. Czy myśli Pan(i), że projekt ma/miał wpływ na Pana(i) poglądy na temat ochrony przyrody?

- ☐ nie ☐ nie wiem ☐ tak

26. Czy w związku z projektem bardziej interesuje się Pan(i) tym, co dotyczy ochrony przyrody?

- ☐ nie ☐ nie wiem ☐ tak

27. W jaki sposób projekt wpłynął na życie Pana/i i Pana/i najbliższej rodziny?

Pytanie otwarte – do zakodowania

28. W jaki sposób projekt wpłynął na życie lokalnej społeczności?

Pytanie otwarte – do zakodowania

29. Czy należy Pan(i) do jakiejś lokalnej organizacji społecznej (np. stowarzyszenia, fundacji, związku, zrzeszenia, lobby, partii politycznej) lub grupy nieformalnej (grupy lub środowiska, które robią coś wspólnie na rzecz społeczności, np. grupy sąsiedzkie, parafianie)?

☐ tak		☐ nie
jakiej	od kiedy	
☐ stowarzyszenie/ ngo ☐ fundacja ☐ związek ☐ zrzeszenie ☐ partia polityczna ☐ nieformalna grupa sąsiedzka ☐ parafialna ☐ inna	☐ przed 2013 ☐ po 2013 ☐ przed 2013 ☐ po 2013 ☐ przed 2013 ☐ po 2013 ☐ przed 2013 ☐ po 2013 ☐ przed 2013 ☐ po 2013 ☐ przed 2013 ☐ po 2013 ☐ przed 2013 ☐ po 2013	

30. Czy bierze Pan(i) udział (lub w ciągu ostatnich 2 lat brał(a) Pan(i) udział) w:

- ☐ nie, nie brałem/am udziału w żadnym z wymienionych:

tak w:	kiedy, ile razy?	czego dotyczyły?	czy zabierał/a Pan/i głos? czy bierze aktywny udział?
--------	------------------	------------------	--

Opracowanie powstało w ramach projektu „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy” LIFE11 NAT/PL/422
finansowanego przez instrument finansowy LIFE+ Wspólnoty Europejskiej, Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz
Biebrzański Park Narodowy.

Wykonawca: Marta Katarzyna Rudzińska
Osowiec-Twierdza, Lipiec 2017

☐ wyborach	☐ przed 2013 ☐ po 2013		☐ tak ☐ nie
☐ referendach	☐ przed 2013 ☐ po 2013		☐ tak ☐ nie
☐ konsultacjach społecznych	☐ przed 2013 ☐ po 2013		☐ tak ☐ nie
☐ spotkaniach organizowanych przez wójta	☐ przed 2013 ☐ po 2013		☐ tak ☐ nie
☐ spotkaniach organizowanych przez sołtysa	☐ przed 2013 ☐ po 2013		☐ tak ☐ nie
☐ spotkaniach wiejskich, sąsiedzkich, itp.	☐ przed 2013 ☐ po 2013		☐ tak ☐ nie
☐ spotkaniach zorganizowanych przez Park	☐ przed 2013 ☐ po 2013		☐ tak ☐ nie
☐ innych spotkaniach	☐ przed 2013 ☐ po 2013		☐ tak ☐ nie
☐ akcjach protestacyjnych	☐ przed 2013 ☐ po 2013		☐ tak ☐ nie
☐ innych	☐ przed 2013 ☐ po 2013		☐ tak ☐ nie

31. Jak się Panu/i tutaj mieszka?

1	2	3	4	5
bardzo dobrze	raczej dobrze	tak sobie	raczej źle	bardzo źle

32. Czy coś się ostatnio zmieniło w okolicy (co miało wpływ na Pani/a życie, życie Pani/a rodziny lub mieszkańców)?

- ☐ tak, na lepsze
☐ tak, na gorsze
☐ nie, bez zmian

33. Czy planuje Pan(i) wyprowadzić się stąd lub – gdyby istniała taka możliwość, to czy zmienił(a)by Pan(i) miejsce zamieszkania?

- ☐ tak, poza obszar regionu
☐ tak, ale przeprowadzka w granicach obszaru/regionu
☐ nie

Wykonanie powstało w ramach projektu „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy” LIFE11 NAT/PL/422 finansowanego przez instrument finansowy LIFE+ Wspólnoty Europejskiej, Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz Biebrzański Park Narodowy.

Wykonawca: Marta Katarzyna Rudzińska
Osowiec-Twierdza, Lipiec 2017

34. Czy czuje się Pan(i) bezpiecznie w swojej okolicy? Proszę wybrać jedną pasującą odpowiedź.

1	2	3	4	5
w pełni bezpiecznie	raczej bezpiecznie	trudno pow.	niezbyt bezpiecznie	zdecydowanie nie czuję się bezpiecznie

35. Jak Pan(i) ocenia swoją sytuację materialną?

1	2	3	4	5
bardzo dobra	dobra	ani dobra, ani zła	raczej zła	zła

36. Czy prowadzi Pan(i) działalność gospodarczą?

☐ tak ☐ nie

37. W jakiej branży?

38. Od kiedy? ☐ przed 2013 ☐ po 2013

39. Czy zarabia Pan(i) na turystyce lokalnej? ☐ nie

40. Czy decyzja o założeniu działalności gospodarczej miała związek z projektem? ☐ tak ☐ nie

41. Czy Pani/a zdaniem tutejsza gmina to dobre miejsce, żeby prowadzić lokalny biznes?

1	2	3	4	5
zdecydowanie tak	raczej tak	trudno powiedzieć	raczej nie	zdecydowanie nie

Metryczka		
Płeć		
Wiek	☐ < 24 ☐ 25 - 35 ☐ 36 - 45 ☐ 46 - 55 ☐ 56 - 65 ☐ > 66	
Miejsce zamieszkania – gmina		
(Ewentualnie miejscowość)		
Zawód wykonywany (główne źródło utrzymania)		
(Ewentualnie wykształcenie)		
Posiadanie lub dzierżawa gruntu na obszarze projektu	TAK	NIE
Użytkowanie gruntu na obszarze projektu	TAK	NIE
Praca zarobkowa na rzecz Parku (lub obszaru?)	TAK	NIE
	od kiedy?	
Praca społeczna na rzecz Parku (lub obszaru?)	TAK	NIE
	od kiedy?	

Opracowanie powstało w ramach projektu „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy” LIFE11 NAT/PL/422 finansowanego przez instrument finansowy LIFE+ Wspólnoty Europejskiej, Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz Biebrzański Park Narodowy.

Wykonawca: Marta Katarzyna Rudzińska
Oswiec-Twierdza, Lipiec 2017

Moduł dla wykonawców (podmiotów)

1. Jaki rodzaj pracy wykonuje Pan(i) w projekcie?

- ☐ odkrzaczanie
- ☐ koszenie
- ☐ budowa dróg
- ☐ budowa wież, wiat
- ☐ inne

Moduł dla właścicieli, dzierżawców gruntów

2. Czy w zamian za zwrot utraconych korzyści w wyniku zaniechania/ zmniejszenia skali użytkowania gruntów dla celów gospodarczych był(a)by Pan(i) skłonny/a zaakceptować konieczność ochrony przyrody na Pana/i gruntach?

- ☐ tak
- ☐ nie

Jakie ograniczenia Państwa dotyczą?

Ograniczenie 1, jednorazowe koszenie	☐
Ograniczenie 2, zmniejszona obsada wypasane go bydła	☐
Ograniczenie 3, zwiększone uwilgotnienie łąk	☐
Ograniczenie 4, przekwalifikowanie gruntów na lasy	☐
Ograniczenie 5, w użytkowaniu lasu na terenie Parku	☐

3. Jakie inne warunki mogłyby skłonić Pana/nią do zaakceptowania ograniczeń w użytkowaniu zasobów środowiska?

.....

Moduł dla wszystkich interesariuszy

4. Czy masz przychody z tytułu: ☐ nie mam n/w przychodów

wykup gruntów przez BPN	programy rolnośrodowiskowe	praca na rzecz Parku	rekompensaty za nieużytkowanie gruntów
☐ tak	☐ tak jakie: program rolnośrodowiskowo-klimatyczny ☐ rolnictwo zrównoważone 8.2.10.3.1 pakiet1 ☐ ochrona gleb i wód 8.2.10.3.2 Pakiet 2 ☐ zachowanie sadów tradycyjnych odmian drzew owocowych Pakiet 3 ☐ cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000/ poza obsz. Natura ☐ Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe ☐ Półnaturalne łąki wilgotne ☐ Półnaturalne łąki świeże ☐ Murawy ☐ Torfowiska ☐ Zalewowe łąki selernicowe i słonorośla ☐ zachowanie zasobów genetycznych roślin Pakiet 6	☐ jednorazowo ☐ sezonowo ☐ do roku czasu ☐ ponad rok	☐ tak

acowanie powstało w ramach projektu „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy” LIFE11 NAT/PL/422 finansowanego przez instrument finansowy LIFE+ Wspólnoty Europejskiej, Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz Biebrzański Park Narodowy.

Wykonawca: Marta Katarzyna Rudzińska
 Osowiec-Twierdza, Lipiec 2017

	☐ zachowanie zasobów genetycznych zwierząt		
	inne: ☐ rolnictwo ekologiczne		

5. Czy te przychody (łącznie kwota) ocenia Pan/i jako znaczące w budżecie? Tak Nie
6. Pytanie otwarte o poziom satysfakcji z wysokości dochodów pochodzących z projektu/z pracy na rzecz BPN? (Czy kwota rekompensaty jest odpowiednia do Pana/i oczekiwań?)
☐ odpowiednia ☐ za niska
7. Na co przeznaczył(a) Pan(i) uzyskaną kwotę:
☐ wydała/em, na co?
.....
w jakim celu:
☐ oszczędzam, na co?
.....
☐ odmowa odpowiedzi
8. Czy jest Pan(i) zadowolony/a z tego, że bierze/ brał(a) Pan(i) udział w projekcie/ wyjeździe studyjnym/ pracuje Pan(i) na rzecz Parku / z transakcji sprzedaży gruntu dla BbPN?

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

zdecydowanie tak raczej tak trudno powiedzieć raczej nie zdecydowanie nie

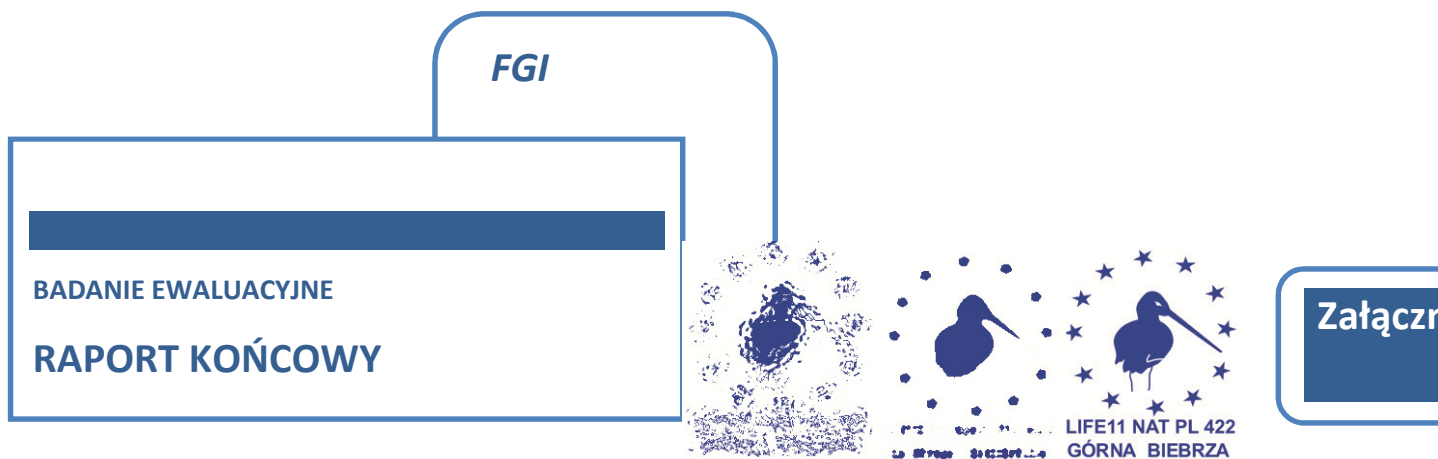
ZAŁĄCZNIK NR 7

DYSPOZYCJE DO ZOGNISKOWANEGO WYWIADU GRUPOWEGO Z ZESPOŁEM PROJEKTU (FGI)

zawodzenie powstało w ramach projektu „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy” LIFE11 NAT/PL/422 finansowanego przez instrument finansowy LIFE+ Wspólnoty Europejskiej, Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz Biebrzański Park Narodowy.

Wykonawca: Marta Katarzyna Rudzińska
Oswiec-Twierdza, Lipiec 2017

Osowiec Twierdza - Lipiec 2017

Opracowanie powstało w ramach projektu „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy” LIFE11 NAT/PL/422
finansowanego przez instrument finansowy LIFE+ Wspólnoty Europejskiej, Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz
Biebrzański Park Narodowy.

Wykonawca: Marta Katarzyna Rudzińska
Osowiec-Twierdza, Lipiec 2017

FGI z zespołem projektu

Celem spotkań z zespołem projektu jest monitorowanie – przez cały czas trwania projektu – tego, jaki jest wpływ projektu na beneficjentów i na społeczność lokalną, niebezpośrednio związaną z projektem, a także jak zmienia się postrzeganie BPN i projektu (w tym konsekwencje tego postrzegania dla przebiegu projektu). Zespół projektu powinien mieć na co dzień „w tyle głowy” podstawowe pytania ewaluacyjne, a spotkania monitorujące to okazja, żeby porównać doświadczenia członków zespołu i zastanowić się, czy wpływ jest pożądany, a jeśli jest niepożądany, to jak można zapobiegać lub łagodzić negatywne konsekwencje. Dodatkowo te spotkania mają pomóc ewaluatorce aby w razie potrzeby móc reagować na niespodziewane, nieprzewidziane zmiany – być może będzie potrzebna zrobienia z kimś wywiadu itp.

Podstawowe pytania badawcze:

1. Czy projekt wpłynął na zmiany w lokalnym kapitale społecznym i potencjale gospodarczym?
2. Jakie jest postrzeganie projektu i Biebrzańskiego Parku Narodowego? (jak zmienia się klimat w otoczeniu projektu?)

Szczegółowe pytania badawcze:

1. Czy i jak projekt wpłynął na lokalny kapitał społeczny?
2. Czy i jak projekt wpłynął na lokalny potencjał gospodarczy/kapitał ekonomiczny?
3. Czy projekt jest rozpoznawalny i jak jest postrzegany?
4. Czy i jak zmienia się klimat społeczny dotyczący ochrony przyrody? (Jak jest postrzegany BPN? Jak realizacja projektu wpływa na to postrzeganie?)

Poniższy scenariusz jest tylko przykładową propozycją pytań, jakie mogą paść na takim spotkaniu.

Przebieg projektu

- Co się wydarzyło w projekcie od naszego ostatniego spotkania do dziś?
 - Co uważacie za sukces? Np. z czym było trudno, ale się udało?
 - Jakich działań nie udało się zrealizować?
 - Czy były momenty krytyczne? Jak z nimi sobie radziliście?
- Czy dotychczas wypracowywane rezultaty są zgodne z tym, co zakładano na początku? Czy musieliście wprowadzić jakieś zmiany w stosunku do tego, co było zaplanowane? Jakie to były zmiany? Czego dotyczyły – osób czy działań? Jakie są konsekwencje tych działań dla 4 obszarów ważnych dla ewaluacji?
 - Czy wydarzyło się coś niespodziewanego? Czy pojawiły się do tej pory jakieś rezultaty, których nie planowano i nie przewidywano? Czy miały charakter pozytywny czy negatywny?
- Czy na obszarze projektu zaszły jakieś inne (zewnętrzne, wewnętrzne zmiany), które mogą mieć wpływ na przebieg projektu?
 - Np. wybory lokalne, powódź, zmiana przepisów itp.

+ inne pytania związane z bieżącym etapem projektu

Udział beneficjentów

- Z jakimi typami beneficjentów współpracowaliście od naszego ostatniego spotkania do dziś?
- Opowiedzcie z każdej z tych grup:
 - Jak przebiegała współpraca?
 - Jak reagowali ludzie?
 - Czy były konfliktowe sytuacje? Jakie?
 - Co poszło gładko?
 - Jaki rodzaj wpływu był zakładany? Czy widzicie zamierzone efekty działań? Czy są jakieś nieplanowane konsekwencje? Jakie?
- Jakie macie Państwo plany współpracy z beneficjentami?
 - Czy w ciągu najbliższego czasu pojawią się nowe typy działań? Czy będą w to włączone nowe typy beneficjentów? Czy w związku z tym macie jakieś obawy? Nadzieje?

zawodzenie powstało w ramach projektu „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy” LIFE11 NAT/PL/422 finansowanego przez instrument finansowy LIFE+ Wspólnoty Europejskiej, Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz Biebrzański Park Narodowy.

Wykonawca: Marta Katarzyna Rudzińska

Oswiec-Twierdza, Lipiec 2017

- Jaki typ wpływu może się tutaj ujawnić?
- Jakie rezultaty mogą być szczególnie trudne do osiągnięcia? Czy obawiacie się problemów ze względu na opór mieszkańców lub brak zainteresowania ze strony potencjalnych beneficjentów? Jakie to mogą być problemy?

Udział społeczności lokalnej (niebeneficjentów)/wpływ S-E + postrzeganie projektu i Parku

- Czy od ostatniego spotkania odbyły się jakieś oficjalne (zaplanowane) spotkania z mieszkańcami?
- Czy odbyły się jakieś nieoficjalnie spotkania? Kto inicjował spotkanie – Wy czy mieszkańcy?
 - Jakie było zainteresowanie? Jak przebiegały spotkania?
 - Jakie są reakcje mieszkańców na projekt? Czy są zainteresowani/niezainteresowani?
 - O co pytają mieszkańcy?
 - Czego się spodziewają po projekcie? Czego się obawiają w związku z projektem? (np. czy wiedzą, kto „stoi” za projektem?) Czego oczekują? Jakie mają nadzieje w związku z projektem?
 - Czy są chętni do współpracy? Pod jakimi warunkami będą współpracować? Czy jest sens dawać im rekompensaty?
 - Czy wydarzyło się coś niespodziewanego? Co Was zaskoczyło? Czy były jakieś trudności? Jak sobie z nimi radziliście? Czy wymagało to zmiany planów?
 - Jak mieszkańcy wypowiadali się o projekcie i o Parku? Jak oceniają projekt? Jak oceniają poszczególne działania? Czy te oceny są zbieżne (np. tylko dobre, tylko złe)?
 - Czy mieszkańcy akceptują zaproponowane przez Was ograniczenia? Co budzi największe emocje?
 - Czy ludzie rozumieją, jakie są cele projektu i na czym polega ich rola? (Jakim językiem komunikowano projekt?)
 - Czy wyłonili się jacyś liderzy dyskusji? Czy powstają jakieś grupy nieformalne, lobby? Na czym im zależy? Czy to wasi sprzymierzeńcy czy nie?
- Skąd mieszkańcy mają (obecnie) informacje o projekcie? Czy pojawiły się jakieś plotki albo nieprawdziwe informacje o projekcie? Jakież?
- Czy mieszkańcy wiedzą, jakie są planowane korzyści z projektu? Czy rozumieją te korzyści?
 - Korzyści dla nich? Korzyści dla środowiska?
- Czy obserwujecie antagonizmy między beneficjentami a niebeneficjentami? Czy ludzie występują z innymi roszczeniami wobec Parku?

Współpraca z lokalnymi władzami

- Jak układa się w ostatnim czasie współpraca z władzami gminy X? [omówić wszystkie gminy]
 - Czy pojawiły się jakieś trudności, problemy? Czy udało się je pokonać? W jaki sposób? Jak oceniacie współpracę z konkretnymi osobami z gminy?
- Jak władze lokalne (wójt/starosta/radni) reagują na realizację projektu? Jak się angażują w jego realizację?
- Czy rozmawialiście Państwo z przedstawicielami władz o wpływie projektu na mieszkańców? Czy władze sygnalizowały problemy? Czy mieszkańcy mają jakieś obawy? Co im się podoba w projekcie?
- Czy warto, żeby ewaluatorka spotkała się z kimś z lokalnych władz? W jakim celu? O czym warto porozmawiać? Jaką wiedzę warto pogłębić?

Organizacje pozarządowe i grupy nieformalne

- Czy w ostatnim czasie w związku z działaniami projektowymi albo ogólnie rozumianą ochroną przyrody uaktywniły się jakieś organizacje pozarządowe czy grupy nieformalne? Jakież? Na czym polegały ich działania?

- Czy powstały jakieś nowe organizacje lub grupy nieformalne, które mogą mieć znaczenie dla projektu?
- Czy mieliście Państwo kontakty z którąś z organizacji lub grup? Kto je inicjował? W jakim celu? Z jakim skutkiem?

Media lokalne/postrzeganie projektu i BPN

- Czy w ostatnim czasie coś się pojawiło w mediach o projekcie lub o Parku? Jaka to była informacja?
 - Tematyka artykułu
 - Czy jest sformułowana ocena przedstawionego tematu?
 - Czy media obiektywnie relacjonują temat czy stoją po którejś ze stron?
 - Jaki jest ton wypowiedzi – łagodny, antagonizujący, manipulacyjny?
 - W jakim świetle przedstawiony jest projekt?
 - W jakim świetle przedstawiony jest Park?
- Czy warto porozmawiać z przedstawicielem mediów?

Podmioty gospodarcze i turystyczne

- Czy obserwujecie większe zainteresowanie działalnością gospodarczą? Czy beneficjenci albo mieszkańcy o tym mówią? Czy słyszeliście o nowych firmach, zwł. z branży turystycznej?
 - Czy warto sprawdzić, jakie są statystyki urzędowe?
- Czy w porównaniu np. z ubiegłym rokiem turystów jest więcej czy mniej? Czy zmienił się charakter turystyki, np. mniej masowa, bardziej specjalistyczna (przyjeżdżają oglądać ptaki)?
 - Czy ludzie obsługują turystów w szarej strefie?
 - Czy narzekają na turystów?
- Czy widzicie szanse na powstanie „podmiotu”, który w przyszłości będzie zarządzał obszarem? Czy pojawili się jacyś ludzie, którzy mogliby się w to zaangażować?

Produkty spotkania z zespołem :

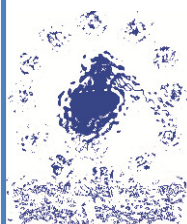
- Ustalenie daty następnego spotkania
- Check-lista dla zespołu projektu: rzeczy, na które realizatorzy projektu powinni zwrócić uwagę lub zareagować
- Check-lista dla ewaluatorki:
 - Czy z kimś warto porozmawiać? Np. pojawiła się jakaś spektakularna historia zmiany, którą warto odsłuchać? Albo nieprzewidziany w założeniach typ interesariusza?
 - Czy pojawiły się nowe zagadnienia, którym powinna się przyjrzeć ewaluatorka?
 - Co warto sprawdzić (np. dane urzędowe)? Czemu warto bliżej się przyjrzeć?
 - Czy można dodać jakieś pytanie do ankiety (drugi pomiar) lub do scenariuszy IDI?
- Ewentualnie notatka (lub nagranie) ze spotkania

Trzeba pamiętać, że zawsze chodzi o 4 obszary: kapitał społeczny, kapitał ekonomiczny, postrzeganie Parku, postrzeganie projektu.

ZAŁĄCZNIK NR 8 DYSPOZYCJE DO WYWIADÓW POGŁĘBIONYCH Z INTERESARIUSZAMI

BADANIE EWALUACYJNE

RAPORT KOŃCOWY

Załącznik nr 8 – dyspozycje do wywiadów z interesariuszami

Osowiec Twierdza - Lipiec 2017

Opracowanie powstało w ramach projektu „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy” LIFE11 NAT/PL/422
finansowanego przez instrument finansowy LIFE+ Wspólnoty Europejskiej, Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz
Biebrzański Park Narodowy.

Wykonawca: Marta Katarzyna Rudzińska
Osowiec-Twierdza, Lipiec 2017

IDI z interesariuszami

Jeden scenariusz dotyczy dwóch zasadniczych grup interesariuszy: (1) właścicieli, dzierżawców i użytkowników gruntów oraz (2) wykonawców (podmioty) pracujących na rzecz Parku. Różnice mogą dotyczyć pytań pogłębiających, które będą zależały od kontekstu rozmowy.

Głównym celem wywiadu jest sprawdzenie, jak jest wpływ społeczno-ekonomiczny projektu i czy potwierdzają się hipotezy dotyczące pożądanego i niepożądanego wpływu projektu. Optymalne byłoby odtworzenie historii konkretnych osób (bez nazwisk), które wyraźnie (modelowo) zyskały na projekcie lub których sytuacja się pogorszyła w związku z projektem. Jeśli pojawiają się ważne wątki dotyczące wpływu, warto uwzględnić je w ankiecie (drugi i trzeci pomiar).

Przy rekrutacji warto skorzystać ze wsparcia zespołu projektu – może mogą pomóc się skontaktować z kimś, kto sprzedał ziemię lub wziął rekompensatę albo z kimś, kto pracuje na rzecz Parku?

Kapitał społeczny i lokalny kontekst

- Jak długo tu Pan(i) mieszka? Jak się tutaj Panu/i mieszka? Dlaczego?

Przy kodowaniu i analizie można wykorzystać poniższy schemat:

- 1- Pełne niezadowolenie, brak perspektyw na przyszłość, chęć emigracji
- 2- Częściowe niezadowolenie, trudne warunki bytowe, ekonomiczne, raczej chęć wyemigrowania
- 3- Ambiwalentny stosunek, wskazywanie braku udogodnień dla mieszkańców, trudności związane z charakterem obszaru
- 4- Częściowe zadowolenie z otoczenia
- 5- Pełne zadowolenie z otoczenia, wskazywane korzyści (dobrostan związany z zaletami regionu)

- Czy lubi Pan(i) mieszkać w tej okolicy? Dlaczego?
 - Co się tu Panu/i najbardziej podoba? Wymień przynajmniej 3 najważniejsze rzeczy. Czy jest Pan(i) dumny/a, że tu mieszka? Dlaczego?
 - Czego najbardziej Pan(i) tu nie lubi? Co Pani/u przeszkadza? Wymień przynajmniej 3 najważniejsze rzeczy. Co powinno wyglądać inaczej?
 - Czy ostatnio coś się zmieniło? Na gorsze, na lepsze? Co konkretnie? Dlaczego?
 - Czy ludzie sobie ufają? Co wywołuje konflikty czy antagonizmy?
- Jak opisał/a/by Pan(i) tutejszych mieszkańców?
- Jakie sprawy uznaje Pan(i) za największe problemy tej miejscowości, gminy, okolicy?
 - Z czego one wynikają? Czy ktoś próbuje je rozwiązywać? Jak? Czy skutecznie? Czy można mówić o jakichś „modach” na określone problemy?
 - Jak rozwiązywane są problemy? Kto je rozwiązuje/próbuje rozwiązać? Władza lokalna?
- Co ważnego lub nowego dzieje się w Pana/i miejscowości, gminie, w okolicy?
 - Czy są jakieś wydarzenia, akcje, które skupiają mieszkańców? Co to było za wydarzenie? Dlaczego było ważne? Kto był w nie zaangażowany? Na czym polegała rola mieszkańców? Jaki był podział ról?
- Gdzie, kiedy, po co spotykają się ludzie?
 - Czy uczestniczy Pan(i) w takich spotkaniach? Jak często? Kiedy ostatnio? Na jaki temat? Czy zabierał(a) Pan(i) głos?
- Czy mieszkańcy angażują się w życie lokalne? Czy organizują się sami? Czy współpracują? W jaki sposób?

- Czy mieszkańcy chętnie włączają się we wspólną pracę, np. pomagają przy organizacji jakiegoś wydarzenia? Czy sami podejmują własne inicjatywy?
- Czy jest coś co łączy mieszkańców (np. produkt lokalny, święto, historia)? A może mieszkańcy jednoczą się w związku z jakimś „negatywnym celem”?
- Czy zna Pan(i) lokalne organizacje pozarządowe lub grupy nieformalne?
 - Czy są aktywne? Czym się zajmują? Czy powstały jakieś nowe organizacje lub grupy (np. w ciągu ostatnich 2 lat)? Kto był inicjatorem? Jakie cele sobie stawiają?
 - Czy należy Pan(i) do jakiejś organizacji? Jakiej? Od kiedy?
- O czym się rozmawia?
 - Czy ludzie rozmawiają o rzeczach ważnych dla miejscowości/gminy? Co wzbudza emocje? Jakie wątki były ostatnio poruszane? Kto je wprowadził? O których problemach mówi się najwięcej?
- Czy coś się ostatnio zmieniło w okolicy, co miało wpływ na życie Pana/i, Pana/i rodziny lub mieszkańców?
 - Jakie to zmiany – na lepsze, na gorsze? Jak te zmiany wpłynęły na Pana/i życie? Jak te zmiany wpłynęły na życie mieszkańców?

Kapitał ekonomiczny

Czy Pana/i zdaniem tutejsza gmina to dobrze miejsce, żeby prowadzić lokalny biznes?

Czy lokalnie nastąpiło ożywienie gospodarcze?

- Na czym polega? Z czym się wiąże? Od kiedy obserwuje Pan(i) te zmiany?

Czy nastąpił wzrost atrakcyjności obszaru? Jaki to obszar?

- Na czym polega wzrost atrakcyjności? Czy korzystają na tym mieszkańcy? W jaki sposób? Kim są inwestorzy (ktoś z zewnątrz vs. mieszkańcy)?
- Czy jest więcej turystów? Dlaczego? Kto na tym korzysta? Dla inwestorów? Dla turystów? Inne?

Czy prowadzi Pan(i) działalność gospodarczą?

- W jakiej branży? Od kiedy? [sprawdzamy, czy założenie działalności gospodarczej miało związek z projektem]
- Czy zarabia Pan(i) na turystyce lokalnej?
- Czy decyzja o założeniu działalności gospodarczej miała związek z projektem?

Czy ma Pan(i) przychody z tytułu:

- wykup gruntów przez BPN
- programy rolno środowiskowe
- praca na rzecz Parku
- rekompensaty za nieużytkowanie gruntu

Czy te przychody (łącznie kwota) ocenia Pan(i) jako znaczące w Pani/a budżecie?

- Czy jest Pan(i) zadowolony/a z wysokości dochodów pochodzących z projektu/z pracy na rzecz BPN? (Czy kwota rekompensaty jest odpowiednia?)

Na co przeznaczył/a Pan(i) uzyskaną kwotę? Na co Pan(i) wydał/a? Na co oszczędza? Czy zainwestował(a) Pan(i) lub planuje Pan(i) inwestycje?

Wiedza i postrzeganie Parku i projektu

- Czy pracuje Pan(i) lub pracował(a) na rzecz BPN?
 - Kiedy? W jakiej roli?
 - Czy jest Pan(i) zadowolony/a ze współpracy? Dlaczego tak? Dlaczego nie? Czy w przyszłości zdecydował/aby się Pan(i) na współpracę? Na jakiej zasadzie? W jakim charakterze?

Opracowanie powstało w ramach projektu „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy” LIFE11 NAT/PL/422 finansowanego przez instrument finansowy LIFE+ Wspólnoty Europejskiej, Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz Biebrzański Park Narodowy.

Wykonawca: Marta Katarzyna Rudzińska
Osowiec-Twierdza, Lipiec 2017

- Jaki jest wpływ działalności Parku na:
 - życie Twoje i Twojej najbliższej rodziny
 - życie mieszkańców w ogóle
 - zarobki mieszkańców
 - stan lokalnej turystyki
 - stan lokalnego rolnictwa
 - stan lokalnej przedsiębiorczości (działalność gospodarcza)
 - ochronę przyrody
 - użytkowanie gruntów
 - status gruntów
- Jakie korzyści mają (Pan(i), Pana/i rodzina lub mieszkańcy) z działalności Parku? Dlaczego?
- Jakie są negatywne konsekwencje działalności Parku dla Pani/a, Pani/a rodziny czy mieszkańców? Dlaczego?
- Jak ocenia Pan(i) działalność Parku? Dlaczego?
 - Jakie dostrzega Pan(i) plusy, a jakie minusy jego działalności czy efektów działalności?
- Co o działalności Parku mówią mieszkańcy?
 - Czy komentują? Czy są zadowoleni? Niezadowoleni? Z czego? Dlaczego?
 - Czy ostatnio opinia o Parku uległa zmianie? Z czym jest związana ta zmiana?

Udział w projekcie i wpływ projektu

- Czy słyszał(a) Pan(i) o projekcie „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy”?
 - Jak ocenia Pan(i) ten projekt? Czy jest potrzebny? Co się Pani/u w nim podoba? Co nie podoba? Dlaczego?
- Czy wie Pan(i), jakie działania są realizowane w ramach projektu?
- Czy interesował(a) się Pan(i) projektem? Czy szukał(a) Pan(i) informacji na własną rękę? Gdzie? Jakich informacji?
- Czy zna Pan(i) ludzi, którzy pracują w projekcie? Co robią? (Sprawdzamy, czy kojarzą tylko te osoby, z którymi mieli styczność np. sprzedając grunt, czy patrzą szerzej na realizatorów projektu)
- Na czym polega Twój udział w tym projekcie? (Jaki jest Twój związek z projektem?)
 - W jakich działaniach bierze Pan(i) udział? [można spytać o wszystkie działania z listy] Od kiedy?
 - Dlaczego zdecydował(a) się Pan(i) na udział? Czy jest Pan(i) zadowolony/a ze swojego udziału? Dlaczego? Dlaczego nie?
- Jakie ma Pan(i) skojarzenia z projektem? Jak go Pan(i) ocenia? Dlaczego? Które działania się Panu/i podobają? Które nie podobają? Dlaczego?
- Czy projekt jest/był potrzebny? Dlaczego?
- Komu przyniósł korzyść? Jaką?
- Komu przyniósł szkodę? Jaką?
 - Czy słyszał(a) Pan(i) o konfliktach albo nieporozumieniach związanych z ograniczeniami użytkowania lasów?
- Czy coś można by zmienić w projekcie? Coś inaczej zaplanować? Coś inaczej wykonać? Czy jakieś działanie były niepotrzebne? Czego zabrakło?
- Co się zmieniło w życiu Twoim lub Twojej rodziny w związku z Twoim udziałem w projekcie?
 - Czy zdobył(a) Pan(i) nowe umiejętności? Jakie?
 - Czy zdobył(a) Pan(i) nową wiedzę? Jaką? (dopytać o wiedzę o ochronie przyrody)

- Czy projekt w jakimś innym sensie miał wpływ na życie Twoje lub Twojej rodziny?
- Czy udział w projekcie był dla Pana/i korzystny? Dlaczego? Czy był niekorzystny? Dlaczego? Czy to przyniosło Panu/i jakąś korzyść? Jaką? Co z tego wynikło? Czy został po nim jakiś ślad?
- Czy współpraca z Parkiem/udział w projekcie miały wpływ na Pana/i plany w bliższej lub dalszej perspektywie?
 - Czy już podjął Pan(i) jakieś działania? Jakie? Co Pan(i) planuje?
- Czy wie Pan(i), co jeszcze będzie się działo w ramach projektu?
- Czy takie lub podobne projekty powinny być w przyszłości realizowane w tej okolicy?

Stosunek do ochrony przyrody

- Z czym kojarzy się Panu/i hasło „ochrona środowiska”? Jakie budzi emocje? Negatywne? Pozytywne? Dlaczego?
 - *[tutaj można pytać o bardziej szczegółowe kwestie, np. ochrona siedlisk]*
- 42. Czy Pani/a zdaniem z ochrony przyrody mogą wynikać jakieś korzyści dla mieszkańców?
 - 42.1. Jakież? Dlaczego? Dla kogo?
 - 42.2. Kto na tym traci?
- 43. Czy wie Pan(i), że tutejsza gmina jest objęta programem Natura 2000?
 - 43.1. Co zmieniło objęcie gminy programem Natura 2000?
- 44. Czy wie Pan(i), na czym polegają regulacje dotyczące ochrony siedlisk zawarte w dyrektywach Natura 2000 ?
 - 44.1. Czy te regulacje mają wpływ na życie mieszkańców? Jaki Pana/i zdaniem jest ten wpływ?
- Czy myśli Pan(i), że projekt ma/miał wpływ na Pana/i poglądy na temat ochrony przyrody?
- Czy w związku z projektem bardziej interesuje się Pan(i) tym, co dotyczy ochrony przyrody?

ZAŁĄCZNIK NR 9

DYSPOZYCJE DO WYWIADÓW POGŁĘBIONYCH Z PRZEDSTAWICIELAMI ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH

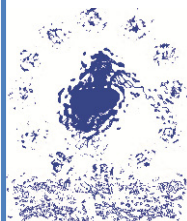

Wykonanie powstało w ramach projektu „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy” LIFE11 NAT/PL/422 finansowanego przez instrument finansowy LIFE+ Wspólnoty Europejskiej, Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz Biebrzański Park Narodowy.

Wykonawca: Marta Katarzyna Rudzińska
Oswiec-Twierdza, Lipiec 2017

BADANIE EWALUACYJNE

RAPORT KOŃCOWY

**Załącznik nr 9 – dyspozycje do wywiadów
z przedstawicielami organizacji
pozarządowych**

Osowiec Twierdza - Lipiec 2017

Opracowanie powstało w ramach projektu „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy” LIFE11 NAT/PL/422
finansowanego przez instrument finansowy LIFE+ Wspólnoty Europejskiej, Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz
Biebrzański Park Narodowy.

Wykonawca: Marta Katarzyna Rudzińska
Osowiec-Twierdza, Lipiec 2017

IDI z przedstawicielami organizacji pozarządowych

- Do jakiej organizacji pozarządowej Pan(i) należy? *[jeśli więcej niż jedna, należy powtórzyć pytania dla każdej z organizacji]*
 - Od kiedy? Jaka funkcja? członek/zarząd/skarbnik/ inne
- Czym zajmuje się organizacja?
- Jaka jest struktura organizacyjna?
 - Ilu jest członków, pracowników, wolontariuszy, sympatyków, sponsorów, sprzymierzeńców?
 - Z kim Państwo współpracujecie?
- Jaka jest pozycja organizacji w społeczności lokalnej?
- Z czego jesteście dumni? Co jest najtrudniejsze? Co stanowi największą przeszkodę w działaniu?
 - Czy organizacja prowadzi działania z zakresu:
 - ochrony przyrody
 - kultury
 - produktu lokalnego
 - rozwoju lokalnego
 - turystyki
- Czy należy Pan(i) do jakiejś grupy nieformalnej? Jakiej? od kiedy?
 - Czy ta grupa prowadzi działania z zakresu:
 - ochrony przyrody
 - kultury
 - produktu lokalnego
 - rozwoju lokalnego
 - turystyki
- Dlaczego zdecydował(a) się Pan(i) na przynależność do NGO i/lub grupy nieformalnej? Co Pani/u daje przynależność do tej/tych organizacji i/lub grup?
- Czy w okolicy są jakieś inne znaczące organizacje lub grupy? Jakiej? (Kiedy powstały? Kto w nich działa? Jaki jest ich zakres działania?) Dlaczego są znaczące?
- Jak układa się Wasza współpraca z mieszkańcami? Na czym polega?
 - Czy ludzie są otwarci na współpracę? Czy mieszkańcy mają wpływ na to, jakie projekty są realizowane przez organizację?

Społeczność lokalna

Jaka jest tutejsza gmina (ewentualnie miejscowość X)?

- Mała, duża, biedna, bogata? Czy ludzie wyjeżdżają czy przyjeżdżają?
- Z czego utrzymują się mieszkańcy? Czy jest bezrobocie, stagnacja czy raczej dynamiczny rozwój?
- Jak ma mocne i słabe strony? Czego w niej brakuje? Co powinno się w niej zmienić? Jakie zmiany są możliwe? Czego nie da się zmienić?
- Jacy są tutejsi mieszkańcy?
- Jakie są największe problemy tej miejscowości, gminy, okolicy?
 - Z czego one wynikają? Czy ktoś próbuje je rozwiązywać? Jak? Czy skutecznie? Czy można mówić o jakichś „modach” na określone problemy?
 - Jak są rozwiązywane są problemy? Kto je rozwiązuje/próbuje rozwiązać? Władza lokalna?
- Co ważnego lub nowego dzieje się w Twojej miejscowości, gminie, w okolicy?

- Czy są jakieś wydarzenia, akcje, które skupiają mieszkańców? Co to było za wydarzenie? Dlaczego było ważne? Kto był w nie zaangażowany? Na czym polegała rola mieszkańców? Jaki był podział ról?
- Czy mieszkańcy angażują się w życie lokalne? Czy organizują się sami? Czy współpracują? W jaki sposób?
 - Czy mieszkańcy chętnie włączają się we wspólną pracę, np. pomagają przy organizacji jakiegoś wydarzenia? Czy sami podejmują własne inicjatywy?
 - Czy jest coś co łączy mieszkańców (np. produkt lokalny, święto, historia)? A może mieszkańcy jednoczą się w związku z jakimś „negatywnym celem”?
- Gdzie, kiedy, po co spotykają się ludzie?
- O czym się rozmawia?
 - Czy ludzie rozmawiają o rzeczach ważnych dla miejscowości/gminy? Co wzbudza emocje? Jakie wątki były ostatnio poruszane? Kto je wprowadził? O których problemach mówi się najczęściej?
- Czy ostatnio coś się zmieniło w okolicy, co miało wpływ na życie mieszkańców?
 - Jakie to zmiany – na lepsze, na gorsze? Jak te zmiany wpłynęły na życie mieszkańców?

Kapitał ekonomiczny

Czy Pana/i zdaniem tutejsza gmina to dobre miejsce, żeby prowadzić lokalny biznes?

Czy lokalnie nastąpiło ożywienie gospodarcze?

- Na czym polega? Z czym się wiąże? Od kiedy obserwuje Pan(i) te zmiany?

Czy nastąpił wzrost atrakcyjności obszaru? Jaki to obszar?

- Na czym polega wzrost atrakcyjności? Czy korzystają na tym mieszkańcy? W jaki sposób? Kim są inwestorzy (ktoś z zewnątrz vs. mieszkańcy)?
- Czy jest więcej turystów? Dlaczego? Kto na tym korzysta? Czy jest to korzyść dla inwestorów? Dla turystów? Inne?

Wiedza i postrzeganie Parku i projektu

- Jak ocenia Pan(i) działalność Biebrzańskiego Parku Narodowego? Dlaczego?
 - Jakie dostrzega Pan(i) plusy, a jakie minusy jego działalności czy efektów działalności?
- Co o działalności Parku mówią mieszkańcy?
 - Czy komentują? Czy są zadowoleni? Niezadowoleni? Z czego? Dlaczego?
 - Czy ostatnio opinia o Parku uległa zmianie? Z czym jest związana ta zmiana?
- Czy słyszał(a) Pan(i) o projekcie „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy”?
 - Jak ocenia Pan(i) ten projekt? Czy jest potrzebny? Co się Panu/i w nim podoba? Co nie podoba? Dlaczego?
- Czy wie Pan(i), jakie działania są realizowane w ramach projektu?
- Czy interesował(a) się Pan(i) projektem? Czy szukał(a) Pan(i) informacji na własną rękę? Gdzie? Jakich informacji?
- Czy zna Pan(i) ludzi, którzy pracują w projekcie? Co robią?
- Jakie ma Pan(i) skojarzenia z projektem? Jak go Pan(i) ocenia? Dlaczego? Które działania się Pani/u podobają? Które nie podobają? Dlaczego?
- Czy projekt jest/był potrzebny? Dlaczego?
- Czy coś można by zmienić w projekcie? Coś inaczej zaplanować? Coś inaczej wykonać? Czy jakieś działanie były niepotrzebne? Czego zabrakło?
- Co można by zmienić lub poprawić w projekcie?
- Czy wie Pan(i), co jeszcze będzie się działo w ramach projektu?

Opracowanie powstało w ramach projektu „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy” LIFE11 NAT/PL/422 finansowanego przez instrument finansowy LIFE+ Wspólnoty Europejskiej, Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz Biebrzański Park Narodowy.

Wykonawca: Marta Katarzyna Rudzińska
Osowiec-Twierdza, Lipiec 2017

- Czy takie lub podobne projekty powinny być w przyszłości realizowane w tej okolicy?

Wpływ projektu

- Komu projekt przynosi/przyniósł korzyść? Komu przynosi/przyniósł szkodę? Jaką?
 - *[warto pytać o konkretne działania, zakończone lub w toku]*
- Jaki jest wpływ projektu? Pozytywny? Negatywny? Dlaczego? Kto podlega takim wpływom?
 - *[warto pytać o konkretne działania, zakończone lub w toku]*
 - Wpływ gospodarczy?
 - Np. czy budowa infrastruktury turystycznej przyczyniła się do aktywizacji gospodarczej?
 - Czy projekt „przyciągnął” nowe inwestycje? W jakiej branży? Jakiej? Kto na nich korzysta?
 - Czy więcej ludzi prowadzi działalność gospodarczą?
 - Wpływ społeczny?
 - Czy ludziom wygodniej się żyje? Czy współpracują ze sobą? Czy przeciwnie – jest więcej konfliktów i zawiści? Np. nieporozumienia związane z ograniczeniami użytkowania lasów?
 - Czy organizacje pozarządowe lub grupy nieformalne są bardziej aktywne? Czy ludzie zrzeszają się? Czy artykułują swoje interesy?
 - Jaki jest klimat społeczny (atmosfera)? Optymizm? Marazm? Bez zmian?
 - Inny rodzaj wpływu? Jaki?
- Czy te zmiany dotyczą pojedynczych osób? Całych grup? Mieszkańców konkretnych miejscowości?
- Jakich zmian społecznych można się spodziewać w związku z następnymi działaniami w projekcie? Jak mieszkańcy mogą zareagować?
 - Wersja optymistyczna
 - Wersja pesymistyczna
- Które grupy akceptują działania projektowe? Które są przeciw? Dlaczego? Jak można to zmienić?

Stosunek do ochrony przyrody

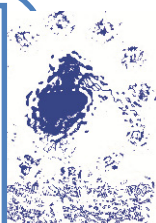
- Z czym kojarzy się Pani/u hasło „ochrona środowiska”? Jakie budzi emocje? Negatywne? Pozytywne? Dlaczego?
 - *[tutaj można pytać o bardziej szczegółowe rzeczy, np. ochrona siedlisk]*
45. Czy Pan(i) zdaniem z ochrony przyrody mogą wynikać jakieś korzyści dla mieszkańców?
- 45.1. Jakiej? Dlaczego? Dla kogo?
- 45.2. Kto na tym traci?
46. Czy wie Pan(i), że tutejsza gmina jest objęta programem Natura 2000?
- 46.1. Co zmieniło objęcie tutejszego obszaru programem Natura 2000?
47. Czy wie Pan(i), na czym polegają regulacje dotyczące ochrony siedlisk zawarte w dyrektywach Natura 2000 ?
- 47.1. Czy te regulacje mają wpływ na życie mieszkańców? Jaki Pana/i zdaniem jest ten wpływ?
- Czy myśli Pan(i), że projekt ma/miał wpływ na Pana/i poglądy na temat ochrony przyrody?
 - Czy w związku z projektem bardziej interesuje się Pan(i) tym, co dotyczy ochrony przyrody?
 - Czy Pana/i organizacja realizuje, składała lub planuje składać wniosek dotyczący ochrony przyrody na Górnej Biebrzy?

ZAŁĄCZNIK NR 10

DYSPOZYCJE DO WYWIADÓW POGŁĘBIONYCH Z PRZEDSTAWICIELAMI SAMORZĄDÓW

BADANIE EWALUACYJNE

RAPORT KOŃCOWY

Załącznik nr 10 – dyspozycje do wywiadów z
przedstawicielami samorządów

Osowiec Twierdza - Lipiec 2017

Opracowanie powstało w ramach projektu „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy” LIFE11 NAT/PL/422
finansowanego przez instrument finansowy LIFE+ Wspólnoty Europejskiej, Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz
Biebrzański Park Narodowy.

Wykonawca: Marta Katarzyna Rudzińska
Osowiec-Twierdza, Lipiec 2017

IDI z przedstawicielami samorządu

Społeczność lokalna

Jaka jest tutejsza gmina X (ewentualnie miejscowość X)?

- Mała, duża, biedna, bogata? Czy ludzie wyjeżdżają czy przyjeżdżają?
- Z czego utrzymują się mieszkańcy? Czy jest bezrobocie, stagnacja czy raczej dynamiczny rozwój?

Jakie są największe problemy tej miejscowości, gminy, okolicy?

- Jakie ma mocne i słabe strony? Czego w niej brakuje? Co powinno się w niej zmienić? Jakie zmiany są możliwe? Czego nie da się zmienić?

- Co ważnego lub nowego dzieje się w gminie, w okolicy?
 - Czy są jakieś wydarzenia, akcje, które skupiają mieszkańców? Co to było za wydarzenie? Dlaczego było ważne? Kto był w nie zaangażowany? Na czym polegała rola mieszkańców?
- Czy ostatnio coś się ostatnio zmieniło w okolicy, co miało wpływ na życie mieszkańców?
 - Jakie to zmiany – na lepsze, na gorsze? Jak te zmiany wpłynęły na życie mieszkańców?
- Jacy są tutejsi mieszkańcy?
- Czy mieszkańcy angażują się w życie lokalne? Czy organizują się sami? Czy współpracują? W jaki sposób?
 - Czy mieszkańcy chętnie włączają się we wspólną pracę, np. pomagają przy organizacji jakiegoś wydarzenia? Czy sami podejmują własne inicjatywy?
 - Czy jest coś co łączy mieszkańców (np. produkt lokalny, święto, historia)? A może mieszkańcy jednoczą się w związku z jakimś „negatywnym celem”?
- Gdzie, kiedy, po co spotykają się ludzie?
- O czym się rozmawia?
 - Czy ludzie rozmawiają o rzeczach ważnych dla miejscowości/gminy? Co wzbudza emocje? Jakie wątki były ostatnio poruszane? Kto je wprowadził? O których problemach mówi się najczęściej?

Kapitał ekonomiczny

Czy gmina X to dobre miejsce, żeby prowadzić lokalny biznes? Dlaczego?

Czy lokalnie nastąpiło ożywienie/załamanie gospodarcze?

- Kiedy? Na czym polega? Z czym się wiąże?
- Kto na tym skorzysta/straci? Mieszkańcy? Inwestorzy? Turysty? W jaki sposób? Kim są inwestorzy (ktoś z zewnątrz vs. mieszkańcy)?

Czy nastąpił wzrost/spadek atrakcyjności obszaru? Jakiego obszaru dotyczą te zmiany?

- Czy jest więcej/mniej turystów? Dlaczego? Kto na tym korzysta/traci?

Czy w ostatnim czasie nastąpił spadek/wzrost liczby zarejestrowanych działalności gospodarczych?

- Z czym to się wiąże? Jakie branże lokalnie upadają/rozwijają się?

Organizacje pozarządowe i instytucje lokalne

- Czy są jakieś znaczące organizacje pozarządowe lub grupy nieformalne?
 - Jakiej? Kiedy powstały? Kto w nich działa? Jaki zakres działania? Jaka jest ich relacja z administracją: odnoga / partner w działaniu / konkurencja?
 - Które z nich działają w obszarze ochrony przyrody? Czy są skuteczne?
 - Czy jakieś powstały ostatnio? Kiedy?
- Które instytucje lokalne wyróżniają się aktywnością? Np. szkoły, GOK, biblioteka, GOPS, OSP?

Finansowanie powstało w ramach projektu „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy” LIFE11 NAT/PL/422 finansowanego przez instrument finansowy LIFE+ Wspólnoty Europejskiej, Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz Biebrzański Park Narodowy.

Wykonawca: Marta Katarzyna Rudzińska

Osowiec-Twierdza, Lipiec 2017

- Czy są jacyś aktywni liderzy?
 - Czy są liderzy, których działalność ma związek z ochroną przyrody? Jacy? Gdzie działają? Co robią? Czy pojawili się nowi gracze na tym polu?

Samorząd i ochrona środowiska

- Czy gmina pozyskuje środki zewnętrzne?
 - Od kiedy? Z jakich programów? Na jakie cele?
- Jakie projekty realizuje gmina?
- Czy mieszkańcy mają wpływ na to, jakie projekty są realizowane?
 - Czy odbywają się konsultacje? Czy ludzie są zainteresowani udziałem w konsultacjach?
- Kto w gminie jest głównym beneficjentem programów?
 - Czy są ‘dyżurni’ beneficjenci? Jak to budzi emocje?
- Czy gmina bierze udział w projektach związanych z ochroną środowiska, ekologią? Jakich? Od kiedy? Dlaczego gmina zdecydowała się na udział?
 - Z kim władze współpracują lub współpracowały w ramach tych projektów? Jaki jest efekt projektów? Czy w przyszłości gmina planuje brać udział w takich projektach?
 - Jaki był udział mieszkańców? Które z tych projektów/działań służą społeczności lokalnej?
- Jakie są bariery i trudności przy realizacji tego rodzaju projektów?
- Czy gmina opracowała strategię lub długofalowy plan rozwoju?
 - Czy są tam zapisy dotyczące ochrony środowiska? Jakiej? W jaki sposób je wypracowano?
- Na czym polega rola samorządu w projekcie „Ochrona siedlisk mokradłowych”? Na czym polega wkład samorządu?
- Jakie korzyści odnosi/odniesie samorząd?
 - Np. zmiany w ewidencji gruntów?
 - Np. udział gminy w innych projektach?
 - Np. większy dostęp do dodatkowego wsparcia finansowego?
 - Np. numeryczny model terenu?
 - Np. większy dochód z podatków?

Postrzeganie Parku i projektu przez mieszkańców

- Co o działalności Parku mówią mieszkańcy?
 - Czy komentują? Czy są zadowoleni? Niezadowoleni? Dlaczego?
 - Czy ostatnio opinia o Parku uległa zmianie? Z czym jest związana ta zmiana?
- Co mieszkańcy mówią o projekcie?
 - Jak go oceniają? Czy są za czy przeciw? Czy uważają, że projekt jest/był potrzebny?
 - Czego mieszkańcy się obawiają? Czy zdarzały się konflikty albo nieporozumienia związane z ograniczeniami użytkowania lasów? Jak są rozwiązywane? Przez kogo?
 - Czy ten stosunek zmienia się w czasie? W jaki sposób? Dlaczego?
- Jaki jest stosunek mieszkańców do ochrony przyrody?
 - Czy to jest dla nich istotne? Czy robią cokolwiek, żeby w tym pomagać? Czy są przeciwni? Jak się to przejawia?
 - Czy ten stosunek zmienił się (ostatnio) w związku z projektem? W jaki sposób? Dlaczego? Co by się musiało stać?
- Czy mieszkańcy akceptują ograniczenia w korzystaniu z zasobów przyrody? W jakim zakresie? Na jakich warunkach?

- Czego mieszkańcy nie chcą zaakceptować? Dlaczego? Czy można zmienić to nastawienie? W jaki sposób?

Wpływ projektu

Część treści powinna pojawić się wcześniej (i wcześniej trzeba pogłębiać). W tej części, jeśli rozmówca nie będzie chciał mówić otwarcie, można nadal pytać w konwencji: Czy mieszkańcy narzekają, że niewiele osób odnosi korzyści...

- Komu projekt przynosi/przyniósł korzyść? Komu przynosi/przyniósł szkodę? Jaką?
 - [warto pytać o konkretne działania, zakończone lub w toku]
- Jaki jest wpływ projektu? Pozytywny? Negatywny? Dlaczego? Kto podlega takim wpływom?
 - [warto pytać o konkretne działania, zakończone lub w toku]
 - Wpływ gospodarczy?
 - Np. czy budowa infrastruktury turystycznej przyczyniła się do aktywizacji gospodarczej?
 - Czy projekt „przyciągnął” nowe inwestycje? W jakiej branży? Jakiej? Kto na nich korzysta?
 - Czy więcej ludzi prowadzi działalność gospodarczą?
 - Wpływ społeczny?
 - Czy ludziom wygodniej się żyje? Czy współpracują ze sobą? Czy przeciwnie – jest więcej konfliktów i zawiści?
 - Czy organizacje pozarządowe lub grupy nieformalne są bardziej aktywne? Czy ludzie zrzeszają się? Czy artykułują swoje interesy?
 - Jaki jest klimat społeczny (atmosfera)? Optymizm? Marazm? Bez zmian?
 - Inny rodzaj wpływu? Jaki?
- Czy te zmiany dotyczą pojedynczych osób? Całych grup? Mieszkańców konkretnych miejscowości?
- Jakich zmian społecznych można się spodziewać w związku z następnymi działaniami w projekcie? Jak mieszkańcy mogą zareagować?
 - Wersja optymistyczna
 - Wersja pesymistyczna
- Które grupy akceptują działania projektowe? Które są przeciw? Dlaczego? Jak można to zmienić?